220.Pl.5.

...CA VITT. EMANUELE
...LORENSE
32
4 C
24

IOANNIS BARCLAII PARAENESIS AD SECTARIOS.

LIBRI II.

ROMAE, Ex Typographia Bartholomæi Zannetti. M.DC.XVII.

SVPERIORVM PERMISSV.

Imprimatur, ſi videbitur Reuerendiſſ. P. M. Sac. Palatij Apoſtolici.

Cæſar Fidelis Viceſgerens.

Imprimatur. Fr. Hiacynthus Petronius Sac. Palatij Apoſt. Magiſt. Ord. Prædicatorum.

SANCTISSIMO PAPÆ;

AC DOMINO NOSTRO,

PAVLO V.

PONT. MAX.

IO. BARCLAIVS.

PERP. FEL.

BONO omine eſſe iubeas (Pater Sanctiſſime) quòd in Eccleſiæ hoſtes arma expedio. Concurro graſſantibus; qui à fratrum officio & nomine abiere; & iam intenti in Matris iugulum, ferri non poſſunt. Neque Tuæ Sanctitatis humanitas, qua nihil eminentius Sol aſpexit, abhorrebit ab huius pugnæ ſpectaculo. Nam ò lenia Chriſti arma! ò igno-

tam *carni & ſanguini* bellandi ratio-nem! Medicinam hoſtibus compa-ramus: Admouere ſanitatis reme-dia, pugnare eſt: Si ſanantur, trium-phamus. Narrent alij cæteras in Te dotes; quæ etiamſi purpura & coro-næ abfuiſſent, famam tamen & Scri-ptores haberent. & admonita de Burgheſiani Pontificatus felicitate poſteritas, noſtra ſecula nobis inui-deat. Dicant Tuæ Sanctitatis ani-mum in omnes Principes, Gentes, ſine præiudicio, ſine factione parti-tum. Referant integritatem, ipſa vitiorum nomina non ferentem; Vim diuinam ingenij; Vultus deni-que animo dignos, grauiſſima mo-deſtia, ſimpliciſſima maieſtate. Ad-dant quietem imperij; Virtutibus præmia eſſe; Hoc potiſſimum ci-ues optare vt hic quàm maximè lon gæuus ſis. Inter omnia nihil præſta-bilius mihi videtur, ad Sanctitatis

Tuæ

Tuæ laudem, quàm vt Tuum in Sectarios animum omnes intelligant; & quantum Tuæ Sanctitati ſit grauius eos ab æternis honoribus excidere, quàm Tibi ab illis hos negari qui debentur. Dum ſæuiunt maledictis, dum Sanctitatem tuam, dum Sedem, dum Fidem lacerant; Tu votis, lachrymis, curis, remedia illis quæris. Nec tam eximia ſolicitudo deſtituta ſucceſſu; quà Oriens, quà Occidens patet, multis ad Domini gregem redire amantibus. Ego ne à Sanctiſſimi Ducis mei veſtigiis abeam, refugi ab aſpera in illos & contumelioſa militia. Malui ægrotantium miſereri, quàm iraſci morbum amantibus. Moneri volui, non offendi. Anteſignanos tamen & duces errorum, excipi ea moderatione non decuit, per quos iſta mala, aut naſcuntur, aut durant, quiq; non vna vel ſimplici pernicie,

ſunera populorum ſuneri ſuo addunt. Qualemcunq; hunc impetum Beatiſſimis pedibus tuis aduoluo, vt illi ad deſtinata prælia auſpicium ſaciat Sanctitas tua; quam Dominus, qui terram mitibus, & cælum mundis corde promiſit, & hic diutiſſimè eſſe felicem, & illic denique ſemper velit.

LE-

LECTORI BENEVOLO.

IO. BARCLAIVS. S.

ET Aula Britannica, quam reliqui; & Roma, ad quam veni, ſuſpicionem fecerint, edita de ſeculi more hæc ſcripta, vt probarem bona me fide ab Anglia ſeceſſiſſe. Sed omnino mihi alia cauſa eſt, Lector, qui non fictis, aut nouis ſtudijs in hæc ſtudia exarſi. Nec quia ab Anglia abij iſta nunc ſcribo; ſed vt hæc ſciberem abire conſilium fuit. Primùm enim hoc te abſoluo, me in fide Catholica à puero eductum; neque vnquam demutaſſe. In hæreſes ago perpetuò mihi hoſtes; quarum caſtra non ſu-

bij, teſſeram non agnoui. Nam non moror aliquorum ſiue maledicta, ſiue errorem, quibus me in Anglia viuere, in Regis familia eſſe, idonea ratio videbatur, vt pro hæretico haberent. Longè alius de me ſenſus eorum, quibus propius crebriuſue innotui; cùm nec ſecr eta illic eſſem conſcientiæ pace contentus; ſed externis meæ fidei indicijs cauerem oculos Catholicorum offendere. Itaque non furtiuo, non timido more, obibam Catholici viri munera; familiam eadem diſciplina imbuebam. Nec aberam modò à Sectariorum templis; ſed & Orthodoxorum cœtibus aſſiduo conſortio miſceri ſolebam. Hæc non ego cauſa iactandi, ſed amoliendæ ſuſpicionis. Teſtes mihi non obſcuri, non ſuſpecta fide viri, qui ijs temporibus in Angliam Legati, à Gallia, atque Hiſpania: Teſtes, quos à Confeſſionibus habuere; quibus & ego patribus vſus ſum. Dices. Vnde hæc tibi in hæretica regione audacia,

cia, vnde libertas? Non ero ingratus Sereniſſimo Regi, cuius me fauor, ac benignitas prouexit. Cùm me ille inter domeſticos legiſſet, cùm aſſiduum acceſſum ad ſe daret, noluit religionis nomine inquietari. Nec omnino inſolens hæc venia erat. quippe & ego extra Britannicas inſulas natus ſum; & externos non eædem quæ indigenas de religionibus leges in Anglia tenent.

Eo vitæ inſtituto exacti mihi aliquot anni; cùm in dies noui interim domicilij amor increſceret. Tandem adulto deſiderio impàr, quia illum impetum à ratione eſſe videbam, à Britanijs moui. mihiq; alia patria ad quam venirem fuit, Vrbs Vrbium Roma. Quæ illæ tam acres ad diſcedēdum cauſæ, quæ prudentia ſuaſerit vt fauentem Principem, mihiq; iam decennali mora perſpectum, ſponte relinquerem, aperire eſt animus: ne ſalubriter deſtinata famæ iniquitas corrumpat.

Omni-

Omnibus animantibus eorum quæ genuere cura eſt, quam niſi immania, & vltra ferarum ſæuitiem ingenia, non ponunt. Sed in hominibus ea vis maior eſt, quia ad naturam ratio accedit. Si igitur inſito ſtudio aut liberis quærimus opes, aut eorum vitam periculis eripimus, breuem iſtam, & mox alia morte reddendam; quæ digna ſolicitudo parentibus vnquam erit, vt chariſſima pignora à Numinis ira, & æternitatis ſupplicijs tentent arcere? Ego verò iam liberorum aliquot pater, hos ſecurus aſpexiſſem, inter hæreſeos, quæ animorum peſtis eſt, quotidiana contagia? tot præſertim exemplis admonitus, adoleſcentiam quantumcunq; grauibus vitijs vſu placari, ſi ea publica, & familiaria populo, cernere ac pati aſſueſcit. In Anglia præterea erant nati, vt nec eo priuilegio quo externus fruebar, niterentur. Itaq; ſi quis me illis caſus, aut mihi Regem eripuiſſet, reſtabat,

ſtabat, vt repudiata Eccleſia, legi illius regionis paruiſſent; vel non quotidiana virtute, fortes ſimul & calamitoſi extitiſſent. Quidni autem metuiſſem iuuentutis flexibiles annos; quandoquidem quotquot illic hæretici inſaniunt, Catholicorum ſtirps eſt, & eorum plerunq; progenies, qui haud ſecius quàm nunc ego perire ſuum nomen maluiſſent, quàm familiam ad hodierna flagitia ſeruari? Tanto periculo remedium nō erat, ſi in Britannia perſeuerarem. nec prodere ſalutem liberorum ſuſtinebam. Anteuertenda igitur eorum pernicies fuit, eoq́ pretio nota tot annis regio nouis ſedibus permutanda.

Sed nec liberis modò cauebam. Mea quoque interfuit demigrare: Eadem & & parentis Optimi memoriam expurgari poſſe videbam apud ignaros ſuæ vitæ. Nā & ille Catholico Patre natus, non vnus è multis Catholicus fuit. Eximia illi pietas, ſyncerus animus;

&

& religionis ſtudio flagrans: quæ bona cum eo conſenuere, & nunc, ſpero, vitam quoque meliorem pepererunt. Cæterùm inter elati ſcripta repertus eſt liber, ſed ille imperfectus, de Summi Pontificis poteſtate temporali in Principes. Opus hoc poſthumum me tradente Anglia emiſit, cùm fortè eadem tempeſtate Rex in illius diſceptationis argumentum vehementer incumberet. Cumque mox Illuſtriſſimus Cardinalis Bellarminus ei refellendo ſe dediſſet, ſtrinxi & ego ſtilum, arbitratus inhumanum, ſi Patrem indefenſum relinquerem. Sed illo opere edito (dicam liberè) peſſimè me habuit, placere hæreticis quicquid hoc erat, & Catholicorum plurimis ægrè eſſe. Phocion cùm ipſius ſententiam populus plauſu ſanciret, vereri ſe dixit, ne quid ſecius de republica cenſuiſſet. Niſi enim ad errores plauſum ſequi non ſolere. Mihi quoque ſuſpectus hæreticorum fauor. Nunquam niſi ad Eccleſiæ incommo-

commoda erigitur. Quin & in ijs ſcriptis multa aduerti, quæ vel tacentibus cunctis ipſe damnarem. Quale illud, quòd Reſpublicas Eccleſiaſticam & ciuilem, ita diſtingui voluimus, vt non in vnum corpus miſtæ, ſed ſociæ tantùm eſſent, nec vnicam Rempublicam Chriſtianam facerent, in qua illa ſpiritum referret, hæc corpus: Illud quoq;, vim Conciliorum aliquot à me ita eluſam, vt dicerem parui facienda illa ſuffragia. Neque enim liberas fuiſſe illic voces; ſed aut viribus Pontificijs ductas, aut earum partium amore cæcatas. Inde quippe feneſtram agnoſco qua ſibi fauere hæreſes omnes poſſint, & de ſuis iudicibus ferre ſententiam. Neque paucos diſputatio noſtra offendit de exemptione Clericorum. *Et verò exactis diligentius argumentis omnino diſplicuit in tanta re nouam ſententiam à nobis allatam. Clericos à ſecularibus faſcibus eſſe exemptos, cum tot*

Conci-

Concilia dicant, vſus oſtendat, ipſi Prin cipes Regesq́; fateantur; Nunquam licitum credam de tanto iure ambigere; Sed omnium minimè iſto æuo, quo eiuſmodi ſemper rixas ad Eccleſiæ perniciem hæretici trahunt. Et hæc ſtrictim annotata, aliquando fuſius proſequi mihi animus, tempore & ocio meliore. Neque enim mihi ſatis quæ fusè diſſerui, hic paucis caſtigaſſe.

Dolui igitur, &, quod vnum tūc licebat, nolim factū, *ſæpe mecum repetij. Nec aliter acquieſcere animus potuit, quàm ſi pedibus Sanctiſſ. Patris affuſus, iramque deprecatus, ei totū me dediſſem; vt nec felix aut ſoſpes niſi eius arbitrio eſſem. Me Eccleſiæ filium memineram; Primam illi pietatem deberi; &, Antiqui Patris verbis, errare me poſſe; hæreticum eſſe non poſſe. Sic apud me meditatam rem exequutus ſum; & ſucceſſit. Ita quippe exceptus ſum ab Optimo Chriſtianorum Patre, vt ſci-*

res

res illius eſſe Vicarium cuius eximia lenitas & liberalitas , ſuper omnia opera eius. *Illud quoque in præcipuæ felicitatis partem viſum, quòd Illuſtriſſ. Cardin. Bellarmino mihi placatiſſimo frui licuerit. Tanto Chriſti athletæ, tot virtutum, tanti ingenij viro, quem præſentes miramur, poſteri colent, quis auerſus eſſe poſſit, aut auerſum quis habere, nec ſibi indignari qui eiuſmodi inimicitias aut ſuſceperit, aut certè meruerit?*

Præter hæc ad diſceſſum incitamenta; erant & alia, nec multò leuiora. Quippe audire aſſiduè ac videre cogebar, quæ luctu & indignatione grauem animum premebant; vt mirum quoq; eſſet hæreticis ad tantas mearum partium contumelias meam patientiam durare. Et venit ad me Miniſter frequens in Aula, neſcio an à Pſeudoepiſcoporum aliquo ſubornatus, qui diceret ſibi pro monſtro eſſe, quòd homo Romanus

nus

nus ad conſpectum ludibrio habitæ religionis meæ viuere poſſem. Preſſi ego dolorem, & quod tutiſſimum videbatur, deflexis ad alia ſermonibus percunctatorem deluſi. Sed ingentibus interim doloribus lancinatus, ſæpe ægro animo, & per mæſtitiam torpenti, domum redibam. Sciunt illi quorum fidei id ſecretum credebatur. At dolere nil iuuabat; Et ad auxilium reſpicienti, erat vna libertas, qua voce, qua ſcriptis ſuſciperem cauſam Eccleſiæ, & Sereniſſimo Regi fidelius quàm multi, liberius quàm vllus, rem efferrem. Verùm hæc intempeſtiua philoſophia erat in Inſula degenti. Primam vocem opprimerent hoſtes. Scriptis nulla venia eſſet. Quid facerem? nec ceſſare poteram, nec agere concedebatur. Inter hos æſtus, nihil ſatius viſum quàm diſceſſum adornare, interimq́ adhuc calido impetu ea argumenta cogere quæ hoc libro publicum ſibi quærunt. Neque enim exiſtimes aut

mihi

mihi huius operis ſtudium recens, aut Romæ imperatum. Ita illi ſucceſſus ſit, vt cogitatum in ipſa Anglia erat, & iam aliqua parte prouectum.

Subduxi me igitur à ſpectaculo rerum, quarum ipſa memoria ingrata eſt; & locum inueni, vnde ad Sereniſſimum Regem ferrem quæ in hac re ſub eius nomine peccantur. Neque furtum mei feci: Impetrata Regis pace, publicè cum familia à Britanniæ ora ſolui.

Ecce autem, vix in aduerſum littus excurreram, cùm libellus neſcio quis in populum ſpargitur, atrox in Regem; ſtatimq́ ego audio, vt ſcripti illius vel author, vel ſaltem procurator. Ita ſub meo nomine Religioni inuidia fiebat, vt crederentur Catholici nullis poſſe beneficijs mitigari, perfidis animis, ingratis, ferocibus. Et ea vis atque iniuria famæ fuit, vt in vicinas regiones ſpargeretur. Publicum igitur maledictum hic publicè refello. Teſtis mihi per quem

viuimus Deus, nihil eiuſmodi à me factum; librum, libriq́ authorem, adeò ignorare, vt nec illlud hactenus qualecunq; eſt ſcriptum meis oculis vſurparim. Aliam mihi legem reuerentia Principis, beneficiorum memoria, mea etiam indoles, dixere. Sed hoc homines commentos exiſtimem, vel maleuolos mihi, vel qui arbitrarentur Romæ commendari non poſſe a Britannia venientem, niſi in Regem maledictis; ſcilicet Catholici candoris ignari, quem & religio, & Clementiſſimi Pontificis mores humaniſſima Sanctitate præſcribunt. In errores, in hæreſim, ſtrenuè incumbere mihi decretum. At Regis Maieſtatem nunquam ſanus violabo. Imò & illius potiſſimùm cauſa hæreſes odi, quòd tanto Principi, & abſque his eſſet, ſeculi penè ſummo, triſtiſſima nocte officiant. Sed de his ſuo loco commodiùs.

Habes, Lector, quis in Anglia fuerim; cur ab ea diſceſſerim; quæ me cauſæ

-1815. ad

ad ſcribendum impulerint. Tu, Beneuole Lector, cauſæ ac ſcripto humaniter faue; & Vale. Romæ. Idib. Auguſt. M. DC. XVII.

INDEX CAPITVM LIBRI PRIMI.

CAPVT PRIMVM.

SCriptionis iſtius ratio. Agi de rebus ad ſalutem neceſſarÿs. Sectarios ita inter ſe diſſidere, vt alÿ ſint alÿs hæretici. Neceſſariò vel eos damnandos, vel damnatos maiores illorum, qui vixerunt in fide Romanæ Eccleſiæ. 1

CAP. II. Omnibus iſtius æui Sectarÿs à Luthero eſſe originem. Quis vir fuerit. Quàm impiè vixerit, ſcripſerit. In cauſa Lutheri verti cauſam cæterorum Sectariorum. Eos vel impiè deſciuiſſe à Luthero, vel Lutherum à Deo non miſſum, aut inſtructum. 15

CAP. III. Hæreſis qua ratione in Germaniæ parte inualuerit, in Anglia, in Scotia, & Galliam tetigerit. Quibus nunc imposturis à ſuis Miniſtris decipiantur Sectarÿ. 34

CAP. IV. Ex moribus, diſciplina, pietate,

con-

conſtare, apud nos eſſe Chriſti Eccleſiã. De publica Sectarum impietate. 46

CAP. V. *Ex præcipuis Sectariorum fundamentis neceſſario ſequi, vt cuilibet ſit licitum ſibi religionem fingere. Illos non alterius generis argumentis inniti, quàm Arianos, cæteroſq; priſcos hæreticos.* 63

CAP. VI. *Eſſe vnicam veram Eccleſiã. Nõ poſſe fieri vt diuiſi Sectarij ſint in Eccleſia, quæ non diuiditur. Sectarios nullã habere à priſca Eccleſia ſucceſſionẽ. Nullo antea ſeculo vllos homines ita de fide sẽſiſſe, vt hac ætate Sectarij.* 80

CAP. VII. *Fidem Romanæ Eccleſiæ, quæ hodie viget, eſſe ab Apoſtolis. Eius exordium nõ poſſe à Sectarijs deſignari; nec quando inceperint ea credi quæ nunc carpunt. Ex Sectariorum ſententia nunquam Francos, aut Anglos, verè fuiſſe Chriſtianos. Eccleſiam, nunquam fidem mutauiſſe; ſed tantùm definijſſe, quid de fide ſit, aut non ſit.* 105

CAP. VIII. *Miris modis, & rationibus, Deũ poteſtatẽ Eccleſiæ extuliſſe. Quòd Romana Eccleſia ſit Eccleſia Orthodoxa, conſtare ex fide quam Antiqui Patres*

tres

tres ſuis ſcriptis profeſſi ſunt; & Sanctorum pietate, qui omni ſeculo in ea floruerunt. 123

CAP. IX. *Cur Sectarijs in Pontificem odium. Conuenientiſſimum fuiſſe, vt toti Eccleſiæ ſummus Paſtor relinqueretur. Eiuſmodi fuiſſe S. Petrum, probatur ex Scripturis. De nominibus, Petrus, & Petra.* 144

CAP. X. *Sententia Patrum, de Petra ſupra quam eſt ædificata Eccleſia; & omnino de poteſtate Sũmi Pontificis.* 158

CAP. XI. *Hæreticos fruſtra iactare, maiorem apud ſe quàm in Eccleſia Catholica honorem Scripturis haberi. Aſſeritur Sanctorum Librorum authoritas, quos ipſi à Canone reÿciunt.* 175

CAP. XII. *Cuius ſit Scripturas exponere. Quàm in eo abſurdè errent Sectarÿ. De prudentia, & moderatione Eccleſiæ, in permittenda lectione Scripturarũ; Contra Sectariorum calumnias.* 200

CAP. XIII. *De Traditionibus. Has iniquè à Sectarÿs exagitari. In iſta quæſtione Sectarios ſibi ipſis repugnare.* 213

Index

INDEX CAPITVM Libri Secundi.

CAPVT PRIMVM.

DE Sacramentis; Et ſpeciatim, de Sacramento Pœnitentiæ. 235
CAP.II. *De Sacroſancto Eucharistiæ Sacramento.* 247
CAP. III. *Propugnatur Liberum hominis arbitrium. Ex ſententia Sectariorum ſequi, vt Deus peccati author, imò propriè peccator ſit.* 280
CAP. IV. *Fidem non ſufficere ad ſalutẽ. Multipliciter errare Sectarios, dum ſe de ſalute certos credunt. Omnia hominũ opera nõ eſſe peccata. De peccato mortali, & veniali. Abſurdiſſimam impietatem neceſſariò ſequi ex ſententia Sectariorum.* 301
CAP. V. *De Operibus Supererogationis. De pijs operibus ab Eccleſia præceptis: Ac præſertim de Quadrageſimali ieiunio.* 326

CAP.

CAP. VI. *De Religioſa Monachorum diſciplina. De Cælibatu. De cæteris modis, quibus Catholici carnem domitãt. Quàm multùm in ijs euertendis Sectarij peccent.* 343

CAP. VII. *De interceſſione Sanctorum. De veneratione Reliquiarum. De Miraoulis.* 365

CAP. VIII. *De Imaginibus. De ſigno Crucis. De Purgatorio.* 392

IOAN-

IOANNIS BARCLAII Paræneſis ad Sectarios.

LIBER I.

CAP. I.

Scriptionis iſtius ratio. Agi de rebus ad ſalutem neceſſarijs. Sectarios ita inter ſe diſſidere, vt alij ſint alijs hæretici. Neceſſariò vel eos damnandos, vel damnatos maiores illorum, qui vixerunt in fide Romanæ Eccleſiæ.

PHALANGIORVM virus, quas vulgò Tarantulas vocant, quanquam Muſicæ ope ſanabile; ab omnium corporibus non eodem concentu exigitur. Stupent enim

illa tabe percuſſi ; nec fidibus, quas moris eſt adhiberi, antè mouentur, quàm præcentor in tonum inciderit, qui arcana vi, cum eorum animis conſentit. tunc æger exultare, tunc in pedes attolli, longoq́; tripudio ac ſudore, emoliri ſanguinis labem.

Diceres haud diſpari malo læſos quos hæreſis infecit. Icti enim à ſerpente, qui *calcaneum noſtrum obſeruat*, & vltimo ſopore marcentes, non eodem auxilio leuari omnes poſſunt. Hos in noſtram vitam contemplatio ſanat; illos, in ſuam. Hi manus dant authoritati antiquitatis, illi argumentis, iſti miraculis. Quidni igitur in manus ſumam fides, experturus an forſitan poſſint cum alicuius ex illis malè ſanis ingenio conuenire? Nam nec ſemper à Phalangijs vindicat qui melius canit, aut pulſat; ſed qui accommodatius ad affectus laborantis. Ingratus verò ſim, ſi qualicunque auxilio ceſſem ipſis adeſſe. Vt omittam homines hominum cauſa natos; nec quid prius in vita Chriſtiani, quàm agere Chriſti cauſam: Me ad hoc officium neceſſitudines cum illis olim initæ priuato iure cogunt; Cùm

inter hos diu verſato, multos amare, & ſalutem amicorũ eo ſtudio optare contigerit, vt nec ſine aliqua mei parte perire illi poſſint. Quoties dolore diductus sũ, cùm viderẽ magnas indoles, & debita meliori diſciplinæ ingenia, in hanc ruinam ferri! vt ad eorum cæcitatem, vt ad ſecuritatem attremui! Quibus ergo vel meo ſanguine medicinam fieri optem, hos quid ceſſo ſaltem gemitu, & officioſæ ſedulitatis iurgio, ad ſalutem inuitare?

Sed monendi, medendique ratio, ideò iam magis in arduo, quòd ipſa conſuetudine morbum amant; & remedia, vel quia ſuis auerſa ingenijs, odere; vel quia iam toties ſibi fruſtra applicita, contempſere. Nam ſi ad *Scholaſticas diſputationes* reſpexeris, hæ adeò illorum auribus increbruerunt, adeò in familiare commercium litigando venerunt, vt ex ſuæ contumaciæ vitio illarum virtutem metiti, tanquam quotidianas deſpiciant, vel pertinaciæ quoque, & reſiſtendi dulcedini, inde peius aſſueſcant. Si verò authoritate priſcæ Eccleſiæ, & priſcorum Conciliorum, Patrumuè conſenſu, verberes contumaciam errorum, qui illos

deceperunt; primò verba elicies, plenâ honoris in Patres, atq; illã Eccleſiã; Mox vbi preſsius egeris, ita ſe tuebuntur, vt & eandem priſcam Eccleſiã, quam venerari videbantur, & eadẽ priſca Concilia, & Patres eoſdem, quorũ ſanctionibus, & exẽplis ſe credere, ac viuere fingebãt, dãnare non dubitẽt. Quippè vbi eorũ ſentẽtijs ſuas hæreſes premi vidẽt, ore mutato, ab illius antiquitatis reuerentia fœdè diſcedunt. Recuſant, ambigunt, damnant, mala fraude ſeſe fingunt ad Scripturas recipere; negantq́; vel Patres, vel Concilia, locum habere, niſi cum verbo Dei ſcripto conſentiant; mala, inquam, & ridicula fraude; cùm neque Patres, neque Concilia, à Scripturis abire voluerint; nec quæramus, Patribusne ſit atque Concilijs, an Scripturis, maior authoritas. (Nã quis ſanus id quærat?) ſed hoc tantùm; quotieſcunque iſti à Patribus, Cõcilijsq́; diſſentiunt, in declaranda fidei norma, & ſenſu Scripturarum, vtris potius ſit credendum; priſcis illis & Sanctis, an iſtis modò natis. Nam de ea quæſtione, proh pudor! hoc ſeculo, vel maximè, vel ſola litigamus. Et mox plura de hac illorum

frau-

fraude. Tantùm hic moneo, minus efficacia eſſe in illos ab Eccleſia, Concilijs, Patribus, tela; quòd fraudulenta eiuſmodi rixa, à tantorum Iudicum iuſto conſeſſu prouocant ad Scripturas. Neque deinde vtilior in illos machina à Scripturis, quàm nullius interpretationi addicti ipſi exponunt ad ſuæ diſciplinæ libidinem.

Igitur mihi viſum his armis quibus toties icti tamen vulnus diſſimulant, argumenta admiſcere, quibus percipiendis non tam ſcientia opus, aut aſſueto ad ſubtilitatem contentionis animo, quàm puro, & à natura rectè formato. Ea enim quia liquida, nec perplexa diſceptatione egentia, capi ab omnibus poſſunt qui bona fide agent. Et pro conclamatis iam habeo cæteras mentes, quibus placet per fas ac nefas erroribus ſemel à ſe laudatis incumbere.

Sed priuſquam diſputatione committimur, paucis intelligant quàm neceſſaria lite certemus. Illinc enim ſolutiores videas multos eorum, quod contentiones noſtras exiſtiment, plus ſubtilitate diſputandi creuiſſe, quàm neceſſitate ſa-

lutis. Deum eundem eſſe aiunt, quem vtrique veneramur: Nos ab eodem Redemptore criminum veniam, vitamq; in cælis expectare; Magnis his fidei apicibus coniunctos, quamquam alijs in partibus diſſociamur, in eandem felicitatem recipi poſſe. Hinc ex illis haud pauci, tanquam tralatitia pugna eſſet, reconciliare religiones, præſertimq; eos Euchariſtiæ ritus concipere ſunt aggreſſi, in quibus Caluiniſtæ cum Catholicis conſentirent. Ipſi Sereniſſimo Britanniarum Regi (in Orat. ad Ordines Regni Anglicani. Ann. M.D.C.V.) magnopere diſplicet Puritanorum illorum crudelitas, qui omnes Catholicos à cælo proſcribunt. Non dico hanc omnium Sectariorum eſſe ſententiam, ſed certè multorum; eorumq; potiſſimum, qui Catholicorum pietatem contemplati, tot eleemoſynarum, ieiuniorum, orationum homines, credere horrent in æternum occidere: Vel qui Patrum lectione comperiũt, Primitiuam Eccleſiam in aliquot ſaltem rebus ſtare à nobis, & ab ipſis diſſentire. (Tunc enim licet ad nos non prorſus accedant, tamen & de ſe frigidius, & mi-

tius de nobis ſentire incipiunt.) Vel denique qui non mala de nobis opinione imbuti, ab hæreticis Principibus, Vrbibusve, ſic pendent, vt non videatur fides Catholica cum eorum fortunis conuenire. Hi enim rem omittunt ad amuſſim exigere, & vt conſcientiæ interdum latranti paſtum obijciant, tàm ſibi, quàm nobis, propitium Deum fingunt. Sagenam ſcilicet omnis generis piſcibus plenam non ad littus explorari, ſed vt farta eſt, recipi totam in cælum, ridiculo ſui fauore exiſtimant.

Nos verò cum Sanctiſſima Eccleſia proclamamus, iubemusq; cum Moſe hæc cælum audire, hæc terras; nullam Deo communionem eſſe cum Belial; Illos ita à nobis diſſentire in fidei rebus, vt has fruſtra quæ nos manent felicitatis ſedes expectent. In tam grandi diſcrimine excitentur illi præſertim, qui aut in ſua fide aliquid deſiderant, timentve, aut boni aliquid de noſtra augurantur. Seriò cogitent, quid de hęreticis ſenſerit ſemper Eccleſia; & quàm hoc ipſum hæreticum duxerit, credere ad cælum peruenire hæreticos. Si verò Aërius Antiquis hæreticus

fuit, quòd inter cætera pro mortuis nollet orari, vt nec hi volunt; ſi Eunomius, qui aiebat ſola fide nos iuſtificari, vt & hi docent; ſi Baſilides, & Iouinianus, qui dignitati virginitatis coniugium æquabant, vt & iſti; ſi Vigilantium, eò quòd Sanctorum Reliquias illo loco haberet quo iſti Nouitij, adeò Antiqui duxere hæreticum, vt & Gennadius (Lib. de Eccleſ. Dogmat. Cap. LXXIII.) de Chriſtianorũ numero illius Sectatores amoueat; & Vigilantianũ opponat Chriſtiano; quis hæreticos eſſe non ſentiat, qui eoſdem, & plures, & grauiores errores coëgerunt?

Sed quò hic vetuſtatis authoritas? aut quid opus Catholicorum voce? Interrogare liceat Lutheranos quid de Sacramentarijs ſentiant, id eſt, hæreticis, qui hodie potiſſimum vigent, quos in Anglia, Scotiaque, Proteſtantes, & Puritanos dicimus; Hugonottos in Gallia; Germani Zuinglianos, aut Caluiniſtas dicunt. Nonne hi omnes calculo Lutheranorum hæretici? quod atrocitatis, aut odij verbum in eos non profundunt? quibus armis, quibus ſtilis, non inter ſe deſæuiunt? Non refero Lutheranorum

verba,

verba, quæ in Caluiniſtas paſſim, & reliquas Sacramentariorum ſectas acerba, immania. maior in iſta re ſit authoritas ipſa Lutheri. Is igitur, in Theſibus quas edidit cõtra Doctores Louanienſes, Theſi XXVII. dicit, *hæreticos à ſe cenſeri omnes Sacramentarios, qui negant corpus, & ſanguinem Chriſti, ore carnali ſumi in venerabili Euchariſtia*. Et in poſtrema ſua *Confeſſione De Cœna Domini*, diſertis verbis ait, Sacramentarios, eorumq́; diſcipulos, *hæreticos eſſe, Sacramentorum hoſtes, æternumq́; damnatos*. Cùm nuper ex duobus Germaniæ Lutheranis Principibus, vnus ad Catholicos tranſijſſet, ad Caluiniſtas alter, materq́; illius qui Catholicos erat ſequutus, & ipſa Lutherana, audiret Lutheranos de hac filij mutatione querentes; At nonne ſaltem, inquit, conſultius egit, quàm ille qui Caluiniſtarum ſectam inter ſuos inuehi paſſus? Neq; ſola ſic ſentit: In Lutheranis eſt rarus (& hoc ſumus experti) qui non ad Papiſticam fidem, vt vocant, quàm Caluinianam malit accedere. Adeò denique certum eſt Lutheranis Caluiniſtas eſſe hæreticos, ac nobis hos ipſos Lutheranos.

ranos. Rumpebar animo, cùm viderem perſuaſum Principi viro, magno illi, ſed primæ inſtitutionis vitio, & ipſa deinde conſuetudine, à Catholica fide auerſo; Proteſtantes, ac Puritanos poſſe, etiam ex Catholicorum ſententia, ad ſalutem peruenire. Hoc illius animo, verſuta ſuorum adulatio, & pudenda aliquot noſtrorum inſeuit. Et fauentem ſibi ſententiam vltrò amplexus eſt. Sed ò ſciat, & fallor, aut vtiliter ſciet; neque peribunt pro illius ſalute tot vota, tot fletus.) eum qui credere auſit pertinacem Proteſtantem poſſe ſaluari, hoc ipſo à Catholica fide excidere. Neque hanc Eccleſiæ ſententiam eſſe obſcuram. Omnes in ea eſſe Catholicos: eorum neminem hoc neſcire, diſſimulare neminem poſſe; niſi qui vel Theologiæ expers, vel timidè, aut ambitioſè illius gratiam veritati præuerterit.

En igitur aleam grandem, dignumque diſcrimen quod non incurioſi prætereant: ſcilicet Catholicos omnes errare: imò & Eccleſiam Græcam, imò & omnes Chriſtianorum Eccleſias, mille & amplius ante Lutherum annis, erraſſe;

vel

vel nunc ipſos exitiabili peſte infectos. Saltem aduertant quod ex iſtis certiſſima ratione conficitur: Vel perituros ſcilicet illos, vel perijſſe illorum Maiores, ac Noſtros, quos nec ipſi negauerint, mille vt minimum annis in eadem fide vixiſſe, quam hodie Romana docet Eccleſia. Vtrum velint, ſolerter recogitent: quippe alterutrum neceſſaria veritate concluditur. Nam quis neget contradictoria iſta eſſe, aut ad fidem ſpectare, in qua labi eſt hæreticum? *Imaginum cultus qualem Romana docet Eccleſia pius eſt, Deoq; acceptus:* Et, *Imaginum cultus, qualem Romana docet Eccleſia, impius eſt, & idololatria infamis.* Item, *Pontifex Romanus eſt Chriſti Vicarius, Petriq; ſucceſſor.* Et, *Pontifex Romanus eſt ille Ioannis in Apocalypſi, & ille Pauli ad Theſſalonicenſes Antichriſtus.* Etiam, *In Euchariſtia verè ac realiter Chriſti corpus eſt.* Et, *In Euchariſtia Chriſti corpus verè, ac realiter nō eſt; ſed in ea ſubſtantia panis manet: neq; illic eſt, ſed duntaxat ad dexterā Patris in cælo, humanitas Chriſti.* Cùm ex his alterum aſſeruerint noſtri maiores, alterum iſti; certumq; ſit alterutrum

utrum hæreticum eſſe; vel hos conſtat eſſe hæreticos, vel maiores vtique noſtros in hæreſi eſſe defunctos. Nam faceſſat vana ratio qua illos excuſant; tunc eiuſmodi fuiſſe caliginem, vt ipſis impunè errare licuerit. Videte quid ſequatur ex hac abſurda clementia. Nos Idololatras vocant, quòd Euchariſtiam adoramus cultu latriæ, quòd Crucis, Sanctorum, & Angelorum imagines veneramur, & colimus, eo modo qui in Romana docetur Eccleſia. Certum autem (neque hoc negant) idem olim factitaſſe noſtros hos Patres. Itaque ſi nos Idololatræ, ergo & illi. Si verò illi Idololatræ, quid auribus, mentibusve Chriſtianis indignius, quàm eos excuſare, ac rudibus ſeculis hoc ipſorum crimen aſcribere? aut omnino cenſere, dilui hoc infandum Idololatriæ crimen poſſe, vel temporis conditione, vel loci? & impunè licere interdum à Naturæ lege recedere? Scio *inuincibilem ignorantiam* (vt Theologi vocant) *à lege poſitiua excuſare*; rectè vtrumque ius ſtatuit, *impoſſibilium obligationem nullam eſſe*. Scio ſanctiſſimum Iobum non fuiſſe Iudæum, & quà religio

Chriſtiana non peruaſit, ſatis hos declinare inferum ignem, qui Naturæ legem obſeruãt, quã in omnium cordibus Deus ſculpſit. *Illuminat omnẽ hominem veniẽtem in hunc mundũ*. Sed hanc ſaltem obſeruare, neceſſarium omnibus ad ſalutem. Idololatriam antem prohiberi in primis ipſa hac lege quis ambigit? Quis in Catholicis, inquam, quis in hæreticis, negauit, hoc lumine, quam legem naturalem dicimus, quęque mortales vbique omnes tenet, idololatriam eſſe proſcriptam? Excuſatur tamen hoc crimen, aut non excuſantur noſtri Maiores, ſi idololatria eſt Euchariſtiam eo modo adorare quo adorat Romana Eccleſia, ſi idololatria eſt ante Crucẽ, imagineſq; procumbere, eo adorationis genere, quod Romana præſcribit Eccleſia. Euigilent homines Sectarum illarum. De cælo agitur, de Deo, de ſalute: quicquid comminiſcãtur, quicquid ludant; non poſſunt eorum Maiores Chriſtiani non eſſe damnati, aut ipſi non damnari.

Ex illis quoque multi, non adeò de ſua religione ſecuri ſunt, quin in ea multa deſiderent, maximè eruditi, vel inter

nos

nos fortè verſati; quò iam facilius me audiant de viæ periculis admonentem, quam in æterni ſupplicij pignus exorſi ſunt. Nam & ſi cum lenioris indolis Sectario ages, vt plurimum fatentem habebis, quædam in ſua Secta eſſe præter ſenſum antiquorum, & receptam in veteri Eccleſia mentem; hæc in ſuis mutata ſe cupere;his neutiquam adhærere. Ita loquentem primæ inter hos notæ virum, cùm ſecreti ageremus, ſæpe audiui; illiuſque ſum miſertus, quòd inter tot ſacrorum varietatem, tot ſectarum diſcrimina, nondum homines toto Orbe inueniſſet, quorum tandem religionẽ bona fide laudaret. Cùm alio agens, & ipſo erudito, monebam vt ab hæreſi ad nos ſecederet; Sine verò, inquit ille, aduentare Iudicij diem; videbis quàm à recta fidei norma cultores vtriuſque religionis abfuerint. Adeò illos vel ſuperbia corrupit, vbi proiecere parendi, credendiq; in Eccleſia diſciplinam, vel in incerto ſunt poſtquam ab regula, & fidei portu ſoluerunt. Næ ſalutem floccifaciunt, quibus placet in tanta tempeſtate fucata ſecuritas. Quippe vel Romani damnamur, damnantur &

Græ-

Græci , damnati ſunt & noſtri Maiores innumeri , qui in noſtra fide vixerunt; vel iſti Proteſtantes, Hugonotti, Puritani, & id genus nouæ Sectę, vt de Arianis Athanaſius dixit, *proculdubio in æternum peribunt*.

CAP. II.

Omnibus iſtius æui Sectarijs à Luthero eſſe originem. Quis vir fuerit. Quàm impiè vixerit, ſcripſerit. In cauſa Lutheri verti cauſam cæterorum Sectariorum. Eos vel impiè deſciuiſſe à Luthero, vel Lutherum à Deo non miſſum, aut inſtructum.

IGITVR exploraturi ſuas ſectas, ab ouo incipiant. *Mala arbor non facit fructus bonos*. Ex quo autem ſurculo prodierunt? Non ago maledictis, nec factionum odia exerceo; ſed veluti ſequeſter rem contem-

plor.

plor. Agebat in ocio Eccleſia, & fortaſſe ob nimiam pacem, *neceſſe erat vt ſcandalum veniret. Verumtamen væ homini illi per quem ſcandalum venit;* Cùm ecce Lutherus, iuſtis, vt initiò videbatur, argumentis, in quorundam auaritiam inuectus eſt. Sed cùm modum non teneret; ſtatim in illum ira bonorum, indignatio Eccleſiæ, cenſura Pontificis; ſtatim & ille factionem ſolicitat, ac facilè cogit. Neque enim defuere qui ad eum accederent lenocinio nouitatis, & odio Sacerdotum, quorum multos ignauia in ea regione corruperat; inclinatione quoquê mortalium, à ſeueriori diſciplina quæ in ſancta Eccleſia eſt, ad infinitam libertatem tendentium, ad quam iſte proclamabat, deletis ieiunijs, exterminato pœnitentiæ Sacramento, abrogatis caſtitatis & obedientiæ votis, ſublato denique peccatorum diſcrimine, Purgatorij metu, cæteriſq; per quæ iure à peccando deterremur. Erant & alia quæ ipſi fauorem conciliarent; nempe doctrinæ opinio, quæ in minus erudito ſeculo non illi difficilis; & licentia, cuius ipſe exemplum ſuperbis, aut curioſis animis fecit, ex

proprij ingenij libidine de Scripturis, deq; Eccleſia, iudicandi. Maior omnibus iſtis cauſa, Domini ira, qui deſtinatis ſibi temporibus velut obdormit, dum *inimicus homo zizania bono ſemini ſuperſeminat*. Quicquid ſit, iſti Sectarij negare non poſſunt, ſibi à Luthero originem. Vna antea in his Europæ populis (ſi aliquid in Bohemis excipias) nauis erat, quæ Petri remigio omnes veheret. deſiluit ille è ſcapha, multiq; eum ſequuti, *qui non erant ad vitam æternam præordinati*. Et vel confeſſione ſuorum, ſæua mox ira, & Eccleſiaſticorum odio ferox, multò longius receſſit à nobis, quàm ſub primæ defectionis initia ab eo agitatum.

Neque putes, Sectarie, ſiue Caluiniſta es, ſiue eos quoque prægreſſus, in te nil agi cum quæritur de Luthero. Fruſtra dicas non pro tanto authore vobis hunc eſſe, vt ab ipſo diuertere nefás ſit; fidem veſtram eo non niti: Fruſtra hæc, inquam, cùm & omnes de illius ſtirpe vos ſitis; & aut eximiũ Deo fuiſſe neceſſe ſit, ſi reſtaurandæ Eccleſiæ eſt delectus; aut vos longè deceptos, ſi ad hoc primæ refor-

mationis officium, quod omnes illi tribuitis, miſſus non eſt.

Errauerat enim, veſtra ſententia, mille & amplius annis Latina Eccleſia, Abyſſina, Græca, & quotquot alijs nominibus appellantur. errauerat, inquam, in fide. Iam non dico quàm hæc immanis aſſertio, qua Chriſti ad Eccleſiam promiſſum euertitur, *ecce vobiſcum ſum vſque ad conſummationem ſæculi*; quæ & deteriorem Iudaica Synagoga facit Eccleſiam, cui inter corruptos mores integra fides manſit, Domino teſte, etiamq́; iubente, (Matth. XXIII.) ex Phariſæorum, Scribarumq́; doctrina vitam inſtitui. Nihil hic, inquam, de aſſertionis illius amentia. Sed fingamus, vt ſomniatis eſſe; Iudaicam nempe fidem inter tot populi temeritates, ſemper puram in Sacerdotibus; & corpore Synagogæ conſtitiſſe; At poſteaquam velo ſublato rerum veritas vmbræ ſucceſſit, & Pontificem Chriſtum habuimus pro nobis aſſiduè orantem, Chriſtianos vix quadringentis annis in officio durauiſſe, adeoq́; peſſundatam fidem, vt deinceps nullibi publicè ſyncera coleretur; Orbem ea caligine fuiſſe ſepul-

pultum mille vt minimùm annis; Voluiſſe tandem Deum in ſplendorem Euangelium reddere. Hic iudicia inuoco veſtra, omniumq́; mortalium, an tanto deſtinatus officio credi poſſit, niſi qui *potens verbo & opere*, non Eliam modò, ſed Moyſen, quàm magnitudine muneris, tàm ſignis æquaret, vni Chriſto ſecundus? Quippe Moyſes legem duntaxat cæremonialem à Deo acceptam tradidit vni genti: Elias continendis fidelium animis in flagrante idololatria Iezabelæ delectus eſt: At iſtum gratiæ legem à Chriſto conditam, & temporum vitio ab omnibus publicè Eccleſijs abdicatam, tandem Orbi reddere oportebat. Quis porrò ille vir tantus? par Eliæ, par Moyſi, prouinciæ deſtinatus qua maiorem nemo hominum ante Chriſtum, aut poſt Chriſtum ſortitus eſt? Scilicet iudicio veſtro Lutherus, quem hòc ſeculo primum conſtat hanc quam vocatis *reformationem* aggreſſus.

Age ergo; quorum miraculorum, quarum virtutum homo fuit? Miraculum ab eo editum necdum vllus commentus eſt. modò pro miraculo non ſit, tot mor-

talium ad illum defectio. quo miraculo & Arius, & Pelagius clarus fuit, & longè clariſſimus Mahometes. Quì igitur ſcias à Numine eum miſſum, & quidem ad tantam rem, tamq; inſuetam; nempe vt ipſi magis quàm Paſtoribus noſtris, de fide, de moribus, de Scripturis crederemus, & pro lupa nobis eſſet ea Eccleſia, cui antea honos erat tanquam Domini ſponſæ, Dei hæreditati, matri fidelium? *Ordinaria iuriſdictio* illa non fuit. Monachus erat, homo priuatus, homo religioſis votis aſtrictus. *Extraordinariam* verò fuiſſe quo argumento probes? Nihil præter miracula, quibus eiuſmodi miſſiones aut aſſeri poſſint, aut credi. Vnde (Exodi iiij.) Deus miraculorum edendorum poteſtatem Moyſi facit, *vt credant, inquit, quod apparuerit tibi Dominus Deus Patrum tuorum*. Ipſe Ieſus, vt ſe Chriſtum eſſe probaret, miraculorum, quæ multa patrabat, authoritate vſus eſt apud Ioannis diſcipulos (Matth. xj.) *Cæci vident, claudi ambulant, &c.* Imò apertè (Ioan. v.) *Ipſa opera quæ ego facio teſtimonium perhibent de me.* Sequuti Chriſtum Apoſtoli, Chriſti virtute, non rem ſegnius miracu-

lis promouere quàm verbis. *Neque enim* (inquit Hieronymus in Cap.lxv.Iſaiæ) *potuiſſent omnes gentes in tam breui tempore credere, niſi ſignorum miraculis fides eorum quodammodo eſſet extorta. Loquentibus enim, & clamantibus Apoſtolis, & Apoſtolicis viris, Dominus ſignorum magnitudine reſpondebat.* Quod verò miraculum Lutheri Apoſtoli, vel Caluini? quod Apoſtolicorum virorum Lutheranorum, Caluiniſtarum, Anabaptiſtarum? Nullum omninò. At hæc tamen quam afferebant nouitas, prorſus inſignis, prorſus inſolens erat; ſi vlla denique à condito Orbe, digna quæ probaretur miraculis; Omnes ſcilicet Orbis Eccleſias, plus decem ſeculis defeciſſe publicè à vera Chriſti fide: Inſanire Latinos, inſanire & Græcos; Scripturas ab illis non probè intelligi, aut exponi; Orbi illos ſuis artibus ſuis figmentis imponere.

Magna res, & ex diuinæ inſtitutionis clementi prudentia; noluiſſe vnquam Deum, vt ſibi temerè crederetur. Hæreſes autem omnes ipſa hominum pertinacia, ſtudijſq; creuiſſe; non miraculis, non certa ratione; ſed animi impetu, & am-

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

bitioſa dulcedine, quæ ad proprij iudicij commenta humanam ſuperbiam inuitat. Hinc & factum hæreſeos, id eſt, electionis nomen. At lex Moſaica, & poſtea Chriſtiana, quot miraculis inſtituta, ac deinde firmata? quàm auguſtus Elias miraculorum maieſtate, cùm populus videretur *claudicare*, ac neſcire *ſi Dominus eſſet Deus, aut ſi Baal?* quantò miraculò Paulus adactus deſijt *contra ſtimulum calcitrare?* quot miraculis olim inſignis Eccleſia, dum inter gentiles exurgeret, & nunc quoque (ad hoc rideant licet digniſſimi fletu Sectarij) dum in India propagatur; ac etiam ſæpenumero in Europa?

Deſtitutus ergo Lutherus miraculis. At num ſaltem pro miraculo illius vita fuit? Res loquetur. Presbyter, ac Monachus erat, deuinctus ſpontaneis votis, diu in religioſis ædibus educatus, cælebs, in templo aſſiduus. Eiuſmodi fuit, quandiu in noſtra Eccleſia hæſit, quam corruptam, babylonicam, adulteram vocat: Vbi verò caſtigare ſcilicet noſtros errores exorſus eſt, ſeq; *vir reformatus* ab Eccleſia noſtra duxit, voto neglecto, & veſte

pro-

proiecta, quam coram Deo & Angelis in perpetuæ integritatis ſymbolum ſponte aſſumpſerat, ſe polluto ac illegitimo thoro immergit: & ne aliquid impietati deeſſet, in ſocietatem libidinis, quam coniugium appellabat, puellam Deo ſacram, Deo nuptam, accerſit ac violat. Deſunt in hoc facinus verba; dicam verius cruces. Omninò & paſſim & publicè Orbi imponitis, Nouatores, aut creditis quòd olim publicè Eccleſia ad quadringenteſimum Chriſti annum. Intra hæc tempora vixit Tertullianus, Ambroſius, Hieronymus, Baſilius, Auguſtinus, Chryſoſtomus; ne in pluribus morer. Atqui ex Tertulliano paſſim habes, iam eo tempore fuiſſe ſolemne, vt ſe aliquæ virgines Deo ſacræ, perpetuæ virginitati obſtringerent. *Quæ* (inquit, lib. 1. ad vxor.) *nulla formæ, vel ætatis occaſione preſſæ maritis ſanctitatem anteponunt. Malunt enim Deo nubere. Deo ſpecioſæ, Deo ſunt puellæ.* Et lib. de veland. Virginib. Cap. xiij. *Nupſiſti enim Chriſto; illi tradidiſti carnem tuam, illi ſponſaſti maturitatem tuam.* Neque res ad libitum reſcindenda, ſed voto ſancita, cui ſe omnis ſexus

multi dabant. Inde ait (De veland. Virg. Cap. xiij.) qui ad illam profeſſionem accederent, *ipſam naturam conſecrare*. Atqui Deo *conſecratum*, cui fas ſit ad alios vſus auertere, & quidem omnino illi conſecrationi contrarios? Ambroſius porrò adeò multus de velandis ab Epiſcopo, cõſecrandiſq; virginibus, vt plurimi Sectariorũ, iam ab eo tempore Virginitatis vota non negent in Eccleſia fuiſſe ſolemnia. Inter cætera, De Inſtit. Virg. cap. xvij. orationem concipit, ſuper velanda iam virgine. *Egredere itaque tu Domine Ieſu in die ſponſalium tuorum; ſuſcipe iamdudum deuotam tibi ſpiritu, nunc etiam profeſſione.* Quæ autem illa profeſſio? *Votum* omnino. Vnde ad eiuſmodi Virginem (Tract. ad Virg. Deuot. cap. ij.) *Melius*, inquit, *fuerat te non vouiſſe, & facere, quàm vouere, & non facere.* Audite verò Hieronymum (lib. 1. aduerſus Iouinianum.) *Et ſi nupſerit virgo non peccauit. Non illa virgo quæ ſemet Dei cultui dedicauit. harum enim ſi qua nupſerit, habebit damnationem, quia primam fidem irritam fecit.* Et paulò poſt: *Virgines enim quæ poſt conſecrationem nupſerint,*

rint, non tàm adulteræ ſunt, quàm inceſtæ.

Coiuit igitur cum illa Lutherus renaſcentis Euangelij Lucifer, cum qua potuit eſſe adulterium, potuit eſſe inceſtus, coniugium eſſe non potuit. Quis autem ipſe erat? nonne Monachus? nonne Sacerdos? nonne conceptis verbis abdicarat ſe libertate coniugij? Auguſtini auctoritatem recipitis, Sectarij? fingitis ſaltem. Ecce quid ille (lib. I. de Adult. coniug. Cap. XXIV.) *Quod cuiquam antequam vouiſſet licebat, cùm id ſe nunquam facturum vouerit, non licebit; ſi tamen id vouerit quod vouendum fuit, ſicut eſt perpetua virginitas.* Quid quod (lib. De bono viduit. Cap. xj.) *peiora adulterijs* coniugia vocat, quæ quis emiſſo caſtitatis voto contraxerit? In eandem ſententiam Ioan. Chryſoſtomus, Epiſt. vj. cuidam Theodoro ſic loquitur, qui monaſterij voto deſerto mulierem duxerat domum. *Quamuis frequenter hoc ipſum nuptias voces, ego tamen adulterio illud peius exiſtimo.* S. Baſilius Proœm. Monaſt. Conſtit. *Itaque qui à mundi curis liber eſſe cupit, nuptias veluti pedicas quaſdam fugit: his autem relictis, vitam*

ſuam Deo conſecrat, & caſtitatem profitetur, vt neque facultas ipſi ſit conuerſionis ad nuptias. Fuit igitur ille maritus, illa materfamilias? imò ſi Auguſtinò credimus, ille *adultero peior*; Et vt in pari negotio Baſilius ait, lib. De Virginit. *horrendò ſacrilegio Chriſti ſponſæ adulter efficitur*. Et illa, vt loquitur antiquiſſimus Scriptor, *corruptio Satanæ, ſcortum execrabile, fanum immunditiæ, tugurium Diaboli*.

Nec dixerint Proteſtantes, Puritani, Hugonotti, nihil ſibi cum illo Lutheri facinore. quanquam enim in multis ab eo diuerſi, in his tamen ſordibus, in iſtis ſacrilegijs, fœdè conſentiunt. Plerique earum ſectarum authores, plerique præcones, per idem flagitium genio indulſere; cùm vel ipſi Sacerdotes ac Monachi eſſent; vel ſacris iungerentur virginibus; vel hi ſacri, & hæ etiam ſacræ; & ſic ad Lutheri exemplum vota vtrinque ſoluerentur. Quid dico, indulſere? imò hodie paſſim indulgent. Res nota, res frequens, & quam (horribile dictu) Sectariorum hodie nemo ex ſuæ religionis norma non ferat ac laudet. Crebra quoque

apud

apud illos, & infanda in eam rem exempla. Secedat Sacerdos ad illos, ſecedat Monachus omnibus votis aſtrictus, ſtatim in pignus abiuratæ fidei noſtræ oblatam à nouis fratribus vxorem accipiet. Secedat ad illos virgo Numini ſacra, virgo velata, confeſtim ex illis reformatis maritum inueniet. Neque illis flagitijs annuunt tantùm; ſed id laudant, ſed in pretio habent; & in adulterijs cæleſtibus infamis triumphat Eccleſia. Iactare tamen auſint, ſe in ea fide eſſe, in qua Chriſtianus olim Orbis, Hieronymi, Auguſtini, Ambroſij, æuo? O miſerè cæcos, vel qui vna iactura famæ curam, ſalutisque perdiderint!

Dirum hoc nefas, ſed interdũ & ludicro mixtũ: quippe capti ea illecebra nonnulli ex Clero, pergunt ad illos, fidei mutationem ſimulant, ſub coniugij nomine libidinem explent; inde rurſus ijs eluſis, ſe ad pœnitentiam in clauſtra, aut templa recipiunt. Adeò vt has ſectas, tanquam lenocinium exercentes, non iniuria impurorum Sacerdotum lupanar appelles. Et hæc eſt ſcilicet Eccleſia noua, pura, candidata, Deo vnicè ſua fide conſecrata.

Hæc

Hæc Lutheri miracula; illa vitæ integritas: Sed nec purius hunc ſcripſiſſe quàm vixiſſe exiſtimes. Omitto quæ prodidit in ſui cum diabolo commercij fidem; *ſe probè cognitum habere diabolum; pluſquam vnum fruſtum ſalis ſe cum diabolo comediſſe, ſibi ſæpius condormire diabolum quàm ſuam Catharinam*. Pleni eius libri, fœdis, & vinum, vomitumq; redolentibus verbis; vt (pudet dicere) *ſtercus, merda, ſus, porcus*, gemmæ ſint, quibus paginas ſuas notet. Quid non autem in Principes infamis tenebrio? quos (lib. *de ſecul. poteſt.* &, *Contra duo Cæſaris mandata*) ait, *vt plurimum eſſe, vel præcipuos moriones, vel deterrimos nebulones; ſtolidos, fatuos, inſanos*; addit, *Turcam decies his meliorem & prudentiorem*. Iam verò vt paſſim inſanijt petulanti ſuperbia? *Diuina maieſtas* (inquit, in libro contra Angliæ regem) *mecum facit, vt nihil curem ſi mille Auguſtini, mille Cypriani, mille Eccleſiæ Henricianæ contra me ſtarent*. Et, in defenſione ſuæ verſionis noui Teſtamenti, *Si Papiſta tuus*, inquit, *multa vult garrire de hac voce, Sola, ei confeſtim*

re-

reſpondeto: Doctor Martinus Lutherus vult ſic habere, aitq́; Papiſtam & Aſinum eſſe vnum. Sic volo, ſic iubeo, ſit pro ratione voluntas. Nolumus enim eſſe Pontificiorum diſcipuli, ſed magiſtri, ac iudices. O fatuum caput! Ac vt effuſæ libidinis authorem agnoſcas, dicit (lib. de vita coniugali) *omninò neceſſarium eſſe omnibus rei venereæ vſum, magis etiam quàm cibum, potum, ſomnum*; Auſus eſt vlterius progredi vir impurus, & inter Chriſtianos ad Mahometicam licentiam proclamare (Serm. De Coniug.) *Si*, inquit, *non vult vxor, veniat ancilla.* Sed abeamus à ſentina infamis Apoſtatæ.

En verò mortalem, cui corrigendæ Eccleſiæ totos mille & ducentos annos errantis cura commiſſa eſt. A Luthero veniamus ad Zuinglium, Caluinumque, & cæteros ſectarum authores. Miracula petimus; miracula nulla habent; authoritatem petimus, cur ipſis potius quàm alijs ſit credendum. authoritatem nullam habent, nullam, inquam, potiorem quam olim Arius, aut Ario pares: ſolas nempe Scripturas ad illorum arbi-

trium ſenſu donatas, quæ omnibus hæreticis pro prætextu, gladioq́; fuere, quo ſe & alios mactarent. Ne diabolus quidem (vt rectè Hieronymus aduerſ. Lucifer.) à Scripturis abſtinuit, Chriſto inſidiaturus; *ſcriptum eſt, quia Angelis ſuis mandauit, &c.*

Iam autem à Gallis, à Batauis, à Britannis hæreticis peto, cur nec Lutheri veſtigijs, nec præceptis inſiſtant; cùm hunc ferant eruendis Eccleſiæ erroribus à Numine deſtinatum. Reſpondent, inchoaſſe Lutherum, & multa vidiſſe; ſed hos plura, qui ipſi ſucceſſerunt. At repono; Ergo hoc totum quod Lutherus, cæteriq́; poſt illum, ad expurgandam contulere Eccleſiam, non diuinum, ſed humanum opus eſſe: quandoquidem, vt humana artificia ſolent, illa *reformatio* initio rudis, ſucceſſu temporum, & ingeniorum polita eſt. In rebus quæ humana prudentia conſtant, videas ortum, & deinde incrementum, ac propemodum omnes ætates. Inceperit aliquis rempublicã componere, aut indagare ſyderum motus; ſuccedent, qui illius errores deprehendant, qui rectè inuentis dent vltimam

ma-

manum; adeò vt alicuius ſiue artis ſiue ſcientiæ, vel author, vel peritus aliquis dici poſſit, & tamen in illa non parum errauiſſe. Sed ratio in fide diuerſa. Fides vnica virtus eſt; & quæ ni tota habeatur omnino non habetur. Non diuidi, inquam, poteſt; vel eſt tota, vel nulla. Neque enim dixeris, Arianos, Manichæos, Pelagianos, aut vllos omnino hæreticos veram fidem habuiſſe (quanquam in aliquot rebus rectè ſenſerint de Chriſto, de fide.) Si non veram; ergo falſam, ergo non à Deo, qui vnius fidei vnus eſt author. *Vnus Dominus, vna fides, vnum baptiſma.* Vnde rectè, & vniuersè Ambroſius, in Symbolum Apoſtolorum; *Quicquid hæretici in ſynagogis ſuis, hoc eſt in conuenticulis Satanæ loquuntur, non eſt doctrina Domini, ſed blaſphemiæ, & dæmonum præſtigiæ ſunt.* Nec tamen ignorabat nullos fuiſſe hæreticos, qui in omnibus fidei rebus erraſſent.

Si Lutherus eſt igitur reſtaurandæ fidei delegatus, non opinor negabitis eum vera fide inſtructum. quòd ſi huic vera fides, cur vobis aliæ ſectæ placent?

cent? cur ab eo diuertiſtis? Si vnica fides, inquam, ſi in fide Lutherus; vos qui extra Lutheri fidem, eſtis hæretici. Forſitan vobis iſta excuſatione placebitis; quod hoc veluti crepuſculum fuerit, ſuperuenienti mox ſole, id eſt ampliori lumine in Caluini, & ſymmiſtarum ingenijs illuſtratum. Nugæ. Sapientia Dei longè aliam viam inſiſtit: Neque Moyſes legem tradere Dei nomine eſt exorſus, quam deinde Iudæi ſuo iudicio caſtigarent, aut augerent: & vos ipſi adeò proclamatis Chriſti legem in initijs ſuis fuiſſe perfectam, vt fingatis ex his primordijs vos omnia velle metiri. Vnde igitur Numini noui hi mores, vt hominem quem reuocandis in viam errantibus deſtinabat, non melius quàm fumida & incerta face inſtruxerit? Sed & hæc excuſatio ferri vtcunque poſſet, ſi non aliter à Luthero diſcreparetis, quàm quòd ille pauciora notaſſet, & plura Caluinus, cæteriq; qui inter vos ab illo diſſentiunt. At verò Caluinus non mòdò pauciora, vel plura Luthero aſtruxit in fidei rebus, ſed Luthero aduerſa atque contraria; Adeò vt ſi Lutherus rectè de fide ſenſit, Calninia-

uiniani ſint manifeſtò hæretici; ſin Caluinus in religione bonus author, Lutherani hæretici: Niſi fortè harum ſententiarum vtraque poteſt eſſe Catholica: *In Euchariſtia* (aſſerit Lutherus) *vera corporis Chriſti ſubſtantia realiter adeſt cum ſubſtantia panis:* At Caluinus; *In Euchariſtia nulla alia ſubſtantia eſt præter ſubſtantiam panis*. Videant igitur in Anglia Proteſtãtes, in Gallia Hugonotti, & quotquot alias à Luthero hæreſes colunt, an credere malint, Lutherum accepto à Deo lumine inuexiſſe *reformationem Eccleſiæ*; ſe autem hæreticos eſſe; An ſe potius Orthodoxos; & Lutherum (quem ſciunt, ac iactant iſtius mutationis authorem) fuiſſe hæreticum. Næ vtrique hæretici eſſe poſſunt; & reuera ſunt; vtrique Orthodoxi eſſe non poſſunt. Arianis & Eunomianis (inquit Sozomenus, Lib. VIII. Cap. I.) cùm inter ſe diſſentirent, non pauci diſcipuli exciderunt. *Multi enim ex mutua inter ipſos diſcordia, eos de Deo non rectè ſentire iudicabant*. Ita erit de hac Hydra, quæ ab vna ſtirpe luxurians, incerta, multiplex, plerunque ſui hoſtis.

Nunc paucis explorandum, quænam

C caufæ

cauſæ propagarint iſtius ſeculi ſectas, & quid illa, vt vocant, reformatione effe-ctum ſit.

CAP. III.

Hæreſis qua ratione in Germania inualuerit, in Anglia, in Scotia, & Galliam tetigerit. Quibus nunc imposturis à ſuis Miniſtris decipiantur Sectarij.

LVTHERVS in Germania huic peſti initium dedit, priſcorum hæreticorum veſtigia ingreſſus, & per Principum aliquot amicitiam fidentius ſcelera auſus. Populus autem non Lutheri primùm amore, ſed ſuorum Principum qui Luthero fauebant, illam cauſam amplexus; mox deinde in hæreſeos partes ſuas ſponte efferbuit, non in Germania tantùm, ſed vbicunque illa peſtis

peſtis inſinuata eſt, legum amore ac ſtudio, quas in effrænem licentiam iſte ferebat. Nam vt olim Montanus, Manichæus, & alij plures, inter ſeueros Chriſtianorum mores, ex nimia ſeueritate hæreſes inſtituerunt; Ita iſte ad deſidis ſeculi genium, multaque, ac plerunque indocta quiete marcentis, licētiæ ſectam efformans, multorum vitijs, atque plauſu exceptus eſt. Nihil mirum veterno corruptos in diuerſis regionibus homines, tam conſonam ſuo genio legem amplexos? Et verò ſi *confeſſionem auricularem* non damnaſſet, niſi in Quadrageſimale ieiunium eſſet inuectus, ſoluiſſet continentiæ vota, opera meritoria deriſiſſet, certam ſalutem promiſiſſet inter peccata viuentibus, vnquam tanto ſucceſſu, & propè torrente funeſtæ victoriæ, tot terras inundaſſet.

Pauci inde anni effluxerant, cum peruaſit in Angliam lues; & aditus illi ex Regis Henrici VIII. libidine. Non hìc lugubrem, vulgatamq; hiſtoriam ſuperflua narratione recenſeam. Sed illinc tamen intelligas quàm rectis initijs hæc ſe nouitas inſinuauerit, ſub furioſæ libidi-

nis Rege, & ex profanis, ſuperbiſq; cupiditatibus cuncta metito. Neque tamen Henricus reiecta authoritate Pontificis Luthero aſſenſus eſt. Tunc enim in Anglia vt Pontificis *Primatum* aſſerere in Maieſtatis criminibus numerabant; ita dicere *in Confeſſionem auricularem, in Tranſubſtantiationem, Miſſasve priuatas*, hæreſeos flagitium erat, & flammis piabatur. Non probauit ergo Henricus nouitiam Sectariorum fidem, ſed veterem Catholicorum proiecit; vtriuſque particeps, & vtrique infeſtus; cùm nouam animæ ſuæ, & veterem carni ſciret aduerſam; fingeretq; ſibi Eccleſiam ex voluptatum licentia, & ſecuritate regnandi. Ac tunc quidem veluti in crepuſculo, deſierat eſſe dies in Anglia, ſed nondum planè nox erat.

At Henrico defuncto, cùm Edvvardus filius regnaret, Ordines Regni, qui Henricianam religionem publico ſcito firmauerant, aliam ſtatim fidem nouo iterum conſilio finxerunt, ſibiq; aſciuere Proteſtantium nomen; longè tamen à Germanicorum Proteſtantium ſecta. Edvvardo quoque defuncto, ſub Maria

Regi-

Regina ſententiam ijdem Ordines mutauerunt, Catholica fide poſtliminio reuocata. Regina Maria morte ſublata, cùm Elizabetha in regnum ſucceſſiſſet, ecce & nouum Ordinum ſcitum, quo iterum exularet Catholicæ ſanctitatis profeſſio. Ita Anglicana religio plus decreto Ordinum, quàm Concilijs, Scripturiſque ſancita eſt, ad temporum mutationes flexibilis, ex Principum libidine pendens; humanaque ne dicam ridicula viciſſitudine in regnum inducta; non legitima ratione, non diuini cultus cauſa, ſed vt tempori, rebusque politicis illa larua ſeruiret. Et his artibus quamquã afflicta eſt, non tamen exciſa Religio. Plurimi reſtant, *quorum genua non ſunt incuruata ante Baal*, & qui *abſcondunt de prophetis Domini, & paſcunt eos pane & aqua*; plures quoque ſi liceret, ad nos ſtatim tranſituri, quos metu & mulcta diuulſos à nobis, quotidiana mentis ſupplicia exercent. Vincet Chriſtus, vincet Eccleſia. Ea vetus eſt Catholicorum hæreditas. Poteſt Britannia cum gemitu præſentium, cum ſpe futuri, Michææ verbis vti (Cap. vij.) *Conſurgam, cùm*

ſedero in tenebris, Dominus lux mea eſt. Iram Domini portabo, quoniam peccaui ei, donec cauſam meam iudicet, & faciat iudicium meum: educet me in lucem, videbo iuſtitiam eius.

De Scotiæ verò caſu, ne ſatis quidem diſſimulant Sectariorum hiſtoriæ. Qui euerterunt Catholicam illic fidem, conſtat vt plurimùm nefarios extitiſſe, ſeditionis igne ſuccenſos, quem tunc erecta in Reginam factio, & à factioſis præmia alebant. Vt de cæteris ſileam, Knoxium (quem Beza Apoſtolum Scotiæ vocat) non impium modò fuiſſe, ſed Magum, Sereniſſimus Britanniarum Rex ſæpe magnis argumentis aſſeruit. Fuit autem furioſus is turbo (neque hæretici negant) qui in diuinam, humanamque Maieſtatem deſæuijt, templis fœdo incendio corruptis, & Aede qua Reges humari moris erat, non diruta modò, ſed, fato etiam barbaris pudendo, in ſtabuli vſus verſa. Regina quoque Maria, inclyta fœmina, deiecta, fugataque, donec ad carcerem deueniret, ex quo, ò nefas! ad tortorem producta eſt. Hæc fuere miracula; hæc beata mutatio, quæ in ſignum renaſcen-

tis in

tis in Scotia euangelij, non vt Aurora, ſed vt Cometes emicuit.

Galliam autem quis neſcit quàm funeſtæ rationes iſti malo implicuerunt? Ad paucos & inualidos illa tabes pertinebat, cùm nonnulli Principum ad eos ſeceſſere, triſti ambitione, vt factionem, vireſque pararent in æmulos, quos in aula, ſub Franciſco II. & Carolo IX. pleraque poſſe ægre ferebant. Quis tunc autem propagandi illius Euangelij modus? bella, tumultus, Galliæ vaſtitas, in ſua viſcera regnum armatum: barbara in Sacerdotes ſæuitia, Sanctorum, ac Regum ſolicitata monumenta, & cineres ſparſi, data ad terram pulcherrima templa, & omnino deformata beneficia antiquorum.

Hæ ſunt hæreſeos cunæ, quas in varijs prouincijs Principes viri aſſerendæ dignitati, aut libidini prouexerunt. Nec plus tamen illorum authoritas diffudit has ſectas, quàm quorundã hominum ſuperba ſcientia, qui curioſius, atque audacius, quàm preſſius ſanctiusve Muſis omnibus miſcuerunt Theologiæ aliquam vmbram. Sibi illi præter ceteros ſapere viſi, Sacer-

dotes, tanquam rudis ineptiæ viros nunc ridere, nunc ſpernere; Ingenij quoque famam quærere rati, ſi cum faſtu incuſarent ſuperiorum ætatum caliginem, ſi recepta à maioribus ſacra, vanitatis, ineptiæ, impietatis inſimularent. Quid multa? in pleriſque tunc locis pro rudi, aut hebeti erat, qui non aliquid ſeu publicè, ſeu clàm, in veteres ritus mutiret. Et hinc probatum eſt, hæreſim meretrici ſimilem eſſe. Recenti, primaque ſpecie, amatores multos habet; vbi rugas ætate contraxit, ſi vi conſuetudinis veteres fortè tenet; at nouos non inuitat. Ita Prouincias quæ primo incendio ſuperſtites fuerunt, ſtare in Catholica fide videas, nec in exoletam nunc inſaniam rapi.

Iam illis extinctis, tam qui primi decepere, quàm qui primi ſunt capti, in pertinaciæ hæreditatem propago ſucceſſit, cui pro lenocinio quod iam aboleuit adhuc iuuenculæ & meretricantis hæreſeos, eſt non leuior ad hanc inſaniam ſtimulus, educatio, & inueteratum in Eccleſiam odium; tum opinio ſapientiæ eorum, qui à nobis defecerunt, & partium amor qui eorum parentes implicuit. ti-

mor

mor denique diſciplinę, quæ apud nos viget, abſtinentia, ieiunijs, Pœnitentiæ ſacramento, & omnino humilitate parendi. Acceſſere Dæmonis fraudes, Miniſtrorumque, quos vocant, ſeu verſuta, ſeu ignara nequitia, qui infandis plerunque calumnijs imponunt Eccleſiæ. Quæ non illi mendacia de Pœnitentiæ Sacramento? non aliud ad *abſolutionem* requiri, quàm vt tua peccata apud Sacerdotem pronuncies; abſolutionem futurorum ſcelerum dari; & quæ cætera aut credunt temerè, aut impiè fingunt. Quàm immania de *meritorijs operibus*, quàm falſò iactata? Non arbitrari nos per merita Chriſti, ſed per noſtra, patere nobis cælum. Quid de veneratione imaginum, de cultu Sanctorum? Fanda illi, & nefanda de nobis: & vix vnquam quid credamus ſcire populum ſuum ſinunt. Sed hæc mox omnia, vbi de hæreſibus ſigillatim.

Nunc vt ſcias quàm de his calumnijs iuſtè queramur; ecce rem ſub ampliſſimis teſtibus certam. Sereniſſimus Magnæ Britanniæ Rex quendam ex Epiſcopis ſuis rogabat, ecquid Catholici de fornica-

nicatione ſentirent? veniale an mortale peccatum id ducerent? Retulit ille, inter Scriptores Catholicos eſſe, qui fornicationem in venialibus numerarent. Hìc ego, cùm indignationem non tenerem, negaui probatum inter nos authorem extare, qui ſe hoc modo libidini patronum præbuerit. Ecce autem dum inter nos litigamus, intrat cubiculum Epiſcopus alter, haud mediocris inter Sectarios famæ, ad quem Rex verſus, hic, inquit, diſceptatur, vtrum Romani Catholici fornicationem venialem exiſtiment an mortalem. Barbam ille demulſit, ceruicemq; faſtidiosè concutiens, tanquam de re certa ratus iudex pronunciaret, venialem (inquit) Rex Sereniſſime, venialem. O hominem, vt clementiſſimè dicam, noſtri odio cæcum! Et ille, cogitabam, aut probus cenſeatur aut doctus? ex ore illius, ex verbis, ex fide, populus diſcat quid priſca Eccleſia docuerit, quid Patres antiqui, qui noſtram huius ſeculi religionem ignorat, in quam tamen, ò pudor! quotidiana lite inuehitur? quod eſt obuium neſcit; quod neſcit impugnat; ſcrutatur antiqua, & in re clariſſima, in re quo-

quotidiana, tam fœdè mẽtitur, aut errat?
Quid his mortalibus facias, qui criminibus apud populum, noſtram Eccleſiam onerant, à quibus longius ipſa abeſt, quàm eorum ſynagoga? Facile & leuiora retulerim, ſed in quibus eandẽ ſortem agnoſcas deluſi per fabellas, ſeſeque vltrò in nos acerbantis ingenij. S. Bruno, miraculo motus hominis, qui cùm ſanctitatis opinione floruiſſet, poſt obitum tamen reddita voce, ſe *iuſto Dei iudicio damnatum* aſſeruit; confugit ad eremum, & Carthuſianorum diſciplinam condidit. Detorquent rem ad inuidiam noſtram ex Sectarijs aliqui; aiunt fateri nos, ipſum Brunonem eſſe, qui pronuntiauerit ſe in inferis eſſe ſepultum; & ſic Carthuſianorum Ordinem, qui tantopere nobis placet, à perdito & *damnato* homine ortum. In S. Franciſci vita ſcriptum eſt, Iudaicæ perfidiæ virum, voluiſſe Franciſco inuidiam mouere; ſtatuiſſe igitur media concione oſtentare carnium fruſtum, mentiriq; eo cibo Franciſcum ieiunij die veſci; ſed has carnes orante Franciſco, ne ſcandalo locus eſſet, in piſcium ſpeciem & naturam deflexiſſe. Quid & hìc

Se-

Sectarij quidam? Aiunt ita nos referre hiſtoriam, vt Franciſcus his carnibus verè ſit vſus; illiuſque peccatum hac carnium in piſces Metamorphoſi tectum. Ita leuia, ita ſeria, fingunt, verſant, vt per omnia creſcat in nos contemptus ac odium. Hæc de multis pauca ſufficiant, ſæpe ab ijs me gemente iactata, quos redire ad animi ſanitatem publicè Eccleſiæ intereſt; & priuatim illorum.

Quid porrò mireris auerſos à nobis eorum animos quos hæ ineptiæ paſcunt, qui aſſiduo in Pontificem odio imbuuntur, qui credunt nos Antichriſti cultores, nos idololatria infames, nos patronos libidinum? Illi ſunt laquei, quibus captæ miſerè mentes ſibi verius quàm nobis ereptæ ſunt. Sed hos facilè nodos excuſſerint. Velint modò ſine præiudicio, noſtræ cauſæ æquitatem agnoſcere. Iam faceſſet æmuli odij furor, & cum Auguſtino dicent (Confeſſ. Lib. vj. Cap. ix.) *non docet Catholica fides quod putabamus, et vani accuſabamus*. Cùm hęc enim animorum auerſio non alio magis quàm conſuetudine conſtet, quid aliud dici poſſit, niſi eorum prudentiæ eſſe imperare ſibi

re ſibi ipſis, nec affectum ſpontè feruentem ſine ratione audire? Alioqui non ſanari magis queant, quàm qui fluminis torrente direptus nolit in fluctus eluctari, & aliquo ſudore ad ripam peruenire.

De hæreſeos Parentibus, de cunabulis, de paſtu, iam diximus. Priuſquam preſſius accingamur in illius errores, dicendum de effectu, deq; publicis ſignis, quibus poſſit deprehendi, an à Dei Numine, an à Satana ſit hæc tanta in religione mutatio.

CAP.

CAP. IV.

Ex moribus, diſciplina, pietate, conſtare, apud nos, eſſe Chriſti Eccleſiam. De publica Sectarum impietate.

DEVM ſemper in illis quos ſibi ſegregauit hominibus, pietatem illuſtrius, quàm in cæteris voluiſſe clareſcere, quàm humanis argumentis conijcias, tàm diuina lectione compereris. Nam & Noë ſolicito cultu, vltra cæteros tunc mortales, Deum propitiauit. Et Abraham in idem ſtudium ſucceſſit, ſanctiſſimis cæremonijs à Cananæis diſtinctus; deinde Moyſes & ipſe cum commiſſa ſibi gente quot ritibus, quotque votis Numini conſecratur? Cùm poſtea lege impleta *Dominus noſter* noua omnia faceret, non plus de

cære-

cæremonijs ſublatum eſt, quàm additum veræ ac ſynceræ pietati fidelium, qui orationi, ieiunijs, omnique pœnitentiæ generi addicti, ſibi, & alijs, Deum placabant. Hinc illa Chriſtianæ pietatis miracula, quæ illuxerunt omni æuo Eccleſiæ, opes, voluptates ſpernere, in eremum fugere, abſtinere licitis etiam rebus, ad ſubtrahendas corpori vires, addendasq; ſpiritui, peruigilia orationibus tranſigere, ipſam carnem cum animo conſecrare, & quæ cætera amor Dei, & gehennæ timor facit. Itaque vt ſimulata ſæpe religio in Dæmonis cultoribus vano fulgore emicuit, ita ſemper in familia Dei, id eſt, in Synagoga primùm, deinde in Eccleſia, viguit celebris & publica pietas, continuo animi flexu in Deum erecta. Hoc ſui amoris τεκμήριον nunquam Deus à ſuis amouit. Nunc porrò videamus, quàm omnia in melius, Lutherus, Caluinusque, & iſtiuſmodi Authores retulerint, & Prouincijs quæ ad ipſos ſeceſſerunt, quantum pietatis accreuerit.

Liceat inde ordiri, vnde ipſi reformationem, vt vocant, penè vbique aggreſſi ſunt; nempe à Monachorum cauſa, cæteriſque

riſque profeſſionis religioſæ familijs.

Monachorum & Religioſorum pleriſque in more eſt, media nocte *ſurgere ad confitendum tibi Domine*, in cilicio pœnitentiam agere, macerari ieiunijs, victima quotidie incruenta Deum Patrem propitiare mortalibus. Quo hæc oculo aſpexiſtis Sectarij? omnino quo veſtri parentes, id eſt, priſci hæretici, quibus inſigne odium in Monachorum pietatem, inſignis crudelitas (vide in Hiſtoria Eccleſiaſt. Socratē Lib.IV. Cap.XVII. & XIX. Sozomenum Lib.VI.Cap.XX.) Non tulit tam ſeueram ſanctitatem nouitia veſtra libertas. Quàm latè potuiſtis excisa ſunt à vobis pietatis hæc pignora! Tot vota, tot preces Dei gloriæ ſubtractæ, tot exemplis, tot monitis fraudatus populus, tot erepta egentibus bona. At verò, Nouatores, Si Monachi veſtro iudicio in moribus, aut fide errabant, cur non ijs eiectis mortales alios ſubſtituiſtis, qui his ſanctis officijs, purioribus moribus, & reſtituta fide, ſed eadem etiam pietatis ſedulitate incumberent? Cur non ſaltem erogata hæc in pauperes bona, pauperibus olim data, & diuinò cultui à veſtris

maioribus mancipata? Accidere hæreditatem Dei placuit, ſpoliare Hieruſalem, corruptisq́; teſtamentis, legatis, beneficijs antiquorum, qui hæc Deo ſacrauerant, diri ſacrilegij veſtras Prouincias, veſtras domos aſtringere. Hoc vt Dei opus putem, vt renaſcentis Euangelij fructum? Nuſquam erit, Sectarij: præſertim cùm non alicubi tantùm, ſed vbicunque inualuiſtis, eo more in Eccleſiaſticas opes ſæuitum ſit. Germaniæ Principes, ſiue Lutheri, ſiue Caluini religionem ſequuti, redactis in fiſcum Monaſterijs, ſuos cenſus heu miſerabili, & forſan Tholoſana denique præda, auxerunt. In Anglia diſtributæ ab Henrico VIII. Eccleſiæ poſſeſsiones inter nobiles viros: Vt eos communione facinoris teneret, & ad ſcelus quod commodum ipſis erat, fidelius coniurarent. Ita Epiſcopatus triſti auaritia diſciſſi, direpta funditus, & priuatis vſibus attributa Monaſteria, Prioratus, Eremiticæ domus. Quid Archiepiſcopatus Cantuarienſis? quid Epiſcopatus Vvintonienſis, quid Elienſis? Vmbræ, ſi ad priſtinas opes ſpectes. Certè Abbatiam Vveſtmonaſterienſem, Re-

gum ſepulchris deſtinatam, (quam quibuſdam Canonicis attribuerunt) vt ille dicebat, Herculem fecere. *decumam partem ei dedere, ſibi nouem abſtulerunt.* Iam vbi in Scotia, in Batauis, in Dania, in Suedia, illa bona? Rapta vt plurimum, & à Clericis tranſlata in Laicos. Atqui hæc Deo donata ſciebatis. Si diuino peculio (vt nugamini) abutebantur, & vos Charitas Dei agebat; decuit caſtigare vtentium mores, non auferre à Deo peculium.

Sed eſto. Deiecta à tot templis pietas, ſaltem in cæteris quæ veſtris vſibus reliquiſtis, an ſupra nos viget? Agebam cum perito Lutherano, & eodem argumento pugnabam: Vi veritatis perculſus, De hoc, inquit, non diſputo: ſcio refriguiſſe in vrbibus noſtris pœnitentiam, orationes, ieiunia, ex quo à vobis receſſimus. Ad tam ingenuam hominis confeſſionem illachrymatus ſum, quòd ſic poſſet ſentire de ſuis, & à nobis diſſentire; id eſt, *quòd videns non videret, & audiens non intelligeret*. Exuamus partium ſtudia, remq; ſpectemus. In vtra parte credas diligentius obſeruari, quòd docuit

Chri-

Chriſtus (Lucæ xviij.) *quoniam oportet ſemper orare, & non deficere*? Plus quadringentis Monachorum, ac Religioſorum millibus apud nos eſt, quorum hi ex præſcripto Ordinis ſui quaternas, hi ſenas & amplius horas, *orando & meditando* quotidie impendant; qui pompis, qui faſtui, qui ſeculi curis vnum Chriſtũ prætulerint. Non nouo nunc exemplo, hæreticis Monachorum pietatem obijcio. Et hoc ipſum Auguſtinus Manichæis obiecit, ingenti ſtudio, plurimis verbis. Lib. 1. De Morib. Eccleſ. Cathol. Cap. xxxj. Quæ non ille præconia, quas non de Monachis laudes? Et hæc pluribus à nobis deinde cõmodius. Iam verò quis quotidie Laicorũ ad publicas orationes eſt numerus? Vt omittam dies feſtos, quibus ex præcepto adſumus ſacroſanctæ Oblationi, quanta profeſtis diebus multitudo ad templa, ad altaria, ad Euchariſtiam? Veſpertinæ mox preces, vt pomeridianis horis multos exercent! De ieiunijs autem nec nobiſcum illi certauerint. In pleriſq; monaſterijs perpetua penè ieiunia, Chriſtianorum more, quorum nobis pietatem priſci Patres deſcripſere. Quadrageſi-

mali porrò ieiunio omnes obſtringimur. Feria ſexta, & ſabbato abſtinemus à carnibus; vt omittam Sanctorum vigilias, & tempora Ordinandis Sacerdotibus deſtinata. Quid de Eleemoſynis, Xenodochiis, Orphanotrophijs dicam? quid de ſalubribus ſupplicijs, quibus apud nos *caſtigatur caro rebellis, & in ſeruitutem redigitur*? quid de temporibus, quibus religioſius redimus ad Deum, ac præcipuè ſeptimana, quam ſanctam appellamus, memoriæ Paſſionis Dominicæ conſecrata? quot tunc Eleemoſynæ, quot vota, quot preces? quàm inde multorum in melius ſancta mutatio?

Nec reponas; publica hæc apud nos, & in oſtentationis vicinia eſſe. Illis verò placere, priuatæ, & ſeſe tegentis pietatis officia. Quaſi enim & nos quoque non multa ſecretò, nec ſiniſtram plerunque celemus quod à dextera miſericorde peragitur. Sed iam de publicis indicijs agimus, quibus colligi poſſit, an collapſam Eccleſiam reparaſſe dicendi ſint, an in eam potius eſſe graſſati. In illis indicijs vix aliud luculentius publica pietate; quæ ab ipſis paſſim exciſa eſt. Ingemui-

muimus, an horruimus dicam, ad cuiuſdã Batavi verba, qui ſociũ preces fortè fundentem ſtolidè obiurgans, Quid tu ſedulò, inquit, cum hoc precandi more? age, age, ſis ſyncero modò corde, & deſine ab hac orandi meticuloſa ineptia. Et hoc forſitan ille ex patriæ ſuæ ritu, vbi his horis quæ ſtante Catholica fide ſolemnes veſpertinis precibus erant, audiuntur nunc organa ad ſolam hominum temerè in templis obambulantium voluptatem, nulla Domini mentione, nullis orationis veſtigijs.

Equidem dixerim fidem ac pietatem, nulli amplius regioni quàm Galliæ debere. Vt vetera omittam, hodie innumeri illic viuunt, non fucata, aut libata ſanctitate eximij. Sed abominor næuos, quos hæreſeos impia, & luctuoſa ambitio regioni ſanctiſſimæ ſuffundit. Quippe multi in gente ſubtili, & ſæpe curioſa inter has contentiones ſibi credere aſſueſcũt, fideiq; momenta proprij iudicij lance librare. Quoſdam illic, cùm ſe Catholicos iactent, in hæreticis ambitioſè laudare ingenia, aſpicias, ac etiam quas hi amant propugnare ſententias; eorum

amicitias non modò ad ciuile commercium, ſed & pluſquàm probè depoſcere. Nec ex hæreticis deſunt, qui in multis ſuos damnent, & ad nos accedant. Sic vtrique ſe decernunt arbitros rerum, neſcio qua animi vana fiducia. Alia deinde pernicies, ex hac iudicandi licentia; vt cùm diu ſe ſupra religionis rebus in vtrumque verſauerint, quærant tandem an omnino ſit vlla religio, an vita cæleſtis, an anima immortalis. Quos deinde ad infanda hæc ſtudia mens infelix deduxerit; hi paulatim vix Deum vllum eſſe, aut vix præterea aliquid credunt. Pudet dicere; Vereor vt hæc ſenſim ſe publicè hæreſis prodat. Nam & ingenti contemptu ſacrorum ab vnis partibus ad alias tranſilire iam quibuſdam pro ludo eſt. Spes lucri, ſpes dignitatis, vltionis dulcedo arriſerit, non deeerunt qui hæc credant vili emi, ſi non amplius quàm religionis mutatione conſtiterint. Nec dudubium eiuſmodi mentes hæreſis vitio ad tropica illa actas. Sciunt me vera dicere illi etiam in quos dico. Et hæc deflent innumeri ex Gallica gente viri, incorrupti, antiquæ fidei, morumq; illorum,

quos

quos ò Deus, extincta hæreſi, cæteris quoque qui ab ijs defecerunt, reſtituat.

In Anglia dum inſinuaretur hæc peſtis, obiecere aliquem fucum hæretici, quo penè neſciret miſerum vulgus ab auorum religione ſe deijci. Illic igitur, quanquam in Caluiniana ſecta, abrogare non viſum veſperarum, cęterarumq; quas vocamus Horarum ſolemnia, aut potius vmbram illarum. Hoc quippe duntaxat in Epiſcopalibus templis, & in vno pręterea, aut altero fortè, quod attribuere Canonicis. Sed & in ipſis languida omnia: & pro monſtro ſit, luce profeſta de populo illic plures ad orationem procumbere. Sæpe nec vnum inuenias. Qui populi autem mores? Nullus adeò feſtus dies, quo ſi à templo abſuerint, in leges Eccleſiæ neceſſitate ſalutis obſeruandas peccaſſe ſe credant. Iam cogita quos effectus pariat illa libertas in rudioribus animis, aut ocio, vel voluptate marcentibus. Serui autem, ancillæque, quas apud nos nefas eſt die Dominico, aut ob aliam cauſam feſto, à ſacro officio abſuiſſe, vt raro & incuriosè adeunt ſua templa, vt licenter ab illis abeſſe conſueſcunt? Hæc nos ſci-

mus, hæc toto decennio ſumus experti.

Iam de licentia addam quam vbique ſibi fecere Sectarij, violandi Quadrageſimam; diebus promiſcuè omnibus cibis vtendi, quoſcunque gula optauerit? Ac plerunque nec laborant excuſare, vel tegere, belluinos hos mores, & qui rudiorum animos, tanquam exleges, paulatim efferauerunt. Imò vltrò hæc rident Eccleſiaſticæ diſciplinæ præcepta; ac etiã ſuperſtitionis accuſant; nihil reueriti *primitiuam* ſaltem Eccleſiam, & Martyrum ſanguine purpuratam, quæ docuit hæc eadem quæ nos hodie obſeruamus ieiunia, non conſilij modò eſſe, ſed omnino pręcepti. Sed hæc paulò poſt ſuo loco; vbi & Miniſtri Angliæ refutandi, qui obſeruari apud ſe quadrageſimale ieiuniũ, cęteroſq; abſtinentiæ dies, aſſerere audent, impudenti, ludicroq; mendacio.

At Sectariorum aliquos orationibus, & eleemoſynis deditos dices. Haud negem. Non enim de vnoquoque nobis hìc ſermo; ſed in genere, apud vtros Pietas (quam vulgò *deuotionem*, & Domini timorem, appellamus) in pretio magis ſit; & num illam iſti reſtauratores Eccleſiæ

au-

auxerint, an verò pèrdiderint. Nec quid mirum eorum aliquos exerceri eiuſmodi pietatis officijs. Natura eſt quæ ad ea hominem propellat: & quàm multi in hæreticis bona indole, rectiſq; quantum fert Natura ingenijs? Ne in Ethnicis quidem deſunt, aut Turcis, qui hęc vltrò faciant, & quidem Numinis cauſa. Sed ſi cœtuum omnium veluti corpus ſpectes, videbis hæc propria Eccleſiæ Catholicę bona eſſe; in illis autem ſectis, ea eſſe in priuatis aliquot dona Naturæ, non religionis in genere. Sed quo ego argumenta? Ipſi Luthero, Caluinoq; fidem habete de veſtrorum hominum impietate, Sectarij. Lutherus in Poſtilla domeſtica Ienæ impreſſa, conc. 11. Primæ Dominicæ Aduentus; de doctrina ſua loquens: *Mundus*, inquit, *ex hac doctrina quotidie redditur deterior; iam homines ſinguli ſeptenis diabolis obſidentur, cum antea* (in Papatu) *vnico tantum diabolo obſeſſi fuiſſent. Diabolus iam cateruatim in homines ingreditur, vt nunc in tam ſplendida Euangelij luce, ſint auariores, callidiores, iniuſtiores, crudeliores, proteruiores, multò denique deteriores, quam prius*

in Pa-

in Papatu fuerant. Caluinus in Cap.xj. Daniel. verſ. xxxiv. *In exiguo illorum numero, qui ſeſe ab idololatrijs Papatus ſubduxerunt, maior pars plena eſt perfidia & dolis. Præclarum quidem zelum ſimulant; ſi tamen intus excutias, reperies plenos eſſe fraudibus*. En vel confeſſione hoſtium enormes Sectarios, tunc etiam cum ipſa Sectarum exordia, recenti ac præcipuo zelo flagrare deberent. Quid nunc de ijs credas, exhauſto impetu nouitatis, ſtudijſque vetuſtate tepentibus?

Vnde hoc autem Sectarijs frigus, & à pietate diuortium; ratio eſt non vel vna, vel abdita. Omitto quòd hęreſeos vitio à gratia Dei ſecluſi ſunt, ſine qua quid ſuperba, & ſapere quidem credens, ſed reuera eneruis & cæca mortalitas poſſit? tùm etiam quòd multi has ſectas ipſius licentię cauſa ſubiuerint; aut de ſuę religionis integritate incerti, & certi tamen in ea hærere, plus fraudandæ conſcientiæ laborant, quàm colendæ pietati. Alię preterea cauſæ ſunt, eæq; liquidò ex ipſarum hæreſeon vitio natæ. Nempe, quòd doceantur, *Fidem ad ſalutem ſufficere; opera*

ra meritoria luſoriam eſſe rem, & commentum Papiſtarum; Certos eſſe ſe de ſalute: Peccata omnia Electorum venialia eſſe. Næ ſapiunt, ſi dum hæc credunt indulgent liberius genio, nec animum cogunt in arctam diſciplinam, quæ voluptates ſecludit, & corporis pondus aſſidua pietate cogit ad cælum. Nam ſi certò crediderim me eſſe *electum, & prædeſtinatum ad vitam*, ideoq; quicquid deliquerim mihi à Deo certiſſima venia eſſe donandum, cur impetum animi vllum frangam, quod diuitias, dignitates, aut delicias promittat? Si credo nullum opus *meritorium* eſſe, cur orando, meditando, cur vigilijs, cur ieiunijs, domitum animum exerceam, corpus emacerem? Hi ſunt fontes ex quibus ſoluta procurandæ ſalutis incuria in multis hæreticorum profluxit. Neque minus nocuit ſublata diſciplina, de qua nos paulò ante, quæ in Eccleſia Catholica pro fræno eſt fragili naturæ, & ſemper in terram propendenti; nempe ieiunia, abſtinentia à carnibus, ſtatuta tempora, quibus religioſius ad Dominum redeamus. Noſtros enim hos mores peruicaci ſuperbia contemnũt Se-

ctarij;

ctarij; quaſi certis aliquot diebus auſteri, credamus toto deinde anno licere à Deo, ac virtute recedere. Alij negant hæc ardentioris pietatis opera, ſub annuam Dominicæ paſſionis memoriam procuranda, ne nobiſcum qui tunc maximè Deo vacamus, videantur vlla in re coniuncti. At quis eiuſmodi ſententiarum eſt exitus? nempe vt delicatuli ſitis, Sectarij; & nec noſtro, nec alieno tempore, mollia corpora, & iam ſcilicet de ſalute certa, vexetis. Lutheranus nobilis (hæc ſecta plus cæteris de veteri diſciplina retinet) ipſo die Paraſceues cùm viam obiret, fortè Caluiniſtarum templum obuium habuit, ratusq́; ad memoriam illos Dominicæ paſſionis conueniſſe, equo relicto ſe in illorum cœtum intruſit. Ecce autem longè alia Miniſtri theſis erat; nẽpe de nuptijs ad Canam Galilææ. nimirum vt nobis in ſalubres lachrymas merſis, illi è contrario lætiori concione à triſtitia ſenſum auerterent. Excanduit Lutheranus, remq́; poſtea amicis ſic retulit, vt eam riſu & indignatione exciperemus. In Anglia nunquam hilarius conuiuia exercent, omni carnium & ferculorum

rum pompa, quàm feria ſexta. Ludus ille magnatum eſt, ac veluti pietas, ſeſe à Papiſtis ſcilicet abhorrere teſtantium.

In pauca rem conferam. *Ex fructibus eorum cògnoſcetis eos*. Si Lutherum, ſi Caluinum, cæteroſque Sectarios vis Numinis ſacra ad reſtituendam Eccleſiam Orbi dedit; omnino & ijs qui ipſis ſunt aſſenſi, addenda luculentius pietas fuit, quàm alijs qui in Romana hæſerunt Eccleſia. At contra omnia: Nos corrupti ſcilicet; nos (vt aiunt) Romanis poculis ebrij; tamen humiles, timidiq; ſalutem ſperamus, & de ea, ex Scripturarum, & Eccleſiæ norma timemus, nos caſtigando corpori, frænandiſque animis incumbimus; Euchariſtiam miniſtramus quotidie; ieiunia, atque abſtinentias ſedulò colimus, quas olim paſtores Eccleſiæ ſtatuerunt: multa ex nobis millia habemus, quæ diu, noctuq; aſſiduis precibus Deum propitient: multi ex nobis propter regnum Dei caſtrantur, ſubeunt paupertatem, voluntatis propriæ dulcedinem abijciunt, nos denique *propter verba labiorum Domini cuſtodimus vias duras*. Illi autem qui à nobis receſſerunt, illi can-

didi,

didi, atque columbuli, Eccleſiæ & Scripturarum ſunt iudices;de ſalute, vt certa, non laborant; ieiunia, pœnitentias, afflictiones carnis, quę à priſca Eccleſia indictæ ſunt, pro nihilo habent, & ad libitum à ſeipſis volunt indici. caſtimoniæ vota paſſim violant, ac quod magis eſt, publicè docēt poſſe impune violari. Quid cætera enumerem? O miſeram, pudendamq; reſtaurationem Eccleſiæ! *Tu Domine conſtitue* Sectarios, vt loquitur Auguſtinus, *ante faciem ſuam, vt videant quàm turpes ſint, quàm diſtorti, & ſordidi, maculoſi, & vlceroſi. Impingas eos in oculos ipſorum, vt inueniant iniquitatem ſuã.*

CAP.

CAP. V.

Ex præcipuis Sectariorum fundamentis neceſſario ſequi, vt cuilibet ſit licitum ſibi religionem fingere. Illos non alterius generis argumentis inniti, quàm Arianos, cæteroſque priſcos hæreticos.

HABEMVS igitur iſtius ſchiſmatis duces, non inſignes fuiſſe miraculis, non inuſitata ſanctitate conſpicuos. Sed nec illi maioribus, aut alterius generis telis vſi, quàm quibus veterum ſeculorum hæretici, quorum in inferis animæ, & in terris damnata memoria. Liceat enim interrogare Sectarium, cuiuſcunque ille ſit ſectæ, quis concinnauerit illam credendi formulam cui adhæret. Caluinus omnino, aut Lutherus, vel homines eadem,

dem, aut ſimili doctrina imbuti; qui ab Eccleſiæ noſtræ corpore, cui antea adhærebant, auulſi, iudicia, & opiniones ſuas, id eſt, vt ipſa hæreſeos ſignificatio indicat, hæreſes ſunt ſequuti. Hos tu, Sectarie, ſequi audes? quæ intemperiæ, quæ dulcedo nouitatis, aut iudicij tui ſuperba fiducia, vt illis hominibus credere malis, quàm antiquæ Eccleſiæ, à qua ipſi digreſſi ſunt, quæ per vniuerſum Orbem eſt ſparſa, quæ non minus quàm iſti nouitij fidē Scripturis vult haberi, quæ tot ſeculis tuos Patres regenerauit, aluit, ſepeliuit?

Quòd ſi hoc ius eſt, deligendi magiſtros quos in fide ſequamur, an me poſſis arguere ſi Arium, aut Pelagium ſequi volo, eodem prorſus modo in noſtram pugnantes Eccleſiam quo veſtræ hæ ſectæ; controuerſiam nempe mouentes de authoritate Eccleſiæ, & de ſenſu Scripturarum? Certè ſi Proteſtantibus quales in Saxonia, aut Haſſia vigent adhæres, iniuria in eos accenderis, qui Proteſtantibus in Anglia adhærebunt; quamuis tu Lutherum ſequaris, illi Caluinum, & ſic de *eſſentialibus rebus* ſit inter vos diſſenſio. Cur enim tam ipſis non ſit ius arbitrari

trari rectè Scripturas apud ſuos exponi, quàm tibi apud tuos? Imò ſi & nouam ego ſectam in Orbem inuexero, inuenerimq́; diſcipulos, qui aliquod corpus, ſeu Eccleſiam (vt vocatis) conſtituant, iniuria eos carpes, qui nouæ illi Eccleſiæ fidem habebunt; Nam vt tu Proteſtantes aut Puritanos, ita illi me, meosq́; diſcipulos, credent de Scripturis rectè ſentire. Non voraginem vides? non audis intonàntem auribus tuis Deum? Cur foras prodijſti? cur à meæ Eccleſiæ limine te proripuiſti? An quòd ibi corruptam fidem crederes, neque rectè Scripturas exponi? Quis hoc autem tibi dixit? tuumne iudicium? ergo tibi, ò ſuperbe, pluſquàm Eccleſiæ credidiſti. An hoc alij tibi perſuaſerunt? quinam autem illi alij? num miraculis clari? num indubitato aliquo teſtimonio à me miſſi? imò nihil aliud afferentes quàm animi ſui ſenſa, coniecturas humanas, Scripturas ad ſuam mentem expoſitas, vt iam à meorum Apoſtolorum æuo omnes hæretici, Nicolaus, Cerinthus, Marcion, ceterique. Iſti recentes tibi rectè dicere viſi ſunt; tu illos es ſequutus. Cur his verò es addu-

ctus, vt Eccleſiam relinqueres, in quam anteà & tu, & tui parentes, diuinis & *ſupernaturalibus* rationibus adducti intraueratis? Quid tunc Deo reſpondebis, Sectarie, niſi quod reſpondere etiam poſſint, Manichæi, Ariani? te credidiſſe Romanam Eccleſiam eſſe corruptam, nec ſyncerè Scripturas exponere; & Spiritum ſanctum ad tuæ ſectæ homines transfugiſſe.

Amplius dico, Sectarie; non ſatis dici poſſe, te ex Caluini, Lutherive ſententia inſtituere tuam fidem, ac ne ex ſenſu quidem illius Eccleſiæ, ſeu veriùs ſynagogæ, cui adhæres; Sed omnino iudicio tuo te credere, vt tibi ſis ipſe Eccleſia, Eccleſiaſtes, Paſtor, Ouis, & omnia. Inſanum quid, ſed proh dolor! & certum. Quanquam enim ex vobis hi Lutherum ſequantur, illi Caluinum, vos tamen eiuſmodi hominibus obnoxios eſſe negatis, niſi quatenus Scripturis conſenſere. hoc eſt (vt modò cõſtabit) quatenus vobis illi videntur cum Scripturis conſentire. Imò ne Eccleſiæ quidem veſtræ, niſi eadem cautione ſubſcribitis. Neque enim Anglicanam, vt vocatis, Eccleſiam, aut Gal-

licam, aut Batauam, aut Germanam, *in-fallibilem* eſſe putatis. Si verò *infallibilis* Eccleſia tua non eſt, reſtat omnino, vt cùm aliquid tibi ab ipſa credendum proponitur, ſtatim explores, id ne cum Scripturæ norma conueniat. ſi iudicas conuenire; non ideò credes, quia ita Eccleſiæ tuæ, ſed quia tibi ſic viſum; ſin abſonum iudicas eſſe, quà iuſta ratione poteris ab Eccleſia tua cogi? Diceretne illa Eccleſia, Audi Eccleſiam, Paſtores tuos audi, noli altum ſapere, obtempera. mihi, non tibi credendum eſt? At referres, Eccleſiam & Paſtores ego audio, quatenus illi Chriſtum atque Scripturas. Num tute, ò Eccleſia mea, *infallibilem* dicis? quo iure aut priuilegio errare non poſſis, quæ contendis & Romanam, & Græcam, potuiſſe errare, imò erraſſe Eccleſiam? Dicis Romanam errare; & ego, te. Non hìc monſtra quæ debellem in vobis Sectarijs fingo. Res eſt exemplis, & effectu notabilis. quippe illa de Eccleſijs & Scripturis iudicandi libertas, ab vno Luthero in tot hæreſes, quot hodie Europam infeſtant, diſſecta eſt.

Vides ergo, Sectarie, te non tã ab Eccle-

ſia tua regi, quàm à ſenſu quem à Scripturis colligis ipſe, ſeu vt veſtrum plerique loquuntur, à ſpiritu & genio quem vobis Scripturas legentibus Deus infundit. Non aduertis ad quam perniciem ſpectent hæc monſtra? non cernis confundi omnia ac euerti? Eo priuilegio, & exemplo, quot mortales, tot religiones inuenias. quiſque ſibi ſapiet; ex cuiuſque libidine proſcindetur miſera fides. Neque tu vllum ideo carpere iure poſſis. diceret enim, cur tu me à iure tuo eximis? tu ex tuo iudicio Scripturas exponis, ego ex meo; ille ex ſuo. Pugna tantùm inter vos hæc forſitan erit, cui purius, veriuſque loquutus ſit Spiritus ſanctus; Aut vter feliciori ingenio Scripturas legerit, & inter ſe contulerit. Quod ad illos internos Spiritus ſancti ſermones, cùm res ſecreta ſit, cùm inuiſibilis, an alterum alteri cõceſſurum exiſtimas? Quod etiam ad vim ingenij, atque induſtriam, (qua ambitione nulla precioſior naturæ mortalium) tune illi te ſubmittes, illène tibi? Rixæ reſtabunt, ſchiſmata, anarchia; nulla lex, nullus iudex.

Patrocinor tamen & tibi; & quidem nõ

excuſo

excuſo quòd ſis hæreticus; ſed quòd ad proprios ſenſus, propriumq́; iudicium componas tuam fidem, cùm ſis hæreticus. Nam illud ex veſtræ religionis pręſcripto eſt, veſtræq́; Eccleſiæ norma (quam nunc Miniſtrorum aliqui fruſtra diſſimulant, ne ab eorum imperio, eodem quo veniſtis itinere poſſitis elabi.) Hi enim à quibus hoc ſeculo veſtræ ſectæ inſtitutæ, vt diſceſſionis ſuæ à fide Romana fingerent cauſas, acriter contenderunt, nullos eſſe Paſtores, nullum cœtum fidelium, id eſt, viſibilem nullam Eccleſiam, quæ non poſſit errare. Si omnis eiuſmodi Eccleſia poteſt errare, ergo & veſtra: Si veſtra, omnino tibi parco, qui ſalutis ſolicitus, vbicunque eam credis errare, diuertis in alios ſenſus. Nam eadem tibi ad hoc ratio, eadem authoritas, quæ Luthero antè fuit, quę Bucero, Carolſtadio, Caluino, Petro Martyri, & id genus hominibus, vt auderent ab Eccleſia Romana ſecedere. Si hoc, inquam, ipſis licuit, licebit & tibi; Si tibi, quid ni & alijs? Hinc verò quàm inſana libertas, quàm publicè ſignum nouis, antiquis, veſanis, damnatis, impijs, omnis generis

erroribus datur? Sereniſſimus Magnæ Britanniæ Rex, quo iudicio pollet, aduertit, ſæpeque aſſeruit, ad omnem impietatem viam ſterni puritaniſmo; Quippe facilè Puritanos extremis patere hæreſibus; hos ad Bruniſtas, hos ad Anabaptiſtas, hos ad Arianos non ſemel defeciſſe. hinc breuem omnino ad Atheiſmum viam eſſe. Solerter Sereniſſimus Rex; ac vtinam ordiatur non à média ſcala, ſed ab infimo gradu. Certè enim Athei ſæpe ab Anabaptiſtis, & Bruniſtis; à Puritanis autem Anabaptiſtæ multi, omnesq; Bruniſtæ; At vnde hi ipſi Puritani? nonne à Proteſtantibus, Lutheranis, & eiuſmodi ſectis? Adeò vt vocari ritè poſſint hæ ſectæ, quæ ab vna deflectunt in aliam nouam (quod de Eunomianis, qui Arianæ arboris ſurculus erāt, dicit Ambroſius ij.Hexæm.Cap.v.) *radicis degeneris fructus deterior*. Nec alio iure diſſentiūt à Lutheranis Anglici Proteſtantes, quàm quo ab Anglicis Proteſtantibus Puritani, à Puritanis Bruniſtæ, à Bruniſtis Anabaptiſtæ. Par ius omnibus, aut verius par omninò iniuria. *Abyſſus abyſſum inuocat*. Vbi ſemel ab Eccle-

ſia

ſia eſt deſcitum, leuioribus primùm erroribus mens infelix imbuitur (veluti qui prima adhuc nocte extremum aliquod Occidentis Solis lumen aduertunt) Hinc paulatim ad peiora prodigia itur; & *peccator poſtquam in profundum venerit contemnit*.

Non igitur exhorres, Sectarie? qui videas ex tua diſciplina neceſſariò licentiam ſequi, quæ credulitatem mortalium in innumeras deſtribuat ſectas, omnes hæreſes licitas faciat, ſingulis hominibus etiam *bardis*, *blennis*, *buconibus*, mulierculis quoque, eam tribuat Scripturarum exponendarum poteſtatem, quam nos cum ſanctiſſimis Patribus profitemur vnicæ, & Orthodoxæ Eccleſiæ eſſe conceſſam? Dicis, ò erro, erraſſe Eccleſiam; interimq; ipſa relicta, velut miſſus ex arca Noës coruus, cadaueribus quæ diluuij procella feruntur, incertus ac vagus, non dicam inſiſtis, ſed fluctuas. Iterum dicam; Non exhorres, Sectarie, qui non poſſis grandioribus argumentis commendare tuam Sectam, quam alij Sectarij ſuas poſſint, quæ hodie multæ tibi aduerſæ, in te pugnantes? imò quàm olim ſuas

Ariani, Manichæi, Marcioniſtæ? Finge enim me ab Eccleſia Catholica velle recedere; quonam abibo? quo me recipiam? Calles vbique, vbique ſemitas videas, eaſque diuerſas, ac ſæpe contrarias, eorum qui ab noſtra Eccleſia diuerterunt. Porrò vnica eſt Eccleſia; non ſcinditur tunica Chriſti, non Spiritus ſibi repugnat. *Vnam congregationem Domini, vnam Eccleſiam nouerimus* (inquit Ambroſ.iij.Hexæm. Cap.j.) Ex tot veſtris ſemitis, ex tot ſectis (etiamſi daremus aliquam probam eſſe) tantùm vnica eſſe poſſet quæ ducat ad cælum; reliquæ neceſſariò ad inferam gehennam decliues ſunt. Quænam autem eſt illa beata? quo ſydere illuſtrata, vt dignoſci ab errantibus poſſit? Peto à vobis Lutherani, vbi eſt domus Chriſti? Apud nos, inquiunt. Itane eſt, Caluiniſtæ? imò apud nos, referunt. Eadem Anabaptiſtarum vox, eadem Arianorum. *Tunc ſi quis vobis dixerit, Ecce hic eſt Chriſtus, aut illic, nolite credere.* Adeò liquida hæc res, vt nec Sectariorum quiſquam neget, omnes ſectas ſibi ſapientiam imputare, & ab vnaquaque deſpici cæteras, tanquã errantes.

Quò

Quò me igitur vertam, ſi à Romanæ Eccleſiæ gremio abeo? aut verius cur abibo? Quæ cauſa, vt ad Proteſtantes potius quàm ad Arianos ſecedam? Paria vtrorumque argumenta, prætextus idem eſt, vna authoritas. Nam quid olim Ariani? Errant Homouſij, aiebant, in Scripturis exponendis, iniuriam Deo faciunt, noſtra nos ſalus ab ijs diuidit. nos cum Apoſtolis ſentimus. hi ab illis abiecrunt. Quid vos magis Proteſtantes? Eccleſia Papiſtica erronea eſt, non ritè ſcripturas exponit, nos ab ea tanquam à Babylone exiuimus; Catholici ſuis ſomnijs implicantur, quibus excuſſis nos iam ſubito lumine ac ſapientia refecti in Apoſtolorum fide conſiſtimus. Peto à te, ò quiſquis es iſtius æui hæreticus, ſed ſanari cupiens, nec monentes exoſus, vt vocem vtramque perpendas. Num quid à me falſi dictum? Nonne hæc fuit Arianorum vox? Nonne illa hodie veſtra? Vide autem an vos hæc verba meliori iure quàm iſti. Scripturę non ritè exponuntur ab Homouſijs, inquiunt Ariani; Scripturæ non ritè exponuntur à Papiſtis, ſiue Catholicis, inquiunt nunc hę-

retici.

retici. Vnde autem hoc probant Ariani? vnde huius æui hæretici? Vna, eademque ratione. Afferunt verba Scripturæ, ea examinant, de ijs diſceptant, de ijs iudicant, quod ipſorum iudicio eſt conſonum audaci maieſtate pronunciant. Tum hęc verba intonant Ariani, *Pater maior me eſt*. &, *non quæro voluntatem meam, ſed voluntatem eius qui miſit me*, &c. Alia in errorum ſuorum fundamentum Proteſtantes aſſumunt, Anabaptiſtæ alia, alia molles, alia rigidi Lutherani. Quòd ſi ab Arianis petieris, cur in illos ſuos ſenſus Scripturas exponant, referent, faciles legentibus eſſe Scripturas, ſibique liquido tam ex primæ antiquitatis ſtudio, quàm ex ipſarum lectione & collatione conſtare ita eſſe exponendas. Iam interroga Proteſtantes Lutheranos, & Proteſtantes Caluiniſtas, cur eum Scripturarum ſenſum teneant quem ſequuntur, nõ reſponſum aliud feres, quàm illud Arianorum; imò non aliud dedere vlli hęretici, non aliud vnquam dabunt.

At verò nos ad diſputationem iam prouocant iſti, ſcilicet probaturi ſe ex mente Scripturarum, & ſentire, & loqui,

Quid

Quid mirum? nonne & olim acres ad diſputandum Ariani? nonne in diſceptando Scripturas, argumenta, Philoſophiam, pertinaciam, attulere? quæ illorum in Concilio Nicæno certamina? qui tribus & amplius ſeculis, libri, clamores? Nihil eſt quod non poſſit aliquo prętextu defendi, ab ijs prępcipuè qui iudices viuos, loquenteſque defugiunt. Omnino Scripturæ ſunt certæ, diuinæ, colendæ; quis negat? ſed ſunt mutæ, ſed ſunt eo lumine quod ſuperbos oculos fallat. Ijs tacentibus poteſt imponi; eas facile torqueas; eius denique tales tibi ſententiæ videantur, quales in animo ipſe habes. vt ob oculos colorati vitri poſitu, domos, homines, campos, eò colore cenſeas quo tinctum eſt vitrum. In Philoſophorum ſcholis inualuit ne quis in Ariſtotelem pugnet. num ideò non diuerſæ in illis ſententiæ? hi iſtud, hi aliud aſſerunt, & à ſe vtrique Ariſtotelem ſtare contendunt. Interpretes iuris prò oraculis habent Authores Digeſtorum: pax tamen inter illos vtique rara. In Vlpiani, in Papinij verba conſentiunt: De Vlpiani, de Papinij mente diſſentiunt. In omni diſciplina, eadem

ratio

ratio erit; quæ interpretatione conſtant ſemper dubia, ac perplexa ſunt, ſemper diſſertationis in varios ſenſus, & arguendi ſubtilitate, pleniſſima. Et hinc omnibus ſemper hæreticis materia, vt Scripturas ex ſui animi ſententia loqui credant, aut credere fingant. Hinc etiam cauſa, vt Eccleſiam ſemper accuſent, quaſi non ſit illa legitima, atque Catholica, cuius iudicio acquieſcendum. Neque quid plus iſtius ſeculi hæretici, quàm olim Ariani. Imò qui non ex hæreticis extorto ex Scripturis velo tecti? Ethnici prorſus ſint, neque vllos Chriſtianorum alliciant, qui non profiteantur ex mente Scripturarum ſapere velle.

Igitur cum Sectarijs diſceptatio nulla vtilior, quàm vt doceantur non fidere diſputationis æſtui quo toti incaleſcunt, aut argumentis quæ incitato ingenio in ipſis naſcuntur, non denique dulcedini qua ſuas partes, ſuaſque ſententias, tanquam chariſſima pignora amant. Hæc enim omnia adfuere ſingulis hæreſeon ſectis; neque illæ ideò meliores; Imò his olim armis inſtructi in Iudaiſmum Ethnici, Iudæi etiam, atque

gentes

gentes in naſcentem Chriſti fidem. Nec iam iſtis animus magis ardet, tutandis partibus ſuis, quàm antiquis olim hæreticis. Teſtis Macharius Monothelita, Epiſcopus Antiochenus, qui coram Oecumenica Synodo VI. loqui ſic auſus. (Action. VIII.) *Non dico duas naturales voluntates, aut duas operationes naturales, in incarnationis diſpoſitione Domini noſtri Ieſu Chriſti; nec ſi membratim incidar, & mittar in mare.* Rectè de eiuſmodi diſceptatoribus Hieremias (Cap. x.) *Stultus factus eſt omnis homo à ſcientia.* ideſt (vt exponit Ambroſius lib. I. Hexæmer. Cap. iij.) *infatuatus eſt verſutæ diſputationis aſtutia.* Audi præmonentem Apoſtolum (ad Epheſ. IV.) ne *circumferamur omni vento doctrinæ in nequitia hominum, in aſtutia, ad circumuentionem erroris.*

Neque hìc tamen diſputandi ſubtilitatem excludo. Quò nobis à Deo ingenium, niſi vt illius lumine in perplexis vtamur? Ne nos quidem abſque rationis auxilio, *vnam ſanctam Catholicam, & Apoſtolicam Eccleſiam credimus.* Sed illa vis diſputandi ni ſobria, prudensq́;

ſit,

ſit, exerrat in gentilium Philoſophorum mores, & ſuperbia, incredulitate, contumacia laborat. Eadem penè ſunt ad Angelum Gabrielem verba Zachariæ, Mariæque; & hęc tamen cæcitatem, illa pręmium meruerunt; quia diuerſus erat ſub eodem ſermone interrogantium, ac propemodum diſputantium ſenſus. *Hoc igitur dico* (inquit Apoſtolus, ad Epheſ. IV.) *& teſtificor in Domino, vt iam non ambuletis, ſicut & gentes ambulant, in vanitate ſenſus ſui.* Audi Auguſtini ad Hæreticos verba (De Morib. Eccl. Cathol.) *Quamobrem adeſtote animis*, inquit, *ſi fortè illa ſuperſtitione ita tenemini, vt euadere aliquando poſſitis. Adeſtote, inquam, ſine pertinacia, ſine ſtudio reſiſtendi: nam aliter vobis pernicioſiſſimum eſt iudicare.* Et Serm. LI. In Ioannem. *Fides debet præcedere intellectum, vt ſit intellectus fidei præmium. Propheta enim apertiſſimè dixit; Niſi enim credideritis, non intelligetis.* Ita eſt in his rebus diſputandum, vt ſciamus agi de fide, non de matheſi aliqua quam ſcire oportet, non credere. Ita eſt diſputandum, vt in illa inueſtigatione veritatis paratus

ſit ſibi imperare animus, nec ad pertinaciam contentio ſuccedat; & poſt ſobriam diligentiam lis componatur vtique ſemper eorum authoritate legitima, quorum eſt de fide, ac moribus iudicare.

Atqui oſtendimus Sectarijs omnibus longè alios mores eſſe; quippe illos, vel pertinaci ſuperbia credere ſibi ipſis; vel eiuſmodi viris, qui propria temeritate ſibi finxerunt Eccleſias; denique in diſputando parem eſſe Sectarum omnium rationem (quanquam illæ inter ſe contrariæ) pari, inquam, ratione, & authoritate agere Pelagianos, Arianos, Lutheranos, Caluiniſtas, cęteroſque hęreticos; adeò vt vel omnes hæ ſectæ, vel nullæ, probandæ ſint, & homini ſynceri iudicij ſit multò facilius omnium miſereri, quàm ad vllam accedere.

Nunc porrò exequendum, quàm nos in ſancta Eccleſia, quæ à Conditoribus Apoſtolica appellatur; à magnitudine, Catholica; à ſede, Romana, alterius ſortis ſimus, quàm de noſtra fide certi, quàm denique ſolis nobis Chriſtianorum nomen, & cœtui noſtro ſoli Eccleſię ſigna conueniant.

CAP. VI.

Eſſe vnicam veram Eccleſiam. Non poſſe fieri vt diuiſi Sectarij ſint in Eccleſia, quæ non diuiditur. Sectarios nullam habere à priſca Eccleſia ſucceſſionem. Nullo antea ſeculo vllos homines ita de fide ſenſiſſe, vt hac ætate Sectarij.

ECCLESIAM Græci dixerunt, quod Latini Concionem. Sed profano vocabulo ſanctitas & veneratio acceſſit, ex vſu maximè Chriſtianorum, qui vt ſuos à Iudæis cœtus diſtinguerent, pro Synagoga dixere Eccleſiam; ſiue verbi arcanam vim ſequuti ſunt, quod *euocationem* ſignificat (cùm nemo Eccleſiam intret, niſi quem ſuo ſpiritu Deus impulerit) *Nemo poteſt veni-*

venire ad me, niſi Pater qui miſit me traxerit eum. Ioan. VI. ſiue de Græciæ more collectam multitudinem ita dixerunt, cùm in Eccleſiam Chriſtiani conuenirent, percipiendo Dei verbo, peragendisq́; myſterijs. Εκκλησιαστής (inquit Hieronymus initio Cōment. in Eccleſiaſten) *Græco ſermone appellatur, qui cœtum, id eſt, Eccleſiam congregat*. Quicquid ſit illud inualuit, vt Eccleſia ſit congregatio ſancta fidelium, (congregatio inquam, ſeu adunatio conſentientium in fidei rebus) quæ generalis eſt, & omnium vna, ab antiquis Orthodoxa & Catholica dicta; cuius omnes Chriſtiani ſunt membra, quos neque hęreſis, neque ſchiſma, neque anathema à tanti corporis communione ſubmouerit. Vbicunque, inquam, ſint, & quoquo nomine appellentur veri fideles, ſunt illius Eccleſiæ partes. Tributum eſt & Eccleſiæ nomen, fidelium cœtui, qui in eadem Prouincia, aut etiam vrbe viuunt. Hinc illæ in Aſia ſeptem Eccleſię, de quibus in Apocalypſi Ioannes Apoſtolus: Sed eiuſmodi Eccleſiæ, niſi membra ſint vniuerſalis iſtius, id eſt, niſi ſint in ipſius communione, ac

fide, iam non ſunt Chriſti Eccleſiæ, ſed Antichriſti Synagogæ. Nam cùm Catholica, ſiue Orthodoxa Eccleſia, ſit rectè de Chriſto, & fide, ſentientium cœtus, neceſſe eſt omnes qui ab illius Eccleſiæ ſenſu diuertunt, malè ſentire, veram fidem non habere. *Eccleſia*, inquit Hieronymus in Pſalm. xxiij. *ex pluribus perſonis congregatur, & tamen vna dicitur propter vnitatem fidei.*

Ea quanquam clariſſima, turbari Sectarij volunt; & vnitatem Eccleſiæ, in diuerſarum religionum diſciplinas extẽdi. Iſaacus Cuſaubonus in Reſpon. ad Epiſt. Illuſtriſſ. Card. Peronij, quam iuſſu Sereniſſimi Britanniarum Regis ſcripſit, *Obſeruatione prima*, in Catholicæ Eccleſię gremium penè omnes eorum, qui ſe vocant Chriſtianos, ſectas admittit. Ait, vigente Romanorum imperio fuiſſe duntaxat *vnum Eccleſiæ Catholicæ corpus:* Sed, inquit, *Diſtractionem Imperij diſtractio Eccleſiæ Catholicæ eſt ſequuta, &c. Romana igitur Eccleſia, Græca, Antiochena, Aegyptia, Abyſſina, Moſcouitica, & plures aliæ, membra ſunt, doctrina quidem, & fidei ſinceritate multùm*

tùm præſtantia alia alijs, ſed tamen membra Eccleſiæ Catholicæ; cuius compages quod ad formam exteriorem, dudum eſt ſoluta. Paucis hæc expendamus.

Si ſentit Caſaubonus has omnes quas recenſet Eccleſias, fuiſſe quidem olim membra Orthodoxæ Eccleſiæ, iam verò ab illa, ob ſchiſma, vel hæreſim, eſſe reciſas, nihil dixerit nouum, nec quid pro ſe effecerit. Nam & Marcioniſtas, & Manichæos, & Arianos, ſcimus eadem ratione membra Eccleſiæ Catholicæ poſſe vocari: Siquidem in ea fuerunt, & ab ea per hæreſim diſceſſerunt. Sin (vt reuera vult, & loquendi ratione conficitur) intelligit Orthodoxam Eccleſiam, quæ ſub Romano erat imperio, ita in has quas recenſet Eccleſias eſſe diuiſam, vt vnaquæque earum Eccleſiarum, maneat adhuc pars, atque membrum illius Catholicæ Eccleſiæ, non puto vel ipſi qui hoc ſcripſit tam alienam à iudicio, rerumq; natura, probari potuiſſe ſententiam.

Nam ſi nihil eſt quo effici poſſit, vt Eccleſiæ aliquę *particulares* deſinant eſſe Eccleſiæ Catholicæ membra, ſequitur, Manichęorum, Arianorum, Donatiſta-

rum, Pelagianorum Ecclésias, nunquam à corpore veræ Eccleſiæ diſceſſiſſe, cui omnino ante ſuſceptam hęreſim erant inſertę. Sin re vlla hæc ſciſſura fieri poteſt, certè ſchiſmate, aut hæreſi fiet. Qua ergo ratione Eccleſias, quæ ſchiſmate atroci diſſentiunt, imò quæ de maximis fidei partibus aliter atque aliter ſtatuunt, ac proinde quarum aliquæ neceſſariò hæreticę dicendæ ſunt, ad vnius Eccleſiæ Catholicæ corpus reuocat, quæ ideò Catholica dicitur, quia hæreſi patere non poteſt? Vt cęteras nunc omittã; nonne Romana, atque Gręca Eccleſia de ijs diſſentiunt, in quibus errare ſit hæreſis? Romana Eccleſia docet, totius Eccleſiæ curam Petro Apoſtolo, ac per hoc ſucceſſoribus demandatam. Negant Gręci. Romana Eccleſia ſentit Spiritum ſanctum à Patre, Filioq; procedere. Græci à ſolo Patre volunt. *Antiochena* autem Eccleſia, nonne Iacobitarum eſt, id eſt, Eutychiana hęreſi infectorum? De alijs Eccleſijs ſileo, quę & à Latinis, & Græcis receſſerunt. An Eccleſiæ igitur quę contraria ſentiunt de Fidei tantis rebus, verè ſentire omnes poſſunt? an illæ non

eſſe

eſſe à Catholico corpore ſeparatæ, quæ ſchiſmate, ac hęreſibus ſeipſas corruperunt?

Peto deinde, num credat Caſaubonus, nullam hęreſim Romanæ Eccleſiæ inſidere: Si ſic credit; cur tam ſæui ab ea Eccleſia abiere hoc æuo Sectarij; quid tot contumelijs, tam tumultuario odio opus? Sin exiſtimat eam vlla hęreſi eſſe pollutam; quare illam Eccleſiæ Catholicæ membris annumerat, cùm hæc duo nulla ratione conueniant, eſſe Catholicam, & eſſe hęreticam?

Sed eſt ſcilicet Lydius lapis quo produntur hæretici, *de Eccleſia diſputare, aut illam deſignare*: Adeò vt anxij, turbatique, non inania modò, vel falſa effutiant, ſed inter ſe pugnantia; & nunc quidem ita vulgarem cum Caſaubono Eccleſiam fingant, vt vix ab ea Chriſtianorum vllos excludant; quò laxatis adeò ſeptis poſſint & ipſi in illa contineri; Nunc è contrario inuiſibilem faciant, in deſerto fugitiuam, oculis mortalium ſubductam, ſeculis vt minimum decem; vt excuſationem audaciæ ſuę parent, qua Eccleſiam carpunt, quę illis ſeculis viguit,

& aliam fingunt, quæ tunc nullibi viſa.
Caluinus in illis eſt, qui in eam rem multa, & maximè Pręfatione Inſtitutionum.
Vbi & ait, *Deum interdum Eccleſiæ ſuæ exteriorem notitiam ab hominum aſpectu auferre:* Vt igitur modò oſtendimus has omnes quas recenſet Caſaubonus Eccleſias eſſe non poſſe Eccleſiæ Catholicæ membra, cùm *eſſentialiter* inter ſe de fide diſſentiant. Ita iam & carpendus Caluini fœdus error, qui Eccleſiam Catholicam per multas ętates, à luce, *ab exteriori notitia*, *ab hominum aſpectu* ſublatam aſſeruit. Nam è contrario ſentimus Catholici, nunquam deſijſſe Chriſti Eccleſiam, nunquam ita delituiſſe, vt non cognoſci potuerit.

Cùm igitur diſceptamus vtrum Eccleſia ad hanc ętatem à Chriſto durauerit, nihil aliud quęrimus, quàm vtrum in aliquot ſemper hominibus, voluerit Chriſtus ſuam fidem incolumem eſſe. Et verò voluiſſe quis ſanus dubitabit? Iam non ſemel protulimus Scripturarum Oracula. Matth. XVI. *Portæ inferi non præualebunt aduerſus eam* Eccleſiam. Matth. XXVIII. *Et eccè ego vobiſcum ſum vſque*

ad

ad conſummationem ſæculi. His adde Apoſtolum. I. Cor. XI. *mortem Domini annunciabitis donec veniat*. & I. ad Timoth. III. *Eccleſia Dei viui columna, & firmamentum veritatis*. Nam quę illa columna, aut quod genus firmamenti, ſi viſibilium & marmorearum columnarum ſaltem ętatem ferre non potuit? Quot enim à Chriſti æuo columnę in noſtra tempora durauerunt, ſuperſtites ſeculis, bellis, incendijs? At ſpiritualis hęc columna, erecta Deo artifice, & Deum, id eſt veritatem ſuſtinens, columna Chriſti ſanguine empta, ſola Chriſti hęreditas, ſolum Chriſti cùm hominibus tabernaculum, impar ætati, tyrannis & hæreticis impar, miſerabili ruina perierit? Quid pluris? adeò abſurdum cogitare *veram fidem* vllo tempore prorſus extinctam, adeò Scripturis aduerſum, vt liberalis ingenij hominem in tanta prodigia non iturum exiſtimem. pręſertim cùm vel ipſo tempore Antichriſti (quo nomine iſti ſcilicet Papam intelligunt) fore fideles, atque electos, Chriſtus pronunciet (Matthæi XXIV.) *& niſi breuiati fuiſſent dies illi non fieret ſalua omnis caro; ſed pro-*

pter electos breuiabuntur dies illi.
Eſt vnica ergo Eccleſia, quia veritas vna eſt, & vnica vnius Chriſti ſponſa. *Non debetis exiſtimare* (inquit Hieronymus in Pſalm. lxvii.) *plures eſſe Eccleſias, quæ habeant vbera doctrinarum, & poſſint credentes ſcientiæ lacte nutrire. Vna eſt Eccleſia, & vnus Chriſtus ſponſus Eccleſiæ.* Durabit & illa Eccleſia ad extremum ſeculorum, quandoquidem duraturam Spiritus ſanctus in Scripturis aſſeruit. Videamus nunc quæ ſit illa Eccleſia, quę nempe & exorta à Chriſto, & ad nos continua ſerie ſit perducta. Negas, Sectarie, eſſe Latinam, negas & Græcam eſſe; ais denique illam eſſe quam ſequeris. Atqui iam antè oſtendimus non fieri poſſe vt veræ Eccleſiæ nomen conueniat omnibus ſectis, quæ hoc ſeculo ſunt exortæ; cum ſint inter ſe contrariæ. Demus igitur, dicis cauſa, vnam illarum eſſe veram Eccleſiam; at cæteræ ſaltem erunt in hæreſibus numerandæ. Nec quæ ſit illa candida vllo argumento ſatis euiceris. Omnes enim vno ore prouocant ad Scripturas. Puteſne itaque in incerto viuendum, Sectarie, donec linguam Domi-

Dominus Scripturæ tribuerit, quæ viua & publica voce ſententiam de tanta re ferat, non literis vt nunc mutis, quas in ſuos ſemper ſenſus corrupere hęretici?

Sed vt nunc gratiam fecerim illius inter vos diſcordiæ. Peto à te Sectarie, cuiuſcunque ſis Sectæ, ſaltem vt probes omni æuo extitiſſe, qui idem ſenſerint quod tu modò, quibus in fide ſucceſſeris, quorum Eccleſiam iam impleas. Nihil hac poſtulatione eſt æquius. Cùm enim conueneritis derepente in nouam credendi rationem, & hunc veſtrum cœtum dixeritis veram eſſe, & perennem à Chriſto Eccleſiam, quid iuſtius quàm à vobis exigi, vt probetis hanc veſtram Eccleſiam ſemper à Chriſto, ſaltem in quibuſdam mortalibus, conſtitiſſe? Voluere Iuriſconſulti, (& ita natura fert) vt onus probationis in petitorem incumberet. Nos autem, vt vel ipſi fatemini, in poſſeſſione eramus, longa, antiqua, multorum ſeculorum, cùm vos vindicias ſcilicet pro veritate poſtulauiſtis. De poſſeſſione nos vultis extrudi. Quid ceſſatis ergo probare, vos legitimos hæredes Eccleſiæ? Indicate ſucceſſionis ius, maiorum ſeriem à qui-

à quibus accepiſtis hanc quam colitis fidem. Non malignè vobiſcum, non ſcrupulosè agam; neque iam quæram, vtrum multi omni æuo adhæſerint Eccleſię veſtræ, ſed vtrum pauci aliqui, imò vel vnus ſaltem; vt quod de collegio Iuriſconſulti dixerunt, ad Eccleſiam referamus, *collegio conſtituendo plures eſſe oportere; conſeruando vnicum ſatis eſſe*. Date, inquam, vel omnibus ſeculis vnum, qui veſtrarum partium fuerit; neque quæram hæreticus, Orthodoxus, Philoſophus, Atheus fuerit; ſed omnino manus dabo, vos ſequar, vobis applaudam.

Pudebit vos antiquorum hęreticorum authoritate vti, quorum tamen hæreſibus vti non pudet. Sed nec pudeat. Ipſos omnino conſulite. Aërius orationes pro mortuis vobiſcum exploſit. At vbi ille in Euchariſtiam, in pium cultum imaginum, in Sanctorum ſuffragia? Nuſquam gentium. Non igitur ab illo veſtra fides. Vigilantius in Sanctorum reliquias inuectus eſt; Iouinianus virginitati detraxit. Vtrique in his rebus conſentitis. Sed non illi vobiſcum in cæteris. neque enim euertebant liberum arbitrium, non erant à

Miſſæ

Miſſæ ſacrificio alieni. Docuit vobiſcum Eunomius homini fidem habenti peccata non obeſſe: ſed & ille malè de Chriſti diuinitate ſenſit. Non vos igitur, ò Caluiniſtæ, Lutheranique, Eunomianos dici feretis. Proclus, concupiſcentiam ipſam in homine, peccatum eſſe dixit; idem dicitis. Sed in Proclo cætera quæ in vobis, nunquam inuenit, aut damnauit Eccleſia. Denique (quo quid amplius ad veſtrarum ſectarum infamiam?) penè ſingula, in quibus erratis, authores habuerunt aliquos ex veteri ætate hæreticos; qui autem ſimul omnia, quæ vos hodie, in vnum coëgerit, nec primis ſeculis extitit, nec omninò ante vos vllus.

Non igitur ab hæreticorum illorum aliquo veſtra religio: Vt iterum efflagitare liceat veſtræ ſectæ parentes, ſeriem, æuum. Græcoſne proferetis? Illi enim à Romana Eccleſia deſciuere, & diu eſt quòd Romano Pontifici maledicunt. Ita eſt; & vos hac parte (fateor) ſimiles Græcis: Sed num & in cætera fide? Nihil minus. Græci de tranſubſtantiatione, de inuocatione Sanctorum, de imaginum cultu, nihil à nobis diſſentiunt. Vobis denique

nique adeò non iunguntur, vt nihil diſſimulato nomine, vos hæreticos palàm inclament. Nam ſolicitatus à vobis Ieremias Conſtantinopolitanus Patriarcha, inter cætera in hæc verba reſcripſit (in ſua διδασκαλία νυθητικῇ.) *Omnino tacere nobis propoſitum fuit ad iſta Veſtra, nec reſpondere vobis quicquam: qui adeò apertè tum Scripturam, tum Doctorum Sanctorum interpretationes ad veſtram voluntatem transferatis: cùm Paulum habeamus nos ſic hortantem: Hæreticum hominem poſt vnam, atque alteram admonitionem reijce. Verum quia ſilentio noſtro futurum fuiſſet, vt vobis aſſentiri videremur, &c.* Ergo Græci (vt vel hinc conſtat) diuerſi à vobis. nec exemplo eſſe poſſunt fuiſſe omni æuo aliquos qui vobiſcum in fide ſentirent. ipſi enim neque ſemper in ea quam profitentur ſecta, neque vllo tempore in veſtra fuere.

Qui igitur veſtri authores? qui parentes? Bertramum neſcio quem habetis, & deinde Berengarium, qui de Euchariſtia ſenſerint quod ſentitis. Quid tum? an legitur ille Berengarius, ille Bertramus, controuerſiam de Purgatorio, de

inuo-

inuocatione Sanctorum, de veneratione imaginum, de Pontificis poteſtate, mouiſſe? Fides itaque veſtra non eadem quæ illorum. Ad Vualdenſes, & Albigenſes reſpicitis? oppidò ſeri hi veſtri parentes; ſcilicet illi anno Domini M. C. LXX. hi verò poſt annum M. C C. nati. Vacauit igitur tot ſeculis ante illos Chriſti fides? Sed demus vacauiſſe. Libet enim indulgere plus iuſto. Num cum Vualdenſibus creditis, *iudicium ſanguinis omnibus interdictum; laicos à peccatis poſſe abſoluere, Eucharistiamq́; conficere; ſemel in anno, idq́; in Domini cœna, Eucharistiã conſecrandam; non quidem prolatione verborum, quæ in cœna Christus instituit; ſed recitatione orationis Dominicæ?* Num verò cum Albigenſibus, creditis duo principia, vnum bonum, alterum malum; dicitis Chriſtum, nec verum Deum extitiſſe, nec hominem verum? Fortè negabitis has fuiſſe Vualdenſium, aut Albigenſium voces: quia non extant eorum volumina, & quid ſenſerint, ex Orthodoxis tantùm habemus. At eadem opera & de Ario, & de Manichæo ſubdubites, & penè de omnibus quotquot olim vixerunt hæ-

reti-

reticis, quid docuerint, quid errarint: quandoquidem diligentia Eccleſiæ fractum, vt eorum ſcripta non ferrent ætatem, abominata fidelibus,& paſſim flammis datâ. Sed ex Catholicorum Patrum fide tenemus quid illi ſentirent, in quos ſcripſere hæretici. De Vvaldenſibus porrò, ſeu Pauperibus de Lugduno, & Albigenſibus ea quę retulimus tradunt, S. Antoninus, Guido Carmelita, Bernardus Lutzemburgenſis, & alij plures. Date paris ætatis, paris fidei viros, qui quod iſti de his hæreticis prodidere, aut negent, aut refellant. Nec abnuo veſter eſſe, modò probetis, Vvaldenſes, aut Albigenſes in ea fide vixiſſe, quam hoc æuo laudatis; aut veſtram iſtam fidem continua ab illis ſerie ad vos eſſe perductam.

Num denique Io. Vvicleffum, Huſſiumque, tanquam veſtros maiores, laudabitis. Quinam illi? nonne nouitij? cum Vvicleffus circa annum M. CCC. LXX. ſcripſerit; perieritq; Huſſius anno demum M. CCCC. XV. In confeſſo apud vos eſt, plus mille iam annis noſtram fidem viguiſſe; vt verò veſtræ quoque vetuſtatem commendetis, ad ducentos ſupra

hoc

hoc æuum annos duntaxat ſuſpicitis? Vos à Vvicleffo, aut Huſſio? At à quibus Vvicleffus, Huſſiusque? Succeſſionem enim quærimus ab Apoſtolis ad Lutherum, aut Caluinum. Sed duri non erimus. Vide modò, Sectarie, vt Vvicleffi, Huſſijque ſententias ritè ſequaris. Ecce autem inter cætera, Vvicleffi doctrinam. *Nullus eſt dominus ciuilis, nullus eſt Prælatus, nullus eſt Epiſcopus, dum eſt in peccato mortali. Vniuerſitates, ſtudia, collegia, graduationes, & magiſteria in eiſdem, ſunt vana gentilitate introducta, & tantum proſunt Eccleſiæ ſicut Diabolus. Ditare Clerum eſt contra regulam Chriſti. Iuramenta illicita ſunt quæ fiunt ad corroborandum humanos contractus, & commercia ciuilia*. En vt in multis Vvicleffi hæreſes diuerſæ à veſtris ſunt. Quid quòd nominatim S. Auguſtinum eſſe damnatum audaculus ille pronunciat, *niſi pœnituerit de hoc quòd habuerit poſſeſſiones, & inſtituerit religionem?* Quid quod dicit, *Populares poſſe ad ſuum arbitrium dominos delinquentes corrigere?* quam infelicem anarchiam, etiam ſi placeat multis veſtrum, (vt editi libri teſtan-

ſtantur, vt mores, vt Miniſtrorum de ſua ſuæq; Eccleſiæ poteſtate, confuſa & ſuperba iactantia) tamen nondum publicè audes laudare, Sectarie.

Sed negare iam Sectarij volunt, ita habere Vvicleffi doctrinam. Quidam in illis ingenio non cauſæ innixus, nuper hoc auſus eſt; Et ratio illius; quia hæc, inquit, *nuſquam in Operibus eius reperta, quæ manuſcripta apud nos* Anglos *ſunt*; *edenda merito in lucem, vt hæc, & aliæ non paucæ calumniæ diluantur*. Vvicleffi opera manuſcripta apud vos ſunt? Num liquidius argumentum non ſtare Vvicleffum à vobis, quàm quod tot editis in nos libris, anquiſitis vndique argumentis, hæc Vvicleffi opera deliteſcere voluiſtis? Quod ſi nunc poſt ſeptuageſimum Anglicanæ hæreſeos annum, placebit tandem fortè aliqua ſub Vvicleffi nomine ſcripta emittere; cui ſyncerum iudicium, qui non illa vel conficta, vel ad veſtram libidinem, aucta, exciſa, mutata exiſtimet? Quam autem Conſtantienſis Concilij Patribus frontem effingitis, qui auderent in re recenti, in re pleriſque nota, adeò impudenter de Vvicleffo mentiri?

tiri? Nulline pręter illos Vvicleffi ſcripta viderant, doctrinam audiuerant; vt tutò imponere Orbi poſſent, & tanquam in re arcana quidlibet diſſimulare, vel fingere? Nonne denique hos ipſos articulos, quos Vvicleffo tribuimus, tribuit & Ioannes Husz Vvicleffi diſcipulus? Certè enim in Concilio Conſtantienſi damnatus eſt, quòd aſſereret iniquè damnatos quadraginta quinque Ioan. Vvicleffi articulos; ex quibus ea ipſa deprompta quæ modò retulimus. Nonne porrò reclamaſſet Ioannes Husz, cui tunc copia publicæ defenſionis facta; ſi non verum, & ea à Vvicleffo concepta, & à ſe etiam eſſe probata? Imò res adeò publica extitit, vt omnibus de illa conſtaret. Habes enim, Concil. Conſtan. Seſſ. viij. *Idem Ioannes Vvicleff libros dialogum, & trialogum per ipſum nominatos, & plures alios tractatus, volumina, & opuſcula compoſuit, in quibus præſcriptos, & alios damnabiles inſeruit, & dogmatizauit articulos, quos libros ad ſui peruerſi dogmatis publicationem publicè legendos expoſuit.* Auſinè patres hoc ſcribere, niſi publicè verum; cùm publicè libri exta-

rent, quibus argui potuiſſent, & venire in iuſtam, pudendamq́; infamiam? Quin & ante Conſtantienſe Concilium, Oxonienſis Academia, hos xxxxv. articulos, aliosq́; præterea multos, in Vvicleffo deprehenderat, atque damnauerat. Num tunc illi ſcripta Vvicleffi non habebant, vos demum habetis? Num tunc omnes non modò cæci, ſed impij ac mendaces, qui innocenti calumniam ſtruerent; vos tandem oculati, religioſi, innocentes?

Ad Ioannem Husz venio, cui ſi conſentitis, cur ipſius diſcipulos, cur inquam Huſſitas in Bohemia pro fratribus non habetis? cur hi à vobis, vos ab illis, tam atrocibus rixis abitis? Sed & præterea de Huſſij doctrina hoc fuit, illas Vvicleffi ſententias, quas modò retulimus, magna iniuria à Catholicis Doctoribus eſſe damnatas, *Condemnatio*, inquit, *quadraginta quinque articulorum Ioannis Vvicleff per Doctores facta, eſt irrationabilis, & iniqua, & malefacta.* Repetit etiam nominatim, ac probat, hanc perditam Vvicleffi inſaniam (Art. xxx.) *Nullus eſt Dominus ciuilis, nullus eſt Prælatus, nullus eſt Epiſcopus, dum eſt in pecca-*

to mortali. Si non admittitis ergo Vvicleffum; certè nec Huſſium. At vos longè à Vvicleffo diſſentire, Sectarij, ex ipſius ſtylo prodidimus; igitur & ab Huſſio diſſentitis. neque is vobis pater, neque patronus.

Vnde ergo veſtra origo? quis hanc Apoſtolicam fidem quam profitemini, per manus tradidit vobis? quis eam ab Apoſtolis accepit? quis acceptam continuauit? Non erimus iniqui cenſores; non ad viuum omnia exigemus. Date aliquas antiquorum hiſtorias. aut ſi ſcriptas traditiones non habetis; alias date. Quàm indignum, Sectarij, nec imaginario quidem iure vos niti? Iterum in os dicam. Si vel vnum ſingulis ætatibus fuiſſe monſtretis, qui veſtram fidem coluerit; non quæram pius fuerit, nec ne, eruditus, an ſcientiæ expers, nec cum illo, nec vobiſcum diſputabo: ſed quod ad me eſt tota cauſa viceritis; nos tunc hæretici, nos pleni mendaciorum; vos à Deo eruditi, vos veri cultores. Sed ò pudendam rem, deſtitui partes veſtras tantillo monumento, tantillo ſucceſſionis veſtigio. Et quos tandem ſani ingenij vi-

ros, hæc ratio diligenter expenſa ab veſtræ hæreſis cœno non eruat?

Dicetisne in occulto rem fuiſſe? tunc regnaſſe Antichriſtum, tunc tenebris merſum Orbem: Nec defuiſſe tunc fideles, ſed non auſos aperire quid vellent, aut ſentirent? Quid hoc monſtri? abſtruſa, latens, ignota Eccleſia? Non ſic viſum Auguſtino, lib. iij. contra Epiſt. Parmeniani, Cap. v. *Nulla eſt ſecuritas vnionis, niſi ex promiſſis Dei Eccleſia declarata, quæ ſupra montem, vt dictum eſt, conſtituta, abſcondi non poteſt.* Sed eſto. Latuerit tunc lux mundi; latuerint illi veſtri fideles. At quàm multum latuere? Si adeò in occulto fuerunt, vt nullam ſui memoriam, nullum monimentum reliquerint, quonam modo vobis innotuere? quo referente id ſcitis, quod nemo retulit, nemo cognoſcit? Quòd ſi aliquid reſtat, quo doceri idoneè poſsit extitiſſe eiuſmodi viros, quid cunctamini rem efferre? quid vos indefenſos hactenus reliquiſtis tam longo, turpique ſilentio? Id enim eſt quod vehementer expoſcimus, is veſtræ hæreſeos pudor, veſtræ ſectæ infamia. Nam faceſſat, quòd

vetuſtatis ſpeciem hæreſi veſtræ facturi, hos cum cura, ac ſupercilio numeratis, qui in noſtram pugnauerunt Eccleſiam. Illic victoriam incondita fraude ſtatuitis, illic canitis, Iò triumphe. Quid hoc autem, niſi faſcinum inexpertis obijcere? An ſequitur eò quod hoſtes tunc fuerint nobis, vos patronos, vos amicos habuiſſe; aut tunc etiam omnino vos extitiſſe, qui coli, vel defendi poſſetis? Pugnauere in nos Iudæi, pugnauere gentiles, pugnatis vos. An ſequitur vos ex Iudæorum, aut gentilium caſtris? Quò diuerſi abitis? Iam non quæritur qui à nobis diſſenſerint, ſed qui vobiſcum conſenſerint. & conſenſiſſe tot ſeculis vllos, omninò negamus, nec vos hactenus probauiſtis. Nam quò nomen illorum, quò memoria euanuit? cùm nec veritas adeò vnquam premi, imò nec hæreſis poſſit, vt in totum illam fama deficiat. Chriſtianis interdictum olim foro, Senatu, iure communi; quærebantur ad necem, latebant in antris. Num ideò fama interijt, non dicam Chriſtiani nominis, ſed etiam multorum ex ipſis, qui ita latebant? Imò clari in Eccleſiæ ore viuunt, imò eorum ſecreta,

atque cubilia, apud nos ſunt in pretio, in honore. Quot hæreticorum inſania gladio Principum preſſa, nihilominus ſibi nomen à ſuorum pertinacia quæſiuit? Quid quod illis ſeculis de quibus diſputamus plus viginti ſectæ exortæ ſunt, quæ in Romanam pugnare Eccleſiam palàm auderent? Cur & veſtri igitur illi parentes, illi veſtræ religionis antiqui cultores, non auſi promere quid ſentirent? Adeone omnibus illis defuit animus, ardorque *coram hominibus confitendi Chriſtum ſuum*, vt ſoli timerent, ſoli tacerent, ſuæ gloriæ, & ſibi creditæ veritatis proditores? illi, inquam, quos vultis ſolos pios tunc fuiſſe, ſolos cæli candidatos? Nam occaſio, vt conſtat, non his minor, quàm cęteris ſectis, quæ tunc in Romanam Eccleſiam & acres, & crebræ.

Quęro etiam vbi vixerint hi veſtri deceſſores. An in vrbibus regniſve Catholicis? ergo & ſe Catholicos ſimulabant (alioqui de illis quæſiſſet magiſtratus) id eſt, & Miſſæ nobiſcum intererant, ſumebantque Euchariſtiam noſtram, vt minimum ſemel in anno, cæteriſq; ritibus miſcebantur, quos in nobis vt flagitio-

gitioſos damnauiſtis. hoc pacto, quos vultis Eccleſiæ dignitatem tunc ſolos ſuſtinuiſſe, illi Chriſtum coram hominibus non erubeſcebant modò, ſed fœdè negabant: fingebant ſe idololatriæ conſentire, peccatorũ Babylonis participes erant. & ne vnus quidem ex illis *ad exemplum virtutis, & fortitudinis,* inſtar Eleazari, aut Machabæorum erectus eſt. quo quid in fabellis abſurdius? Sin hos vultis extra Catholicorum regna vixiſſe; quid tunc facilius erat quàm mentem aperire, & religionem veſtram ſua voce ſancire?

Ne multa nugamini. Vel ſeculis decem, & amplius, (quod monſtrum eſt) omnino intercidit Chriſti Eccleſia, Spiritus Dei ab ea ablatus; qui Chriſtianorum nomine cenſebantur, Pſeudochriſtiani, & idololatræ erant, quòd ea crederent, quæ hodie Catholici credimus; Vel nunc vos non in vera, veteriq; Eccleſia, ſed in noua hæreſi eſtis. Quæ hæc autem fungorum natio eſt? quæ ſine maiorum ſerie ignobilis turba? quæ ſoporem tot ætatum, obliuionemq; officij aſcribat Paracleto, & hunc demum glorietur poſt tot ſecula excitatum in ſe florere? quæ

exigere de Eccleſiæ agro veteres colonos meditetur; nec longæuæ Eccleſiæ, ſed ſibi credi velit de ſenſu Scripturarum? Pudeat, Deus bone, & illos certaminis, & fugæ hos ex noſtris, qui imbecilli animo ad eas laruas perculſi ſunt.

CAP.

CAP. VII.

Fidem Romanæ Eccleſiæ, quæ hodie viget, eſſe ab Apoſtolis. Eius exordium non poſſe à Sectarijs deſignari; nec quando inceperint ea credi quæ nunc carpunt. Ex Sectariorum ſententia nunquam Francos, aut Anglos, verè fuiſſe Chriſtianos. Eccleſiam, nunquam fidem mutauiſſe; ſed tantùm definijſſe, quid de fide ſit, aut non ſit.

SATIS iam nos de illa colluuie. Ac vt ſcias, Sectarie, quàm vnde exeundum, tam etiam quò eundum; vbi illas Synagogas deſperis falſo Eccleſiæ titulo ſeſe iactantes, reſpice ad ſanctam Catholicam Eccleſiam, ex qua omnes omni æuo exiere hæretici,

in qua omnes omni æuo fideles vixerunt. Ingens iſtud, & penè non vnius voluminis argumentum: Non quod obſcura ſit, vel perplexa; ſed quia tot in eam rationes à Scripturis, Patribus, atque hiſtorijs, vt ex multis pauca eligere ſit arduum: & omnia in pauca conferri non poſſint. In hac meſſe, ſatis nobis præcipua aliqua annotare, quæ tibi, ſi iudicio vti voles, oſtendant, Sectarie, *ab ipſis Apoſtolis noſtræ Eccleſiæ originem eſſe: Eam ſemper publica, ſemper eadem fide fuiſſe; In ea vixiſſe Doctores ſanctiſſimos, qui vulgò Eccleſiæ patres dicti; In illius denique ſinu plures ſanctimonia vitæ inſignes omni ſeculo extitiſſe.* Cæteris indicijs parco, quæ plura ſuperſunt probandæ ſynceritati Eccleſiæ. Nam hæc quæ poſuimus, ſatis erunt animo bona fide ſanari cupienti. Apud malignas autem mentes, ſuperuacua eſt diſceptatio omnis: quippe illis ad ambitioſam potius voluptatem, quàm animi curam hæc quæſita de religione contentio.

Aio ab ipſis Apoſtolis originem eſſe Romanæ illius Eccleſiæ, Romanæ illius doctrinæ, quæ hodie viget. Hoc ſi negant

gant Sectarij; indicent certum tempus quo demũ hæc noſtra incœpit Eccleſia, & illa Apoſtolorum extincta eſt. Liquidò enim ex hiſtorijs, & ipſa confeſſione hoſtium conſtat, fidem Romanæ Eccleſię primis ſeculis fuiſſe puriſſimam. Annos, ac menſes, ac propemodum dies, poſſumus recenſere, quo quælibet hæreſeon ſecta exorta eſt. Si igitur & nos à Chriſto perennes non fuimus, quid ceſſant in lucem eruere noſtræ religionis cunabula? Quidam ex illis ſub quarti à Chriſto ſeculi finem volunt excidiſſe legitima ſacra; liberaliores ſunt alij, & ea vixiſſe vno ſeculo amplius volunt, id eſt, demum extincta ſub quingenteſimum annum. Sunt qui dicere auſint, S. Gregorium Magnum, bonorum Pontificum vltimum extitiſſe, primumq́; malorum. Non argumentis, non Philoſophia opus eſt. ſuopte vitio hæ machinæ cadunt. Ecce ambigitur quo tempore in tam horrendos lapſus quales in Romana fide ſomniant, Eccleſia ſeſe demiſerit. Neſcitur, quando de Eccleſia Spiritus ſanctus exceſſerit; neſcitur quo tempore cœperint Chriſtiani, Apoſtatæ atque hæretici eſſe. Num

in ani-

in anilibus ſomnijs quicquam inſanius? Scitur quo tempore Iconomachi cœperint, quo Ariani, Manichæi, Eutychiani. Scitur, inquam, expreſsè : neque tantùm de ſeculo non ambigitur, ſed propemodum nec de anno. Quando autem celebris illa Romanorum Eccleſia, illamq; ſequutus Chriſtianorum Orbis, à ſyncera fide defecerit, adeò ſit ignotum, vt hic vnum ſeculum, alius aliud tradat, nec de ipſo tẽpore certò pronuncient? Adeòne res vana, aut obſcura, vt lateat? Nugæ, deliria.

Sed & cogitent iſti Sectarij, vt ſubſtantiam apud Philoſophos, ita fidem apud verè Chriſtianos non recipere plus, vel minus. Vbi fides in aliqua ſui parte corrupta eſt, non eſt amplius fides. Non eſt ergo vt referant, ideò non ſatis definiri tempus poſſe, quo Romana Eccleſia deſijt eſſe Chriſti Eccleſia; quia errores in illam varijs temporibus, ac veluti non vnico æſtu, allapſi ſunt. Vanus, inquam, hic fucus; quandoquidem deſijt eſſe Chriſti Eccleſia, non tunc demum cùm diuerſis erroribus obſoleuit; ſed ſtatim ac primo errori in fide apud ſe locum fecit.

Qua-

Qualis autem primus hic error? quo tempore infecit Eccleſiam? Sub quo Pontifice? quo teſte? quo authore. Et quod caput eſt; quis veterum reluctatus? Nam ſit prorſus inſignis amentiæ, ſi reclamaſſe neminem putes; ſed omnes omnino Eccleſias ſtatim cum Romana in hæreſi conueniſſe; præſertim ſi, vt vultis, Romana non erat cæterarum omnium caput. Hæc explorare debuiſtis Sectarij; hæc oſtendere: quæ prima hæreſis, quæ ſecunda; & Eccleſiæ fidem, quæ præceſſit hęreſim illam primam, in omnibus ſequi. Sed nihil horum factum. Turbulento odio proclamatis, Romanam Eccleſiam, *Apoſtaticam, & adulteram* factam; nec quando hoc nefas admiſerit, tot adhuc ſtudijs, & tam diligenti odio à vobis repertum eſt. *Incæptus clamor fruſtratur hiantes*.

Volunt igitur pręcipui veſtri duces, exerraſſe Eccleſiam, circa quingenteſimum Chriſti annum. Vide porrò quid inde ſequatur, Sectarie; & ſiue Gallus es, ſiue Germanus, aut Anglus, quàm pudendo flagitio oneres tuam gentem. Inde enim ſequi neceſſe eſt ſynceram Chriſti fidem nunquam Francis illuxiſſe:

ſed

ſed *à paganiſmo* ipſos non tam ad fidei Solem, quàm ad aliam noctem, & hęreſim eſſe prolapſos. Quippe Rex Clodouæus, demum in fidem Chriſtianam receptus eſt, Anno Chriſti quadringenteſimo nonageſimo nono. Falsò igitur Chriſtianiſſimi Reges dicti, qui nunquam verè ac propriè Chriſtiani. Neceſſe & Saxones, qui hodie Angliam colunt, nunquam verè fuiſſe Chriſtianos; quippe qui fidem circa annum Domini ſexcenteſimum ſuſceperunt. Quid de Germanis dicam, maximèq; Saxonibus, qui circa annum ſeptingenteſimum octogeſimum à Carolo Magno domiti, Chriſti fidem amplexi ſunt? Vbi illorum populorum ingenium, vbi contumeliæ impatiens animus, & ad minores iniurias ſæpe exæſtuans? Negant iſti Sectarij Maiores vnquam veſtros in legitima Chriſti fide vixiſſe? Et vos hoc auditis? hoc fertis? nec in ora inuolatis, per tam fœda conuitia veſtras gentes calcantium? Nihil hìc nimis; nihil ad Sectariorum inuidiam fictum. Nam ſi admittis, Sectarie, imbutum vera fide Clodouęum, ſi Anglos, ſi Germanos; concedere prorſus debes, ve-

ram

ram ergo Chriſti fidem adhuc illis ſeculis viguiſſe; nempe quingenteſimo, ſexcenteſimo, ſeptingenteſimo, & amplius anno: cui conſequens erit, vt (quod præcipuè horres) quęcunque vera illa Eccleſia publico conſenſu probauit, & te quoque probare oporteat; nempe Sacrificium Miſſæ, Poteſtatem Pontificis, Purgatorium, implorata Sanctorum ſuffragia, &c. quæ omnia nec ipſi negare audetis iam illis ſeculis in Eccleſia fuiſſe ſolemnia. Sin illas gentes negas ad Eccleſiam acceſſiſſe adhuc integram, adhuc veram; non te in indignam inuidiam, ſed in iuſtum odium apud hos voco, quorum patres vt profanos ac miſeros, vis nunquam à Chriſti Spiritu didiciſſe quo ritu propitiari voluerit.

Referetis forſitan, Eccleſiam non fuiſſe amplius puram (quippe admiſtis ex traditione hominum ritibus multis) ſed necdum impuram; Inſtar vini in acetum degenerantis, aut aquæ, quam limpidam miſcere tempeſtas cœpit. At iam antè ineptiſſimæ obiectioni reſpondimus. Neſcit in eiuſmodi medio ſtare Eccleſia. Vel errat in fide, vel non errat. Statim ac

errat,

errat, deſinit eſſe vera & vna Eccleſia: quamdiu verò non errat, ſine ſacrilegio non ab illa diſceditur. Accedit non minimos, veſtro iudicio, iam errores, his de quibus agimus ſeculis illapſos Eccleſiæ; nempe Miſſam, Pontificem, Purgatorium, liberum arbitrium, Monachorum vota, inuocationem Sanctorum, &c. Si cum illis, vt vocatis, erroribus conſiſtere poteſt legitima, pura, vera Eccleſia; quid noſtram Eccleſiam ob res eaſdem tam ſæuiter proſcripſiſtis? toties *apoſtaticam* inclamaſtis? Si non poteſt conſiſtere; Age ergo, nec pudeat confiteri, Francos, Anglos, Germanosque, qui in hos ritus initiati ſunt, nunquam prorſus extitiſſe, in legitima, vera, pura Eccleſia.

Sed cur hæc monſtra fingitis vobis? quid res extra hiſtoriarum fidem? Dicitis varios errores ſigillatim, eosq; horrendos, in Eccleſiam irrepſiſſe. Vnde autem Chriſtianorum illa patientia? vnde conſenſus? vt errores ſingulos adhuc nouos, recenteſque, ſine motu, ſine diſceptatione reciperent? Longè alius mos æui illius. In lucem noua ſententia vt prodibat, Paſtorum animi in Occidente, in

Oriente

Oriente erigebantur; de ea quæri placebat: Si hæreticam cenſuiſſent,ſtatim acerrimis decretis arcebatur; ſectatores habebat, ſchiſma fiebat. In hunc modum hæreſes omnes ortæ: In hunc modum ab hæreſibus pura ſemper Eccleſia. Iam autem, verbi cauſa, quando Purgatorij doctrina inuecta eſt (vultis enim inuectã; non ab Apoſtolis manauiſſe) quis tandẽ repugnauit? quis ſeceſſit in partes? Idem de adoratione Euchariſtiæ dixerim, de veneratione Reliquiarum,deque cæteris, in quæ pugnatis. Quid quòd Hæreſiarcharum nomina neutiquam latent? nec tantùm eorum qui grauiſſima fidei capita, ſed & eorum qui leuiora, vt ſic dicam, corruperunt? At verò Purgatorij author quo nomine fuit? quis author Martyres, Sanctoſq; inuocandi? imò, quando hi primùm ritus in Chriſtianis inualuerunt? Vetuſtiſſimos authores proferetis, & qui in ſcriptis forſitan primi de illis meminerint; non tamen vt de rebus ſuo tempore demum natis, ſed in Eccleſia iam certis, iam antiquis. Denique in his ipſis, quæ nunc eſtis adorſi euertere, accidit quod & in illis, quæ iam olim oppu-

gnarunt hæretici; vt nimirum inuenirentur, qui iſta dogmata improbarent, ſed iſta iam antiqua, iam vetuſta fide recepta. Veluti nil inter ſe Chriſtiani diſſenſerunt, cùm cœptum eſt credi, Chriſtum Dominum eſſe Patri æqualem; Chriſtum Dominum veram carnem aſſumpſiſſe; Chriſtum Deum ex Virgine natum; Vnũ Deum eſſe omnium rerum principium; Hominem vi liberi arbitrij, ſine Dei gratia, non poſſe ad ſalutem peruenire, &c. Poſtea exortus eſt Arius, qui Chriſti diuinitatem ſugillaret; Valentinus & Marcion, qui negarent verum, & humanum corpus Chriſti fuiſſe; Neſtorius, qui ſanctiſſimam Virginem nollet dici Deiparã. Manichæus, & Apelles, qui duo rerum principia eſſe docerent; Pelagius qui liberi arbitrij dignitate Dei gratiam vellet excludi. Sic cùm primùm crediderẽ Chriſtiani, Miſſam eſſe Sacrificium propitiatorium, verum Domini corpus in Euchariſtia ſuccedere ſubſtantiæ panis, Purgatorij igne leuiores maculas abſtergi, beatorum ſpiritus precibus compellandos, nemo Chriſtianorum interceſſit; ex tot Eccleſijs, ſparſis vbiq; nec vel vna

 repu-

repugnauit. Temporum deinde ſucceſſu reperti ſunt qui in hunc Eccleſiæ conſenſum attollerentur; quibus non ſatis fuit Chriſtiani Orbis authoritas, non decreta Paſtorum, quin in contrarium argumenta torquerent. Vbi eratis Sectarij, cùm ea cœpimus credere quæ modò negatis? quid facitis niſi quod iam olim hęretici? ſolicitare Eccleſiæ pacem, in eius conſenſum erigi; nec quid credat Eccleſia, ſed cur credat, ſuperbè, & tanquam pro imperio, explorare.

Sed negatis ſcilicet noſtram Eccleſiam eſſe illam Orthodoxam, illam ab Apoſtolis conditam, in quam olim pugnauere hæretici; à qua abire, flagitium: quia (inquitis) Chriſti præceptis non contenta hæc noſtra, vbicunque illi viſum aut commodum, condit articulos nouos, fidemq; Chriſtianam ad libitum auget, ſcindit, immutat. Id ſcilicet, apud populum Miniſtri veſtri iactant, hìc inani verborum pompa luxuriant, oriri quotidie in Romana Eccleſiâ nouas fidei partes, antiquas euerti; & hoc ius à Pontifice vſurpatum, quid aliud ſignificare, quàm eum eſſe *filium perditionis, qui extollitur*

ſupra omne quod dicitur Deus? Bona verba, Sectarij. Si à Petro Apoſtolo ad Paulum, qui hodie feliciter ſedet, probetis aliquid ab Eccleſia inter fidei partes vllo æuo eſſe receptum, ac deinde pro dubio vel falſo reiectum; ad vos ego tranſibo, Eccleſiam adulterij damnare non verebor. Sed hæc ſunt inuerecunda Miniſtrorum mendacia, quæ inulta ſuperbè ferociunt; deprehenſa ſordidè torpent.

Quid? (inquies.) An omnia quæ iam de fide eſſe, Romana docet Eccleſia, ab initio Chriſtianæ fidei decreta fuerunt? Audi Sectarie; Primùm aſſerimus, nil quod olim *de fide* fuerit, iam non eſſe *de fide*; deinde, nihil quod iam *de fide* eſt, vetitum olim, proſcriptumq́; fuiſſe. Sed eſt præterea omnibus ſeculis à Chriſto ad nos frequens, vt de quæſtionibus, de quibus ſiue fideles, ſiue hęreticos, nouis litibus diſceptare contigerit, pro imperio iudicet ſancta Eccleſia; & quodcunque illi Spiritus Dei ſuggeſſerit, ita ſanciat, ita declaret, vt hoc ipſum de fide Chriſtiana deinceps teneamus, quod de fide forſitan nobis antè non erat. Perſæpe hoc factum: Nec abſurdum, vt de-

inceps etiam, de varijs rebus more eodē decernat Eccleſia, quas hodie pro arbitrio impugnamus, aut probamus. Quippe ius ſuum ſemper tenuit, ſemper agnouit conſtituendi quæ probanda, quæque improbanda, fidelibus; non quidem, vt fingunt hæretici, immutando, aut abolendo quæ antè receperit. (Nam hoc eſſet vel ius ſibi in Deum vindicare, ſi acceptam ab eo fidem euerteret; vel ſeipſam erroris arguere, quæ pro fidei articulo coluiſſet, quod reuera de fide non fuit;) Sed audiendo Ieſum Chriſtum, & Spiritum ſanctum; & ex voce illorum decernendo de ſenſu Scripturarum; qui mos (vt diximus) cum Eccleſia natus, in Eccleſia frequens. Ita Apoſtoli (Act.xv.) *Viſum eſt Spiritui ſancto, & nobis*. Ita Patres Epheſini, in Neſtorium, *Dominus Noſter Ieſus Chriſtus, &c. per ſacram hanc Synodum decernit, &c.*

Nec mirere, poſſe Eccleſiam hæc ad fidem reuocare, quæ dubia anteà erant. Vis exemplum? In ipſo Chriſtianorum ortu, *de fide* non erat, eos qui ex gentibus ad Chriſtum acceſſerant circumciſioni ſubijci non debere. id eſt, non ita de-

cretum ac publicatum erat, vt hoc credere omnes fideles tenerentur. Factum eſt porrò *de fide*, poſteaquam in Concilio Hieroſolymitano ſtatuerunt cum Spiritu Sancto Apoſtoli, nec circumciſionem, nec ceteras Iudaicæ legis partes; neceſſarias eſſe fidelibus. Quòd ab illius Concilij tempore, *de fide*, hoc fuerit, Chriſtianis omnibus certum. Nam quis poſſit ambigere, an neceſſarium ſit ad ſalutem circumcidi, cùm ſolemne Apoſtolorum Concilium Deo authore ſtatuerit, id neceſſarium neutiquam eſſe? Quòd verò antea fuerit res perplexa, ex Scripturis liquidò conſtat. Verba ſunt; *conueneruntque Apoſtoli & ſeniores videre de verbo hoc. Cùm autem magna conquiſitio fieret. ſurgens Petrus, &c.* Niſi antea incerta res fuiſſet, non *conueniſſent videre de verbo hoc*, ſed *conueniſſent damnare*; nec *magna conquiſitio* extitiſſet, quæ omninò diſceptationem in vtrumque ſignificat, ſed aperta vno ore damnatio. Cùm de Chriſti morte actum, de reſurrectione, de aſcéſu ad cælum, vides nihil deliberare Apoſtolos, ſed vt tubas omnia ſua voce complere. Hìc verò conueniunt, hic anxiè

quæ-

quærunt. Anceps ergo res mortalibus erat, & quæ Spiritus ſancti voce eguerit. Sunt & alia in eam rem exempla. Sanctus Cyprianus Carthaginenſis Epiſcopus, & cum illo lxxx. Epiſcopi, cenſuerunt baptiſma hæreticorum irritum eſſe; & à Catholicis iterandum. Nec hæreticos tamen dixeris. Nondum enim Eccleſia rem omninò ſtatuerat. At ſi quis nunc poſt Nicænum Concilium, poſt primum Carthaginenſe, poſt aliquot alia, quæ de ea re decreuere, poſt conſenſum denique, iudiciumq; Eccleſiæ, hanc Cypriani ſententiam laudet, ſit ille prorſus hæreticus. Chiliaſtæ priſcis temporibus tolerabantur, (nam & in ijs ſancti aliquot viri) commenti Chriſti regnum, poſt ſupremi iudicij diem, mille annorum in terris. At poſt Eccleſiæ de eo commento iudicium, quod opinio olim fuit, nunc hæreſim dicas. Tres in Deo Hypoſtaſes dicere abnuebat Hieronymus, donec vocis nouitatem probauiſſet Eccleſia. Orat igitur Damaſum Papam, vt de tanta re ſententiam ferat. Non quòd ſit in Eccleſiæ vel Pontificis poteſtate, facere vt tres ſint in Deo Hypoſtaſes, vel vt

non ſint. Sed quòd ſit de iure illius, decernere, nobisq́; oſtendere, vtrum ſint, an non ſint, illæ hypoſtaſes.

Deſinant igitur turbellas excitare Sectarij; neque fidei noſtrę partes inuerti, mutari, corrigi, à Pontifice, & Concilijs iactent. Nil correctum, nil inuerſum, nil mutatum inuenient. Quod ſemel decretum eſt, vt *de fide* habeatur, omnes, & ſemper tenet. Sed quid mirum, ſi Epiſcopi, ſi Apoſtolorum ſucceſſores, Apoſtolorum exempla ſequuntur, ſi de dubijs quærunt, ſi quod Spiritu duce credendum inuenerint, ſuo gregi proponunt? Cur enim iam non poſſit quod potuit olim Eccleſia? Quo iure decernere Damaſi fuit, vtrum tres in Deo Hypoſtaſes ſint dicendæ, (potuiſſe vero Hieronymus probat, longa ad illum ſeriaq́; Epiſtola) niſi quo in ſimilibus rebus, id eſt, dubijs, necdum in Eccleſia definitis, potitur hodie Paulus V? Experire, Sectarie, explora; inuenies fidem noſtram ſibi conſtare; cui ſi quid accedit, id neque in receptas iã fidei partes pugnat; neque ab Eccleſia fit de fide; ſed eſſe de fide declaratur, exẽplo omnibus ſeculis repetito.

At

At dices, In Scholis quantæ lites? quanta argumentorum pugna? Vt Scotiſtæ à Thomiſtis, vt hi ab illis diſſentiunt? quot deinde eruditi, quibus firmare ſuas ſententias placeat, exagitare alienas? An hoc autem cum Eccleſiæ pace conueniat, quam vnam, & vnius iudicij eſſe iactamus? Omnino, Sectarie. Quæ in Scholis eo modo Theologi verſant, res ſunt dubiæ, res adiaphoræ, quibus credendis nulla neceſſitas, reijciendis hæreſis nulla. Vnuſquiſque in ſuo ſenſu abundat. Non ex imperio fidei, ſed ingenij arbitrio, quæ in eiuſmodi controuerſias cadunt, reijcimus vel laudamus. Caue ergo, Eccleſiam, (cui inconſutilis tunica eſt) ob eiuſmodi licitas lites tibi ipſe effinxeris, diuiſam, laceram, in lunæ *modum* inſtabilem; cùm è contrario ſit ſola quæ non ſibi aduerſetur, & in Sponſi ſui modum, *quod ſemel aſſumit non dimittat*. Longè aliter hæreſes; & ipſe Lutherus; qui initiò Miſſę patronus, mox hoſtis illius; nunc purgatorij áſſertor; mox in illud violentus: cuius denique ſcripta inter ſe contraria cùm in conuentu publico, à Catholico proderentur, patronum in-

uenere Nobiliſſimum Lutheranum, qui tanquam riſum Catholicorum captauiſſet, *Fortè*, inquit, *plus decennio eſt, ex quo hæc à Luthero ſunt edita.* Quaſi apud hęreticos veritas ad omnia luſtra mutetur. Forſan Eraſmo pluſquam mihi credetis, Sectarij. Audite caſtigantem veſtrę leuitatis ineptias. Lib. III. de Liber. Arbitrio. *Quid hìc commemorem*, inquit, *quanta inter Euangeliſtas, ſic enim ipſi ſe vocant, diſſenſio, quàm atrox odium, quàm amarulenta contentio; imò quanta inconſtantia; cùm ipſe Lutherus toties mutarit ſua placita, & ſubinde noua paradoxa ſuppullulent?*

C A P.

CAP. VIII.

Miris modis, & rationibus, Deum poteſtatem Eccleſiæ extuliſſe. Quòd Romana Eccleſia ſit Eccleſia Orthodoxa, conſtare ex fide quam Antiqui Patres ſuis ſcriptis profeſſi ſunt; & Sanctorum pietate, qui omni ſeculo in ea floruerunt.

AVDI Sectarie, & inclina aurem tuam ad concupiſcendum decorem Eccleſiæ. Noli faſtidioſo nutu illius imperium aſpernari. Sancta ipſi poteſtas, ac penè immenſa, à Chriſto commiſſa eſt. Nam quid auguſtius, quàm ſoluere in terris quæ in cælo ſint ſoluta, & quæ hic vincula iniecerit, ne in cęlo quidem ſolui? Quicunque non habuerit illam matrem, fruſtra ſperat Deum patrem. Importuna ſuperbia eſt,

in illam extolli, cui credere iubemur, à qua regi, à qua doceri.

Vide porrò quàm ſemper ac multum, Chriſtus Dominus illi credi voluerit. Poſteaquam reſurrexit, *Deus dedit eum manifeſtum fieri* (Act.x.) *non omni populo, ſed teſtibus præordinatis à Deo*; id eſt, Apoſtolis, & diſcipulis qui tunc Eccleſiam conſtituebant. Si publicè Iudæis conuixiſſet, ſi docuiſſet in media templi luce, ſi vt Thomæ dubitanti, ita omnibus ſeipſum prębuiſſet, quis in gentibus, quis in Iudæis non crederet? Sed ò vias Domini longè à noſtris! Voluit vt Iudæi, ac gentes, non oculis ipſi ſuis, ſed docenti Eccleſiæ fidem haberent. Ac vt pauculos olim panes, ſed in fœcunda, & aliquot hominum millibus ſuffectura alimenta laxatos, Apoſtolorum manu diſtribuit; Ita per illos vitæ ęternæ verba miſit, quibus ad ſalutem paſceremur, credendo, parendo, exuendo proprij iudicij ſenſus.

Intuere deinde qua ratione, quo ſtylo, voluerit Euangelia ſcribi, Apoſtolorum Actus, Epiſtolas; (vt Apocalypſim prætercam, in qua penè pręter nomen retéctum

ctum nihil habes.) Alta omnia, recondita, plena ſanctiori caligine; Cur id verò, niſi vt fideles in humilitatem demiſſi, ab Eccleſiæ authoritate penderent, cui exponēti Scripturas idem Spiritus adeſt, qui adfuit conſcribendis? Omninò præuiderat Chriſtus orituros Arianos, Pelagianos, Donatiſtas, & cętera hæreticorum caſtra, & ab ipſis Scripturis captaturos occaſionem errandi: Cur non in Euangelio loquutus expreſſius? cur non eo ſermone qui nec ambiguus eſſet, nec perplexus, nec obſcurus, tot furores anteuenit? Neſciuit hæc ſcandala Deus, an occurrere non potuit tantillo remedio? Imò hoc ipſum ad Eccleſię decus. Voluit illinc ſuæ ſponſæ maieſtatem accreſcere, quę ſola de eiuſmodi controuerſijs diſceptaret; Suos autem electos *fieri paruulos* (vt ad ſubeundum cælum neceſſe eſt,) & proprij ingenij ſenſu deſpecto, exponenti Eccleſiæ adhærere.

Non vult quidem peccatoris interitum; ſed quo ſenſu cor Pharaonis dicitur induraſſe, iſthic quoque & plagas hæreticis ponit, qui nolunt contra proprij iudicij *phantaſma* edoceri; ſed ſuæ ſcientię fide-

fidere, erigiq́; in ſuperbiam, quod eſt primogenitum peccatorum. Nam non primùm hoc ſeculo graue fuit hæreticis, quod in noſtra Eccleſia, credere homines iuberentur, & ſuis ſenſibus, ſuis iudicijs imperare. Auguſtinus lib. I. Retract. Cap. XIIII. *Scripſi librum, de vtilitate credendi, ad amicum meum, quem deceptum à Manichæis, adhuc eo errore noueram detineri, & irridere in Catholicæ fidei diſciplina, quod iuberentur homines credere, nō autem quid eſſet verum, certiſſima ratione docerentur.*

Neque neges, Eccleſiam noſtram, illam eſſe Eccleſiam, cui data hæc ſancta poteſtas eſt, cuius Authores à Chriſto fuere Apoſtoli, cui omnibus ſeculis Orthodoxæ & Catholicæ nomen fuit. Iam in eam rem multa nos ſuprà, nō incertis, aut perplexis indicijs; multa & alij ſepe dedere. Sed eſt præterea quo hic oculis tuis lumen, modò non inuitis, ſpargamus. Cuius enim Eccleſiæ membra fuiſſe exiſtimas Sāctiſſimos Patres, Irenæum, Dionyſium, Ambroſium, Hieronymum, Auguſtinum, Gregorium Nazianzenum, Cyrillum Hieroſolymitanum, Iuſtinum

Mar-

Martyrem, Ioannem Chryſoſtomum? Plures protulerim; ſed teſtium nubem nolo. Haud dubiè Orthodoxos & Catholicos fuiſſe fateberis. Nemo enim illorum in hæreſeos ſuſpicionem venit, nemo non litteris & ſanctitate notiſſimus, nemo non ijs ſeculis vixit, quæ vt incorrupta extollitis. Conferamus igitur veluti in tabulam, ex ſcriptis eorum, lineamenta fidei, in qua vixerunt; vt tu proculdubio veram Eccleſiam eſſe ſcias, in qua vnica fides illa ſeruatur.

Irenæus Lib. III. Cap. III. *Ad hanc enim* Romanam *Eccleſiam propter potentiorem principalitatem neceſſe eſt omnem conuenire Eccleſiam, hoc eſt, eos qui ſunt vndique fideles; in quà ſemper ab his qui ſunt vndique, conſeruata eſt ea, quæ ab Apoſtolis eſt traditio.* Dionyſius, Capite I. Eccl. Hierarch. *Primi illi Sacerdotali munere duces, ſumma illa, & ſuperſubſtantialia, partim ſcriptis, partim non ſcriptis inſtitutionibus ſuis, nobis tradiderunt.* Ambroſius Oratione in Satyrum: *Percunctatus Epiſcopum eſt, ſi cum Epiſcopis Catholicis, hoc eſt, ſi cum Romana Eccleſia conueniret.* Hieronymus Epi-

ſtola

ſtola Lvii. Ad Damaſum Papam. *Ego nullum primum, niſi Chriſtum, ſequens, beatitudini tuæ, id eſt, cathedræ Petri communione conſocior. Super illam Petram ædificatam Eccleſiam ſcio. Quicunque extra hanc domum agnum comederit, profanus eſt. Si quis in arca Noë non fuerit, peribit regnante diluuio.* Idem in Epiſtolam ad Philemonem. *Meritò Apoſtoli voce laudatur* Philemon, *quòd mandata eius opere præuertat, & poſſit dicere, Voluntaria oris mei complaceãt tibi, Domine; pluſque faciens quàm præceptum eſt, vincat eos qui tantummodo imperata fecerunt, & iubentur dicere, ſerui inutiles ſumus, quod debuimus facere fecimus. Virginitas quoque maiori præmio coronatur, quia præceptum Domini non habet, & vltra imperata ſcendit.* Auguſtinus Lib. ix. Confeſſ. Cap. xii. *In eis precibus quas tibi fudimus cùm efferretur pro ea* matre mea mortua, *ſacrificium pretij noſtri, iam iuxta ſepulchrum poſito cadauere*, &c. Et Lib. ii. De Geneſi, contra Manichæos, Cap. xx. *Sed qui fortè agrum non coluerit, & ſpinis eum opprimi permiſerit, habet in hac vita*

male-

maledictionem terræ ſuæ in omnibus operibus ſuis, & poſt hanc vitam habebit vel ignem purgationis, vel pœnam æternam. Gregorius Nazianzenus Orat. XIV. vbi de obitu patris ſui Gregorij. *Nunc magis proficit nobis precibus, quàm antea doctrina.* Ambroſius Libr. De viduis. *Obſecrandi ſunt Angeli pro nobis, qui nobis ad præſidium dati ſunt: Martyres obſecrandi, quorum videmur nobis quoddam corporis pignore patrocinium vendicare. Poſſunt pro peccatis rogare noſtris, qui proprio ſanguine etiam ſi qua habuerunt peccata, lauerunt. Iſti enim ſunt Dei Martyres, noſtri Præſules, ſpeculatores vitæ, actuumq; noſtrorum. Non erubeſcamus eos interceſſores noſtræ infirmitatis adhibere.* Cyrillus Hieroſolymitanus in IV. Catecheſi: *Aquam aliquando mutauit in vinum, quod eſt ſanguini propinquum, in Cana Galilææ ſola voluntate, & non erit dignus cui credamus, quòd vinum in ſanguinem tranſmutauit? Quare omni certitudine corpus & ſanguinem Chriſti ſumamus; nam ſub ſpecie vini datur ſanguis*, &c. *Ne ergo conſideres tanquam nudum panem, & nudum vinum; corpus*

enim eſt & ſanguis Chriſti, ſecundum ipſius Domini verba. Quamuis enim ſenſus hoc tibi ſuggerit, tamen fides te confirmet, ne ex guſtu rem iudices. Deinde. *Hoc ſciens, & pro certiſſimo habens, panem hunc qui videtur à nobis, non eſſe panem, etiamſi guſtus panem eſſe ſentiat; ſed eſſe corpus Chriſti; & vinum quod à nobis conſpicitur, tametſi ſenſui guſtus vinum eſſe videatur, non tamen vinum ſed ſanguinem Chriſti eſſe.* Iuſtinus Martyr in Apolog. ad Antoninum: *Niſi libero arbitrio genus humanum, & res turpes fugere poteſt, & pulchras ac bonas ſequi, extra cauſam, culpamq́; eſt eorum quæ quoquomodo aguntur. Sed ipſum, libero arbitrio, liberaq́; voluntate, & rectè facere, & peccare docemus.* Ioan. Chryſoſtomus, Homil. Lxxxvii. in Ioannem, ſic Petrum loqui facit, triſtem quòd Ieſus, tertiò quæſijſſet, Petre amas me? *Propterea contriſtatus ſum, ne fortè me amare arbitratus, non amem; vt antè cùm me fortem & conſtantem putarem, imbecillis inuentus ſum*; & Homil. xi. in primam ad Corinth. *Multis de cauſis incertum eſt noſtrum iudicium; vna, quòd multa*

multa opera noſtra nos lateant.

Iungamus hæc, ſi lubet, ſymbola ſanctiſſimorum Patrum, diſpenſatorum domus Dei. Animaduerte porrò, Sectarie, cuius Eccleſiæ faciem hæc tantorum artificum pictura conſtituat. *Neceſſe eſt omnes fideles conuenire ad Romanam Eccleſiam. Non tantummodò ſcriptis, ſed & traditionibus, Chriſti diſcipuli nobis quod crederemus reliquere. Ex eo quod quis cum Romana Eccleſia conuenit, ſcitur illum conuenire cum Epiſcopis Catholicis. Epiſcopus Romanus eſt Petri ſucceſſor, neque vlla ſalus eſt, niſi in communione illius quam regit Eccleſiæ. Multa ſunt, eaque Deo gratiſſima, ſupererogationis opera, quæ nempe præceptum Domini non habent, & vltra imperata ſe extendunt. Eccleſia pro mortuis orat. Euchariſtia eſt ſacrificium, & ab Eccleſia Deo offertur pro mortuis. Sunt duo pœnarum genera poſt hanc vitam, ignis purgatorius, & æterna ſupplicia. Sancti orant pro nobis in cælo, & ipſi à nobis orandi ſunt, vt nos precibus ſuis iuuent. Chriſtus in Euchariſtia verè tranſmutauit vinum in ſanguinem ſuum; vt in nuptijs ad Canam*

Galilææ mutauerat aquam in vinum. Pro certiſſimo habent Chriſtiani, panem, qui videtur in Euchariſtia, non eſſe panem, etiamſi guſtus panem eſſe ſentiat; ſed eſſe corpus Chriſti; item vinum etiamſi guſtus vinum eſſe putet, non eſſe vinum, ſed ſanguinem Chriſti. Liberum arbitrium eſt in nobis ad bene vel ſecus agendum. Chriſtiani de ſua ſalute incerti ſunt.

Ecce tibi, Sectarie, ſanctiſſimorum, vetuſtiſſimorumq; Doctorum, ſine fuco, ſine fraude ſententias; quos certum eſt in vnius Catholicæ Eccleſiæ communione vixiſſe, charitatis inter ſe, & fidei vinculis, nexos. Certum hoc, inquam. Nam ſi dixeris hos fuiſſe diuerſarum Eccleſiarum viros, & vnum alteri hæreticum viſum; in te pugnabunt omnes hiſtoriæ; teque inſcitiæ, aut pugnantis in verum audacię conſcientia ipſa damnauerit. A quo enim docto, ac probo vllus eorum hæreſeos arceſſitus? aut quæ ſuorum temporum Eccleſia in illos eſt inuecta? quis ab eorum communione refugit? Denique quis eorum non alterum laudat? Et his porrò ſeculis floruerunt, quibus impune non erat, veſtro quoque iudicio, vel minimum

de

de fide delibare. Ita Iſ.Caſaubonus in Epiſtola iuſſu Sereniſſimi Britanniarum Regis ſcripta ad Illuſtriſſ. Card. Perronium, Obſeru. I. cùm de illo æuo ageret. *Auſus erat aliquis fidem toto Orbe approbatam, quamuis leuiter incruſtare? facile erat vel puero τὸν ἑτεροδοξοῦντα in ſua nouitate deprehendere. Fure autem veritatis deprehenſo, omnes Paſtores totius Orbis, ſi opus erat, commouebantur: nec ſemel commoti prius quieſcebant, quàm de medio malum ſuſtuliſſent, & ſecuritati ouium Chriſti conſuluiſſent.* Ergo ex veſtra quoque ſententia, Fidem nec minimum hi Patres violabant, quorum apertiſſimas in vos ſententias modò protulimus. imò nec noui aliquid afferebant; ſed receptam iam antea fidem. Quippe nec à ſui ſeculi vllis, *accuſati nouitatis:* Neque *Paſtores Orbis* in eos commoti: Neque quicquã ab Eccleſia decretũ in illos eſt. Quid plura? etiam ſoletis triumphare ſi ex eorum ſcriptis exculpi quid poſſit, quo putetis veſtros errores adornari.

Cùm igitur in Eccleſia Catholica vixerint iſti Patres, cùm ab illa ſint edocti, & in illa Doctores extiterint; ſequitur, &

& nunc illam Eccleſiam eſſe Catholicam quæ iam ſentiat, quod tunc illos ſenſiſſe liquidò conſtat. Nemo, niſi ex inſanis, hoc neget. Nunquam enim veritas, id eſt, nunquam Eccleſiæ doctrina, mutabilis.

Reſtat itaque vt ſanctè quęramus, quæ ſit Eccleſia, quæ hodie ſentiat, quod hos olim ſenſiſſe oſtendimus. Nulla omnino præter Romanam Catholicam. Vides enim de illis fidei partibus, de quibus nobiſcum litigatis, eorum calculos qui vos damnent, qui nobis conſentiant, adeò multos, publicos, certos, vt ſit facilius dubitare an omnino ſcripſerint, vixerintq́; iſti Patres; quàm de hæreſibus veſtris quid vno, ac veluti præſago conſenſu, crediderint.

Nec dicatis næuos eſſe, quos in illis collegimus; & nos illarum ſordium, non integritatis, ſucceſſores. Frigida, & inepta reſponſio. Eanè adeò leuia, vt ſint næui non hęreſes? Si panis quem in Euchariſtia videmus, panis eſt. Si Papa, non eſt illius Eccleſiæ rector, extra quam non eſt ſalus. ſi Electi ſunt certi de ſalute; ſi Eccleſia non offerebat pro mortuis

Eucha-

Euchariſtiæ ſacramentum,&c. næuos putes, an hæreſes, in contrarium ſentire ac docere? Cur hęc igitur ipſa iam in nobis damnatis vt hęreſes? cur adeò turbulento diuortio, eorum gratia, Rempublicam & Eccleſiam euertiſtis hoc ſeculo? Si hos inquam (vt dicitis) næuos, in ſanctis & Orthodoxis viris, ſine rixa, ſine tumultu olim tulit Orthodoxa Eccleſia; vnde noua ferocitas, vt qui idem ſentiunt, iam ſint vobis idololatrę, impij, proditores Scripturarum?

Sed ò vos pro tribunali ſcilicet, de Eccleſia, de Patribus iudicantes! Næui ſunt? quis probatæ doctrinæ id antehac illis obiecit? Quis veterum Chriſtianorum has in ipſis quas modò laudauimus ſententias reprehendit? Et ne dicas ommiſſas, contemptasve, quòd de exiguis agerent, ad quæ non ſe demittat in maioribus occupata Eccleſiæ cura; ſunt de grauiſſimis rebus, ſunt publicæ, ſunt vt plurimùm ab Epiſcopis ad inſtruendos populos ſcriptæ. Num enim non fuere Epiſcopi Irenæus, Ambroſius, Nazianzenus, Cyrillus, Auguſtinus? Nec omiſerim, quòd hi plerumque non ex ſuo tan-

tùm ſenſu loqui ſe aiunt, ſed ex communi Eccleſiæ ritu. Nec tàm enim Auguſtinus hic docet ſacrificium pro mortuis offerendum, quàm enarrat quid egerit ipſe, dum Chriſtiano more Sacrificium Euchariſtiæ, pro ipſius matre defuncta, fideles offerrent. Et Cyrillus *de fide* Chriſtiana eſſe docet hanc ſuam, imò noſtrã, de Euchariſtię ſacramento ſententiam. Iuſtinus quoque Martyr ait, *Chriſtianos docere*, liberum arbitrium ad peccandum, aut rectè viuendum, in homine eſſe.

An illi ignorarent quid de iſtis ſuo ſeculo ſentiret Eccleſia? An impudenter, atque impune, de doctrina Eccleſiæ mentitos exiſtimes? Igitur ſi hi næui; non ſunt næui Patrum iſtorum, ſed ipſius Eccleſiæ næui. Cuius autem Eccleſiæ? ſanctæ illius, Apoſtolicę, Primitiuæ, illorum denique ſeculorum, cuius fidem damnare Lutherus, Caluinusq́; erubuit. Accuſamur igitur, damnamurq́; à vobis, quòd ſimus in Eccleſię fide, quæ fuit Martyrum æuo, crimen eſt ea ſentire quæ tunc docebant Chriſtiani; Et vos miſera fraude, illam quidem Eccleſiam colere ſimu-

latis

latis (nam quò aliter apud populum vobis authoritas?) nos autem, quòd cum illa ſentiamus, vltimæ impietatis viros eſſe contenditis. An vllis ſtellionibus in diuerſum tã facilis color? Vidi in Sectarijs multos, literarum quidem amantes, ſed quos alia ſtudia, curęq; diuerſæ, ab eruendæ veritatis cura arcuerant, qui ignari, vel ætatum quibus Patres Antiqui vixere, vel ſententiarum quas nobis reliquerunt, vbi quid eiuſmodi prodebatur, confuſis animis ad rem inſperatam ſtupeſcerent: Sciant illi neminem horum Patrũ, quorum hic verba protulimus, Auguſtino & Chryſoſtomo recentiorem eſſe; quorum tamen & doctrinam, & ſeculum, Sectariorum ſæpe pręcipui laudare, ac ſequi ſe fingunt.

Ex his, Sectarie, liquidò ſcias, Eccleſiam noſtram, Eccleſiam eſſe Catholicam. Nam in Eccleſiæ Catholicę ſinu vixere illi Patres, & de fide Chriſtiana cum ea ſenſere. quæ autem iam ſentiat idem quod illi, nulla eſt in Orbe terrarum præter Romanam Eccleſiam. Eſt ergo proculdubio illa Catholica. Agnoſce nunc ſanctiſſimam ſpeciem ſponſæ Dei, &

illi

illi te dede. Precioſa eſt ſeruitus in tantæ Matronę familia eſſe. Scias denique non Miniſtris tuis, aut tibi; ſed illi, ſcientię claues datas. quòd ſi quid doceat ſenſui tuo aduerſum, adeò vt dicere poſſis, *durus hic ſermo eſt*, noli cum Capharnaitis auerti; ſed intellige te humano, & imbecilli ingenio niti, illam porrò diuino. quęſiturum etiam aliquando à te Deum, quàm illi fueris obſequens, quàm ad credendum pronus, cui credere iuſſus eras; non quàm anxiè, aut ingenioſè, de rebus diſputaris, quæ non tibi priuato homini, ſed Eccleſiæ creditæ erant.

Prolixior iam non ero in probanda tibi Eccleſia, à diffuſione doctrinæ quæ omnes Orbis partes ſua ſanctitate perſuaſit; ab vnitate fidei, quam tot locorum diuortia non corrumpunt; à nomine Catholicæ, quod extorquet ab inuitis hęreticis. nam ſi apud Lutheranum Catholicos nomines, non eo nomine Caluiniſtas, ſed nos ille deſignatos intelliget. Sin loquaris Caluiniſtæ, & de Catholicis agas, nos etiam eo nomine non Lutheranos cenſuerit. Hæc, inquam, omitto. Illis ſcribo qui ſanari non grauentur, nec

qui diſſentire, aut diſputare malint, quàm ex diſputatione vera colligere. Liquidiſſimas rationes quas antè poſuimus, libet non amplius, quàm vno argumento, tanquam gemma, cęlare; Noſtram eſſe Eccleſiam, quæ omni tempore homines aluit ſanctitate ad miraculum claros; eruditionis etiam tantæ, vt ſcias non ineptia eos, ſed maturo, egregioq; iudicio, ad ſeueram pietatem diuertiſſe. Quid Bernardus? Quid Thomas Aquinas? vterque ſtirpe clariſſima, & in diuitias editus; vterque ſummo ingenio; in Scripturis vterque verſatus. Diuitias abdicant, fiunt Monachi, Sacerdotes (dira vobis iam nomina) in noſtra fide viuunt, pro noſtra fide ſcribunt. Quòd ad mores, eximia illis integritas; Scripta, Deum auſpicem ſpirant; ſublimia, pia, cæleſtia. Nec abfuere miracula; niſi vultis omnibus qui tunc vixere authoribus fidem abeſſe. Denique & Thomæ doctrinam ipſi miramini, quem vir nuper in literis ſummus Iac. Cuiacius, primum ab Ariſtotele Philoſophum meritò dixit. Et Bernardus, ipſius Caluini iudicio ſanctus ac doctus fuit.

Cæcos

Cæcos illos fuiſſe exiſtimes, vt errores non viderent quos in nobis iam carpitis: cœcos, inquam, tantæ eruditionis, tanti acuminis viros? An timidos, & qui pro Dei cultu, pro ſua ſalute, pro communi fidelium bono, non auderent errores Eccleſiæ indicare, vitam quoque, ſi neceſſe, proijcere, quam perpetua abdicatione voluptatum in longam veluti mortem ſponte mutauerant?

Ne in his ſolis morer, quid vterque Anſelmus? quid Hugo? quid ſubtilis ille Scotus? quid innumeri alij, quos omnes nec referre memoriæ noſtræ eſt, nec capere tantilli voluminis? Non pij fuere? non docti? non ingentis ingenij? Atqui noſtræ Eccleſiæ erant alumni, & omnia quæ in nobis damnatis laudauerunt. Liber exiguus, ſed inſignis eſt, & ſua mole, ſi ſpiritũ ſpectes, maior, ſeu Gerſonis ſit, ſeu Thomę de Kempis, ſeu Abbatis à Gerſen: Titulus eſt, *De Imitatione Chriſti*. Audacter aſſeuerem, tã coniunctam Deo mentem, tam prudenti pietate perfuſam, ac propemodum in abdita Dei raptam, non potuiſſe placitos illi cultus, & ſynceræ fidei regulam ignorare. Fuit autem

ille ex noſtris, vt conſtat; & ſi erramus, nobiſcum errauit. Iam Franciſcus de Aſſiſio, iam alter ille de Paula. Vitam ſpecta, mores, miracula; Angelos dixeris carne contectos. Vterque Sanctiſſimæ familiæ Pater; vterque penè ſupra hominum vires, hominum opera deſeruit, Deo adhæſit. Etiam miracula quæ per eos diuina vis edidit, tantis authoribus, tot indicijs, teſtibusq; firmata, non aliter damnauere veſtri Miniſtri, quàm infidelis ſupercilij cõtumaci audacia. Philippus Cominæus quanti iudicij vir fuerit, imperitus qui neſciat. Atqui laudibus quibus addi nil poſſit, S. Franciſcum de Paula adhuc viuum exornauit. *Denique*, inquit, *neminem vnquam vidi, ex cuius magis ore videretur Spiritus ſanctus loqui.*

Vnicum addam; Sanctiſſimæ memoriæ Carolum Borromæum, Is enim adhuc ſpirantium hominum teſtimonijs clarus, & certiſſimis miraculis apud probos inſignis eſt. Nemo ſat dixerit, quanta viro integritas; quàm crebris, veriſq; ieiunijs, cilicio, cæteriſque ad domandam carnem ſupplicijs, ſibi ſeuerus; quàm aſſi-

duis

duis precibus ſępe noctem diei coniunxerit. quàm nō modò frugali, ſed inopi menſa contentus; quàm profuſi animi in egenos; quantus pudicitiæ aſſertor, ſcandali hoſtis; commiſſum ſibi gregem quàm vigili labore curauerit. Omitto B. Xauerium, è Societate Ieſu, Indiarum Apoſtolum; omitto huius æui innumeros, quorum odor coram Deo & hominibus fragrantiſſimus ſpirat. *Nunquid colligunt de ſpinis vuas, aut de tribulis ficus?* Hi ſunt palmites qui manent in Patre, qui ab eo purgati fructum afferunt in patientia, alius triceſimum, alius centeſimum. Fatebor Chriſtianam ſimplicitatem mentis meæ. Amo ego in illorum Eccleſia eſſe. Ex ſcriptis eorum, ſcio ipſos capaciſſimæ indolis extitiſſe, & maximè cultos; ex moribus, integerrimos video; pleroſque eorum teſtatiſſimis miraculis Deo probatos. Apage poſt hæc profanam ſapiendi, diſceptandi, iudicandi, ambitionem. Eorum veſtigia mihi placent. Non poſſunt tales viri, & quibus Deus noſter tantopere charus fuit, non etiam Deo chari fuiſſe. Non peribit qui eorum fidem ſequetur, qui eorū operibus æmulus

lus erit. Et illo quoque nomine mihi inuiſa, Sectarie, & deteſtabilis veſtra Eccleſia, quòd hos videam non modò in noſtra floruiſſe, ſed & *perfecto odio* incenſos, hãc veſtram haud ſecus, ac diaboli domiciliũ ſcriptis, opera, voce damnaſſe.

Vides ergo non modò, Sectarie, tuam Eccleſiam non eſſe Eccleſiam, ſed & noſtrã eſſe illam quæ à Chriſto inter tot turbines non defecit; in qua Patres antiqui vixerunt, quæ omnibus ſeculis multorum ſanctitate *benè Deo complacuit*. quæ iam ab Apoſtolica ętate accepit illam fidem, ac tenuit, quã in ea nunc demũ vos carpitis. Sentis denique, ſi cor tibi, aut animus, vel in ea viuendum, vel extra hanc pereundum.

CAP.

CAP. IX.

Cur Sectarijs in Pontificem odium. Conuenientiſſimum fuiſſe, vt toti Eccleſiæ ſummus Paſtor relinqueretur. Eiuſmodi fuiſſe S. Petrum probatur ex Scripturis. De nominibus, Petrus, & Petra.

ECCLESIAM autem iſtam, delicias Chriſti, cælum Angelico caſu orbum nouis colonijs implentem, noluit Deus inſtar deſtituti nauigij carere rectore. Curam Petro demandauit, & per hoc ſucceſſoribus Petri, quos à Petro Romana Eccleſia habet Epiſcopos. Sed hæreditarium odium hæreticis ineſt in illum Chriſtianorum Patrem. Nihil furibus inuiſius magiſtratu; maritos mœchi non ferunt; adulteros nu-

mos

mos index lapis offendit. Quid mirum, cùm hæreſis omnis in Eccleſiam pugnet, ſi earum nulla poſſit cum Eccleſiæ capite conuenire? Neceſſe hæreticis, aut fateri iuſto ſe iudicio de Chriſtianis expunctos, aut in ipſum Iudicem erigi qui expunxit. Sciunt, ſtante illo ſe ſtare non poſſe; ſe hæreticos ijs fore, quibus Pontifex ille erit.

Sed maximè iſtius ſeculi hæreſis in hanc Apoſtolicam Sedem inuecta eſt. Putes ſatanam imperaſſe, quod in Pharſalica acie Cæſar, *Miles faciem feri:* adeò acerbum intulere Capiti noſtro bellum. Nunc itaque per tantas iniurias graſſantibus eſt obſtandum. Pugnandum in illos, aut verius, pro ipſis eſt. Demulcenda aſperitas, quam in hac fidei noſtræ parte ſibi finxerunt. Velint modò non inimicitijs ſuis credere, non obruere odio iudicium ſuum. Rationi ſe permittant, Scripturiſque moderantibus rationi: Patres denique de Scripturarum ſenſu arbitros eſſe ſinant, qui magnis inſignes ingenijs, Deo & Scripturis addicti, conſtituerunt priſcis temporibus illam ipſam Eccleſiam, ſuo conſenſu, numero, & do-

ctrina, quam inuiolatam fuiſſe hęretici ipſi non negant.

Fuit igitur diuinæ prudentiæ, dare Eccleſiæ Caput in terris; ne ſemper aut opus Chriſto eſſet ad omnem controuerſiam de cælo loquente, aut pertinacibus locus fieret diuertendi ad proprios ſenſus. (proprios ſenſus dico, quos quique ex Scripturis proprio iudicio, propria authoritate eliciunt.) Nam non ſatis, Spiritum ſanctum adeſſe Eccleſiæ; niſi ſit aliquis qui *viua voce* nos doceat, quæ ſit illa Eccleſia quam Spiritus ſanctus regit, inter tot ſectas quæ ſingulæ ſibi vnis adeſſe illum Spiritum gloriantur. Habet quidem in cælis Eccleſia Principem, Dominum, Caput, Chriſtum, qui eam *acquiſiuit ſanguine ſuo*, (Act.xx.) Sed modò ſunt dies, quibus nos ieiunamus, *quia ablatus eſt ſponſus à nobis*. Scripturas, & Traditiones reliquit, quibus vtique regeremur: Sed in Scripturis, & Traditionibus, comminiſci homines multa poſſunt, multa quærere, de multis ambigere. Nec iam ipſe eo modo nobiſcum eſt, vt in dubijs ab eius ore pendentes, dicamus, *ediſſere nobis parabolam iſtam*. Reliquit

ergo

ergo Vicarium, cuius cor atque fidem, in ſua manu teneret; *conſtituit fidelem ſeruum, & prudentem ſuper familiam ſuam, vt det illis cibum in tempore*. Ita ſumus Chriſtiani, vt ſimus & homines. Non habemus ſanctiorem Apoſtolis Clerum. *Facta eſt autem & contentio inter eos, quis eorum videretur eſſe maior*. An putas, non omnia inſolentia ambitionis in Eccleſia tranſuerſim rapienda, niſi (vt ait Hieronymus, Lib. I. in Iouin.) vnus electus eſſet, *vt capite conſtituto ſchiſmatis tollatur occaſio?* Vbi ordo, deuenitur ad aliquem primum; vbi non ordo, ibi confuſio. Diſceptent ex Epiſcopis aliqui, ex Metropolitanis, ex Patriarchis; quæ in Eccleſia turbæ, niſi alicuius poteſtate & iudicio componantur?

At, inquies, Concilij generalis iudicio ſtabunt. Quaſi ad omnia momenta vt lites accendi, ita Concilia cogi poſſint, & ad iurgantium libidinem toto Orbe Chriſtiano Præſules de ſuis ſedibus exciendi: Cùm etiã nec de fide vtique ſemper Metropolitani, aut Patriarchæ certent, ſed de leuioribus cauſis, quæ ad odium quidem inter illos idoneæ, tamen aduocan-

do Concilio leues ſint, aut indignæ. Sed num præterea credis, aut Concilium perpetuò poſſe conſiſtere, aut nunquam niſi Concilij tempore orituras de fide, vel moribus turbas? Quem porrò in dubijs illis, quæ extra Concilij tempus erunt, Epiſcopi conſulant? in cuius ſententiam Eccleſiæ membra conſentiant? Sibi ipſis credant Epiſcopi? ex ſuo ſenſu Scripturas exponant? Atqui vel fatendum eſt Epiſcopos eiuſmodi non poſſe errare; vel in eiuſmodi controuerſijs poſſe etiam errare Chriſtianos, qui ipſis adhæſerint. Quòd Epiſcopi non poſſint errare, experientiæ veritate refellitur. Hæreſiarchæ aliquot, plurimiq; Hæretici, fuere Epiſcopi. Euzoium Antiochenum memorem, Lucium Alexandrinum, Auxentium Mediolanenſem? quid Neſtorium? quid Conciliabula aliquot ex hæreticis Epiſcopis tota? Reſtat, vt cum Epiſcopis, id eſt Paſtoribus, errare poſſint greges, ſi extra Concilij tempus aliquid dubium in fidei rebus inciderit; & diuiſa à ſeipſa Eccleſia, ex variorum Epiſcoporum ſenſu, varia quoque huc illuc pronunciet. *Omne regnum in ſe diuiſum de-*

ſola-

ſolabitur. Cum tanto fundamentorum vitio non ſtaret Eccleſia. Et ne in hæc mala incideremus, electus eſt Paſtor à Domino, ad quem aſcenderemus, quandocunque difficile, & ambiguum apud nos iudicium eſſet.

Accedit nec Conciliorum quoque decreta, niſi illo vindice, ſatis in tuto eſſe. Quidni enim vt Scripturarum ſenſui, ita & Conciliorum poſſit imponi? Sciebat Hieronymus non communicandum hæreticis, ſciebat nullo modo violandam Nicæni Concilij fidem. Sed quanquam immenſæ doctrinæ vir, metuebat in diſcernendis hæreticis, & doctrina Nicæna, exerrare. quia multi ſe fingebant Concilij ſenſui adhærere; nec apertè, ſed per circuitum, peccabant. Quid ille inter hos fluctus? Sciſcitatur Pontificis ſententiam, *qui tunc præerat loco quem elegit Dominus*; ſcribit ad Damaſum Papam; orat vt ſignificet nominatim, quibus Epiſcopis in Oriente communicandũ ſit, à quibus fugiendum. Ita ille, ita cæteri Patres, ſe demum in Eccleſia Chriſti eſſe putarunt, ſi eſſent in Eccleſia quam Petri ſucceſſores gubernarent.

Longum eſſet enumerare incommoda Chriſtianam rem preſſura, niſi à Pontifice, tanquam ſpiritu, tantum corpus regeretur. Continuo miraculo opus ſit, vt charitatis & fidei nexu iungamur, ni in Præſulē omnes reſpiciant, qui vnus vnius gregis Paſtor, totum gregem contineat. Et hoc vinculo deſtitutæ hęreſes, vt per quandam ambitioſæ libertatis ſpeciem creuerunt, ita mox in multiplices ſenſus effuſæ, & iam ſe non ferentes, ceciderunt, & cadent. Sic Eunomius Arianus ſeceſſit ab Ario, & Eunomianos inſtituit. & hinc vtrique ſectæ (vt ait Sozomenus) pernicies. Fac miniſtros hęreticorum hoc ſeculo, in diuerſis prouincijs, vt ſępe fit, diſſidere. quis ſchiſma componet? cuius authoritati cedent? Imò, cur non hodie inter ſe conſentiunt? cur tot in illis certamina? Finge Lutheranorum, Caluiniſtarum, Anabaptiſtarum, Sectarumq; aliarum conuenire Concilium. Quis ſperet inde concordiam? quis Spiritus ſancti pacem? Fungus ſit, & in huius ipſius ſeculi rebus expers, in quo toties inter illos fruſtra tentata pax, ſcriptis, ſequeſtris, colloquijs. Scripturas tamen laudant,

loquuntur Spiritum Sanctum; ſed quia in commune nemini credunt, cuius ſit conuocare Concilium, illiq; præſidere, vt deſectæ vinculis rates, ſe temerè allidunt; in diuerſa diſſipantur. Inde feruent in dies noua ſectarum examina, detrahuntq; illæ parentibus, mox per ſuam progeniem perituræ. Lutherani molles, ac rigidi, Caluiniſtæ Proteſtantes, Caluiniſtæ Puritani, Bruniſtæ, Zuingliani, Trinitarij, Zuincfeldiani. *trecentis verſibus tot impuritias traloqui nemo poteſt*. Vt ſolutę igitur faſces latiori quidem igne, ſed mox defecturo luxuriant; colligatæ, diutius & validius inardeſcunt. Ita hæreſeon licentia poſt populatas ſubito incendio terras, vix vnum aut alterum ſeculum ferre poteſt. Eccleſia intra caſtra, & ſub duce, caſtigata, ita lucet, ne tamen conſumatur; ita ſacro fermento tumeſcit, ne rumpatur.

Vtilitatis itaque pręcipuæ fuit, vt conſtitueretur Eccleſię viſibilis Rector. Quibus autem argumentis probamus conſtitutum? Prima nobis auctoritas ex Scripturis, quę in recenſendis Apoſtolis non tantùm primo loco Petrum ponunt, ſed

ſignatè *primum* vocant. Matth. x. *Duodecim autem Apoſtolorum nomina ſunt hæc: Primus, Simon qui dicitur Petrus.* Cur primus? an à vocatione? Ne hoc putes. Andræas eo modo primus fuit. Nam & prior Chriſtum ſequutus eſt. (Ioan. 1.) & Petro deinde nunciauit, *inuenimus Meſſiam, & adduxit eum ad Ieſum.* Cur igitur *primus?* niſi quia altiorem cęteris potentiam nactus? *primus*, inquam, dignitate, poteſtate. Et is Apoſtolorũ ordo non ab hominibus conſtitutus, non ab Euangeliſta, ſed à Chriſto. Ita in hunc Matthæi locum Hieronymus: *Ordinem Apoſtolorum, & meritum vniuſcuiuſque, illius fuit diſtribuere, qui cordis arcana rimatur.* Idem Lib. 1. aduerſus Iouin. *Propterea inter duodecim vnus eligitur, vt capite conſtituto ſchiſmatis tollatur occaſio.* Ergo illa electio, ille Primatus, non honoris tantùm erat, vt primus ſederet, primus nominaretur; ſed etiam poteſtatis, vt ſchiſma tolleretur. Neque enim ſchiſma ſublatum ſit, ſi ſciãt quo ordine debeant ſedere Epiſcopi, ſed ſi ſciant, ex cuius debeant authoritate pendere. Et hoc vtinam ſatis expendat

Noua-

Nouatorum curioſa temeritas.

Sequitur apud Matthæum locus, omni exceptione maior (Cap. XVI.) *Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, & ſuper hanc Petram ædificabo Eccleſiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduerſus eã. Et tibi dabo claues regni cælorum. Et quodcumque ligaueris ſuper terram, erit ligatum & in cælis: & quodcunque ſolueris ſuper terram, erit ſolutum & in cælis.* En fundatam ſuper Petrum Eccleſiam. & tu auſis, Sectarie, ab eo fundamento recedere? At, inquies, *fundamentum aliud nemo poteſt ponere, præter id quod poſitum eſt, quod eſt Chriſtus Ieſus.* 1. Corinth. III. Imò & Apoſtolum audi, de alio fundamento loquentem, Epheſ. II. *Eſtis ciues Sanctorum, & domeſtici Dei, ſuperædificati ſuper fundamentum Apoſtolorum, & Prophetarum.* Vides diuerſa ratione diuerſa Eccleſiæ fundamenta conſtitui. Fundamentum ergo eſt Chriſtus, non ab alio poſitum, ſed a ſeipſo, verum, ſummum, & ſine quo non modò non eſt Eccleſia, ſed eſſe non potuit. Sed ipſe qui ita eſt fundamentum, vt ſit etiam Architectus, fundamenta tantę Aedis veluti ſecun-

ſecundaria ſtabiliuit, Prophetas, Apoſtolos, & nominatim Petrum; cui ſi nihil amplius quam cæteris conceſſiſſet Apoſtolis, quàm fruſtrà hæc nominis mutatio, Simonis in Petrum! quàm fruſtra hic promiſſæ ſpeciatim illi claues, & poteſtas vinculorum? Dic quod cenſes, Sectarie, ſed confeſſione ingenua, cur hæc ad Petrum, niſi quod ipſe excellentiori ratione quàm cæteri in fundamentum ſtatuendus Eccleſiæ, cęterorum (vt antea diximus) princeps; & *Petra* appellatus, vt ſcires degeneraturos nonnunquã Epiſcopos, qui cæteris Apoſtolis ſucceſſiſſent, illisq́; commiſſas Eccleſias. At nec Petri ſucceſſores, cùm ſint *Petræ*, nec Eccleſiam *fundatam* ſupra illos, hęreſeon aut perfidię vento caſuram.

Sed, inquies, Petrus, & Petra, generibus differunt, neque latinè Petrus ſignificat Petram; cur igitur Petrum & Petrã, pro eodem acceperis? Linguæ Hebraicæ atque Syriacæ idioma, ſibi difficultatem hanc imputat; apud quas, Cephas, quo nomine Chriſtus Petrum appellat, petram quoque ſignificat. Non ſunt ſcilicet duæ voces, quarum altera hominis

nomi-

nomini conueniat, altera ſaxo,ſeu Petræ. Sed veluti in Latinis, *Lapis* maſculini eſt generis, ita Cephas eiuſmodi generis apud Syros eſt, vt cùm propriè Petram ſignificet, tamen & poſſit, appellationi alicuius hominis conuenire. Diſce rem ex linguarum ſcientiſſimo Hieronymo, in Epiſtolam ad Galat. Cap. II. *In euangelio, & in alijs Pauli epiſtolis, & in hac quoque ipſa, modò Cephas, modò Petrus ſcribitur. Non quòd aliud ſignificet Petrus, aliud Cephas, ſed quòd quam nos Latinè & Græcè Petram vocemus, hanc Hebræi & Syri propter linguæ inter ſe viciniam Cephan nuncupent.*

Eant nunc nouitij Sectariorum Grammatici, eant inanes Magiſtelli: & ſe melius ex Syriaca lingua Chriſti verba capere iactent, quàm ille Hieronymus, quocum nemo Patrum æqualium, aut qui inde vixerunt, de Syri Hebraicivè ſermonis peritia certauit. In contextu autem Græco ideò terminatio variatur, quòd Πέτρος, & Πέτρα, eiuſdem ſignificationis in græcis ſit. Πέτρος igitur, virilis generis nomen datur Apoſtolo; & Eccleſia ſuper Πέτραν dicitur ædificanda, vt Amphibo-

logia

logia declinetur : nec ſimpliciter ſuper hominem illum, qui Πέτρος dicebatur; ſed ſuper illum tanquam Πέτραν, ſiue ea ratione qua erat conſtitutus à Domino Petra, & fundamentum Eccleſiæ, ſciretur ſtatuenda Eccleſia. Et ſequutus Græca verba, Latinus interpres, reddidit, *Tu es Petrus, & ſuper hanc Petram, &c.* Satis præterea ſcias, ex articulo, *hanc*, iam de eo Cepha, ſeu ſaxo, ſeu homine, loquutum Dominum eſſe; *Super hanc Petram ædificabo, &c.* nec de vllo loquutum illic inuenias, niſi de Petro, *Tu es Petrus, & ſuper hanc Petram, &c.*

At, inquies, Petrus vir erat, cur illi tributus non virilis articulus *hanc petram?* Expedita res. Fuere Romani qui Faculæ dicerentur; quis autem reprehenderit ita loquentem. O optime Facula, tu es Facula, & illa Facula toti reipublicæ allucet. Cuidam cognomen Beſtia fuit; nec reprehendas dicentem tu es Beſtia, & te Beſtiam prębuiſti. Fuere Furij dicti. Num ab vſu loquendi ſit, tu es Furius, & per tuas furias oppugnatur reſpublica? Denique ſiue aliquod nomen & homini, & alteri rei quæ virilis generis non ſit, omnino

nino aptatum eſt, vt quæ modò poſuimus, Facula, Beſtia, & Hebraicè Cephas; ſiue deflexione aliqua vtrique conueniet, vt Furia, Furius, Cicera, Cicero, Petrus, Petra, &c. nihil mirum, ſi cùm innui placet, hominem aliquid de virtute, efficacia, aut natura habere rei illius, cum qua nomine ipſo vel in totum, vel ex parte conuenit, ſæpe genus, & articulus ille ponatur, non qui homini, ſed qui rei conſentit, cui homo confertur; tanquam oſtendi placeat, iam hominem in illius rei naturam quodammodo tranſijſſe. Et hoc vulgarius in vſu loquendi, quàm vt anxiè doceri debeat; poſſitve à perito, & qui frontem habeat, reprehendi.

CAP.

CAP. X.

Sententia Patrum, de Petra ſupra quam eſt ædificata Eccleſia; & omnino de poteſtate Summi Ponti-ficis.

NON ſum ego, Sectarij; ſed Patres antiqui, qui per hanc Petram, Petrum ipſum intelligunt; quorum varia loca, in commodum, ſi vti velis, tuum, eximiorum aliquot hominum diligentia collegit. Plures enim ſunt, in quibus nec ſeculum carpas, nec aut ſcientiam, aut pietatem deſideres. Ex omnibus, ne actum agamus, tres non amplius Græcos, totidem Latinos ſatis erit exſcribere. Nam qui illos contempſerit, nec pluribus credet. Gregorius Nazianzenus in Orat. De moderat. ſeru. in di-

in diſput. *Petrus petra vocatur, atque Eccleſiæ fundamenta fidei ſuæ credita habet.* Athanaſius in Epiſt. ad Felicem. *Tu es Petrus, & ſuper fundamentum tuum Eccleſiæ columnæ, id eſt Epiſcopi, ſunt confirmatæ.* Chryſoſtomus, Homil. LV. in Matth. *Dominus ait, Tu es Petrus, & ego ſuper te ædificabo Eccleſiam meã.* Cyprianus, Epiſt. ad Iubaianũ. *Eccleſia, quæ vna eſt, ſuper vnum, qui claues eius accepit, voce Domini fundata eſt.* Hieronymus ad Damaſum Epiſt. LVII. *Ego nullum primum niſi Chriſtum ſequens, beatitudini tuæ, id eſt Cathedræ Petri cõmunione conſocior: ſuper illam Petram ædificatam Eccleſiam ſcio. Quicunque extra hanc domum agnum comederit, profanus eſt.* Auguſtinus, in Pſalm. contra partem Donati. *Numerate Sacerdotes vel ab ipſa Petri ſede: ipſa eſt Petra quam non vincunt ſuperbæ inferorum portæ.* At hic denique audaciam ſumitis; nec in noſtris Auguſtinum vultis haberi: Illum enim abdicata noſtra ſententia in veſtram iuiſſe; *per petram* intellexiſſe Chriſtum: Et qui Patrum in vos conſenſum negligitis, vbi ex ipſis aliquid ad

veſtros errores videtur auerti: toti in acclamando eſtis. Audiendus igitur Auguſtinus eo loco quem nobis obijcitis. Is eſt Lib. I. Retract. Cap. xxi. *In hoc libro dixi in quodam loco de Apoſtolo Petro, quòd in illo tanquam in Petra fundata ſit Eccleſia: qui ſenſus etiam cantatur ore multorum in verſibus Beatiſſimi Ambroſij, vbi de gallo gallinaceo ait, Hoc ipſa Petra Eccleſiæ Canente, culpam diluit. Sed ſcio me poſtea ſæpiſſimè ſic expoſuiſſe quod à Domino dictum eſt, Tu es Petrus, & ſuper hanc Petram ædificabo Eccleſiam meam. vt ſuper hunc intelligeretur, quem confeſſus eſt Petrus, dicens, Tu es Chriſtus filius Dei viui: ac ſi Petrus ab hac Petra appellatus perſonam Eccleſiæ figuraret, quæ ſuper hanc petram ædificatur, & accepit claues regni cælorum. Non enim dictum eſt illi, Tu es Petra, ſed, tu es Petrus. Petra autem erat Chriſtus, quem confeſſus Simon, ſicut eum tota Eccleſia confitetur, dictus eſt Petrus. Harum autem duarum ſententiarum, quæ ſit probabilior eligat Lector.*

Hæc vos ab Auguſtino, Sectarij: ſed malo omine hæreſeos veſtræ. Iſtinc enim

euidentiſſima ratione conficitur, Auguſtinum de Petri poteſtate ſenſiſſe eadem quæ nos modò. Primùm enim ſententiam noſtram firmat auctoritate S. Ambroſij, quem vbique ſuſpicit vt ſummè Orthodoxum, à quo ipſe baptiſmatis donum, & quid in fide rectum eſſet, acceperat. Ita deinde exſcribit quid ſentiat, vt videas illi neutram diſplicere ſententiam, id eſt, neque illam quàm cum Ambroſio antè laudauerat, neque illam quam recèns exponit; Deſinit deinde in hæc verba: *Harum autem duarum ſententiarum quæ ſit probabilior eligat Lector*. Dic tu porrò, Sectarie, quæ ſit illa ſententia quam in arbitrio Lectoris conſtituit. Ea ne eſt, vtrum Petrus, & ipſius ſucceſſores, ſint ita Eccleſiæ Principes, Capita, Chriſti Vicarij, vt Sedes eorum (velut antea dixerat) poſſit dici illa *Petra quam non vincunt ſuperbæ inferorum portæ?* An verò, vtrum poteſtas illorum, his verbis ſignificetur, & de illis dicatur ad literam, *ſuper hanc Petram ædificabo Eccleſiam meam?* Nam alterutrum eſſe neceſſe eſt, quod Auguſtinus iudicio Lectoris permiſerit, tanquam rem quæ ſalua

fide Catholica, aut negari poſſit, aut aſſeri. Si primum; nempe vtrùm & Petrus & ipſius Succeſſores ſint eiuſmodi in Eccleſia poteſtatis, vt eorum Sedes dici poſſit hæc Petra ſuper quam Eccleſia fundamentum accepit; facis omnino Auguſtinum hereticum, imò abſurdum, qui tanti ponderis dogma, & omnino Eccleſiaſticæ diſpenſationis compendium, tanquam exigui momenti rem, author ſit negari, aſſerivè poſſe impunè, ex legentis libidine. Quis hoc Auguſtino affinxerit, prudentiæ tantæ viro? Num hoc vllus ex noſtris dixerit, Sectarie, num vllus ex veſtris? An nos credimus, an vos creditis, vt rem aut ἀδιάφορον, aut incertam, poſſe ſine diſcrimine fidei, aut dici, aut negari, Papam eſſe fundamentum Eccleſiæ? Sin ſecundum; id eſt, ſi putas reliquiſſe Auguſtinum in legentis arbitrio, vtrum hæ prerogatiuæ Pontificis ritè ex illa ſententia deducantur, *ſuper hanc Petram ædificabo Eccleſiam meam*; neceſſariò conſequetur, crediſſe haud dubiè Auguſtinum, has Petro prærogatiuas bono iure competere; & ſic illum in Eccleſia tenere Principatum, vt ſine

errore

errore credi poſſit Petra illa ſuper quam Eccleſia eſt fundata. Niſi enim ita ſenſiſſet de authoritate Pontificis, niſi ex Scripturis alijs, & Eccleſiæ fide, ſciuiſſet hoc aſtrui, iamq; reuera in Eccleſiæ vſu hoc regimen eſſe, nunquam ex loco quē dubiæ interpretationis exiſtimat, fas diceret tantam in Eccleſiæ Catholicæ diſciplina, ac fide, nouitatem, tantam vnius in omnes poteſtatem, inuehere.

Liberam itaque ait eſſe Lectoris ſententiam, non de Petri poteſtate, aut Sacerdotum qui ei ſucceſſerunt, ſed de interpretatione loci iſtius. Ac vt ſcias quàm ſit alibi multus pro poteſtate Romani Pontificis, audi ipſum in Epiſt. CLXII. *In Romana Eccleſia ſemper Apoſtolicæ Cathedræ viguit principatus*. Et Epiſt. XCII. ad Innocentium Papam: *Quia te Dominus gratiæ ſuæ præcipuo munere in Sede Apoſtolica collocauit, talemq; noſtris temporibus præſtitit, vt nobis potius ad culpam negligentiæ valeat, ſi apud tuam venerationem, quæ pro Eccleſia ſuggerenda ſunt, tacuerimus, quàm ea tu poſſis vel faſtidiosè, vel negligenter accipere; magnis periculis infirmorum membrorum*

L 2 *Chri-*

Chriſti, paſtoralem diligentiam, quæſumus, adhibere digneris. O quàm iſta à vocibus veſtris diuerſa, Sectarij! Quid parcitis? quid veſtris coloribus reluctantem aſpergitis? Aliam rationem inite. Audiat à vobis anathema Papiſta Auguſtinus. Supercilio illo grandi, quo de Eccleſia ſententiam fertis, à vobis damnari is poterit; vlla arte, vel fraude conciliari non poterit.

Promiſſum hìc igitur Petro, ſuper illum ædificandam Eccleſiam, promiſſæ cæli claues, promiſſa ſoluendi, ligandiq; poteſtas eſt. Promiſſa hæc, inquam, ſed poſt reſurrectionem Domini denique data. Vnde non mirum, ſi adhuc imbecillis, ſi ignorantiæ obnoxius, ſi interdum à Chriſto reprehenſus, imò, vt apud Matthæum eſt, penè ſtatim à tantæ pollicitationis honore, hæc verba audiuerit, *Vade retro me Satana*. Aſcribam in hanc rem Hieronymi verba, vt & ſenſum tanti Patris, de Petra, de Petri erroribus, de Pontificis poteſtate intelligas. Ita igitur in XVI. Cap. Matth. *Prudens Lector*, inquit, *inquirat, quomodo poſt tantam Beatitudinem, Beatus es Simon Bariona. Et: Tu*

Tu es Petrus, & ſuper hanc Petram ædificabo Eccleſiam meam; & portæ inferi non præualebunt aduerſus eam. Et;Tibi dabo claues regni cælorum. & quod ligaueris vel ſolueris ſuper terram, erit ligatum vel ſolutum in cælo: nunc audiat: Vade retro me Satana; ſcandalum mihi es. Aut quæ ſit tam repentina conuerſio, vt poſt tanta præmia Satanas appelletur. Sed ſi conſideret qui hoc quærit; Petro illam benedictionem, & beatitudinem, ac poteſtatem, & ædificationem ſuper eum Eccleſiæ, in futuro promiſſam, non in præſenti datam intelliget. Aedificabo, inquit, ſuper te Eccleſiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduerſus eam, & dabo tibi claues regni cœlorum: omnia de futuro. Quæ ſi ſtatim dediſſet ei, nunquam in eo prauæ confeſſionis error inueniſſet locum.

Promiſſa hìc igitur Petro poteſtas, & conceſſa, Ioan.vlt. trina illa iuſſione, iam à mortuis excitati Domini noſtri, *Paſce agnos meos, Paſce ouiculas meas, Paſce oues meas.* Vnde Chryſoſtomus in eum locum, dicit: Dominum, *Petro demandaſſe Orbis terrarum curam.* Et Ambroſius

in Cap. Lucæ XXIV. dicit, quòd tertia interrogatione Chriſti. *Petre amas me. Iam non agnos vt primò, quodam lacte paſcendos, nec ouiculas, vt ſecundò, ſed oues paſcere iubetur, perfectiores vt perfectior gubernaret*. Idem tamen Ambroſius claues cæli Petro vult datas, etiam ante Chriſti paſſionem. *Denique idem* Petrus (inquit in idem Cap.) *ſine metu aduenit ad Chriſti ſepulchrum, & conſtanter qui poſterior venerat primus ingreditur, quaſi qui claues regni vt aliis aperiret acceperat*. Vt ſcias priſcos Patres, quod ad poteſtatem Petri, interdum de tempore, nunquam de re dubitaſſe.

Non patitur libelli anguſtia omnia Scripturæ loca ſcrutari, quibus hæc Pontificum poteſtas aſſeritur. Satis hæc inſigniora notaſſe; nec expoſuiſſe ex meo, aut recentiorum hominum ſenſu, ſed ex penetralibus vetuſtatis. Poſſim paginas latè implere plurimorum Patrum verbis, quæ etiam nolentibus vobis oſtendunt, quo loco Chriſtiani Romanos Pōtifices à Chriſto in hanc ætatem habuerint. Sed & hoc ante me ſummi viri fecerunt; & vereor ne ægrotantibus animis optimi cibi fa-

bi faſtidium creem. Neque ergo hic omnia; ſed nec nulla proferenda; Ne videar oblitus Apoſtoli, qui iubet opportunè, importunè, moneri, increpari, peccatores.

Irenæus Lugdunenſis Epiſcopus, ſecundo poſt Chriſtum ſeculo vixit. Non ſuſpectus, opinor vobis erit. Illum ergo audite, non iudicantium ſupercilio (nam qui eſtis vos?) ſed humilitate diſcentium. Is lib. III. Cap. III. Romanam Eccleſiam vocat, *maximam, & antiquiſſimam, & omnibus cognitam à glorioſiſſimis Apoſtolis Petro & Paulo fundatam Eccleſiā*. Addit: *Ad hanc enim Eccleſiam propter potentiorem principalitatem, neceſſe eſt omnem conuenire Eccleſiam, hoc eſt, eos omnes qui ſunt vndique fideles; in qua ſemper ab his qui ſunt vndique conſeruata eſt ea quæ ab Apoſtolis eſt traditio*. Audi verò, Sectarie; & vel hæreſi tuæ, vel Irenæi ſeculo, id eſt ab Apoſtolis primo, abroga fidem. *Neceſſe eſt*, inquit, *conuenire omnem Eccleſiam ad Romanam*. Cur neceſſe? *Propter potentiorem principalitatem*. Dic verò, quæ principalitas illa? An quòd Roma tunc caput Impe-

rij? Ita enim detorquetis aliquot Conciliorum verba; vultisq; ideò primam Eccleſiam Romæ fuiſſe, quia prima Vrbs, Roma. Atqui hoc neutiquam ſtabit cum Irenæi ſententia. Nam Romanæ Eccleſiæ *principalitas* illa (vt vocat) vel erat ab homine, vel à Deo. Si ab homine, vel erat à iure ciuili, ſeu conſtitutionibus Imperatorum, vel à iure Canonico, decretisq; vniuerſalis Eccleſiæ. Non fuiſſe à iure ciuili liquidò conſtat; non, inquam, ex præcepto Imperatorum eo tempore factum, vt Romana Eccleſia teneret Principem in Chriſtianis locum. Neque tunc enim de ordinanda Eccleſia, ſed de euertenda certabant. tempus erat ſupplicijs Martyrum ſæuum; Chriſtianis coire in cœtum pro crimine erat; neque actum vt Romam frequentes conuenirent, ſed vt de Imperij finibus, de vita deijcerentur. Non igitur ea ætate *neceſſe* Chriſtianis neceſſitate ciuili, id eſt, ex legibus Imperatorum, conuenire ad Romanam Eccleſiam. Num verò *principalitatem* tunc nacta Romana Eccleſia, ex Eccleſiaſtica aliqua lege? Proferte hanc legem, proferte decretum: Magnum enim ac ſolemne

ne illud eſſe oportuit, quod omnes Chriſtianos teneret, & *neceſſitatem* cæteris Eccleſijs faceret coëundi ad Romanam, vt Principem ac Magiſtram. *Quod omnes tãgit, debet ab omnibus approbari*. Atqui ab Apoſtolis ad illam ætatem, nondum Eccleſia in Concilium generale coiuerat, vbi hæc ſanctio ferri poſſet. neque extat eiuſmodi ſanctionis veſtigium. Quid ergo cenſendum? Si non humano iure, id eſt, nec Eccleſiaſtico, nec Imperiali, hæc *principalitas* Romanæ Eccleſiæ; an poterit non eſſe diuino?

Memoremne deinde, delatas ad Romanum Pontificem lites, tanquam legitimum Iudicem, ab Orientis, Occidentisq; Epiſcopis? quoties ipſe de Epiſcopis, de Patriarchis iudicarit? *Vrſacius, & Valens*, (inquit Epiphanius Hęreſ. LXVIII.) *pœnitentiam agentes, vna cum libellis profecti ſunt ad B. Iulium Romanæ Vrbis Epiſcopum, pro ratione reddenda de ſuo errore ac delicto*. Atqui erant ipſi Epiſcopi, erant & magno terrarum diuortio ab Vrbe diſcreti. Cur ad Iulium ergo, & quidem *pro ratione reddenda de ſuo errore*, niſi quia Iulius Epiſcoporum Epiſcopus?

pus?

pus? Nec dixeris corrupta tunc tempora. Sedit enim ille Iulius Papa, Ann. Chriſti CCC. XXXV.

Etiam interrogemus Chryſoſtomum. Nam cui in ea re fidem habeas, ſi non habes Chryſoſtomo? Eius ſcripta laudatis, excuditis. Erat in Oriente, ne dicas Occidentis ſolam curam Romano Pontifici datam. Erat Conſtantinopolitanus Patriarcha; quæ vrbs Principis ſedes facta, etiam Præſuli primum honorem detuliſſet, ſi illa dignitas humanas viciſſitudines ſequeretur. Nihilominus cùm in eum plures ab Oriente Epiſcopi conueniſſent, coactoq; Concilio iuſſiſſent abire de ſede, leuat oculos ad cælum, & Romã, *vnde veniat auxilium ei*. Scribit ad Innocentium Papam, orat vt irrita eſſe decernat quæ in eum acta erant. At quàm ridiculè, niſi in Eccleſia inualuiſſet, vt ſummus omnium Eccleſiarum Iudex crederetur Romanus Epiſcopus: & ex eius ſententia componerentur Orientis, Occidentisq; negotia? Verba ſunt Chryſoſtomi, in Epiſt. 1. ad Innocen. Pap. *Obſecro vt ſcribas, quòd hæc tam iniquè facta non habeant robur; illi autem qui iniquè*

ege-

egerunt pœnæ Eccleſiaſticarum legum ſubiaceant. Qui illi autem *qui iniquè* egerunt? Theophilus Alexandrinus Epiſcopus, multiq; à Thracia, Aſia, & reliquo Oriente Epiſcopi. Hos omnes ſanctus Pater Chryſoſtomus Eccleſiaſticis pœnis per Romanum Epiſcopum poſſe plecti ſignificat; neque anxiè illud docet, ſed vt rem certam affert, vt aſſuetum communis iuris remedium implorat. Neque te moueat tanta authoritas? En doctiſſimum Patrem, in re grauiſſima, in Orientis negocio, poteſtatem Romani Pontificis inuocantem, illiq; ius in Epiſcopos tribuentem, vt quæcunque ſtatuerint, ipſe vel rata, vel irrita eſſe decernat.

Nec ſinguli modò Patres; ſed & ſimul Orientis Epiſcopi (nam de Occidente nil dico, cuius cauſas ad Romanum iudicium perpetuo vſu delatas, nec præcipui Sectarij negant) hanc in Papa poteſtatē agnoſcunt. Vnde & cum Damaſo Papa agunt, vt anathema Apollinari Antiocheno, & Timotheo dicat. Extat Damaſi ad eos reſponſio apud Theodoretū, Lib. v. Eccl. Hiſt. Cap. x. In qua, præter cætera, ingens authoritatis ſignum, quòd

filios

filios eos vocet. *Quod veſtra charitas*, inquit, *debitam Sedi Apoſtolicæ reuerentiam tribuit, filij honoratiſſimi, vobis quoque maximo honori eſt, &c. Sciatis velim, fratres, Nos Timotheum illum profanum Apollinaris hæretici diſcipulum, cum impio ſuo dogmate, iampridem abdicaſſe: & ob eam cauſam credimus reliquias eius nihil in poſterum momenti habituras, &c. Iam enim ſemel formulam edidimus, vt qui ſe Chriſtianum profiteatur illud teneat, quod ab Apoſtolis traditum eſt, &c. Itaque quid eſt cur abdicationem Timothei à me rurſus requiratis, qui etiam hìc iudicio Sedis Apoſtolicæ, Petro quoque Epiſcopo Alexandriæ præſente abdicatus eſt, &c. Deus vos, filij honoratiſſimi, ſeruet incolumes*. Quæ non hìc ſummæ poteſtatis veſtigia? Num aliter hodie Paulus, quàm ante tot ſecula Damaſus ſcribat?

Finiam; ſed in bono omine, & maximi Concilij voce. Epheſinum Concilium primum dico, Oecumenicum illud, & ex quatuor ijs vnum, quibus repugnare antiqua lex Angliæ (necdum, ſaltem nomine, abrogata) capitale eſſe iuſſit. Igitur

tur in ſententia in Neſtorium hæreticum, Patriarcham Conſtantinopolitanum, ita Patres Epheſini. *Edocti itaque partim ex literis, commentarijsq́; illius* Neſtorij *hic publicè lectis, partim rurſum ex concionibus, quas in hac Epheſiorum Metropoli habuit, partim denique ex teſtibus fide dignis, illum impiè docere ac ſapere; Per ſacros Canones, Sanctiſſimiq́; Romanæ Eccleſiæ Epiſcopi Cæleſtini Patris noſtri literas, lacrymis ſuffuſi, & penè inuiti, ad lugubrem hanc ſententiam vrgemur, &c.* Quid liquidius? quid certius? ſacri Canones, & Romani Epiſcopi literæ, tanquam res vnius authoritatis, coniunguntur. Romanum Epiſcopum ſibi Patrem eſſe dicunt omnes Epiſcopi in Oecumenico Concilio, in celeberrimo Concilij actu. Oecumenicum Concilium, inquam, Orthodoxum Concilium, in Oriente conſtitutum, pro Romano Pontifice pugnat, eius literas veneratur, illis obtemperat. Et vos obdurata fronte, Sectarij, mori in peccato veſtro mauultis, quàm peccatum veſtrum mori!

Præter hæc autem intactæ vetuſtatis monimenta, non parum cordato homini

erit,

erit, illam ipſam Eccleſiam, quam vnam & Catholicam eſſe, paulò antè probauimus, quæ Francis, Hiſpanisque, Germanis, & Anglis, baptiſma, fidemq; largita eſt, quæ ad hos noſtros dies illuſtris ſanctitate atque ſcientia ſummorum hominum fuit, Romanum Pontificem ſemper in Patrem, in Paſtorem, in Caput coluiſſe. Illi Bernardo, illi Thomæ, cæteris illis, de quorum ſanctitate, ingenioq; iam egimus, eadem reuerentia in Apoſtolicam Sedem fuit, quæ hac ætate nobis. Eorum veſtigia proſequimur, vt ad eundem exitum noſtra nos fides, charitas, humilitas, ſed maximè gratia Domini, qui ſuperbis & curioſis reſiſtit, clementi manu ducat.

C A P.

CAP. XI.

Hæreticos fruſtra iactare, maiorem apud ſe quàm in Eccleſia Catholica honorem Scripturis haberi. Aſſeritur Sanctorum Librorum authoritas, quos ipſi à Canone reijciunt.

EX his quidem lis ſtatui poſſit, quam mouere Sectarij. Nam ſi Catholica Eccleſia Chriſti ſponſa eſt, & vera Eccleſia; Si Papa Chriſtianorum Paſtor; fruſtra eſt ea expendere quæ rebelles in eam Eccleſiam, in Paſtorem illum iactant; Hereticos dixeris, quotquot extra illam ſunt; fugitiuos & errones, qui ab eo paſtore declinant. Videre tamen iuuat quàm in omnibus peccent. Eccleſiam lacerant. Pontifici maledicunt. Audi etiam quanta fide Scripturas attigerint.

Libri

Libri diuini ſunt à Spiritu Sancto concepti, illoq; ſuggerente ſelectorum aliquot hominum manu deſcripti. Hos Canonicos appellamus; ſiue quòd ita inſtituendus Chriſtianus, ne illorum Canoni, id eſt, præceptis ac regulis auerſetur: Siue quòd eo Canone, ſeu regula, ac catalogo ſint recepti, quo illos annumerauit, ac concluſit Eccleſia, cuius eſt iudicare quid ſacrum, quid profanum. Scripturas illas omnes, nemo ex Catholicis negat, authore Spiritu ſancto traditas eſſe; vt illis repugnare non poſſit, qui ſtatim Deum hoſtem non habeat. Sanctiones quippe ſunt latæ à Deo. & quem authorem, vindicem quoque habent. Vt lectiſſimi tamen flores, veſpis aut ſerpentibus venenorum materia ſunt. ita ex Dei verbo ſemper inuenerũt Sectarij, quo ſe & alios mactarent. Omitto quæ olim hæretici inde in Eccleſiæ ruinam quæſiuere. Satis cum noſtra ætate depugnare, quæ & ſeipſam hoc enſe confodit; hæreticorum ſuperbia eam ſpeciem pietatis nunc quærente, vt videatur Scripturas propugnare.

Aiunt itaque cætera fruſtra eſſe. Vitæ præſcriptum, normamq; ſalutis, in illis

haberi.

haberi. Solas eſſe quibus hærere, quas audire debeamus. Tùm in nos contumelioſiſſimè debacchantur; Deo ſcilicet hoc ipſo detraxiſſe, quod Scripturis Traditiones addidimus: ritus à nobis inuectos, humanos, inutiles; quibus occupati negligamus aut etiam corrumpamus, quæ ſunt cæleſtis diſciplinæ. Quid illis vocibus præclarius! aut ad ſuggerendas vulgi animis flammas inſtructius? Patrocinari Scripturis, & per hoc Deo; eruere de Eccleſiæ campo mores, præcepta, ſolemnia, quæ humana curioſitas inſæuit. Nihil pulchrius. Sed iam vide, Sectarie, quanto ſcelere & nobis imponatis, & illis, quos per hæc maledicta ab Eccleſiæ ſinu auertitis.

Non pietatis, non Scripturæ, non Numinis, ſed veſtræ ſuperbiæ cauſam egiſtis: Sciant enim illi quos fallitis, ſciant omnes qui Chriſti nomen colunt, nullibi loco maiori quàm apud Catholicos eſſe Scripturas: credere eos, quæ in Scripturis ſunt, à Deo omnia eſſe; ſummo flagitio deuinci qui his addi, aut detrahi velit; Denique tanquam Spiritus ſanctus loquatur, ita Catholicos Scripturas audire

ac vereri. Quem igitur præter nos honorem Scripturis habetis? Nullum omnino. Quæſtio eſt, non de earum authoritate, ſed ſenſu; Nempe vtri peritius illas exponant. Hinc pugnatis, non pro illis (quas & Patres coluerunt, & ſanctè nos colimus) ſed pro ambitu veſtro; & interpretatione quam ipſis affingitis; vt à veſtro ſcilicet ſenſu Orbis pendeat; pendeāt & Scripturæ. Tria tantùm ſunt quæ in controuerſiam cadere poſſunt: Quinam libri ſint in Scripturis Canonicis numerandi: Tum quorum ſit Scripturas exponere, (cui annecti poteſt, an eius, ſine legentium diſcrimine, lectio vtilis paſſim) Vtrum denique lex omnis Chriſtiana, & omnia Chriſti pręcepta, Apoſtolorumque inſtituta, ita in Scripturis ſint, vt Traditionibus non ſit fides habenda. De his tribus diſſerendum.

Plures libros deletis ex Canone Scripturarum; ſiue quòd vobis officiant, ſiue ea nouitate quæſituri ingenij famam: fortè etiam vt per omnia in nos pugnetis. Libri illi ſunt, Tobiæ, Iudith, Sapientiæ, Eccleſiaſtici, Baruch, Machabæorum. Etiam Iacobi Epiſtola adeò

Paren-

Parenti veſtro Luthero non placuit, vt ſtramineam appellaret. nec maioris illi momenti Iudæ Epiſtola, Pauliq́; ad Hebræos. Petri ſecundam, Ioannis ſecundam, & tertiam, recipere dubitat. Apocalypſi verò non parcit. Nobis igitur hic pro Scripturis pugnandum eſt, in vos ſcilicet qui Scripturarum aſſertores vultis audire.

Ac priuſquam de ſingulis libris: peto à te, Sectarie, cuius exiſtimes, iudicare qui ſint libri Canonici, quive Apocryphi. An hoc à iudicio ſingulorum, an à conſenſu Eccleſiæ? Iterum peto, an omnes hi libri quos vel ipſi recipitis, primæ Eccleſiæ temporibus pro Canonicis publico conſenſu ſint habiti. Imperitus qui hoc dicat. Certè de Epiſtola Iacobi, & Iudæ, & de ſecunda Petri, quas omnes Caluiniſtæ recipiunt, Orthodoxis olim omnibus non conueniebat. Latini etiam de Epiſtola ad Hebræos ambigebant; Græci de Apocalypſi. Poteſt ergo Eccleſia libris authoritatem tribuere, & Canonicos declarare, qui antea illius authoritatis haud erant; vel certè erratis vos, Galli, Britanniq́; hęretici, qui ſcripta quæ con-

ſtat apud multos, magnosq́; Catholicos publicè olim, impunè, liberè, à Sacrorum Canone fuiſſe reiecta, iam ſacra, iam Canonica eſſe fatemini. Vnde enim habetis libros eiuſmodi eſſe Canonicos? à iudicio veſtro? ergo & meo iudicio ipſe decernam; quid ſacrum, quid profanum; quid certum, quid incertum; Ab Eccleſiæ conſenſu & decreto? ergo in ea re Eccleſiæ iudicium valet. Si valet, cur Sapientiam, Eccleſiaſticum, &c. repudiatis? Certè, ſi ad initium reſpicitis, tam de duabus poſtremis Ioannis Epiſtolis, de Petri ſecunda, de Pauli ad Hebræos, dubitabatur, quàm de Sapientia, cæterisq́; quæ vobis iam non placent; Si ad ſequentes ætates, tam hi quàm iſti ab Eccleſia ſunt probati.

Quid dicetis? Priusnè ab Eccleſia ſecundam Epiſtolam Petri, & alia quę recipitis, eſſe laudata, quàm Sapientiam, & cæteros libros de quibus diſceptatis? O mirifici roboris argumentum! Quidni & dicã? Quatuor Euangelia prius Eccleſia agnouit, quàm Epiſtolã ad Hebręos, & Petri ſecundam: ergo nec admittenda Epiſtola ad Hebręos, nec Petri ſecunda.

At

At (inquies) Scripturarum libros admittimus, quos S. Hieronymus author eſt ſuo æuo admiſſos. Fruſtra ergo culpamur. Vana ratio. Primùm enim Pauli Epiſtolam ad Hebręos in Sacris numeratis: At is docet non indubiè in Sacris ſuo æuo numeratam. Epiſtola ad Paulinum, *Paulus Apoſtolus*, inquit, *ad ſeptem ſcribit Eccleſias. Octaua enim ad Hebræos, à pleriſque extra numerum ponitur*. Et planius ad Dardanum, De terra repromiſſionis: *eam Epiſtolam Latinorum conſuetudo non recipit inter Scripturas Canonicas*. Præterea, an putatis ad Hieronymi tempora potuiſſe Eccleſiam ſtatuere qui ſint Canonici libri; nec poſtea potuiſſe? Valuerat eius authoritas in aſſerendis Epiſtolis Iacobi, & Iudæ, Petriq; ſecunda, quibuſdam præterea alijs. Tum ſubitò hoc poſſe deſierit? Quod monſtrũ? quis exitus poteſtatis Eccleſiæ?

Sed eſt tamen reuerentia ſeculis; & res plerunque vetuſtate conciliantur. Petes itaque, quàm antiqua de libris Canonicis noſtra ſententia. Antiquiſſima illa, Sectarie. Libri enim de quibus diſceptamus, omnibus ætatibus habuere

eximios viros, imò Eccleſias ſemper totas, easq; Catholicas, qui eos pro Canonicis celebrarent, qui ijs tribuerent Spiritum ſanctum authorem; & id quidem publicè, liberè, ſine offenſione vniuerſalis Eccleſiæ, quæ profanis, & humana ſcientia editis libris, hunc honorem haberi non ferret. Teſtis nobis Auguſtinus (Lib. II. de Doctr. Chriſt. Cap. VIII.) qui & omnes hos libros quos hodie Canonicos Romana vocat Eccleſia, ipſe nominatim Canonicos vocat, & docet ex ijs nullum eſſe quem pro ſacro atque Canonico alicubi terrarum Eccleſia Catholica non admittat. Et ne dubites quid per Scripturam Canonicam velit; liquidò ait, Lib. XI. de Ciuit. Dei Cap. III. Chriſtum eſſe, qui *Scripturam condidit, quæ Canonica appellatur, eminentiſſimæ authoritatis, cui fidem habeamus,* &c.

Diſcrimen tamē (dices) inter libros Canonicos conſtituit, De Doctr. Chriſt. Ibid. Ita enim erudit Scripturarū indagatorē. *Tenebit igitur hunc modum in Scripturis Canonicis, vt eas quæ ab omnibus accipiūtur Eccleſiis Catholicis, præponat eis quas quædam non accipiunt. In eis verò quæ*

non

non accipiuntur ab omnibus, præponat eas quas plures, grauioresq́; accipiunt, eis quas paucioris, minorisq́; authoritatis Eccleſiæ tenent. Si autem alias inuenerit à pluribus, alias à grauioribus haberi, quã-quam hoc facile inueniri non poſſit, æqualis tamen authoritatis eas habendas puto. Imò vides, Sectarie, illa prælationis, & authoritatis diſcrimina, reſpectu temporum, locorumq́ue, ab Auguſtino ſtatui; non librorum. In ipſis nempe libris diſcrimen haud ponit; ſed in vſu Eccleſiarum: Adeò vt ſi tunc Epiſtola ad Hebræos in pluribus recepta eſſet Eccleſijs, quàm Apocalypſis, eam illi Auguſtinus pręferri iuberet; ſin contrarium, etiam valere morem vellet. Neque enim libros numerat, deſignatve nominatim, qui ſint alijs pręferendi: cùm & hoc tamen maximè ex re, nec homini, qualis is erat, in diuina ſcientia ſummè perito, difficilè; ſi qui reuera ex Canonicis libris ſua natura extitiſſent eiuſmodi, vt vni alijs præferri debuerint. Vſui id reliquit Auguſtinus, & Eccleſiarum arbitrio. ratus ipſe à Spiritu ſancto omnibus eſſe originem; vt vel hinc conſtat quòd enumeratis qui ex noſtra

ſententia vetus teſtamentum cõſtituunt, addat; *His quadraginta quatuor Libris veteris teſtamenti terminatur authoritas.* An verò, Sectarie, *veteris teſtamenti authoritas*, niſi in ſanctis, veris, & Canonicis libris? De Sapientia etiam & Eccleſiaſtico, de quibus hoc ſeculo litigatis, ibidem pronunciat; *quoniam in authoritatem recipi meruerunt, inter propheticos numerandi ſunt.* Oſtendit denique non fuiſſe ex ijs libris vllum, quem Eccleſiæ aliquot Catholicæ non omnino reciperent, vt verè Canonicum, & à Deo profectum. Nec Eccleſias culpat; nec abdicandam à librorum illorum aliquo authoritatem putat, quam hæ illis tribuebant. Nonne ergo ex Auguſtini mente libri hi omnes, certi, atque diuini?

Repones iterum: quò igitur inter libros Canonicos prælatio, de qua hìc Auguſtinus? Facilis ad intelligere volentem reſponſio. Non refertur illa prælatio ad aliquam inter hos libros pugnam. quaſi vnus eorum ſcilicet dicat quod alius neget, & præferenda ſit vnius authoritas, vt alter condemnetur: Sciuit omnes Auguſtinus vnius ductu ſcriptos. Ex his tamen

men prçferendos, ad diſcendum, & legendum, oſtendit, qui eo tempore in pluribus Eccleſijs Catholicis locū haberent. Eo enim ſeculo nondum Eccleſiæ vniuerſo conſenſu omnes inſimul erant in certum catalogum, albumq; repoſiti, quo omnium Chriſtianorum varia de ijs opinio certa lege teneretur; ſed Græci Apocalypſim nolebant, Latini Epiſtolam ad Hebræos: Hæc denique, aut illa Eccleſia, de his aut alijs libris, ex antiqua, necdum ſatis refutata conſuetudine, dubitabat. Vnde Euſebius de Canonicis aliquot Epiſtolis agens. Lib. II. Hiſt. Cap. XXII. ait eas, non ab omnibus quidem, ſed à plurimis tamen Eccleſijs eſſe receptas. Sed iam in eo tamen conſenſerant omnes, ſolos quadraginta quatuor libros eſſe, qui in veteri teſtamento poſſent admitti (vt antè ex verbis Auguſtini retulimus) quos & nos hodie ſolos admittimus: Nec in nouo teſtamento alios numerabant, quàm quos modò Catholici. Non ergo licebat Eccleſijs ſpurium librum his veris, & legitimis admiſcere; ſed aliquos tantùm, pro regionum & prouinciarum more, ex his ipſis veris libris

atque

atque legitimis omittere; eò quòd nondum his robur ex generali conſenſu, aut ſanctione Eccleſiæ acceſſiſſet. Prudens ergo Auguſtini conſilium fuit; vt illæ ex Scripturis præferrentur, quarum vis nota, recepta, ipſo vſu declarata, his quas Eccleſiæ quidem, illæque Catholicæ, ſed non omnes receperant. Et illius prælationis vtilitas; quòd quantùm ad doctrinam, ſit omnium vna; quantum ad vſum verò, multò illarum tunc, quàm iſtarum prolixior; cùm earum authoritas apud nullos, aut paucos, in controuerſiam caderet; iſtarum apud plures. Sed & regula illa quam tradit, an non iugulat veſtram cauſam? Nonne, inquam, illi libri, à quibus diuinam vim abiudicatis, *ab omnibus Eccleſiis* in ſeriem Scripturarum recepti tunc erant, cùm vos tanquam omnibus maiores Eccleſijs, de vnoquoque eſſe iudices voluiſtis?

Cęterùm illa Eccleſiarum diuerſitas in legendis, probandisq́; Scripturis, penè ſub ipſa Auguſtini tempora cœpit maiori conſenſu coërceri: Et librorum omnium qui etiam hodie ſunt Canonici nobis, publicè Concilio Carthaginenſi authoritas

tas eſt ſancita; quod Bonifacij primi temporibus celebratũ eſt,circa annum Domini CCCC.XX. adhuc ſuperſtite Aurelio Carthaginenſi Epiſcopo, qui Auguſtino paulò antè defunćto ſummè amicus, & in Chriſti Domini bello ſodalis extiterat. Verba ſunt. *Item placuit,vt præter Scripturas Canonicas nihil in Eccleſia legatur ſub nomine diuinarum Scripturarum*; Tum libri nominatim numerantur, quos hodie pro Canonicis Romana obſeruat Eccleſia; ne vnico quidem excepto. Refertur hic Canon Concilio III. Carthaginenſi, cui Auguſtinus interfuit; ſed ex verbis ipſis conſtat, poſterioris Concilij eſſe, quod paulò pòſt ſub Bonifacio conuocatum ea ætate qua diximus; ſub Bonifacio,inquam, primo; poſt quem,& ipſius ſucceſſorem Cæleſtinum, Concilium Carthagini habitum non habemus,occupata à Vandalis Africa, bellisque,& mox barbarie fœda. Nec ab illo æuo reperias, Eccleſiam iſti Sanćtorum Librorum Catalogo, aut addi aliquid, aut detrahi paſſam. Baruch enim ſub Ieremiæ Prophetia Veteres comprehendunt; vt non mirum ſi hìc nihil de eo nominatim. Nam

& paſ-

& paſſim, Baruch verba, Ieremiæ nomine referunt Patres. Ita S. Proſper Lib. 1. De vocat. gentiũ, Cap. 1x. Ita Clemens Alexãdrinus Lib. 1. Pędag. Cap. x. Ita alij ſæpe. Sic ab annis mille ducentis Libri pro Sacroſanctis ſunt habiti, quorum fidem hoc ſeculo ſolicitauiſtis. Hæc quidem in commune pro omnibus. Nunc de illis ſigillatim.

Tobiam Canonicum eſſe non vultis. At volebat Cyprianus, qui, Sermone de Eleemoſ. ait, quæ in Tobiæ libro ſunt à *Spiritu ſancto* eſſe. At volebat Ambroſius, qui, Cap. 1. De Tobiæ Libro. *Lecto*, inquit, *prophetico libro qui inſcribitur, Tobias, quamuis plenè vobis virtutes Sancti Prophetæ Scriptura inſinuauerit, tamen compendiario mihi ſermone de eius meritis*, &c. Niſi fortè Prophetarum Prophetici Libri Canonici non ſunt.

Iudith Librum ex Canone reijcitis. At non reiecit Nicænum Concilium, magnum illud, & primum. Audite Hieronymum, Pręfatione in Iudith. *Apud Hebræos Liber Iudith inter hagiographa legitur, cuius authoritas ad roboranda illa quæ in contentionem veniunt minus idonea*

nea iudicatur. Chaldæo tamen ſermone conſcriptus inter hiſtorias computatur. Sed quia hunc librum Synodus Nicæna in numero Sanctarum Scripturarum legitur computaſſe, acquieui poſtulationi veſtræ, &c. Nihil diſertius. Eſt, inquit, ille Liber tanquam Sanctus apud Hebræos, non ſic tamen vt ad Fidei controuerſias ſatis valeat eius authoritas. *Sed* Nicæna Synodus eum ſacris Scripturis annumerauit. Quid hoc eſt, niſi Iudæis non Canonicum eſſe, *ſed* ex authoritate Nicæni Concilij Chriſtianis eſſe Canonicum, & *ad roboranda illa quæ in contentionem veniunt idoneum iudicari?* Ambroſius quoque (Libro de Viduis) Iudith Librum *Scripturarum Librum vocat*; eodem prorſus modo, quo & paulò poſt, vbi de Debora, Librum Iudicum *Scripturam* appellat.

Scio Hieronymum (Præfatione in Prouerb.) cenſere hunc Librum inter Scripturas Canonicas non referri. Sed vt vides, ab ea opinione receſſit, authoritate Nicæni Concilij, quam fortaſſe minus antè aduerterat. Prius, inquam, hunc Librum reiecit à Canone, poſteaq; admi-

admiſit. Nam ſi è contrario ante Canonicum cenſuiſſet, ac deinde Apocryphū, nonne hunc putas tam grande argumentum quod ipſe protulerat (nempe ſententiam Nicæni Concilij) alijs argumentis ſoluturum? Nonne vel interpretatus Concilij mentem eſſet, vel omnino dixiſſet, nihil eiuſmodi, quale ante crediderat, in fauorem Libri iſtius à Concilio cogitatum? Nec intereſt quòd in Scriptis Hieronymi, præfatio in Iudith quæ huic libro fauet, præcedat illam in Prouerbia, qua detrahit. quaſi ea in re dicendum ſit, *prioribus poſteriora derogare.* Nam non ſequitur poſterius à Hieronymo ſcriptum, quia poſterius collocatur. Neque enim Librorum Sanctorum Præfationes, ex ratione temporis quo ſunt à Hieronymo editæ locum habere in eius Scriptis exiſtimes; ſed ex ſerie qua in Scripturis Libri Sacri ponuntur, quibus illæ conueniunt; quo ordine Liber Iudith præcedit Prouerbia. Idoneum ad eam rem argumentum, quòd Hieronymus non continuato labore ſibi deſtinarit hoc penſum, vt vniuerſam Scripturam latinè transferret, & præfatione augeret; ſed mo-

modò hunc, modò alium Librum, prout amici flagitabant. quippe Pentatheuchum, Deſiderij; Paralipomena, Chromatij; Eſdram, Domnionis; Tobiam, Heliodori precibus vertit. alios aliorum ſtudijs dedit. At quis putet hoc fuiſſe Hieronymi fatum, vt nunquam rogaretur in Latinum vertere libros, niſi qui proximè ſequerentur quos antè vertiſſet? Quid quod ipſe teſtatur ſe prout ferebat animus, interdum ab vltimis Libris ad priores commentario illuſtrandos reuolaſſe? Ita enim Proœmio Commẽtarij in Epiſt. ad Galat. *Pauci admodum dies ſunt, ex quo Epiſtolam Pauli ad Philèmonem interpretatus, ad Galatas tranſcenderam, multis retrorſum in medio prætermiſſis; Et ecce ſubito, &c.*

Ad extremùm, hìc potius ex Nicæni authoritate Concilij aſſerimus Librum Iudith, quàm ex Hieronymi; quem de illius ſeculi licentia ſcimus libros aliquot à Canone reieciſſe, quos & tunc quędam Eccleſiæ Catholicæ, vt modò ex Auguſtino probauimus, pro Canonicis colebant; & tota deinde ſummo conſenſu Eccleſia, (vt conſtat; nec Sectarij negant) eſſe

eſſe Canonicos, & inuiolabilis ſanctitatis profeſſa eſt.

Venio ad *Sapientiam*; quam nec agnoſcitis. At agnouit Ambroſius, qui Lib. De Parad. aſſerit *Salomonis* eſſe hunc librum; & Lib. I. De Virginib. ſententiam inde daturus. *Neque meam vllam ſententiam affero*, inquit, *ſed eam repeto quã edidit Spiritus Sanctus per Prophetam*. Agnouit & Auguſtinus, Ambroſij fœtus in Domino; Lib. II. De Libero Arbitrio. Cap. XI. qui aliqua prolaturus ex Sapientiæ Libro, *Verumtamen*, inquit, *quoniam nihilominus in diuinis libris de Sapientia dicitur, quòd attingit à fine vſque ad finem fortiter, & diſponit omnia ſuauiter*. In diuinis igitur Libris, ſi Auguſtino fides, *Sapientia* eſt; ex cuius VIII. Capite illa deprompſit. Nec intereſt, quòd alij Salomonem, alij Ieſum filium Sirach, huic Libro authorem eſſe putent. Nam magnopere non pugnamus quis mortalium illi ſcribendo deſtinatus à Numine. Satis eſt, Spiritu Sancto ſuggerente conceptum. Nec omiſerim, fieri poſſe, vt ſparſas Salomonis ſententias in hũc Librum ille Ieſus coëgerit.

Iam

Iam de Eccleſiaſtico. Nam & illi in Canone locum negatis. Sed non negat Auguſtinus; qui quòd Donatum crediciſſet quædam verba ſubtraxiſſe, ab illa Eccleſiaſtici ſententia, *qui baptizatur à mortuo, & iterum tangit illum, quid proficit lauatio eius?* ait (Lib. I. Retract. Cap. XXI.) ſe in eum graui contentione inuectum, *tanquam*, inquit, *in furem diuini eloquij vel violatorem*. Ambroſius in Pſalm. CXVIII. teſtimonium ab Eccleſiaſtico ſumptum, vocat *Teſtimonium Scripturarum. &* Serm. I. ſuper III. Eccleſiaſtici, quædam Eccleſiaſtici verba daturus; *Dicit*, inquit, *Scriptura diuina, ignem ardentem, &c.*

Abigitis denique Machabæos: ſed hoc longè ab Auguſtini mente; cuius verba ſunt, Lib. XVIII. De Ciuitate Dei Cap. XXXVI. *In quibus ſunt Machabæorum Libri, quos non Iudæi, ſed Eccleſia pro Canonicis habet*. Obijcit tamen peſſima fraude, Petrus Martyr, cenſere Auguſtinum, Scripturas Machabæorum non eſſe *ſicut Legem, & Prophetas, & Pſalmos*. Lib. I. contra Gaudentium, Cap. XXIII. Apud Iudæos quidem, Petre Martyr.

Verba ſunt Auguſtini, *Scripturam quæ appellatur Machabæorum, non habent Iudæi ſicut Legem, & Prophetas, & Pſalmos*. Addit porrò. *Sed recepta eſt ab Eccleſia non inutiliter, ſi ſobriè legatur, vel audiatur*. Quid illud *recepta eſt*, niſi, recepta vt habeatur ſicut lex & prophetæ? Nam ſi *receptam* ſimpliciter velis, inſtar librorum aliorum quos legimus vulgò, nec tamen eo loco habemus, vt ex illis quid credendum, damnandumve colligamus; nulla in hac re inter Iudæos, Eccleſiamq; diſſenſio. Nam & recepti hi libri à Iudæis ita erant, vt paſſim legerentur. Et tamen Auguſtinus oſtendit, alia ratione ab Eccleſia quàm à Synagoga eſſe receptos; vt latinè intelligenti patet. *Scripturam hanc non habent Iudæi, ſicut legem, &c. Sed recepta eſt ab Eccleſia*. Sobriè porrò legenda, vt & Canticum Canticorum, & pleraque in Scripturis, in quibus male feriati animi, poſſunt maximo ſuo damno verſari. Nam & in Machabæis habentur eorum exempla, qui mortem ſibimet conſciuere, quæ ita ſobriè ſunt legenda, ne putentur ad imitationem eſſe trahenda. Nec ſecius pro

iſta *Scriptura* Tertullianus, Lib.aduerſus Iudæos, Cap.IV. Illic enim librorum eorum authoritatem iactat, in aſſerenda re fidei,eaque grauiſſima. Quippe probandum ſuſceperat, legem Moſaycam, *non æternam,non immutabilem eſſe*; ſed temporalem, & quæ debuerit aliquando finiri; probat autem ex eo,quòd ipſis eam interdum violare licuerit. *Nec dubium eſt*, inquit, *opus ſeruile eos* Iudæos *operatos, cùm prædas belli agerent ex Dei præſcripto. Nam & temporibus Machabæorum* Sabbatis *pugnando fortiter fecerunt.* Nec dubium eſt,ait. Hoc vt probet,nonne *indubitata* afferenda probatio? At quę *indubitata* illa? Ex Machabæorum hiſtoria. Ergo ex Tertulliani ſententia, & *indubitatæ veritatis* hi Libri ſunt; ne referri ei poſſet, non ita rem geſtam, vt illic memoratur; Et *indubitatæ authoritatis*; ne quis argumentum poſſet euertere, negando,ex eorum Librorum præſcripto Dei legem metiendam. Addit, *Vnde manifeſtum eſt, ad tempus & præſentis cauſæ neceſſitatem conualuiſſe, vt non ad perpetui temporis obſeruationem huiuſmodi legem eis Deus antè dediſſet.* Manife-

ſtum? quis eruditus ſcribat ex Libro aliquo manifeſtum quo modo intelligenda *Lex Domini*, præſertim in re adeo graui, niſi ex eo qui ſit iuſtæ & *manifeſtæ* authoritatis ad res fidei explorandas? Atqui nullus, Sectarie, etiam veſtro iudicio Liber eiuſmodi, niſi qui ſyncerè, & ſine exceptione, Canonicus. Igitur Tertulliano ſunt Machabæorum Libri eo modo Canonici.

Nec nugentur hæretici, eos humano ingenio, non diuina vi, ſcriptos; quòd Author extremis Libri. II. verbis veniam deprecetur, ſi quid ſcripſerit ſecus ac hiſtoricum decet. Conſtat enim non rerum ipſarum errores, ſed ſtyli humilitatem, modeſtum Authorem excuſare. Quia ſemper rerum ipſarum, at non vtique & verborum, in Scripturis, propriè ac *immediatè* author Deus. Nec loquendi proprium morem exuere Prophetæ, cùm induerent Spiritum Sanctum. Iſaias ornatè loquutus, qui nobilis, qui frequens in aula. Amos pro generis conditione humilius. Fatetur quoque Paulus ſe *ſermone* imperitum. II. Cor. XI. Niſi ſtolidè & impiè velis, in ea Epiſtola Paulum ex hu-

ex humilitate mentitum. En autem illa ex Machabæis verba. *Ego quoque in his faciam finem ſermonis. Et ſiquidem benè & vt hiſtoriæ competit, hoc & ipſe velim: ſin autem minus dignè, concedendum eſt mihi. Sicut enim vinum ſemper bibere, aut ſemper aquam, contrarium eſt: alternis autem vti, delectabile: ita legentibus ſi ſemper exactus ſit ſermo, non erit gratus.* Viden diſertis verbis, de *ſermone*, ideſt, de verbis, & ſtylo loquutum? Sed & aliter inepta fuerit ſimilitudo quam profert. Nam vt vino interdum, interdum aqua vti delectat, ita & varij tenoris in hiſtoria ſtilus placet. At ſerio homini, in graui hiſtoria, quis niſi nebulo, aut nugator, veris falſa miſceri placere exiſtimet?

De Noui Teſtamenti Scriptura leuius agam; quòd in omnes eius partes Caluiniſtæ conſentiant, ex quibus hæreticorum pars hodie propemodum maior. In reliquos, quò breuis ſim, vno authore pugnabo; cuius ingens apud cordatos authoritas. Is erit Auguſtinus. Ac ne per omnia eius ſcripta nunc vager: en quid in Libris de Ciuitate Dei. Primùm Lib.

Xx.Cap.Xxi. vt exponat illud quarti ad Hebræos, *Viuus eſt enim ſermo Dei, & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti*, ſic loquitur. *Et ſermonem Dei dicit Scriptura gladium bis acutum, propter aciem geminam Teſtamentorum duum.* En vt in Scripturis, Lutherane, computat Auguſtinus Epiſtolam ad Hebræos. Iam de Iacobi Epiſtola. Lib.Xxi. Cap. Xxii. De Ciuitat. *Ergo & ad hoc genus Eleemoſynarum pertinet, quod ait Apoſtolus Iacobus; Iudicium futurum ſine miſericordia ei qui non fecit miſericordiã.* quæ ſententia eſt Iacobi Cap.ii. Epiſtolæ ſuæ Catholicæ. Viden Auguſtini iudicio, Iacobum Apoſtolum Epiſtolæ illius authorem? Aequè diſertè de Epiſtola Iudæ. Libro Xv. de Ciuit. Cap. Xxiii. *Scripſiſſe quidem nonnulla diuina Enoch illum ſeptimum ab Adam, negare non poſſumus, cùm hoc in Epiſtola Canonica Iudas Apoſtolus dicat.* Apocalypſim autem non ſemel iterat Ioannis Apoſtoli Librum eſſe. Ita Lib.Xx.De Ciuit.Cap. Viii. vbi de quibuſdam Apocalypſeos myſterijs, *Neque enim fruſtra idem Ioannes Apoſtolus, qui & hanc Apocalypſim ſcri-*

ſcripſit, in Epiſtola ſua de quibuſdam dixit, &c. Neque negat ſecundam,& tertiam Ioannis Epiſtolam, qui de prima ſic meminit, *Ioannes in Epiſtola ſua de quibuſdam dixit*, &c. Nunquid enim cæteràs Pauli Epiſtolas negare putandus eſt, qui dixerit, Paulus in Epiſtola ſua ait, fidem ſine charitate non prodeſſe? Adde, quòd prolixior illa prima Ioannis, pleniorq́; præceptis eſt; cæteræ duæ, breues omnino, & de quibus ſubdubitabant adhuc aliqui, ea ætate; Vt non mirum ſi eam primam appellarit *per excellentiam*, vt loquuntur, *Ioannis Epiſtolam*. Cæterùm ipſe & ſecundam, & tertiam quoque agnoſcit, Lib. II. De Doctr. Chriſtian. Cap. VIII. in Catalogo Scripturarum. Illic enim Canonicas Epiſtolas *terminari* iſto numero ait, quatuordecim Epiſtolis Pauli Apoſtoli, Petri duabus, tribus Ioannis, vna Iudæ, & vna Iacobi.

Sed abeo ab hac arena. Cum Lutheranis Caluiniſtæ diſputent de harum Scripturarũ veritate. Operæprecium erit Andabatarum ille concurſus. Nã repudiata authoritate Eccleſię tam hi ſciunt cur hos libros admittant, quàm illi cur contẽnant.

CAP. XII.

Cuius ſit Scripturas exponere: Quàm in eo abſurdè errent Sectarij. De prudentia, & moderatione Eccleſiæ, in permittenda lectione Scripturarũ; Contra Sectariorum calumnias.

VIDENDVM nunc cuius ſit Scripturas exponere. imò an opus aliquo qui illas exponat. Inde enim facilis tot rixarum ſit exitus; cùm proculdubio eius ſenſui ſtandum ſit, cuius eſt de ſenſu Scripturarum ferre ſententiam. Aiunt Sectarij, Scripturarum eſſe ipſarum de Scripturis iudicare: Fatentur & Eccleſiæ eſſe, modò ſit vera, atque legitima; modò quoque Scripturas ex ſenſu & norma Scripturarum exponat. Quæ quàm ſint ludicra, paucis expende Sectarie.

Scri-

Scripturarum eſt (ais) Scripturas exponere; id eſt, ex Scripturarum vno loco alius explicandus. At peto, num Scripturarum ille alius locus quem exponendo alteri ſumis, expoſitione ipſe non egeat. Eget omnino. Alioqui nullæ olim hæreſes extitiſſent; nulla hodie lis inter nos; ſi, inquam, aliqui Scripturarum loci eſſent, qui ita cæterorum interpretationi ſeruirent, vt ipſimet nec ſumi in varios ſenſus poſſent, nec interpretatione corrumpi. Cur modò diſputamus de ſenſu Scripturarum, ſi Scripturæ ita ſe habent? ſin ſecus; cur enormem hanc regulam de Scripturis exponendis concinnaſtis? Cur aut vobis, aut veſtris imponitis?

Dices; Imò Eccleſiæ poteſtatem hanc facimus, vt Scripturas exponat. Vtinam faceretis. Sed vt omittam, vos Eccleſiam quærere qualis in hunc diem haud fuit, nempe quæ nihil crediderit, pręter id quod vos modò; conditionem præterea additis, quæ iudicium illius Eccleſiæ iudiciorum veſtrorum examini multo faſtu ſubijciat. Dicitis enim, *modò Eccleſia ex præſcripto verbi Dei, & mente Scripturarum, Scripturas exponat*. Quis autem

tem iudex erit vtrum hanc in interpretationibus ſuis legem implerit Eccleſia? Scripturæ ipſæ, inquis. Dic verò, Sectarie, an in inſomnijs quicquam abſurdius? Eccleſiæ eſt Scripturas exponere; & Scripturarum eſt de illa interpretatione Eccleſiæ iudicare. Quis hic circulus? quæ corona ſine exitu ſe conuoluens? qua denique ratione Scripturæ de illa interpretatione Eccleſiæ ſententiam ferent? Suane an aliena voce? Aliena? Ergo aliquis erit maioris authoritatis in interpretatione Scripturarum, quàm ſit ipſa Eccleſia; aliquis, inquam, cuius voce Scripturæ vtantur in arguenda Eccleſia; & cui pluſquam Eccleſiæ ſit credendum. Sua? At qua ratione loquentur? Quia, inquis, res liquida erit ex contextu ipſarum. Quomodò autem liquida res, ſi eum contextum Eccleſia non intellexit? ſi in expoſitione decepta eſt? Adeonè abſurdam fingis Eccleſiam, vt rem quam omnibus peruiam putas, rem omnibus claram, rem de qua tu, aut ego, ſat poſſumus iudicare, ſola non capiat?

Age autem cui credes de huiuſmodi Eccleſiæ errore referenti? Caluino, Luthero,

thero, vicino tuo, tuo Miniſtro? quàm tu verò humilis, cæciq; ingenij, qui eiuſmodi authoribus credere malis, quàm vniuerſæ & antiquæ Eccleſiæ! At (inquies) trutino ipſe Eccleſiæ ſenſum, & deinde Caluini; Vtrumque ad Scripturas exigo: Tunc quia mihi videtur melius, magisq; ex ſenſu Scripturarum dixiſſe Caluinus, accedo ad illum; Romanæ Eccleſiæ repudium mitto. At at hoc illud eſt; hinc omne odium in Eccleſiæ diſciplinam; ſuperbus nempe animus, & ſibi vni credere volens. Quantum enim inde, Sectarie, iudicio tuo priuato imperium! Quicquid ſit, quiſquis Scripturas exponat, niſi ipſe iudicas ritè expoſitas, in alios ſenſus abis? Ea norma, omnes Paſtores ſibi erunt; ſinguli ſe docebunt; alios in conſilium fortè de fidei rebus admittent, ſed de ijſdem ipſi ſinguli iudices erunt.

Tu verò qui ex Eccleſiæ iudicio iudicium tuum regere non vis, viſne alios cogi, vt iudicium tuum ipſi ſequantur; id eſt, ita credant exponendas eſſe Scripturas, vt ipſe exponis? Si ita vis, quæ tyrannis; vt tibi priuato deferri plus poſtules, quàm tantæ Eccleſiæ ipſe detuleris?

Si non

Si non vis; ergo & mihi ſenſus alios tua pace licet inire; & vel Arium ſequi, vel Pelagium, quorum vterque non negando Scripturas, ſed ex ſua mente exponendo, peccauit; vel mihi quoque ipſi fas nouam ſemitam aperire. Sed de illius immanitate ſententiæ, qua omnis religio, omnis ordo cōfunditur, ſuprà (Cap. I I.) ſatis multa.

Tantùm hic addo, Sectarie; ſi hæc infanda libertas inſediſſet animo meo, vt Scripturas ex meo ingenio vellem audire; non fortaſſe Catholicus, ſed nec veſtrarum Sectarum homo eſſem. Abnuerem in Caluini, in Lutheri, in Eccleſiæ Anglicanæ, in Hugonnoticæ leges ire. Author ego mihi eſſem credendi, ſentiendi. Sed quia neceſſe exiſtimo authoritatem alicuius Eccleſiæ ſequi, & ad illam iudicium cogere, quamuis fortè repugnans; malo Catholicæ Eccleſiæ credere, quæ antiqua, quæ vna, quæ omnibus ſeculis ſanctitate multorum inſignis, à qua denique ipſi vos omnes, non in vnum, ſed in diuerſa, vt cæci & errantes, exiſtis; quàm Sectarum veſtrarum alicui ceruices ſubmittere; quarum omnium

vnus

vnus duntaxat nexus, vt à nobis diſſentiant; vna ſententia, vt Scripturas ad ſuã mentem intelligant; ſed multò deinde grauiores, quàm nobiſcum, inter ſe rixæ: quas denique conſtat ex Eccleſiæ noſtræ corpore exiuiſſe, & ab ea, tanquam inſana, ac tabentia membra, eſſe præciſas.

Nos verò ſub Chriſti, & Eccleſiæ iugo, ſubmoti ab eiuſmodi faſtu, de Scripturis, & earum expoſitione, ita ſentimus; Eſſe illas diuina Oracula, Spiritus ſancti verba. Sed omnium oculos non ferre tantam lucem. Multa in illis eſſe obſcura, multa ambigua; vt eodem Spiritu qui his author eſt, opus ſit exponendis. Eum Spiritum Eccleſiæ datum ſcimus, eum illi *vſque ad conſumationem ſeculi adfuturum*. Standum igitur expoſitioni ipſius: cum ea aiendum, negandumq́ue. Eximiè Auguſtinus Lib. De Quantit. Animę. *Authoritati credere magnum compendiũ eſt, & nullus labor*. Eccleſiam autem noſtram, veram illam & vnicam eſſe Eccleſiam, fusè antè probatum eſt, Capp. VI. VII. VIII.

Sed hìc quædam arcenda à fama Eccleſiæ maledicta; quidam errores in vobis

bis carpendi ſunt. Dicitis apud Catholicos latere Scripturas; ab hoc paſtu arceri Chriſti oues; vix vnis Sacerdotibus eam lectionem concedi. At hæc quanta iniuria! Imò ex Catholicis viris nemo, nulla ex mulierum grege, prohibetur à probatis Scripturarum codicibus, qui Hebraicè, qui Græcè, qui Latinè ſunt editi. Vulgatis autem linguis vt cautio adhiberetur, prudens conſilium fuit, & ex plebeculæ malis ortum. Decretum igitur, ne Scripturas in vernaculam linguam verſas, aut vir, aut fœmina legeret, niſi annuente Epiſcopo. Illum enim iudicaturum, cui ſit ſtomachus patiens tanti cibi. Quid hìc autem non prorſus laudabile? Certè enim cur vernacula prohiberetur editio, potius quàm Latina vel Græca, magna ac celebris cauſa; quòd qui Latinè ſciunt, ſaltem aliquo modo mitigarint literis animum, & aptiores videantur ad legendum, diſcendumque: At vulgus (quod hìc non ex genere, aut opibus, ſed imperitia metior) facilius in ſcandalum poſſit offendere, & difficilius inde emergat: rudi ſcilicet animo, nec ſubtilitatum, diſtinctionumve capaci, qui-

bus

bus ad hæc ſtudia opus.

Vnde enim, niſi à promiſcua iſta Scripturarum lectione, tot inter hæreticos noui hęretici, in Gallia, Anglia, Belgio, vbicunque denique inualuerunt? Viuit adhuc in Anglia non poſtremæ ſortis anus, quæ & ſuo, & delirorum aliquot iudicio, ſapit. Hæc non ignobili Sectario, qui vi conſcientiæ victus in multis ad nos acceſſerat, fortè de Scripturarum difficultate diſſerenti, ita obloqui auſa; nullum in Scripturis locum ſibi obſcurum videri; nullum eſſe cuius ſenſum probiſſimè non calleret. Obſtupuit ille ad tantam amentiam; & ſe verò non tanto lumine à Deo donatum; ſed & multùm laboraſſe Patres omnes, vt oculos mitterent in arcana Scripturarum. Eadem autem mulier, triſti prorſus amentia, vtinam, inquit, omnium Patrum libri, excepta Arcadia (ea eſt apud Anglos amantium Paſtorum fabula) igne periſſent.

Neque hæc ſola eo modo inſanit. Legendi libertas, ſuiq; fiducia, multorum animos ad has furias agit. Nam quæ ſemel ex tenuioribus ingenijs (vt ſunt plerunque mulierum, aut virorum indoctorum)

rum) ſibi ipſis finxerunt expoſitionem Scripturarum, vel ægrè, vel nunquam contra ſuum iudicium ad Eccleſiæ ſententiam, iuſta ac humili deuotione accedent. Rectè Ambroſius (Comment. in III. Cap. Lucæ) verendum eſſe ait, ne Scripturarum Lector ignarus, *magis vulnus ex imprudentia, quàm ſalutem ex lectione ſentiat*.

Nam nec negari poteſt, in Scripturis obſcuriſſima multa eſſe, in quibus & prouectæ ſcientiæ homines ſæpe caligent. Summa illa ingenia, Auguſtinus, Chryſoſtomus, & cæteri Patres, quo labore in illas quæſiuerunt? quæ inuenere, quot paginis diffuderunt? Nec aliqua modò in Scripturis ſparſim obſcura, ſed & tota Capita, imò Libri. De veteris Teſtamenti Scriptura vniuerſè pronunciat in his ſtudijs ſummè expertus Hieronymus (Ad Algaſiam, Epiſt. CLI.) quòd *tantis difficultatibus, & futurorum typis obuoluta eſt, vt omnis interpretatione egeat*. Iam in Nouo Teſtamēto; quàm profunda Dei conſilia, quàm arcana maieſtate deſcripta ſunt? Laborant Sanctiſſimi Patres, vt Euangeliſtas inter ſe concilient: non

quòd

quòd illic aliud pręter verum; Sed quòd nunc rerum ordo turbatus, nunc res ſtrictim expoſitæ, nunc denique non plenè reſerata myſteria, ab aquilis tantùm poſſint inter tot radios deprehendi. De Epiſtolis autem Pauli crede ſaltem Petro Apoſtolo (II. Cap. III.) In ijs ait eſſe *quædam difficilia intellectu, quæ indocti & inſtabiles deprauant*. Etiam nominatim de Epiſt. ad Romanos, Hieronymus, (Quęſt. VIII. Ad Algaſiam.) *Totus hic Apoſtoli locus & in ſuperioribus, & in conſequentibus; imò omnis Epiſtola eius ad Romanos, nimijs obſcuritatibus inuoluta eſt*. De Apocalypſi non loquor. Hanc aduerſarij vltrò fatentur, numero myſteriorum, & magnitudine, humani ingenij vires excedere.

Neque obſcura modò Scriptura; ſed & ab obſcuritate illa occaſio, & argumentum, hæreſiarchis quidem, vt à legitimo ſenſu deflecterent, ſimplicibus autem animis vt illis adhærerent. Num igitur non ſapientiſſimè conſtitutum, vt imbecillioribus manibus ille mucro non credatur? Vides autem quàm prudenti moderatione vſa Eccleſia. Neminem, vt

monuimus, arceri voluit à Latinis, Græcisvè codicibus; at à vernaculis hos repellit, qui Sacerdotum iudicio tantæ efficaciæ alimentum concoquere non ſat poſſunt: Sed his quoque prouidit, Concionibus in quibus Euangelia referuntur, libris etiam in quibus deſcribuntur; tum Pſalmorum paraphraſi; ſcriptis denique pijs, in quibus ex diuinis literis multa. Quod verò ad hiſtoriam veteris Teſtamenti, eam fuſè, & magis ex vulgi intellectu, in Ioſepho inueniunt.

Sed iam & experimento didicimus, licentiam illam (Sectarie) non eiuſmodi vtilitatis eſſe quam ſępe iactatis. Nam quid maioris pietatis populo Angliæ, aut Hugonottis, aut Lutheranis, ex ea lectione? Conferantur cum noſtris Catholicis. Apud nos pietatem, ac Dei timorem, videbis excellere; Apud illos ineptulam quandam ſuperbiam, & opinionem ſcientiæ, qua diſputent, qua trita ſophiſmata ridiculè vrgeant, ſupra ingenij, aut ſcientiæ ſuæ ſortem. Vt omittam apud multos illorum iam Scripturas vileſcere: qui anguſto animo quicquid commune eſt temnunt; alijs autem etiam ſuorum

Mini-

Miniſtrorum venire faſtidium; cùm tam ſuum, quàm illorum exiſtiment, & Scripturas legere, & ad illorum notitiam peruenire.

Quàm denique multa, vel rudibus animis, vel ſibi credere, aut *altum ſapere* ſuperbè volentibus, in Scripturis ſcandalo erunt? Mors ſibi oblata à Samſone, & alijs aliquot Iudæorum; Deus pſeudoprophetæ loquens; Iacobi mendacio eluſus genitor, fraterq; fraudatus; Agar ſuperinducta Saræ, in matrimonio Iacobi ſimul duæ ſorores, totidemq; ancillæ; Tot coniuges, tot concubinæ Dauidi, plures quoque Salomoni; Propheta vnus pro alio ab Euangeliſta prolatus. Quid de libro Ruth dicam? quid de Cantico Canticorum? Ac ne parua exiſtimes; mira hæc facies rerum, Manichæis cauſa fuit, cur in totum à reuerentia veteris Teſtamenti recederent, negarentq; vel iuſtum eſſe Deum, vel Dei ſpiritu conſcripta illa eſſe. Nunquam enumerem in hoc diuino aſcenſu paratas inexpertis voragines.

Submouet ergo, quantum in ſe eſt, periculum Eccleſia, non fructum auertit.

Diſpenſat illa Scripturas, non adimit vlli. Quòd ſi cæcus Scripturas vitio corporis haud legere poteſt; & ſi ad hoc malum accedat deinde ſurditas, ne legentes quidem audire; & eſt tamen Chriſtianus: quanto magis obtuſi, aut impotentis iudicij homo, animi vitio ab ijſdem, vtpote nocituris, poſſit excludi? Omnes tamen de illis communicant, in omnes diuiduntur; ſiue ipſi has legant, ſiue alios legentes percipiant, catechiſmis, concionibus, libris.

Supereſt non accuſatio dicam, ſed maledictum in nos. Indices expurgatorios ab Eccleſia eſſe compoſitos, quibus ea, quæ Romanæ Religioni officiunt, è Biblijs iubeamur eradere. At hoc vna verum eſt cum Homeri fabulis, cum Herodoti nugis. Nihil falſius, nihil iniquius dictum. Sunt indices quidem, qui editiones Bibliorum hæreticas notent, ac in totum prohibeant; ſunt indices, quibus ſuſpectæ aliquot ad Bibliorum marginem notæ damnentur; quæ vel omnino ſcilicet malæ, vel propter ambiguum ſenſum ab hæreticis in peius detortæ ſunt. Sed vel ſyllabam ex Scripturarum

textu

textu truncare, nobis nefas, Sectarię. Non hoc licet, non hoc libet Eccleſiæ. Anathema ſacrilegis dicit, qui eò furoris peruaſerint.

Diximus, quæ Scripturæ ſint; Tum à quibus exponendæ. Tertium reſtat; Num Traditiones in Eccleſia admittendæ.

CAP. XIII.

De Traditionibus. Has iniquè à Sectarijs exagitari. In iſta quæſtione Sectarios ſibi ipſis repugnare.

QVAERIMVS, vtrum Chriſti, & Apoſtolorum, omnia, quæ ad ſalutem & legem Chriſtianam faciūt, inſtituta, in Scripturis habeantur; vt nihil nos teneat, nihil ſit obſeruandum, niſi quod illis expreſsè literis continetur. An verò ſit aliud præter

Scripturas Dei verbum, quas nos Traditiones appellamus. Scio dici ſimul hæc poſſe, omnia in Scripturis haberi, & tamen obſeruandas Traditiones eſſe. quia earum ſcilicet cultus in Scripturis imperatus. Diſertè hoc habes. II. ad Theſſal. II. Ac cùm Scripturę nos iubeant parere Eccleſiæ, vbi nos imperante Eccleſia Traditiones admittimus, vna opera paremus, & Eccleſiæ quæ Traditiones, & Scripturæ quæ Eccleſiam iubet audiri. Nec intereſt vnamquamque Traditionem *in indiuiduo* in Scripturis non proponi. Nam qui ſemel mihi legitimo iure præceperit, Seio fortè alicui Titiove parere, omnia ac ſingula vno verbo exequi iubet, quæ ille Seius Titiusvè præceperit. Ita cùm Scripturæ præcipiunt parere Eccleſiæ, non eſt opus ea enumerent, quæ nobis præceptura Eccleſia; ſed opus vt obtemperemus Eccleſiæ. Alioqui in contemptu Eccleſiæ, & Scripturas contemnemus. Rectè igitur dicas, nihil te cùm Traditiones admittis præter Scripturas admittere; quandoquidem hæ ab illis commendatæ. Denique mutuam operam ſibi hæc præſtant: Nam

& ex

& ex Traditionibus habemus, Scripturas eſſe Scripturas; & ex Scripturis, Traditiones eſſe colendas.

Sed quoniam diſtingui illa ſolent, Scriptura, atque Traditio; videamus expreſſius, an admittenda Traditio, & ipſa verbum Dei dicendum ſit. Negant hæretici. Vnde Caluinus, Lib. IV. Inſt. Cap. VIII. §. VIII. *Eſto igitur*, inquit, *hoc firmum axioma, non aliud habendum eſſe Dei verbum cui detur in Eccleſia locus, quàm quod lege primùm, & Prophetis, deinde Scriptis Apoſtolicis continetur*. Lutherus autem adhuc acerbior, in Caput I. ad Galatas, ijs omnibus *anathema* dicit, qui vllam doctrinam attulerint, quæ non expreſsè legatur in Scripturis. Aliter Eccleſia Orthodoxa, & ex illius ſententia Auguſtinus, Lib. V. Contra Donatiſtas, Cap. XXIII. *Quæ vniuerſa tenet Eccleſia ab Apoſtolis præcepta benè creduntur, quamquam ſcripta non reperiantur.*

Nec quid mirum Sectarios ita ſentire: Solemnis ijs cauſa eſt vt in Traditiones pugnent, ſuarum ſectarum nouitas, ad quā ipſi erubeſcunt; quæque tum maximè patet, cùm in antiquos Eccleſiæ

vſus inſpicimus; qui quoniam non tā verbis, quā re & praxi conſtant, nō poſſunt vt Scripturæ torqueri, vel flecti. Hinc omnino illis audacia, vt vetera deſtruant, ne ab illis premantur. Dicunt itaque, omnia in Scripturis haberi: Traditionum plurimas vanas, neceſſarias nullas eſſe. Vide qui campus omnibus inde Sectarijs. Si illos oppugnes conſuetudine Eccleſiæ, Patrum ſententijs, veneratione vetuſtatis, referent, ſe conſuetudines Eccleſiæ haud alias velle reſpicere, quàm quæ in Scripturis ſunt; falli Patres, vt pote homines, potuiſſe; vetuſtatem non idoneam in omnibus eſſe autorem. imò illius facilitate errores ſæpiſſimè inoleuiſſe. Datis his ad terram machinis, qui illos oppugnes? Superſunt ſolæ Scripturæ; quarum authoritate ſi vteris, ipſi de interpretatione contendent. Ita nil egeris. reſtabit vt regnent, vt perdant, ac pereant. Sed & tantæ licentiæ vanitatem innato iudicio plerique illorum agnoſcunt. Itaque ſi cum Orthodoxo contendunt, non in prælij fronte aſſertionem hanc locant; ſed abſtrudunt, tanquam vltimum ac pudendum auxilium. Nimirum

rum quicquid in diſputationem venerit, tueri contendunt veteris Eccleſiæ monimentis. vt ſi cum imperito res illis ſit, perſuadeant nihil ſe extra Antiquorum conſenſum afferre; Si verò agere ſe ſentiunt cũ intelligente, qui Traditiones, qui Eccleſiam illis probet aduerſam; tum denique ſtringunt hoc ferrum, nihil ſe hæc omnia facere; vnis Scripturis adhærere.

Dicis ergo, Sectarie, liquido in Scripturis omnia contineri. illas ſolas audiendas. ſi ita eſt, da verba Scripturæ, quæ hoc ipſum te doceant. Cùm enim ſolæ Scripturæ ſint ex tua ſententia audiendæ, non audiam ego te, niſi hoc *dogma* ex Scripturis deprompſeris.

Scriptum inuenies, obſeruandas eſſe Scripturas, expellendum qui contra has quicquam docere contenderit: Sed nuſquam eſt, ſolas Scripturas obſeruandas, habendumve pro impio, qui præter has quicquam attulerit. Dicit Paulus, Ad Galat. I. *Sed licet nos, aut Angelus de cælo euangelizet vobis, præterquam quod euangelizauimus vobis, anathema ſit.* Certè. Sed neutiquam dicit, quæcunque euangelizauerat illis, in ſcriptis haberi:

imò

imò aſſerit non haberi . II. Ad Theſſal. II. *Tenete traditiones quas didiciſtis, ſiue per ſermonem, ſiue per epiſtolam noſtram.* Deficiunt ergo Scripturæ ipſam hanc legem, qua iuberi vis ne vlla alia lex ſit, quàm quæ expreſsè in Scripturis.

Quid verò tibi videtur? An prima illa Chriſti Eccleſia ſub Apoſtolis, eorumq́; diſcipulis, legitima, pura, vera? Omnino, inquies. Ergo, Sectarie, quicquid teſtimonijs, quæ omni exceptione maiora ſint, euincemus eam Eccleſiam tenuiſſe, id pro ſancto, vero, puro tenendum nobis erit, etiamſi non habeatur in Scripturis; quandoquidem pura Eccleſia fidem impuram habere non poteſt. Hoc autem quid eſt aliud, quàm Traditiones admittere?

Qua porrò ratione, Petrum, ac Paulum, cæteroſq́; Apoſtolos, credis in ſpargenda, ſerendaq́; fide vſos? Scriptis, an voce? Certè vtroque; ſed & prius, & vberius, & ſæpius voce, quàm ſcripto. Credis verò, Sectarie, aut eos quæ ſingula docuerunt, ſcripto deinde eſſe complexos, aut ex ijs quæ docuerunt ea ſola vim habere debuiſſe, quæ poſtea in Scriptis retulerunt?

Imò,

Imò, inquies, quęcunque docuere, ea voluminum ſuorum anguſtijs compendio deſcripſere. Falſum hoc quidem, vt mox ex ipſis Scripturis docebimus; Sed age; priuſquam deſcriberent, nonne æquè obſeruanda Chriſtianis hæc fides, nonne, inquam, vt ſic loquar, Canonica æquè erat, ac poſtea cùm in ſcriptis redacta eſt? Ne hoc quidem audeas negare, Sectarie. Ergo traditiones in Chriſti Eccleſia ipſis quoque noui Teſtamenti Scripturis priores ſunt.

Nec de nomine controuerſiam feceris, quaſi non Traditiones dicendæ ſint illæ Apoſtolorum conciones, illa præcepta. Quid eſt enim traditio, niſi res quam audieris, aut videris, aliorum memoriæ narrando, docendoq́; commiſſa? qua ratione Apoſtoli, quæ verbis à Chriſto acceperant, vel arcana Spiritus Sancti voce, verbis ſuis Diſcipulorum cœtui referebant. Ita Paulus. I. Corinth. XI. *Accepi à Domino, quod & tradidi vobis*. Et Lucas ſe Euangelium ſuum ait ex Traditionibus concepiſſe; Cap.I. *Sicut tradiderunt nobis*, inquit, *qui ab initio ipſi viderunt*. Quicquid ſit, adeò Chriſti fides

pri-

primis initijs à ſolis Scripturis nō pependit, vt plena, vt perfecta diu antè fuerit, quàm omnes Scripturarum libri concepti. Certè Apoſtolorum Actus, viginti & amplius annis Chriſti morte poſteriores ſunt. Aliquæ etiam Apoſtolorum Epiſtolæ poſtea editæ. Apocalypſis denique ſub Domitiano conſcripta eſt.

Sed quod caput eſt, nec pręcepta omnia quibus diſcipulos imbuebant, Scripturis comprehenderunt Apoſtoli. Hoc ex Scripturis clarum; vt inuerecunda ſit illorum audacia, qui Traditionum odio in Scripturarum fidem inſurgunt. Pauca ex multis colligemus. De celebratione Euchariſtiæ ita loquitur Paulus I. ad Corinth. XI. *Cætera autem cùm venero diſponam*. Oſtendant vbi ſcriptum, quid in hac re inſtituerit Paulus, quid diſpoſuerit; aut fateantur, pręcepta, & Traditiones Apoſtolorum omnes in Scripturis non haberi. Item II. ad Theſſal. II. *Itaque, fratres, ſtate, & tenete Traditiones quas didiciſtis, ſiue per ſermonem, ſiue per Epiſtolam noſtram*. Audi Sectarie. Ait Paulus non omnia quæ docuit ſe ſcripſiſſe; ſed præcepta litteris partim,

par-

partim diſcipulorum memoriæ commiſiſſe. & hęc quidem non minoris authoritatis eſſe quàm illa. Habes hìc duo; Et Traditiones Apoſtolicas eſſe aliquas, quę in Scripturis non ſint; & illas haud ſecus quàm Scripturas coli debere. Quòd ſi Traditiones ab Apoſtolo Paulo relictæ Chriſtianis; cur non à Petro etiam, cæteroq; Apoſtolorum collegio? Adeò autem incurioſam putas Eccleſiam, vt interciderit tam grande depoſitum, & media parte bonorum ſit fraudata ſucceſſio?

Non cumulabo argumenta in cauſa victrice. Tantùm Ioannis verba addam. (Cap.XXI.) *Sunt autem & alia multa, quæ fecit Ieſus; quæ ſi ſcribantur per ſingula, nec ipſum arbitror mundum capere poſſe eos, qui ſcribendi ſunt libros.* Putasne *ex alijs illis multis*, quæ in Euangeljis non ſcripta ſunt, nihil Apoſtolos qui Chriſto conuixerant, ad fideles retuliſſe? Certè Paulus (Act.XX.) verbi Domini meminit, quod in Euangelio neutiquam habes. *Oportet ſuſcipere infirmos, ac meminiſſe verbi Domini Ieſu, quoniam ipſe dixit, beatius eſt magis dare quàm accipere.* Non credis eiuſmodi multas

vo-

voces obſeruaſſe Apoſtolos,& olim Chriſtianis tradidiſſe? An ideò non illæ diuinæ, quia non Scripturis exhibitæ?

Nec dicas nihil ſaltem rerũ illarũ quas à nobis obſeruari neceſſe ſit,in Scripturis omiſſum. Repugnat enim Paulus ad Theſſal. vt paulò antè dictum; qui eadem religione ſeruari Traditiones iubet, & ſcripras, & non ſcriptas. Nihil prætereà dubium, multarum Scripturarum, quæ obſcuræ ſunt, & neceſſario vſui tamen, ab Apoſtolis traditum eſſe ſenſum, qui per manus in Eccleſia conſeruatus. Nam quis credat aut Chriſtianorũ primarios, cùm Paulo adeſſent,non ab eo ſciſcitatos Epiſtolarum arcanas,anxiasq; ſententias, aut grauatum verò Paulum in tantæ vtilitatis diſciplinam incumbere? Quid porrò eiuſmodi Traditione prçſtantius? Denique illud ipſum (vt ſupra monuimus) in Scripturis ſaltẽ deeſt, Scripturas Chriſtianis ita ſufficere, vt Apoſtolorum, aut Eccleſiæ Traditiones non neceſſariò ſint ſeruandæ.

Quid multis? Vos ipſi Sectarij, verbo tenus Traditiones proijcitis, reuera recipitis. Ecquis enim Scripturas tradidit

dit vobis? quis iudicauit, eſſentnè Scripturæ, eſſentnè Canonicę? Abſque Traditione hoc à vobis ſciri non potuit. Nullus eſt enim in Scripturis ſanctis locus, qui ſingulos Scripturarum libros enumeret. Qui verò litigioſi olim erant, vt Epiſtola ad Hebręos, Petri ſecunda, Ioannis ſecunda ac tertia, Iacobi, & Iudæ Epiſtolæ, ipſa etiam Apocalypſis, quo modo hanc ſui ſuſpicionem excuſſerunt? quo modo facti ſunt ſine dubitatione Canonici? Ab ipſis Scripturis non habetis, illos libros partem eſſe Scripturarũ. Vnde igitur? Omninò ab authoritate, iudicio, & Traditione Eccleſiæ. Quæ hęc autem inſania, vt negetis, ex Traditionibus Eccleſiæ metiendam, regendamq; noſtram fidem, ex quibus ipſas quoque quæ fidei fundamenta continent, Scripturas metimini? Hoc ipſum nonne ex Traditione eſt, Euangelia Matthęi aut Marci, non ſuppoſititia eſſe; ſed eadem quæ ab illis edita veterum temporum Eccleſia agnouit? Imò vnde, niſi ex Traditionibus, conſtat, quatuor Euangelia quę habemus eſſe legitima: Petri autem quod dicitur Euangelium, atque Thomæ, & aliquot

præ-

prętereа libros Apoſtolorum nomine claros, ſpuria ſcripta eſſe, furtoq; in dignitatem tantorum nominum adoptata? Ecce vt vel recipiendæ Traditiones ſunt; vel & abigendæ Scripturę, quas ſola Traditionum fide agnoſcitis.

Ne in ſolo hoc morer; In Scripturis vbi conceſſum ne obſerues Sabbati diem? Illum tamen non obſeruas. Dominicus dies illi ſucceſſit. Vnde hoc tibi Sectarie? Non, inquam, à Scripturis. Vnde igitur? Non aliunde quàm à Traditione Eccleſiæ. Quidam iſthic ex veſtris miſerrima ſubtilitate ſe torquent; Iuſſiſſe nempe Deum, vt ex diebus ſeptem ſanctus ſit nobis vnus: nihil porrò referre vtrum Sabbatinus, an Dominicus, an alius dies; dummodo vnus ex ſeptem: Id ex Caluini ſententia; apud quem agitatum diu ferunt, de transferenda ſolemnitate Dominica, in *feriam quintam*. At hęc quàm vanæ temeritatis argumenta, atque conſilia! Non refert, ais, quis dies; dummodo vnus ex ſeptem. Imò maximè refert. Non enim Deus in Decalogo vnum ex ſeptem tantùm, ſed expreſsè ſeptimum coli iuſſit. Et quis ſeptimus

eſſet,

eſſet, non reliquit Iudæorum arbitrio; ſed prorſus oſtendit, vel ipſis ferijs, quibus nec de cælo Manna cadebat, nec peribat pridiana. Licitumnè Iudæis ab ea inſtitutione diuertere, vt neglecto illo die primam Sabbati colerent, qui nobis Dominicus dies, vel aliam vllam lucem? Neque hoc quidem dicitis. In conceſſo eſt, illum ipſum Deo authore diem, & Iudæis qui Aegypto exceſſerunt, & inde eorum poſteris, fuiſſe colendum.

Si hanc igitur de obſeruando Sabbato Dei legem ad ceremonias retuleris; ſcis legales ceremonias Agni ſanguine eſſe deletas. *Cur tu cùm Chriſtianus ſis Iudaizas?* Sin *ad mores* præceptum hoc refers; cur id mutare auſus? cur aliter obſeruas, quàm Deus inſtituit? Cur dies, quem diſertè iuſſus es venerari, tibi eſt in profanis? cur ille qui ſequitur, à laboribus tibi immunis? In Scripturis nuſquam authoritatem reperies. Legimus Dominico die Ioanni reuelata myſteria; (Apocal.I.) ſed non legimus Dominicum illum diem calcato Sabbato debere regnare. Legimus Paulum cum diſcipulis, *ad frangendum panem*, vna Sabbati con-

ueniſſe. ſed non legimus illum diem, ex euerſi Sabbati ruina creuiſſe. *Verte omnes te te in facies*. Cur Sabbatum negligas, cur Reſurrectionis diem obſerues, neutiquam habes, niſi ex Traditione & inſtitutione Eccleſiæ. Cur porrò illum diem plerique Sectariorum, Sabbatum appellatis? Si celebratis quia Sabbatum; celebratis quia *ceſſauit ab opere ſuo Deus*. Celebrandum ergo Sabbatum, in quo ceſſauit, non dies Dominicus in quo incepit operari. Si celebratis, vt diem Reſurrectione Chriſti dignatum; cur Sabbatum appellatis? Non ceſſauit hic Chriſtus, ſed fortiſſimè cum morte pugnauit. At, inquis, ceſſamus ab opere. Egregia verò cauſa! Quaſi dictum in Scripturis Sabbatum, à quiete fidelium. Imò à ceſſatione Numinis ab Orbe condendo. (Exodi XX.) *Sex diebus operaberis, & facies omnia opera tua. Septimo autem die Sabbatum Domini tui eſt, &c. Sex enim diebus fecit Dominus cælum, & terram, & mare, & omnia quæ in eis ſunt, & requieuit in die ſeptimo, idcirco benedixit Dominus diei Sabbati, & ſanctificauit eum.*

Qui

Qui autem hi ludi, vt Traditiones irrideas,& tamen obſerues?Ecce enim & aliã quam in commodum tuum vſurpas; ſuffocatorum nempe, & ſanguinis eſum; Quæ duo Chriſtianis vetita legimus non ſemel in Scripturis. Audi Apoſtolos loquentes Chriſtianis. (Act.XV.)*Viſum eſt Spiritui ſancto, & nobis, nihil vltra imponere vobis oneris quàm hæc neceſſaria; vt abſtineatis vos ab immolatis ſimulachrorum, & ſanguine, & ſuffocato, & fornicatione*. Et Cap.XXI. *De his autem qui crediderunt ex gentibus, nos ſcripſimus, iudicantes vt abſtineant ſe ab idolis, & ſanguine, & ſuffocato, & fornicatione*. Rem perpende. *Viſum eſt Spiritui ſancto*; viſum & Apoſtolis,*neceſſarium*, vt à ſuffocato, & ſanguine abſtinerent Chriſtiani. Hæc ſunt legis nouæ decreta, hęc verba Scripturarum; quibus ſe ſanctè teneri ſenſerunt primarum ætatum Chriſtiani. Nec magis abominata Iudæis ſuilla, quàm Chriſtianis hæ dapes. Vt enim in experimentum religionis his ſuilla, ita illis ex ſanguine eſca ab hoſtibus offerebatur; Et vtriſque mors potior conuiuio illo viſa. Inde Tertullia-

nus, Apologetico; *Ne animalium quidem ſanguinem in epulis eſculentis habemus..* Et mox ita Gentilibus. *Denique inter tentamenta Chriſtianorum, botulos etiam cruore diſtentos admouetis; certiſſimi ſcilicet illicitum eſſe penes illos, per quod exorbitare eos vultis.* Audis hoc *illicitum* Chriſtianis. Neque putes hos cibos edere non licuiſſe publicè; at licuiſſe priuatim. Ante Tertullianum (nempe Antonino Vero regnãte) Blandina Chriſti Martyr, vt crimen dilueret quo Chriſtiani differebantur, quaſi pueri carnibus epulari conſueti, *Quomodo illi*, inquit, *liberos ſuos vorent, quibus ne licitũ quidem ſit ſanguinem animalium ratione carentium comedere?* Habes fusè in Epiſtola Lugdunenſis & Viennenſis Eccleſiarum, eodem æuo ſcripta ad Eccleſias Aſiæ, Phrygiæque; quæ apud Euſebium deſcripta eſt, Lib.V. Hiſt. Cap.I. Neque intelligi poteſt, de publico eſu; ſed de priuato. Non enim dicebantur Chriſtiani, pueros coram populo mactare, & his veſci; ſed clàm, & priuatim inter ſe; Ergo & neceſſariò intelligenda Blandina, non licuiſſe Chriſtianis, ne priuatim quidem anima-

lium

lium ſanguinem in cibis habere.

At, inquies, hęc ita obſeruata naſcente adhuc Eccleſia, vel gemente ſub furijs Ethnicorum; Sed aliam rationem initam vbi adoleuit, & à malis reſpirauit. Nihil minus. Durauit ſanctio illa etiam ſub florente Eccleſia. Gangrenſe Concilium, Conſtantini Magni temporibus celebratum, ita habet Can. II. *Si quis eum qui carnem, præter ſanguinem & idolothytum, & ſuffocatum, cum pietate, & fide comedit, condemnat, tanquam eò quòd ea veſcatur ſpem non habeat, ſit anathema*. En vt Patres carnium vſum in quoſdam hæreticos aſſerturi, illa tamen excipiunt, *Sanguinem, idolothytum, ſuffocatum*. Habes & Leonis Philoſophi, Imperatoris, ſanctionem, aliquot poſtea ſeculis latam; qua ſanguinis eſus, tanquam res ex Apoſtolorum pręcepto illicita, caſtigatur. Ea inter Leonis Conſtitutiones quinquageſima octaua eſt. Et titulus, *Ne ex ſanguine cibus conficiatur:* cauſa autem, quia ita *à præconibus gratiæ eſt conſtitutum*. Vocat deinde hunc cibum, ***vetitum***, ***deteſtandum***, ***qui hominem contaminet;*** ait, *diuino mandato*

probibitũ. Atrocibus denique pœnis eos plecti vult,qui has dapes aut emerint,aut venales habuerint. Nimis multa. Hiſtoriæ expers ſit, qui neget compluribus ſeculis ſanguinem pro eſu nefando fuiſſe Chriſtianis. Cur tu ergo Proteſtans,cur tu Puritane, hoc veſceris? Omnino minori iniuria reuocaſſetis hanc legem, quam Quadrageſimæ ieiunia ſuſtuliſtis. Sed licentiæ ſcilicet, non diſciplinæ ſtudebatur.

Age, inquam,ſint aliqui qui à ſanguine & ſuffocato Chriſtianorum gulam hodie putent arcendam; qui Scripturas conſuetudini noſtræ opponant; qui eas ſolas veſtro more velint admitti. Quid vobis in eos argumenti? Proferetis verba Apoſtoli, qui I. Cor.VIII. & X. aliquo caſu idolothyta edi permittit. At vobis reponetur, ne illic quidem verbum,de ſanguine & ſuffocato eſſe: Sed & primos Chriſtianos non ignoraſſe Pauli hæc verba; & nihil tamen minus ex prohibitione, quæ Apoſtolico Concilio eſt ſancita, Act. XV. crediditſſe ſanguinis, & ſuffocatorum eſum eſſe illicitum; Ipſum quoque Lutherum, Libro de Concilijs, ita diſputare,

tare, vt velit, vel non teneri nos decretis Conciliorum Eccleſiæ, vel teneri ad abſtinentiam illam à ſuffocato, & ſanguine.

Omnino cogemini vſu niti, conſenſuque, & traditione Eccleſiæ, ita Concilium Apoſtolicum exponentis, vt hæc ſanctio ad rationem ſeculi lata, ſucceſſores non teneat;& Eccleſiæ quidem illius, quæ Miſſam admittit; quæ Pontificem pro Capite habet, quæ imagines extruit, quę Purgatorium credit; quandoquidem illis demum ſeculis cœperunt Chriſtiani ſanguine veſci, quibus ex veſtra confeſſione, iam Miſſa, iam Pontifex, iam imagines,iam de Purgatorio fides erat ea ipſa quæ hodie Romæ.

Neceſſaria ergo Traditio illa Eccleſiæ; neceſſarium præter Scripturas aliquid quo aſſeras tuam fidem. Num tu autem tantus in Eccleſia Imperator, vt dicas, volo in illa, aut illa re Traditiones valere; in cęteris nolo? Imò, Sectarie, legitimæ Traditiones, vel omnes admittendę, vel omnes reſpuendæ; Legitimæ,inquam. Nam & has ſolas admittimus. Quæ illæ ſint quæris?quæ in Eccleſia,vel expreſſis legibus, vel irreprehenſo

Paſtorum, Ouiumque conſenſu inualuerunt; ſiue illæ à Chriſto inſtitutæ, ſiue ab Apoſtolis, ſiue à ſuccedentium ſeculorum Eccleſia. Quæ à Chriſto ſunt, diuinas appellamus; Apoſtolicas, quæ ab Apoſtolis; Eccleſiaſticas quæ ab ipſa Eccleſia, in inſtituendis moribus, exponendisvè Scripturis, nunquam errante.

Faceſſat igitur veſtra reſponſio, vbi argumentis vrgemini ab antiquo vſu Patrum, & Traditione Eccleſiæ, ideò vos ad illa non teneri, quòd non legantur in ſcripto Dei verbo. Nam & Traditiones in Scripturis commendantur; & vos multa ſeruatis, quæ in Scripturis neutiquam inſunt; & omni denique æuo receptum eſt, vt Traditionum quæ Eccleſiæ placuiſſent, ſumma vis eſſet, & cui parere Chriſtiani tenerentur. Irenæus, Antiquiſſimus Doctor & Martyr, Lib. III. Cap. IV. *Et ſi de aliqua modica quæſtione diſceptatio eſſet, nonne oportet in antiquiſſimas recurrere Eccleſias, in quibus Apoſtoli conuerſati ſunt, & ab eis de præſenti quæſtione ſumere quod certum, & re liquidum eſt? Quid autem ſi neque Apoſtoli Scripturas quidem tradidiſſent, nonne oporte-*

bat

bat ordinem ſequi Traditionis, quem tradiderunt ij, quibus committebant Eccleſias? Cui ordinationi aſſentiunt multæ gentes Barbarorum, eorum qui in Chriſtum credunt, ſine charactere, vel atramento ſcriptam habentes per Spiritum in cordibus ſuis ſalutem, & veterem Traditionem diligenter cuſtodientes. Tertullianus, De corona Militis. *His igitur exemplis renunciatum erit, poſſe etiam non ſcriptam Traditionem in obſeruatione defendi, confirmatam conſuetudine idonea teſte probatæ tunc Traditionis, ex perſeuerantia obſeruationis.* Et Hieronymus ad Lucinium, Epiſt. XXVIII. vult, vt quiſque, *præcepta maiorum leges Apoſtolicas arbitretur.* Omitto in eam rem cęteros Patres; quos iam antè eruditiſſimorum virorum diligentia collegit.

Nos itaque vtrique Dei verbo honorem habemus; vos autem ſcriptum tantùm laboratis agnoſcere; Re ipſa tam ſcriptum, quàm non ſcriptum miro facinore ex parte ſequimini, ex parte damnatis. Nam & totos ex Scripturis libros eraditis; & Traditiones è contrario quas videmini omnes abigere, haud paucas ſeruaviſtis.

uiſtis. Quid dicam, iam vel ipſas apud vos Scripturas ita vileſcere, vt veſtris Traditionibus, Catechiſmis, Confeſſionibus, quas excuditis, editisque, ſecundæ ſint? Teſtis mihi veſter Adolphus Venator, Miniſter Alcmariẽſis, Tractatu, De Pręcipuis Doctrinæ controuerſijs, Pag. CLXXIV. *Vera, optima, certiſſima, & perfectiſſima norma totius fidei Chriſtianæ eſt Confeſſio Belgica, & Catechiſmus Heidelbergenſis.* Et Pag. CLXXV. *Ex verbo Dei non poteſt vera doctrina purè intelligi; ſed ſolùm ex confeſſione & Catechiſmo.* Et, *Verbum Dei non eſt Chriſtianis tam neceſſarium ac vtile, quàm Confeſſio & Catechiſmus.* Et, *Vbi Confeſſio & Catechiſmus eſt, non egemus verbo Dei.* Denique, *Authores Confeſſionis & Catechiſmi fuerunt prudentiores & fideliores pro Eccleſia, quàm Apoſtoli & Euangeliſtæ.* O ſacrilegum os! O Sectas indignas, quæ facilibus animis, aut educationis vitio illas amantibus, tam apertis erroribus, tam noxijs, & Domino ad extremum non inultis, imponant!

IOAN-

IOANNIS BARCLAII Parænefis ad Sectarios.

LIBER II.

CAP. I.

De Sacramentis; Et ſpeciatim, de Sacramento Pœnitentiæ.

NE vlla Eccleſiæ pignora Sectarijs inuiolata eſſent, Sacramenta omnia, & ſingula, vario bello adorſi ſunt. Nobis, quoniam potius cupidas veri mentes, quàm diſſerendi dulcedine peruicaces alloquimur, breuiſſimè pauca quædam, quæ in aperto ſunt, perſtrinxiſſe ſuffecerit. Satis enim ſi aduertant Sectarij ſe errare, &

quæ

quæ via ad caulas ſit, qua vna ſe poſſint ab errore recipere.

De numero igitur Sacramentorum controuerſiam faciunt. Septem numerat Eccleſia; illi duntaxat duo, Euchariſtiam & Baptiſmum. Peto autem quid per Sacramentum intelligant; An rem, ac veluti teſſeram, qua à non Chriſtiano diſtinguitur Chriſtianus: An aliquid quo neceſſario vti debeat Chriſtianus ad ſalutem: An denique inſtrumenta quædam externa, & viſibilia ſigna à Chriſto inſtituta, per quæ nobis inuiſibilem ſuam gratiam Deus infundat? Si teſſeram, qua Chriſtiani diſtinguantur à cæteris; ergo & fides in Sacramentis numeranda, & ſpes, & virtutes cæteræ quotquot Chriſtianis ſingulares: & ſi externa quærunt, ire ad fidelium cœtus, omne carnium genus, contra Iudæorum morem, edere; Chriſti nomen ſuppliciter venerari, Trinitatem publicè adorare; quicquid denique Chriſtiani præter cæteros faciunt, erit nobis Sacramentum. Ita Sacramenta non duo, non ſeptem, ſed plurima. Sin aliquid intelligis neceſſarium Chriſtiano ad ſalutem; Baptiſmum in ſacramentis, Caluiniſta,

ſta, quid numeras? cùm ex tua ſententia, Chriſtianorum liberi, ſi ante baptiſmum deceſſerint, nihilo ſecius cælo fruantur. Hinc multorũ Miniſtrorum crudelitas, nõ alio quàm Dominico die, idq́; publicè, aqua ſalutari infantes intingere. Interea ſi morbo ſoluuntur, parui rem ducunt. Quod quid eſt aliud, quàm ſuperfluum, certè non neceſſarium Baptiſmum aſſerere? quàm de Sacramento ceremoniam facere? Scio riſiſſe ex Caluiniſtarum grege aliquot, cum relatum à Baptiſmo infantem redditura matri obſtetrix, en iam, diceret, recipe Chriſtianum. Et ò te fœminam ſimplicem illi dixere; cur nunc magis Chriſti ſit quàm cùm iſthinc auferretur ad templum? Euchariſtia etiam nec facit Chriſtianum, nec omnibus neceſſaria ad ſalutem. Nam nec ea infantes paſcuntur, nec impotes mentis; imò nec, vt plurimùm, apud Caluiniſtas ægroti, quos prohibet à cœtu publico valetudo. Ergo nihil iſtorum neceſſarium Caluiniſtis ad vitam æternam, id eſt, nullum illis eſt Sacramentum, ſi huic Sacramentorum definitioni adhęreas.

Si denique Sacramentum exponas, *ſi-*

gnum

gnum viſibile inuiſibilis gratiæ, à Chriſto inſtitutum, Catholica quidem notio erit; ſed vide an Euchariſtiæ tantùm, Baptiſmoq; conueniat. Cur non enim & remiſſio peccatorum à Sacerdote conceſſa tibi ſit Sacramentum? Signum viſibile eſt ipſa actio Sacerdotis; & gratiam inde infundi diſertiſſimè ex Domini verbis habes. Matth. XVIII. *Amen dico vobis, quæcunque alligaueritis ſuper terram, erunt ligata & in cælo: & quæcunque ſolueritis ſuper terram, erunt ſoluta & in cælo*. Et Ioan. XX. *Accipite Spiritum ſanctum: quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis retenta ſunt*. Confirmationem etiam multi ex veſtris non improbant. Rex Sereniſſimus Magnæ Britanniæ, in familiari quadam Epiſtola ad Molinæum Pariſinæ ſynagogæ miniſtrum, ei ſuccenſuit, quòd Confirmationi malè dixiſſet, quòd Antichriſti notis illam annumeraſſet. Certè enim, inquit Rex, Liberi quoque mei confirmatione ſignati ſunt: neque his velim credi inuſtum Antichriſti characterem. At quò illa *confirmatio?* Fruſtra illa, imò & falſa, niſi per eam anima confir-

firmatur; nec confirmari poteſt, niſi Spiritus Dei gratia confirmatis accedat: Si accedit; ergo eſt Sacramentum. Nam & illic eſt ſignum externum, & inuiſibilis gratia inde accipitur.

Iam de Extrema vnctione, de Ordine, de Matrimonio, cur potius vobis, quàm Eccleſiæ Catholicæ ſit credendum? Docet, per hæc myſteria conferri, ac augeri his gratiam, qui ad illa ritè acceſſerint; Scripturæ loca habet quæ in hunc ſenſum exponat, habet multorum ſeculorum authoritatem; viros ingentes, ſeu integritatem, ſeu eruditionem ſpectes; ſuum denique in decernendo pondus. Vos porrò nec ex Scripturis verbum habetis, quo contrarinm conſtet; nempe nec Matrimonio, nec Sacerdotio, nec Extrema vnctione, maiorem Dei gratiam merentibus addi. Reſtat igitur, non vt Scripturis hanc Eccleſiæ ſententiã oppugnetis (nam nullæ ſunt quibus hoc fiat) ſed tantùm vt dicatis, nec Scripturis ritè nos niti; & de verbis diſceptetis, quibus docet Eccleſia ſtabiliri iſta omnia Sacramẽta, negetisq; ex illis hæc aſtrui. Certum, inquam, vos nullas in iſta re pro vobis habere Scriptu-

ras;

ras; & tantùm laborare, vt probetis Eccleſiæ quoque noſtræ ſententiam non niti Scripturis.

Quis autem tantæ imperitiæ, atque ſuperbiæ, qui vobis modò natis maiorem exponendarum Scripturarum authoritatem aſcripſerit, quàm vetuſtæ Eccleſiæ, cuius alumni fuerunt, innumeri ſanctiſſimæ vitæ, clariſſimæ famæ viri; quos infiſcias ipſi non itis, cùm Romana Eccleſia conſenſiſſe? Vtinam perpendas, Sectarie, ſed ſerio, nec vi conſuetudinis in partes abreptus; nullas Scripturas eſſe, quæ Sacramenta ad Baptiſmum & Euchariſtiam reuocent; nullas quæ dicant cætera quibus hũc honorem Romana habet Eccleſia, non eſſe Sacramenta. Neque te aliter hìc pugnare, quàm quo modo omnis generis hæreſes poſſint; nempe negando ita exponendas eſſe Scripturas, vt exponit Eccleſia.

SED ſunt duo potiſſimùm Sacramenta, quæ hoc æuo laceſſiſtis; Pœnitentiam, & Euchariſtiam. Pœnitentiam ex Sacramentis omnino deletis; Euchariſtiæ ita detrahitis; vt plerique iam veſtrum in contumeliam Sacramentarij appellentur.

Ne-

Neque mirer, in *Pœnitentiæ Sacramentalis* excidium Miniſtros illos veſtros incũbere, qui vos de prædeſtinatione, de ſalute, de peccatorum venia, ſecuros eſſe iubent; cui conſequitur eiuſmodi Pœnitentiam eſſe ſuperfluam. Ergo & in illius infamiam ſpargi placuit maledicta, quæ rem ſanctiſſimam apud ignaros proſcriberent. Diræ hæ contumeliæ, multæ, vulgatæ; ſed ſibi non conſtantes. *Et non erat conueniens teſtimonium illorum.* Nempe iactarunt, licentiam, aditumq; peccandi, huiuſmodi Sacramento Catholicis dari. Quæ enim facilior (inquiunt) ingentibus facinoribus venia, quàm vt culpa ſecreti Sacerdotis auribus committatur? tantillo remedio peccare quis abnuat? Ita voluptates, ita odia, ita omnem peccandi dulcedinem benè emi inclamant: Etiam futurorum ſcelerum veniam dari. Rurſus contraria his dicunt, maximeq; Caluinus. Nihil tetrius, aut acerbius eiuſmodi pœnitentia eſſe: hac torqueri, hac lancinari miſeros, dum ad numerum peccata coguntur reuocare, dum ipſas cogitationes excutere, dum anxia memoria à ſe vitæ rationem ſcru-

pulosè exigere. Facilis ad hæc maledicta reſponſio.

Tantùm abeſt, Sectarie, illex ſit ad peccandum ſancta Confeſſio, vt non alio magis fræno plerique auocentur à ſcelere. Neque enim illum credit Eccleſia, quem nō ex animo delicti pœniteat, inde iuuari. Quicquid itaque ad internam, veramq; pœnitentiam, ipſi exigitis, & nos quoque exigimus: nempe de peccato dolorem, & in poſterum emendationis propoſitum: Ea, inquam, in noſtris exigimus; ſed & aliquid magis; nempe vt Pœnitens Sacerdoti ſe ſiſtat, culpam aperiat, indulgentiam cuius à Deo poteſtas Sacerdoti commiſſa eſt, petat. Qua igitur fronte iactetis, Sacramenti iſtius facilitate animos ad peccandum emolliri, cùm à peccatore eadem quæ vos, & ſyncerius, & plura deſideret? Niſi non grande putabitis, verecundam virginem, ſuperbum hominem, latronem non ſuſpectum, prodere conſciam mentem, & ſponte eſſari quod in equuleo fortè negarent.

Fraudis autem inuerecundæ eſt, perſuadere vulgo, de futuris ſceleribus *abſolutionem* apud nos dari; vt venia crimen

men prçuertat, & ſis prius in integrum reſtitutus, quàm de ſtatu decideris. Abſit ab Eccleſia tam feralis ineptia. Nulla apud nos anus tam anguſti iudicij, mentisq; conſumptæ, cui hoc ſit perſuaſum. Quo pacto à deſtinatis, & quæ in voto adhuc ſunt, flagitijs Sacerdos abſoluat, quem aſſerimus, ac publicè profitemur, nè à præteritis quidem poſſe abſoluere, niſi peccatór de illis anteactis vera pœnitentia indoleat, niſi quæ fecit, eſſe infecta ex animo velit?

Medicina igitur peccatori, non peccandi illecebra, Pœnitentiæ Sacramentum. Sed nec illius atrocitatis medicina quam Caluinus expreſſis ad inuidiam verbis finxit. Non torquendis enim ingenijs, ſed leuandis, eſt à Deo comparata. Nec cum Deo agimus tanquam ſoluendo pares, aut tanquam importunus creditor Deus ſit, & in inſidijs, vnde in miſeros capto tempore toruus inſiliat. Cum bonis benè agier. Satis eſt Pœnitenti, ita conſcientiæ rationem inijſſe, vt bonus paterfamilias ſolet in domeſticæ rei cura verſari. Poſt maturam diligentiam, ſed non anxiam illam, ſi quæ me-

moriam peccata effugerint (& interdum multa effugiunt) eodem Sacramento, eadem miſericordia Dei donantur, qua & illa de quibus meminimus. Contumacia enim, negligenſq; contemptus, hic ſacrilegij crimen eſt, non humana fragilitas, cui ſanandæ non damnandæ, quæſitum remedium. Sic vtrinque vanæ, Sectarij, veſtra conuicia. Neque enim Pœnitentiæ Sacramentum, lubrici inſtar habet vnde in peccandi conſuetudinem demittamur: Rurſusq; non ex eo cruciatus animis ineſt, quem, vt à populo timeatur, effingitis.

Poteſtatem verò à Domino Sacerdotibus eſſe conceſſam, qua gratiam criminum faciant ad Pœnitentiam ſeſe ſanctè vertentibus; idq; non ſemel in modum baptiſmatis, ſed pluries vni, ex Scripturis liquidò conſtat; *quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis*; & antiquæ Eccleſiæ vſu, quæ Nouatianis anathema dixit, quòd flagitia poſt Baptiſmum perpetrata nollent Sacerdotum miniſterio, & authoritate remitti. Socrates refert, Lib. I. Cap. VII. in Nicæno Concilio Aceſium Nouatianæ ſectæ Epiſcopum

Impe-

Imperatori Conſtantino dixiſſe, ſe cum Nicæni Concilij Patribus communicare nolle, quòd contra eorum ſententiam crederet, eis qui ſe poſt Baptiſmum *mortali peccato* polluiſſent, *remiſſionis ſpem non à Sacerdotibus, ſed à Deo, qui & poteſt, & authoritatem habet peccata remittendi, expectandam*. Animaduertis, Sectarie? Cum Nicæni Concilij Patribus, primi illius, quo damnatus Arius, quo aſſerta Chriſti diuinitas, non communicauit Aceſius, quia negabat, poſt Baptiſmum *remiſſionem peccatorum à Sacerdote ſperandam*. Quod quid eſt aliud, quàm crediſſe contrarium illos Patres, nempe *remiſſionem pecccatorum à Sacerdote eſſe ſperandam?* Et tu hodie Pœnitentiæ Sacramentum, vt rem nouam, vt commentum hominum, vt aliquid à veteri diſciplina alienum, nouus ipſe, & vetuſtatis ignarus contempſeris? Ac quis credat Sacerdotes *remiſſionem peccati* conceſſiſſe, niſi fatente reo crimen, & veniam efflagitante? Sacerdos abſoluiſſet inuitos? abſoluiſſet à ſcelere quod patratum eſſe neſciret? abſoluiſſet quos aut peccaſſe ignoraret, aut à peccato reſiluiſſe? Ab-

ſurdum quid; mentiumq́; commentum perire volentium. Nihil ergo nunc ſancta Eccleſia, niſi quod puriſſimo, & antiquiſſimo illo æuo, non dico celebratum, ſed iam antiquum.

Diceres Deum liquidis miraculis iſtud Sacramentum aſſerere. Nam cui ſupra rerum humanarum conditionem non ſit, inter tot Sacerdotes, quorũ aliqui leues, ſcelerati aliqui, nonnulli facta ad vos ſeceſſione Apoſtatæ, durare inuiolatam illius maieſtatem; vt quæ priuatorum peccata acceperint, aut nunquam, aut rarò, in vulgus effundant; vix vllum hinc ſcandalum, vllæ rixæ, vlla infamia? Scilicet impiorum Sacerdotum, idem Deus cohibet linguas, vt quę à Pœnitentibus acceperint apud ſe contineant, qui & Pœnitentium linguas, vt Sacerdotibus pudorem aperiant, laxat.

CAP.

CAP. II.

De Sacroſancto Euchariſtiæ Sacramento.

DE Euchariſtia nunc paucis agendum; ſi de tanta re pauca proloqui fas eſt. Tu Domine, nec relinque nos, quibus Te reliquiſti; & Sectarijs oculos redde, vt agnoſcere audeant tuum munus; quod tantum eſt, vt illud non ſupra ſe modò, ſed & ſupra Te credant. Nam vt ſæpe Iudæos nihil magis à Chriſtiana fide deterret, quàm quòd in ea omnino credendũ ſit, Deum viuum, Deum Abraham, hominem factum, vixiſſe mortalem, in cruce occubuiſſe: Ita Sectariorum multos nihil magis offendit iſtius Sacramenti præſtantia; dum non ſibi perſuadeant in hanc benignitatem demiſiſſe ſe Chriſtum, vt Sacerdotum manu teneri, & peccatorũ ore ſumi voluerit

idem hoc corpus, quod olim in cruce diſtentum, *nunc ad dexteram Patris ſedet in gloria.*

Cæterùm nihil in vos præiudicij grauioris, Sectarij, quàm Chriſtianorũ tunc conſenſus in Euchariſtiæ fide, cùm hoc ſeculo naſci cœpiſtis, ac deinde grandis inter vos in ipſo errore diſſenſio. An veriſimile nullam tunc in Orbe Eccleſiam de Euchariſtia ritè ſenſiſſe? aut putandus Spiritus veritatis eſſe in vobis, qui peius inter vos, quàm nobiſcum, de tanta re litigatis? Omnibus, inquam, toto Orbe Chriſtianis in iſta re idem tunc ſenſus, Latinis, Græcis, Armenis, Abiſſinis, Moſcouitis. (Nam pauciſſimi in Bohemia Huſſitæ vix pro vllis ſint: & vt hi non in noſtris, ita neque in veſtris. Neque enim cum illis vlli veſtrum omni ex parte in Euchariſtiæ fide conſentiunt.) Conueniebant omnes in eam ſententiam (vt & hodie quoque conueniunt) ſub ſpeciebus panis ac vini delitere realiter Chriſti corpus, ac ſanguinem; nihil panis, nihil vini ſupereſſe; adorandam itaque Euchariſtiam, quandoquidem nulla eſt in Euchariſtia ſubſtantia niſi ipſemet Chriſtus.

Nihil

Nihil vos tamen, Sectarij, Chriſtianorum ille conſenſus mouit. Reſilijſtis ab omnibus Chriſtianis, id eſt, voluiſtis eſſe hæretici. Neque inſtitiſtis vnicam viam. Vbi ab Eccleſiæ calle deſcitum, *iuiſtis in adinuentionibus veſtris:* vt ſcire cupienti, quid de Euchariſtia ſentiatis, ſit longa primùm hiſtoria, ac deinde Oedipo opus. Tam multiplex quippe inter vos in hac parte diſſenſio, vt ad quadraginta, ampliusq; ſententiæ numerentur, omnino diuerſæ, omnino contrariæ. Ac præterea quid ſingulæ apud vos ſectę ſentiant, non ſat exponitis, verius dixerim, non ſat ſcitis. Qui ex vobis Lutherum ſunt-ſequuti, fatentur illic realiter contineri Domini corpus; ſed non exiſtimant panem inde recedere. Hugonotti, & Proteſtantes in Anglia, cæterique Caluiniſtæ, nihil illic præter panem, eſſe contendunt. quippe ſedere à dextris Patris Chriſtum, neque in varijs locis poſſe conſiſtere. Alij alia ſentiunt. Sed hæ duæ in vobis ſententiæ potiſſimùm eminent. Ecce autem vtraque quàm abſurda.

Lutherani dum fatentur Chriſti corpus *adeſſe realiter*, negant tamen adoran-

randum. Et ò egregiam rationem! quia, inquiunt, Chriſtus non hoc Sacramentum inſtituit, vt adoraretur, ſed vt paſceret animas noſtras. Quidni & dixerint; Reges & Principes venationi operam dare animi cauſa, non vt colantur à ciuibus: ergo illos errare, qui Regi venanti obuiam facti, eum ſalutauerint quo modo par eſt Regem? Chriſtus in cruce erat, *vt ſaluas faceret animas multorum*, ferretq; opprobria quæ nobis debebantur: non vt adoraretur. An ſi illic adfuiſſes, Lutherane, putaſſes eſſe crimen in terram procumbere, pendentem adorare? Quæ amentia, vt Chriſtum, vbicunque eſt, non adores, qui vbicunque eſt, Deus eſt, vitæ tuæ arbiter, animæ iudex?

Sed hæc Lutherana ſententia, quæ in Euchariſtia panem agnoſcit, tam Scripturis exploditur, quàm doctrina antiquæ Eccleſiæ. Nam ſi illic & panis, & Chriſti corpus eſſet, non diceret Chriſtus, *Hoc eſt corpus meum*; ſed, Hìc eſt corpus meum; Nec diceret, *panis quem ego dabo, caro mea eſt*; ſed, in pane quem ego dabo caro mea eſt. Et niſi nobiſcum cre-

didiſ-

didiſſet Apoſtolorum æuo Eccleſia, ab Euchariſtia ſubſtantiam panis abeſſe, non ſcripſiſſet S. Iuſtinus Martyr, Euchariſtiam poſt conſecrationis verba, *eſſe illius incarnati* Ieſu *carnem & ſanguinem*; ſed euchariſtico pani ac vino poſt conſecrationem accedere carnem illam & ſanguinem: Non ſcripſiſſet & Cyrillus Hieroſolymitanus, *panem hunc qui videtur à nobis, non eſſe panem, etiamſi guſtus panem eſſe ſentiat; ſed eſſe corpus Chriſti*. quin potius docuiſſet, panem illum qui videtur, eſſe panem; nec in eo guſtum falli; ſed cum pane coniunctum corpus Chriſti.

Nec ſapientius Caluiniſtæ. Non quidem adeſſe in Sacramento realiter Chriſti corpus; nos tamen illius realiter eſſe participes. Inepta adeò, & ſemet euertens opinio, vt nec ipſi ſe capiant. Age enim, Sectarie; poteſne realiter accipere Chriſti corpus, niſi Chriſtus realiter adſit? Atqui vis eum ſemper in cælo verſari; nec in pluribus ſimul locis poſſe conſiſtere. Cùm tu ergo in terris tantùm, ille tantùm in cælo, quomodo realiter corpus ipſius ad te perueniat? Ac cùm momen-

to eo-

to eodem tu Londini, iſte Geneuæ communicet, quâ arte effeceris, vt realiter Chriſti corpore vterque paſcamini, neque tamen realiter duobus ſimul locis Chriſtus eſſe potuerit?

Dixerisne animam tuam peruolare fide in cælum: illic verè, ac realiter ſaginari ſancto hoc cibo? Hoc verò ad argumentum nihil. Nam vt fide; vt cogitatione, vt voluntate, ſuperes aſtra, & in medio cælo verſeris; tamen *realiter* hæres in terra. Neque vlla tui pars, id eſt, neque animus, neque corpus, *realiter* in cælo eſt, vt illic alimentum accipiat. Num ſi Romam, ſi Hieroſolymam defixa cogitatione ad animum retuleris, realiter Romæ, realiter Hieroſolymis fuiſſe dicendus es? Reſtat ergo oſtendas, qui fieri poſſit, vt anima tua quæ realiter non aſcendit in cælum, realiter Chriſti carne veſcatur, niſi Chriſtus verè, ac realiter adſit in terris, & quidem vno tempore multis ſimul in locis, cùm eodem ſæpe momento multi veſtrum per Galliam, Angliamq; communicent.

At referes, neſcire te modum; paſci te tamen ſcire. Itane? ſi neſcis quo modo illa

illa fiant; nec ſcis certè num is modus non ſit tranſubſtantiatio; Cur igitur tanta in tranſubſtantiationem audacia, tanto furore agis? Deinde vt neſcias modum; at ſaltem ſcis eiuſmodi modum eſſe, qui te faciat non cogitatione tantùm ac fide, ſed reipſa, corpori Chriſti contiguum, vel fatendum te non reipſa corpus Chriſti accipere.

Ais enim, te manducare *per fidem*, Dominicam carnem. Quid autem his verbis ſignificas? An fide te tenere ac credere, virtutes à corpore Chriſti, qui in cælis eſt animæ tuæ illabi, vt ſic quodámodo cum illo vniaris? Atqui hoc non eſt, Sectarie, realiter Chriſti corpus accipere; ſed, vt ſummum, imaginariè. Nam illa vis, illæq; virtutes, quas ais à Chriſto in te profluere, non ſunt vtique corpus Chriſti: nihil autem aliud realiter te credis accipere. Sed nec virtutes, opinor, has manducas. Cur igitur quò eludatis ſententias Patrum, qui teſtantur *re ipſa Chriſti carnem ac ſanguinem ſumi*, hac inani fraude vtimini, dicitisq; & vos idem quoque ſentire? Sin dicis, te *per fidem* apprehendere, ac credere Corpus

Chri-

Chriſti tibi realiter communicari; refero, fidem illam, vel te iudice, falſam eſſe, atque ridiculam. quandoquidem tibi rem quæ non eſt perſuadet; cùm ex tua ſententia non alibi realiter quam in cælo ſit Domini corpus, tu autem non alibi realiter quàm in terra.

Sed quoniam ad Scripturas prouocare ſoletis, en illas audiamus. Apud Matthæum eſt Cap. XXVI. *Hoc eſt corpus meum. Hic eſt ſanguis meus.* Apud Marcum Cap. XIV. *Hoc eſt corpus meum. Hic eſt ſanguis meus.* Apud Lucam Cap. XXII. *Hoc eſt corpus meum. Hic eſt calix nouum teſtamentum in ſanguine meo.* Apud Ioannem Cap. VI. *Niſi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius ſanguinem, non habebitis vitam in vobis.* Paulus verò. I. Corinth. XI. indignè ad Euchariſtiam accedentem, pronunciat *reum corporis ac ſanguinis Domini.* En verba aperta, teſtimonia non perplexa, non ſemel repetita. Quibus apertiſſimè profligati, ad expoſitionem nempe confugitis; tanquam veſtri iudicij, veſtræ authoritatis ſit, vbi libebit, nunc ex Scripturæ verbis abſque inter-

prete

prete de lite decernere. (Sæpe enim ſi aliquid arridere vobis viſum, in verbis hæretis, nihil vultis exponi; proclamatis in verbo Dei ſtandum.) Nunc ad explicationem prouocare, & illam quidem veſtram.

Sed ecce; quid nobis obijcitis? Argumenta, inquitis, ex Scripturis. Primùm, quòd Euchariſtia interdum in Scripturis appelletur *panis, & vinum*. Deinde quòd dixerit Chriſtus, Ioan. VI. *Spiritus eſt qui viuificat, caro non prodeſt quicquam. Verba quæ ego locutus ſum vobis ſpiritus & vita ſunt*. Denique quòd Chriſtus ſit ad dexteram Patris, inde venturus iudicare viuos & mortuos. At refero obſcuriora illa eſſe, quàm verba quæ ex illis vultis exponi; nempe, *Hoc eſt corpus meum. Caro mea verè eſt cibus*. Quod hoc autem Philoſophiæ genus, per obſcurius obſcurum exponere: aut verius, rei apertæ ſenſum ex obſcura velle colligere? Quid verò ſi dicamus, hæc quæ obijcitis loca, per ea quæ retulimus exponenda? quid ſi negamus veſtrum potius eſſe quàm noſtrum illa exponere? Dubijs argumentis agitis, & in

vos

vos ruituris. Neque operoſum paucis ſingula diluiſſe.

In Scripturis (dicitis) appellatur Euchariſtia panis ac vinum. Ergo Scripturæ in Euchariſtia agnoſcunt verè panem ac vinum. Age, Sectarie, & eo argumento multò in nos preſſius ita decerne. Catholici ſæpe Euchariſtiam inter ſermones, inter preces, panem appellant. ergo credunt verum jllic panem eſſe; & non tantùm Domini corpus. Nonne eadem ratio; nonne vis eadem argumenti? Num potius efficietis Scripturas, cùm Euchariſtiam nomine panis ac vini deſignant, verum in ea panem aut vinũ aſſerere; quàm nos Cathoicos, cùm illam ijſdem nominibus appellamus?

Liceat igitur hoc ipſum argumentum in vos aptare. In Catholica Eccleſia ſæpe Euchariſtiam, panem ac vinum appellamus; neque tamen credimus vllam panis, aut vini ſubſtantiam illic eſſe. Ergo ex eo quòd Scripturæ ijſdem vtantur nominibus, non colligi poteſt, eas in Euchariſtia verum panem, aut vinum, agnoſcere. Pone præiudicium factionis, Sectarie: quo argumento nos petebas,

num

num non æquiori iure cecideris? Nam quod ſæpe panem appellemus, aut vinũ, ita familiare inter nos viuentibus, vt ſit inuerecũdiæ id negare,& neſcire inſcitiæ. Quoties huius panis non tantummodò eſum, ſed effectum concedi poſtulamus? quoties vt is panis non in mortis,ſed gloriæ pignus, nobis ſit, à Deo Patre expoſcimus? Sed hæc omnia, per ſimilitudines, per figuras: Quæ locutionum genera nec ipſi negatis in Scripturis eſſe frequentia. Ita Bernardus (quem noſtrarum partium eſſe, niſi ex inuerecundis nemo negauerit.) Euchariſtiam panem appellat. Serm.I.Dominicæ VI.poſt Pentecoſten. qui panem in diuerſas ſpecies diſtribuens. *Porro*, inquit, *ſeptimus panis eſt Euchariſtia, quoniam panis inquit quem ego do, caro mea eſt pro mundi vita.* Panem igitur cũ Scripturis nominamus; quòd vt ex pane animalis homo viuit, ita ex Euchariſtia ſpiritualis (Quo ſymbolo ex pane ac vino Euchariſtiã confici Chriſtus iuſſit: & plurimi Patrum, per *panem noſtrum quotidianum, aut ſuperſubſtantialem*, quem petere edocemur, hoc cæleſte alimentum intelligunt.) Tum etiam

ob figuram ipſam panis:& maximè, quòd antea panis fuit. Sæpe enim quod iam eſt, ex eo quod fuit appellamus. Et quoties iam à noſtrarum partium viris, exemplum audiſtis virgæ Aaron (Exod. VII.) quæ verſa in colubrum certè virga non erat: alioqui faſcinatos à Deo Pharaonis oculos diceres, non vero miraculo de ſua Maieſtate admonitos; tunc tamen dicitur virga. Nimirum, quia ex virga mutata in ſerpentem: *proieceruntq; ſinguli virgas ſuas, quæ verſæ ſunt in dracones; ſed deuorauit virga Aaron virgas eorum.* Sed ne multa in fragile argumentum; Scriptura Euchariſtiam panem appellat. Eſto. Idem Patres antiqui ſæpe fecere; idem & facimus. Cur igitur cum quibus nos loquimur, credamur non ſentire?

Neque validius in nos telum expediũt à Domini verbis; *Spiritus eſt qui viuificat, caro non prodeſt quicquam.* Nam ſi ſimpliciter velint intelligi, *carnem Chriſti nil prodeſſe*; quæram ab ipſis, cur igitur dicant in Euchariſtia à ſe ſumi Domini corpus? imò cur dixerit Chriſtus; *Niſi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius ſanguinem, non habebitis*

vitam

vitam in vobis? Sibine repugnantem autumant Chriſtum? An negent ſemper in Eccleſia fuiſſe receptum, *Chriſti carnem prodeſſe ſumentibus*? Omnino cogentur diſtinguere *de modo* quo ſumpta Domini caro proſit, *& de modo* quo non proſit: Nempe Capharnaitas qui Chriſtum audiebant, finxiſſe animis pinguem aliquam, indignamq; rationem, & omnino carnalem, qua is ſe manducandum aſſereret. Ideoq; in hunc ſenſum loquutum eſſe Chriſtum; Non prodeſt caro ſic ſumpta, vt intra vos cogitatis. Altiori, magisq; ſpirituali quàm creditis ratione me tradam, & à vobis ſumptus in cibum *viuificabo animas veſtras*. Ita de modo ſumptionis, non de ipſa ſimpliciter ſumptione, dixit Chriſtus, *caro nil prodeſt*. Nunc autem en ò veſtrum ſcilicet argumentum. Dicit Chriſtus carnem hoc modo ſumptam quem Capharnaitæ ſibi fingebant, neutiquam profuturam: Ergo non proderit eo modo percepta quem Catholici volunt. Atqui, probandũ antè, Sectarie, nos eadem ſentire quæ Capharnaitæ ſenſere, nos ſpiritum *qui viuificat* nolle audire. Porrò vtrumque falſum.

 Ca-

Capharnaitæ nil altius cogitabant (vt ex Scripturis conſtat) quàm Chriſtum vt alij cibi eduntur, ita Corpus promittere; vt in partes ſcinderetur, vt ſaporis carnei eſſet, vt ſumptum deficeret. Nos, *ſpirituali, & viuificanti ratione* ſentimus, verè quidem atque realiter, ſed ſpirituali & incomprehenſibili modo, in Euchariſtia Chriſtum adeſſe, ſumi à nobis totum, inuiolatum, nunquam deficientem. Sic vtrinque conſentient Domini verba, tam illa quibus docet, *Carnem ſuam verè in cibum dari*; quàm alia quibus oſtendit, ſi rem carnaliter cum Capharnaitis intelligas, *carnem omnino non prodeſſe*. Vos autẽ ſi negatis vllo modo prodeſſe *Domini carnẽ*, in hæc verba pugnabitis, *Niſi manducaueritis carnẽ, &c.* Sin aliquo modo, ſed non Capharnaitico illo, ſumi carnem dicitis & prodeſſe: concedemus hoc quidẽ, ſed & addemus in noſtra Eccleſia eſſe ſanctum hunc modum. Nec quid in cõtrarium iſtæ Scripturæ, aut aliæ vllæ habent.

Aitis denique crebrò Scripturas aſſerere, Chriſtum in cælis eſſe, ac fore, donec in vltimo Mundi actu, formidabili Maieſtate aduenìat. Ergo non eſſe in terris,

in Eu-

in Euchariſtia, in manibus Sacerdotum. Expedita reſponſio. Chriſtus in cælo eſt, atque erit, magna illa & viſibili maieſtate, vſque ad conſummationem ſeculi. Nō videtur à nobis publicè illo ſplendore, ac ne verſatur quidem inter nos obnoxius officijs, quæ reuera corpori proſint. qualia olim vnguento diffuſo Magdalena exhibuit, quorumq́; reſpectu Dominus dixit: *Pauperes ſemper habebitis vobiſcum; me autem non ſemper habebitis*. Non de cælo igitur antè deſcendet in *gloria maieſtatis*, quàm omnium ſeculorum hominibus ad iudicium conuocatis. Sed intereſt ſæpenumero rebus noſtris alia ſpecie, alio cultu, pompa minore; adeſt, inquam, ſæpe nobis in terris, ipſe, verè, realiter. Paulo Damaſcum eunti in via apparuit, in via loquutus eſt. Act. IX. Ita Ananias ad Paulum: *Dominus miſit me Ieſus, qui apparuit tibi in via qua veniebas*. Et Barnabas narrauit Apoſtolis, *quomodo* Paulus *in via vidiſſet Dominū, & quia loquutus eſt ei*. Et Act. XXIII. *Sequenti autem nocte, aſſiſtens ei Dominus, ait: Conſtans eſto: ſicut enim teſtificatus es de me in Ieruſalē, ſic te oportet Ro-*

mæ teſtificari. Denique Act. XXVI. *Ego ſum Ieſus, quem tu perſequeris. Sed exurge, & ſta ſuper pedes tuos: ad hoc enim apparui tibi, vt conſtituam te miniſtrum, & teſtem eorum quæ vidiſti, & eorum quibus apparebo tibi*. Neque Angelum dicas, induiſſe ſpeciem Chriſti, vt Paulo appareret. Nam vt prætereeam in Apoſtolorum Actibus ſignatè diſtingui, quando Chriſtus, aut Angelus, Paulo *appareat*. Dubitationem ipſe Paulus exemit. I. Cor. XV. vbi Chriſti reſurrectionem Corinthijs probaturus, ait eum poſt reſurrèctionem viſum Apoſtolis, atque diſcipulis. *Nouiſſimè autem omnium*, inquit, *tanquam abortiuo viſus eſt & mihi*. At certum eſt viſum hunc Paulo aliquot annis poſt Aſcenſionis diem. Diu enim Perſequutor, non Apoſtolus, Paulus fuit; Certum etiam, non Angelum fuiſſe, ſed Chriſtum, qui ſic Paulo apparuit, cùm fuiſſe eundem illum dicat, qui Petro, & Apoſtolis viſus, ad faciendam reſurrectionis ſuæ fidem. Neque enim Angelum dixeris, ſed Dominum ipſum, apparuiſſe Apoſtolis, quadraginta diebus quæ ad Aſcenſionem interceſſerunt à Paſchate.

Ludi-

Ludicrum prætereа ſit Pauli argumentum; Si ſic intelligas; proculdubio reſurrexiſſe Chriſtum, quandoquidem Angelum ipſe viderat ſpecie eius tectum. Adfuit igitur Paulo Chriſtus, adfuit & pluribus Sanctis, *in Terra:* In Sacramento etiam nobis adeſt, ſed tectus, ſed creaturę imagine, atque velis Creatorem celantibus.

Dubitas tamen; & corpus quod in cælo eſt, inquis, an & poterit eſſe in terris? Omnino, Sectarie. Poteſt Domini Corpus duobus locis eſſe: Quod ſi duobus; quidni innumeris? Nam quid corporibus noſtris obeſt, ne in varia ſimul ſede conſiſtant? Nonne naturæ conditio? Qui verò naturam ſic condidit, quidni mutare in alias leges poſſit? Hęc eſt humilis diſciplina; hæc Philoſophia Chriſtiana antiquæ Eccleſiæ. Ambroſius. Lib. II. Hexęm. Cap. II. *Cùm ſermo eius ortus naturæ ſit, iure vſurpat dare legem naturæ, qui originem dedit.* Et Lib. III. Hexæm. Cap. II. *Vox autem Dei efficiens naturæ eſt.* Sed hoc fortè non potes ſatis mente concipere: Certè nec Deum potes; Neque ideò minus eſt Deus. Dei opera ſi ex tua in-

telligendi vi metiris, quàm debilem, quàm obſcurum, quàm à te pendentem effinxeris! Pendet ab eo tua intelligendi vis; non illius à tuo intellectu potentia.

Num operoſius autem, in diuerſis locis ſtatui vnum corpus, quàm duo corpora in eodem; ſiue, vt loquuntur Philoſophi, quàm *penetrationem dimenſionum* dari? Par omnino difficultas. Atqui Chriſtus per ipſum lapidem, *qui erat magnus valdè ad oſtium monumenti*, rediuiuum corpus eduxit, id eſt dimenſionum penetrationem, vbi vellet, dari oſtendit. Nam tunc demum reuolutus eſt ab Angelo lapis, cùm vngendo Domino veniſſet Magdalena. Matth. XXVIII. *Venit Maria Magdalene, & altera Maria videre ſepulchrum. & ecce terræmotus factus eſt magnus. Angelus enim Domini deſcendit de cælo, & accedens reuoluit lapidem, & ſedebat ſuper eum, &c. Reſpondens autem Angelus dixit mulieribus, Nolite timere vos.* Per ſolidos deinde parietes ad diſcipulos venit Chriſtus. Ioannis XX. *Cùm ergo ſero eſſet die illo, vna Sabbatorum, & fores eſſent clauſæ, vbi erant diſcipuli congregati propter metum*

Iudæo-

Iudæorum, venit Ieſus, & ſtetit in medio,&c. Iterum. *Venit Ieſus ianuis clauſis, & ſtetit in medio, & dixit*,&c.

Nugas hìc, ſed indignas, quoſdam veſtrum comminiſci non puduit, per feneſtras forſitan Chriſtum intraſſe, vel per camini deſcendiſſe ſpiracula, foresvè ſoluiſſe, quæ antea clauſæ erant. Impudens dictum, & fallor an ab hominibus intempeſtiuæ dicacitatis famam amantibus. An ſuperuacuum quod tam ſedulò repeti audis, *Cum fores eſſent clauſæ. Ianuis clauſis?* Quò hæc verba, niſi vt deſignaret Ioannes mirum Chriſti introitum, cui ipſe interfuit? aut cur non adderet feneſtra, vel camino foribusvè laxatis irrupiſſe, qui ſignanter de foribus clauſis? Intraſſe foribus obſeratis, Sectarie, nihil eſt aliud, quàm intraſſe præter naturæ leges, per ſolidas fores. Hieronymus, Aduerſ. Iouinian. Lib. I. *Porrò ſi clauſis ingreſſus eſt oſtijs, quod humanorum corporum natura non patitur; ergo Petrum & Dominum negabimus vera habuiſſe corpora, quia ambulauerunt ſuper aquas, quod contra naturam eſt?* Ambroſius in Cap. XXIV. Lucæ. *Habuit autem admirandi*

cauſam

cauſam Thomas, cùm videret clauſis omnibus per inuia ſepta corporibus, inoffenſa compage, corpus inſertum. Et ideò mirum quomodo ſe natura corporea per impenetrabile corpus infuderit, inuiſibili aditu, viſibili conſpectu, tangi facilis, difficilis æſtimari. Ibidem. *Etſi Petrus de reſurrectione crediderat, turbari tamen potuit, cùm videret, quòd ſe Dominus cum corpore, in ea quæ veſtibulis obſeratis, & obſtructis erant ſepta parietibus, improuiſus infunderet.*

Neque tantùm cùm reſurgeret Chriſtus, ſed & cùm naſceretur penetrationem dimenſionum dedit, intactis virginitatis clauſtris è ſanctiſſimæ Matris vtero in lucem erumpens. Refert in eam rem inſigne ſui temporis miraculum Auguſtinus, Lib. XXII. De Ciuit. Cap. VIII. Petroniam, matronam Carthaginenſem, neſcio quem annulum à Iudæo habuiſſe, quem in morbi remedium nudo corpori zona præcingente apponeret. Hanc deinde ad S. Stephani Reliquias iter exorſam. Tunc verò zona illæſa, annulum quem geſtabat decidiſſe, & ipſum illæſum, vt prius Chriſtiano miraculo Iudaica re-

ca remedia ab ea ſubmouerentur muliere, quàm *impetrante Martyre* ſanaretur. Addit. *Non credunt hoc qui etiam Dominum Ieſum per integra virginalia Matris enixum, & ad diſcipulos ſuos oſtijs clauſis ingreſſum fuiſſe non credunt. Sed hoc certè quærant, & ſi verum inuenerint, illa credant. Clariſſima fœmina eſt; nobiliter nata, nobiliter nupta; Carthagine habitat: Ampla ciuitas, ampla perſona, rem quærentes latere non ſinunt. Martyr certè ipſe quo impetrante illa ſanata eſt, in filium permanentis Virginis credidit, in eum qui oſtijs clauſis ad diſcipulos ingreſſus eſt, credidit.*

Hæ ſunt igitur de natiuitate, & reſurrectione Domini ex Scripturis hiſtoriæ; hic illarum hiſtoriarum ex veteri Eccleſia ſenſus; duo corpora, Deo iubente, ſimul eodem loco poſſe conſiſtere, ſiue, vt loquuntur Philoſophi, *penetrationem dimenſionum* ex diuina potentia dari. Atqui certum nõ minus in ſenſus humanos, naturamve pugnare, ita duo corpora inuicem inſeri poſſe, quàm vnum in pluribus locis ſiſti. Non par modò vtrobique, ſed eadem difficultas. Vtrumque ſupra

natu-

naturæ vires, vtrumque infra Dei potentiam agnouit Eccleſia, quæ & Chriſtum penetraſſe parietes, & varijs ſimul locis in Sacramento adeſſe, ſuos ſemper edocuit.

Sed ſunt tria, quæ vos, Sectarij, ægrè decoquitis. Nomen *Miſſæ*; Euchariſtiam dici *Sacrificium propitiatorium*; ipſam denique de Tranſubſtantiatione doctrinam. Miſſa adeò inuiſa vox vobis; vt illam odiſſe, amoris inter vos ſit teſſera. At ſanctam hanc vocem pro celebratione Euchariſtiæ vſurpatã doceri fusè poſſit; niſi compendiò quo cœpi me tenerem. Mille circiter ac trecẽti anni ſunt, ex quo vixit Ambroſius, qui Epiſt. Ad Marcellinã. *Miſſã facere cœpi*, inquit, Et mox *orare in oblatione Deũ cœpi, vt ſubueniret*, &c. S. Teleſphorus Papa, & Martyr, qui per ætatem Ioannem Apoſtolum videre potuerat, iam ſuo tempore *Miſſas* agnoſcit, & in ijs celebrandis multa diſponit: & hoc ipſum fatentur Sectarij. Magdeburgenſes enim Centur. II. Cap. X. vitio illi vertunt, *quòd Miſſas cumulat, & ritum earum auget, atque ad tempus alligat*. En vt incauti dum accuſant Teleſpho-

phorum, Miſſarum vetuſtatem agnoſcunt; imò & nomen, in ipſo Eccleſiæ naſcentis exordio. Sed quicquid ſit de nomine, rem ipſam videamus.

Dicimus Euchariſtiæ celebrationem, eſſe ſacrificium, verè, propriè, propitiatorium. Vos negatis; aut potius quidam ex veſtris. Nobis enim ſaltem tacitè, eruditiores conſentiunt. Iſ. Caſaubonus paucis ante obitum menſibus, in Sereniſſimi Britanniarum Regis triclinio erat. ego illi colloquebar, & alius prȩterea non Catholicus homo, Aulicus, adhuc hodie in Regis familia; & quem, ſi opus, facillimè indicem. Tunc igitur vt ſermo inciderat, contigit de Euchariſtia inter nos agi; quam ego dum propugno; Nihil, inquit Caſaubonus, opus eſt vt labores. ſponte profiteor, & ex antiquæ Eccleſiæ ritibus conſtare contendo, Euchariſtiam eſſe ſacrificium; Nec ſacrificium modò laudis, vt plurimi noſtrum volunt, ſed ſacrificium propitiatorium, ſacrificium ἱλαστικόν. Hæc ipſius verba fuere: ita gemina lingua, cuius generis hoc ſacrificium cenſeret expoſuit. Gaudio ego perfundi; ille alter qui tertius colloquio

ade-

aderat, ita ſentientem vehementer mirari; & verò plus hac voce ſe perculſum aſſerere, quàm *centum Papiſtarum argumentis*. Poteſt ille *veritati teſtimonium perhibere*. Viuit enim; & eſt cum Rege aſſiduus. Catholicus autem adeò nunquam fuit, vt timeri non poſſit, ne ex compoſito, illa fraude nos iuuet.

Et Euchariſtiæ quidem oblatio adeò crebrò ſacrificium à Patribus dicta, vt iam non de nomine Sectarij diſputent; ſed quid intelligendum hoc nomine. *Negari non poteſt* (ait Kemnitius) *veteres quando loquuntur de celebratione Cœnæ Dominicæ, vſurpare vocabula ſacrificij, immolationis, oblationis, hoſtiæ, victimæ: item vti verbis, offerre, ſacrificare, immolare*. Audi porrò vel vnum Auguſtinum, Sectarie; Dices illius æui Eccleſiam, non vſurpaſſe hæc verba tanquam tralatitia, & *figuratè ſumpta*, ſed ea intellexiſſe proprio, vero, ac vſitato ſenſu; vt Euchariſtia ſit ſacrificium, verum, propriè dictum, propitiatorium, non modò pro viuis, ſed etiam pro defunctis.

Igitur morituram matrem ſuam ita loquutam refert. Lib. IX. Confeſſ. Cap. XI.

Po-

Ponite hoc corpus vbicunque, nihil vos eius cura conturbet. Tantùm illud vos rogo, vt ad Domini altare memineritis mei vbi fueritis. Deinde Cap. XIII. De eadem. *Non cogitauit corpus ſuum ſumptuosè contegi, &c. Non iſta mandauit nobis; ſed tantummodò memoriam ſui ad altare tuũ fieri deſiderauit, cui nullius diei prætermiſſione ſeruierat, vnde ſciret diſpenſari victimam ſanctam, qua deletum eſt chirographum quod erat contrarium nobis.* Apertius etiam antè, Cap. XII. *Cùm ecce corpus elatum eſt, imus & redimus ſine lachrymis. Nam neque in eis precibus quas tibi fudimus, cùm offerretur pro ea ſacrificium pretij noſtri, iam iuxta ſepulchrum poſito cadauere, priuſquam deponeretur, ſicut illic fieri ſolet; nec in eis precibus ergo fleui, ſed toto die grauiter in occulto mœſtus eram, &c.* Iam audis, Sectarie, non Auguſtini tantùm matrem, non tantùm Auguſtinum, ſed ipſum illo ſeculo Eccleſiæ morem, ac ſenſum. *Cùm offerretur pro ea ſacrificium pretij noſtri.* Tria hìc habes. Euchariſtiæ oblationem *ſacrificium* eſſe; *propitiatorium* etiam. Nam aut fruſtra, aut impiè ab Eccleſia

ſacri-

ſacrificium Domino offerretur pro mortuis, quod Dominum mortuis propitiare non poſſet. Denique habes, eo tempore puram adhuc, vt dicere ſoletis, Eccleſiam, pro mortuis publico conſenſu orauiſſe. Res hinc adeò liquidæ, adeò certæ, vt ingemiſcendum ſit cæcitati ad eiuſmodi lucem caligare volentium.

Iam de Tranſubſtantiatione quid queruntur? An eos nomen offendit? an quod ſignificatur hoc nomine? Aiunt commentum eſſe Papiſticum, ſub Innocentio III. ortum in Lateranenſi Concilio. Nimirum, quia illic de Tranſubſtantiatione apertè decernitur. Quæro autem, Sectarie, ſi hanc nobis Innocentius fidem tradidit, quis tradidit Græcis? Certè enim prorſus illi nobiſcum in hac parte conueniunt. An qui communioni noſtræ repudium miſerunt, qui Pontificum Romanorum nomen odere, doctrinam eiuſmodi, tanti momenti, tam recenter (vt vultis) à Latinis excogitatam, omnes, omnes apud ſe admiſiſſent, inuiolatam tenuiſſent? At Tranſubſtantiationis nomen haud habent. Quid tum? at rem, at fidem habent. Credunt enim panem, ac vi-

ac vinum, poſt conſecrationem deſinere eſſe panem ac vinum: illicq; ſuccedere verum Domini corpus ac ſanguinem. Quidni igitur quod nunc ſentit Romana Eccleſia, & ſenſiſſe credenda ſit antè quàm in vſu poneretur Tranſubſtantiationis vocabulum; cùm Græci in hunc diem Tranſubſtantiationis vocem non habeant, & nihilo tamen minus in hac parte Romanis conſentiant? Prius quàm vulgò vſurparetur Homouſij nomẽ, an nõ Sancta Trinitas à Chriſtianis credebatur homouſia? Quid ad rem intereſt, ſi ſerò *ſignificatiuum* aliquod nomen, repertum à Theologis, vſuq; receptum eſt; modò prius res eadem in Chriſtiana fide iam fuerit, verbis alijs, alia phraſi concepta?

Quod autem ante Innocentij III. æuũ, de Euchariſtia crediderint Chriſtiani, quæ & nos modò. Facilè ex illis oſtendere, qui ante Innocentium probati Scriptores. Quinquaginta circiter annis, prius expleuit Bernardus mortalitatem, quàm Innocentius III. in Pontificem eueheretur. Quid autem his illius verbis expreſſius, Sermone in Cœna Domini? *Hæc*

eſt verè indulgentia cæleſtis, hæc eſt verè cumulata gratia, hæc eſt verè ſuperexcellens gloria, Sacerdotem Deum ſuum tenere, & alijs dando porrigere. Sed ne teſtimonia illa ſubmoueantur à vobis exceptionibus,vt plerunque inanibus. (Nã fingitis incubuiſſe tunc noctem mortalibus, quæ eos in errorem propulerit) repetamus quæ intemerata veſtro quoque iudicio ſecula extiterunt.

S. Auguſtini ſententiam modò protulimus;imò Eccleſiæ mentem & vſum ab illo deſcriptum; Euchariſtiam eſſe victimam qua deleta ſunt noſtra peccata; eſſe ſacrificium; eſſe propitiationem quæ Deo pro mortuis offertur. Vis antiquiores Auguſtino? S. Iuſtinus Martyr, primo ab Apoſtolis ſeculo, Apolog. II. ad Antoninum Imperatorem. *Quemadmodum per verbum Dei incarnatus Ieſus Chriſtus Saluator noſter, & carnem & ſanguinem pro ſalute noſtra habuit: ſic etiam per preces verbi Dei ab ipſo Euchariſtiam factum cibum, ex quo ſanguis & carnes noſtræ per mutationem aluntur, illius incarnati Ieſu & carnem & ſanguinem eſſe edocti ſumus.* S. Hilarius, tertij

Ec-

Eccleſiæ ſeculi vir. Lib. VIII. de Trinitate. *De veritate carnis & ſanguinis non eſt relictus ambigendi locus. Nunc enim & ipſius Domini profeſſione, & fide noſtra, verè caro eſt, & verè ſanguis.* Sanctus Gregorius Nyſſenus eiuſdem ætatis in Oratione catechetica, Cap. XXXVII. *Rectè, Dei verbo ſanctificatum panem, in Dei Verbi corpus credimus immutari.* Sanctus Chryſoſtomus Homil. LII. in Matth. *Qui maius, id eſt animam ſuam pro te poſuit, quare dedignabitur ſuum tibi tradere corpus? Audiamus igitur tam Sacerdotes, quàm alij, quàm magna, quàm admirabilis res nobis conceſſa eſt; audiamus, oro, & perhorreſcamus, carnes ſuas nobis tradidit, ſeipſum immolatum propoſuit.* Sanctus verò Cyrillus Hieroſolymitanus, Chryſoſtomo ille antiquior, Catecheſi IV. dicit, *ſcire, & pro certiſſimo habere* Chriſtianum hominem, *panem hunc qui videtur à nobis, non eſſe panem, etiam ſi guſtus panem eſſe ſentiat; ſed eſſe corpus Chriſti: & vinum, quod à nobis conſpicitur, tametſi ſenſui guſtus vinum eſſe videatur; non tamen vinum, ſed ſanguinem Chriſti eſſe.* Quid

multis? Nulla primæ Eccleſiæ ætas, nullus Patrum diſcrepauit. Teſtimonia omnium ſeculorum, atque Scriptorum, illi antea tibi dedere, quibus hoc argumentum fuſius proſequi viſum.

Liceat nunc te affari, ſi quis ſanari exoptas, Sectarie. Vnum hoc eſt ex momentis fidei Chriſtianę grauiſſimis, vtrum in Euchariſtia ſit ipſemet Chriſtus, an tantummodo panis, qui figura ſit corporis Chriſti. In tanta re, & qua labi ſit certa pernicies, vide vtra pars tutioribus argumentis accincta ſit. Quòd ad Scripturas eſt, ſit animi impudentis aſſerere liquidiora, imò æquè liquida, pro vobis verba eſſe, quàm illa pro nobis, *Hoc eſt corpus meum*, *Hic eſt ſanguis meus. Panis quem ego dabo, caro mea eſt*. Quædam itaque loca ex ſe perplexa non ſunt; Alia autem quibus interpretatio adhibenda, exponimus, ex hominum certè Maiorum, pluriumq; ſententia, in quibus ingenium, ſcientia, pietas, inſignia fuere. Multò denique aptius inſtitutioni diuinæ, *Hoc eſt corpus meum*. Iam ſi Eccleſiæ mentem qualis ab Apoſtolis fuit, inſpicias; ſciri non melius illa poſſit, quàm

ex

ex Patrum, qui tum vixere ſcriptis. Atqui nullus eſt Patrum, qui de Euchariſtia ſcripſerit, quem ipſi non probemus, quem iudicem defugiamus. Licet enim quidam ex illis ſint interdum obſcuris verbis vſi, quibus etiam ad hæreſes veſtras abuti ſtuduiſtis; Nemo tamen eorum eſt qui hoc modò anxiè ſit loquutus, cuius alia pro nobis verba non extent, liquida ac aperta: Plurimi verò ita ſcripſere, vt cùm ſententiam noſtram aſſerant, ne fingi quidem poſſint, vlla circuitione verborum hæreſi veſtræ fauiſſe. Iam ſi ad Chriſtianorum conſenſum reſpicias; in confeſſo eſt, Latinam, Græcamq; Eccleſiam, vbique denique per Orbem Chriſtianos, vno ſuffragio in noſtram ſententiã conueniſſe: Vt ſi vndequaque argumẽta reſpicias, plura à nobis ſint; ſi eruditionẽ, multo plures doctrina inſignes; ſi ſecula, haud dubiè plura: ſi hominum numerum, vos partibus noſtris conferri puduerit.

Ita per omnia inferiores nobis, vna pertinacia reſtatis, & vitio incredulæ vanitatis, quæ à vobis prudentia, aut ſapientia appellatur; & tota in eiuſmodi

philoſophia eſt, poſſitne hoc Deus; an ſit veriſimile voluiſſe; quæ illinc incommoda naſcantur; quàm hoc indignum maieſtate diuina; Eodem prorſus more, quo Ethnici quæſiere in Chriſtum, Ariani in Trinitatem. Apage importunæ induſtriæ curam. Dei opera cur fiant, interdum agnoueris; quomodo fiant, neutiquam ſcies. Vtar Ambroſij verbis. II. Hexæm. Cap. I. *Quis hæc videns poſſibilitatem rationis infirmo ingenio rimetur? quæ omnia vis diuina incomprehenſibilis humanis mentibus, & ineffabilis ſermonibus noſtris, voluntatis ſuæ authoritate connexuit.*

Si te verò, Sectarie, non mouebit noſtra conſenſio, at moueat cæca inter vos pugna; dum diuiſi in ſectas, dum quid de Sacramento ſentiendum, acerbè certatis. Vtinam ſcias, quàm dulce ad altare procumbere, *vbi Angeli* (inquit Chryſoſtomus Homil. III. in Epiſt. Ad Epheſ.) *hoſtiam cum tremore ſuſpiciunt*; quàm dulce illic Dominum adorare, qui (Auguſtini verbis, In Comment. Pſal. XCVIII.) *in ipſa carne hic ambulauit, & ipſam carnem manducandam nobis ad ſalutem*

de-

dedit : quàm denique omni humana ſuauitate prçſtantius, relictis ambagibus fidere Dei verbo, cui tot antea ſecula ſunt aſſenſa ; agnoſcere eſſe hoc Domini corpus, quod Dominus ſuum corpus eſſe aſſeruit; & ore carneo carnem Domini idonea humilitate ſuſcipere, vt effectu Sacramēti, & Spiritu qui viuificat, animas noſtras alat. Nemo hæc gaudia ante Antichriſti tyrannidem à fidelibus tollet, nemo niſi expertus deprehendet.

CAP. III.

Propugnatur Liberum hominis arbitrium. Ex ſententia Sectariorum ſequi, vt Deus, peccati author, imò propriè peccator ſit.

PLVRES olim Sectarij oppugnarunt plures fidei partes; ſoli iſti hoc ſeculo penè omnes; ſiue diuinæ iracundiæ fuit, vt infelicitas ſuperiorum ætatum in iſtam conflueret; ſiue beneficij loco hanc cautionem dedit, vt & illorum miſeriæ pijs lachrymis ingemeremus, & horror eſſet ad eorum fidem accedere, qui in omnibus à nobis abhorrent. Eccleſiam euertunt, in Sacramenta pugnant, Paſtorem inceſſunt maledictis. Traditiones omnes, Scripturarum etiam partem, eripi volunt. Ecce

au-

autem nobis quoque nos ipſos non relinquunt; Liberumq́; arbitrium, quo nihil in humana natura præſtantius inceſſunt iniurijs, vt ſeruum, vt captiuum. Ita vna opera & hominibus bona adimunt, & in Deum conferunt mala; cuius partes in hominis peccato eas ſtatuunt, vt ipſemet neceſſariò peccati author ſit, & cum peccatoribus peccet.

Longè ab hac impietate Scripturæ, longè Patres; in quibus nihil vſquã frequentius, quàm datam homini optionem ad virtutes aut vitia; vt ideò in culpa ſit quãdo peccat, quia potuit non peccare; ideò à crimine inſons Deus, quia hominem nunquã cogit ad crimen. Sed nec homini ſolùm in hac parte ius ſui, vt liberè peccet; verùm vt & ipſi in benè agendo libertas ſit; qua gratiã Dei, vtique ad omnia bona neceſſariam, aut repudiet, aut admittat. Hoc adeò ex naturæ lumine, ex Scripturarum, & Eccleſiæ ſenſu; vt *à tenebris conculcatos* dixeris, quos illa lux fugit. Conſenſus verò Patrum in eo mirabilis; nec modò illorum qui ante Pelagij hæreſim, ſed etiam qui poſtea floruere. Ipſe Caluinus, in Reſponſione ad Pighium,

ghium, qui eruditè egerat Liberi Arbitrij cauſam, vltrò fatetur, Hilarium, Hieronymum, Chryſoſtomum, à Liberi Arbitrij partibus ſtare. Ita me amet bona mens, vt illorum ſanctitatem, atque ſcientiam, Caluino prætulerim. Et his tribus, alios Patres bono iure addere potuiſſet, ſi tam verum amaſſet quàm hæreſim ſuam.

Sed iam fortiſſimè depugnatum in hac arena eſt, ab egregijs viris. Nos veluti ad ſpicilegium relicti, quædam ex Scripturis argumenta, ex rationibus etiam, Patribusq; hic dabimus; vt ſcias in re adeò liquida deeſſe nunquam poſſe argumenta quærentibus. Primum nobis argumentum ex II. Paralip. Cap. XXIV. *Spiritus itaque Dei induit Zachariam filium Ioiadæ Sacerdotem, & ſtetit in conſpectu populi, & dixit eis, Hæc dicit Dominus Deus, Quare tranſgredimini præceptum Domini, quod vobis non proderit, & dereliquiſtis Dominum, vt derelinqueret vos?* Vides, vt prius dereliquerit Deum populus, quam populum Deus, priusq; ab auxilio ipſi receſſerint, quàm ab illis auxilium. Quandiu verò non receſſerat ab illis diuinum auxilium, quis

dubi-

dubitat quin potuerint cum Deo permanere? Cùm ergo permanere potuerint, neque tamen permanſerint, liberum arbitrium omnino illis fuit, inclinandi in vtram vellent partem.

Adhuc apertiùs II. Paralipom. Cap. XXXVI. *Mittebat autem Dominus Deus Patrum ſuorum ad illos, per manum nunciorum ſuorum, de nocte conſurgens, & quotidie commonens: eo quòd parceret populo, & habitaculo ſuo. At illi ſubſannabant nuncios Dei, & paruipendebant ſermones eius, illudebantq́; prophetis, donec aſcenderet furor Domini in populum eius, & eſſet nulla curatio.* Atqui vel his vocibus Prophetarum, cęterisq́; remedijs quæ tunc Deus Iudaicæ perfidiæ adhibebat, ita Iudæi poterant vti vt Deus *illis parceret, & habitaculo ſuo*; Vel non poterant. Si poterant, nec fecerunt. ecce illam, quam modò propugnamus libertatem arbitrij. Si non poterant, non inepta modò Scriptura eſt, ſed prorſus à vero exerrat; dum aſſerit, ideò his illos monitis à Deo oneratos, *vt parceret populo, & habitaculo ſuo*.

A Paralipomenis ad Iſaiam diuertamus.

mus. Cap. LXV. *Expandi manus meas tota die ad populum incredulum, qui graditur in via non bona poſt cogitationes ſuas*. Quid eſt, Deum expandere ad incredulos manum, niſi illis ita manum auxilij ſui porrigere, vt poſſint tenere illam manum, & hac ope ſuſtolli de peccatis? Cur expandit, niſi ad auxilium? quale autem auxilium, ſi hi quibus ferebatur eo iuuari non poterant? aut cur exprobrat non vſos auxilio, niſi quia poterant vti? Eadem ſententia, Prouerb. I. *Quia vocaui, & renuiſtis; extendi manum meam, & non fuit qui aſpiceret*. An is renuere dici poteſt, Sectarie, qui vocantem non audit, aut qui non poteſt annuere? Aut cur queritur Deus, quòd cùm manum extendiſſet, nemo aſpexerit, niſi quia extenderat vt aſpiceretur? Pergit Dominus apud Iſaiam. *Numerabo vos in gladio, & omnes in cæde corruetis; pro eo quòd vocaui, & non reſpondiſtis: locutus ſum, & non audiſtis: & faciebatis malum in oculis meis, & quæ nolui elegiſtis*. At quæ, ò Domine, culpa illorum? aut cur iraſceris, hos non tibi reſpondiſſe, qui reſpondere non poterant?

Cur

Cur eos ad maiora ſupplicia deſtinas, quàm ſi omnino non vocaſſes, omnino non loquutus illis eſſes? Quid errauere? quid miſeri meruere, ſi non hoc præſtiterunt quod eos voluiſti pręſtare non poſſe? An æternis ideò ſupplicijs hos multabis? *Abſit à te, vt rem hanc facias: qui iudicas omnem terram, non facies iudicium hoc.* Atqui aut id facies, eriſq; iniuſtus; aut grauiter errant Sectarij, qui hoc tuæ Maieſtati audent affingere. Sed quid liquidius vltimis verbis? *Et quæ nolui elegiſtis.* Quàm ridiculum, vt dicamur eligere, ad quod neceſſitate adigimur? Num eligit paupertatem qui diues eſſe non poteſt? num tenebras qui à luce excluſus eſt? Quæ illa Philoſophia, vt non libertatis eſſe, ſed coactionis dicatur electio? Mendax ergo Scriptura; neque elegere impij quæ noluit Deus; vel alia via erat (nempe mandatorum Domini) quam potuerunt eligere. Electio enim alterius rei reſpectu dicitur, quam reſpuas.

Sed iam Chriſtũ audite Sectarij, apud Matthæum Cap. XXV. In poſtremo mundi actu, in impios ſententiam feret, quod

ſibi

ſibi egeno, ſitienti, nudo, captiuo, nullam opem attulerint. Atqui iniuſta ſententia erit, niſi nudum Chriſtum tegere, eſurientem paſcere, ægrum viſere potuerunt; id eſt, niſi his operibus collatis in egenos, potuerunt *ab ira ventura, & ab arcu declinare*. Reſponderent tunc impij, non quod reſponſuros Dominus ait, *Domine quando te vidimus eſurientem*, &c. Sed potius; Domine, ſcis non potuiſſe nos facere, quod quereris eſſe omiſſum. Tua verius culpa eſt, qui non dediſti poſſe; quàm noſtra qui non accepimus. Idem eſt, ac ſi dicas, ite in ignem æternum, quia cælum digito non tetigiſtis, quia Lunam in Ecclypſim deficere paſſi eſtis, quia mare continuatis poculis non hauſiſtis.

Nec obſcurius pro nobis Apoſtolus. I.Corinth.X. *Fidelis autem Deus eſt, qui non patietur vos tentari ſupra id quod poteſtis, ſed faciet etiam cum tentatione prouentum, vt poſſitis ſuſtinere*. Si ſupra id quod poſſumus, non tentamur; ergo vbi peccamus, poſſumus non peccare: Si poſſumus non peccare, peccamusq́; nihilominus; ergo libertas arbitrij nobis eſt,

qua

qua aut Deo aſſentiamur, aut Dæmoni. Ait, *vt poſſitis ſuſtinere*. Atqui nihil dicimur poſſe, vt vel puero notum, niſi quod ſit in noſtra poteſtate; ſi hoc autem in noſtra eſt poteſtate, liberè, & voluntariè, non ex neceſſaria vlla determinatione, benè agimus, aut peccamus. Id enim ad quod neceſſariò determinamur, quis adeò abſurdus, qui eſſe exiſtimet in noſtra poteſtate? Nec ſimpliciter dixit, *vt ſuſtineatis*, ſed, *vt poſſitis ſuſtinere*. Illic enim hos ipſos qui ſuſtinere poſſunt, poſſe etiam non ſuſtinere, ſed ſi voluerint labi, diſertè pronunciat. *Itaque qui ſe exiſtimat ſtare, videat ne cadat*.

Audi iam Ambroſij ſenſum, quem modeſtè impudentes, ſaltē Luthero, Caluinoq; prætulerint. Lib. I. Hexæm. Cap. VIII. *Et certè in nobis eſt moderari ſtudia, cohibere iracundiam, coërcere cupiditates: in nobis eſt etiam indulgere luxuriæ, adolere libidines, inflammare iracundiam, vel inflammanti aurem accommodare, eleuari magis ſuperbia, effundi in ſæuitiam, quàm reprimi humilitate, diligere manſuetudinem*. Pergit paulò pòſt; & nos affectuum noſtrorum dominos vocat.

Illa

Illa cauenda quæ ex noſtra voluntate prodeunt, delicta iuuentutis, & irrationabiles paſſiones corporis. Quorum igitur nos ſumus Domini, horum principia extrinſecus non requiramus, nec deriuemus in alios, ſed agnoſcamus ea quæ propriè noſtra ſunt. Quod enim poſſumus non facere, ſi nolumus, huius electionem mali nobis potius debemus quàm alijs aſcribere.

Hæreticus, vt hinc cõſtat, Sectarie, iſte Ambroſius, aut tu hæreticus: Cæca illius æui Eccleſia, quæ eum vt orthodoxũ laudauit, aut tu cæcus, qui ab illa mente deflexeris. Agnouit eandem arbitrij libertatem, pius apud Auguſtinum Chriſtianus (Lib. VIII. Confeſſ. Cap. VI.) qui his verbis ſe ipſe ad monaſterium inuitabat. *Maiornè poterit eſſe ſpes noſtra in palatio, quàm vt amici Imperatoris ſimus? Et ibi quid non fragile, plenumq; periculis? Et per quot pericula peruenitur ad grandius periculum? Et quamdiu iſtud erit? Amicus autem Dei, ſi voluero, ecce nunc fio.*

Sed cui ſano liceat dubitare de Antiquorum in hac parte ſententia, poſt hæc

S.Iu-

S. Iuſtini Martyris verba, quæ proferri in vos ſolent, ex ipſius Apologia, ad Antoninum Imperatorem? *Niſi libero arbitrio genus humanum, & res turpes fugere poteſt, & pulchras ac bonas ſequi, extra cauſam, culpamq́; eſt eorum, quæ quoquomodo aguntur. Sed ipſum libero arbitrio, liberaq́; voluntate, & rectè facere, & peccare, docemus.*

At nos ſcilicet ad Pelagianos Sectarij dicunt accedere; nimis humanæ naturæ tribuere; Gratiã Dei habere viliorẽ. Abſit hoc nefas. Pelagiani volebant Naturæ viribus, & ipſa arbitrij libertate, quæ lege exteriori adiuta ſit, vel interiori excitatione tantummodo reuelante, præter aliam gratiam Dei vllam, à peccato diuertere hominem poſſe, virtutem amplecti, ſanari, iuſtificari. Pelagianorum hanc hæreſim contraria hæreſi vos nũc oppugnatis, Sectarij; libertatem arbitrij, quam nimium illi extulerant, ita prementes, vt dicatis hominem ex libera electione non peccare, ſed ex violentia corruptæ naturæ, ſimulq́; *determinatione diuinæ voluntatis*, cui decretũ eſt, vt fiat hoc peccatum: cùm quid verò ſynceri à nobis ſit;

ne in hac quidem parte Libero Arbitrio locum eſſe; ſed hoc totum ex Gratia Domini promanare, ita mouentis, atque impellentis voluntatem, vt ad hoc pium opus *neceſſaria omnino determinatione* ſe applicet. Ita Deo peccata tribuuntur, ita meritum nobis eripitur; & ſtultum ſit de ſceleribus, vitijsq; dolere; cùm, ex illa ſententia, non ſint à malitia & electione mortalium, ſed *à voluntate & diſpoſitione Dei*, qui eadem vi hos ad peccata, hos ad virtutes pellit.

At Eccleſia ab his furoribus ita diuertit; vt ſentiat nihil boni poſſe nos facere, nihil velle, niſi *ſpeciali auxilio gratiæ Dei*, hæc bona ſuggerentis, ad hæc opera adiuuantis. Hac ſententia Pelagianos in hæreticis refert. Sentit tamen inuitari nos à Deo, atque iuuari, & ad bona moueri non cogi; & habere Libertatē Arbitrij, qua Gratiæ Dei conſentire poſſimus, aut ab ea diſſentire; ita vt nec boni aliquid ſine Deo poſſimus efficere, & cum Deo qui nō cogit, ſed inuitat, & adiuuat, adhuc poſſimus non facere. Ita proſcribit hæreſim veſtram; Scripturasq; conciliat, quarum illæ, à Deo pendere virtu-

tes, bona opera, recta conſilia, prædicant; aliæ verò mortalibus indignantur, qui virtutem repudiarunt, qui vitium elegerunt.

Sed & eadem arbitrij libertate peccare homines cenſet Eccleſia. Non quòd Naturæ viribus poſſimus obſtare; ſed quod omnibus *ſufficiens gratia Dei* adſit, qua ſi vtimur poſſimus de *tentationibus* triumphare. Eo modo Scripturæ non pugnabunt, nec ſecum ipſi Patres; dum nunc aiunt noſtra culpa & electione nos peccare; nunc, ſine Dei auxilio non ſatis virium voluntati noſtræ eſſe, vt à peccando abſtineat. Nam vt homo innata vi, abſque alimento viuere quidem haud poteſt, & tamen voluntariè mori dicetur, ſi ad cibum porrigere manum nolet: Ita fragilis & corrupta peccato voluntas, non vtique per ſe poteſt, & abſque alimento gratiæ Dei, in vita ſpirituali perſeuerare, & à malo, ad quod impellitur, abſtinere: ſed quoniam poteſt gratiæ Dei ope peccato reſiſtere; ſi id non faxit, cur non dicatur ſua culpa perijſſe? cur non dicatur potuiſſe viuere, & mori voluiſſe? cur non Deus indignetur ſuam legem ab homine

violatam, qui ne eam violaret iuuari non voluit?

At quàm ridiculè nos vocatis in Pelagianam infamiam? Pelagium plus iuſto Liberum Arbitrium extollentem, damnauit antiqua Eccleſia, & in eum Hieronymus illius Eccleſiæ filius editis libris inuectus eſt. An autem credibile, Hieronymum his in Pelagium libris, nimium Libero Arbitrio tribuiſſe, ideſt incidiſſe in hæreſim quam tunc maximè caſtigabat? Ecce autem quid illic cenſuerit. Proœm. in Dial. Aduerſ. Pelag. *Breuiterq́; calumniantibus reſpondemus, qui ſua in nos maledicta conferunt, Manichæorum eſſe hominum damnare naturam, & Liberum auferre Arbitrium, & adiutorium Dei tollere.* En vt æquo ſuffragio, tam vos qui Liberum aufertis Arbitriũ, quàm Pelagianos proſcribit, qui adiutorium Dei tollebant. Deinde Lib. I. *Sic Liberum homini ſeruamus Arbitrium, vt Dei per ſingula adiutorium non negemus.* Num non illa quàm nos Catholici propugnamus ſententia? Inde Lib. III. *Egonè Liberum tollo Arbitrium, qui in tota diſputatione mea nihil aliud egi, niſi vt omnipoten-*

nipotentiam Dei cũ Libero Arbitrio conſeruarem? Denique totis his Libris nihil aliud ſtatuit, quam quod hodie Romę. At ſi tunc alia Eccleſiæ fides erat, cur vt Pelagium ſic & Hieronymum non damnauit? cur à nemine æqualium in eo argumento reprehenſus? imò cur laudatus ab omnibus?

Criminum igitur culpam in peccatorem referimus; vos in Deum; quamquam quod re ipſa facitis verbo negetis. vt, quod ille de parricidio dicebat, inde ſciamus difficilius excuſari ſacrilegium quàm admitti. Sed ò tandem Sectarij, tantum facinus vel patrare erubeſcite, vel audete agnoſcere. Nos quidem profitemur, tam peccatoribus quàm peccatis ad gloriam ſuam Dominum vti, qui ſolus ex malo bonum facit. Pharaonis cum Moyſe lucta miraculis cauſam dedit. Iudæorum ſcelere victima Patri oblata eſt; & hinc ſalus fidelibus. Inter hæc tamen *Deus intentator malorum eſt*. Nec in iſtis aliæ eius partes, quàm quòd vel ob illorum mortalium anteacta facinora, vel ob diuini iudicij diſpenſationem arcanam ac iuſtam, ita recedit, ita gratiæ ſuæ

lumen ab indignis abſcondit, vt deinde iuſtè ac meritò ſuæ fragilitati relicti, in ſcelera impingant, quæ vitare quidem poſſint, at nolint; quæque illis ad damnationem ſint, Deo autem ad probationem bonorum, & ad miſericordiæ, aut judicij ſui lucem, denique ad humanarum rerum ordinem, qualem ipſe præuiſa malorum nequitia ab æterno inſtituit. Itaque indurare dicitur corda, vbi aliam gratiam non concedit, quàm qua vti poteſt homo, & qua tamen vti non volet. Iuſtè itaque eo modo peccator obduratus, & Deo volente; & iniuſtè nihilominus peccat, ac Deo nolente.

Vos porrò, Sectarij, longè aliam rationem inijſtis. Creditis Deum non modò permittere, ſed velle peccata. malitiam non ab homine proprio marte productam; ſed habere Deum authorem: Deum operari peccatum per hominem; Deum hominibus, diaboliſq; *mandare* vt maleficia concipiant, moliantur, perficiant. Dei ordinatione iniectam Adamo, cæteriſque deinde mortalibus, peccandi neceſſitatem; Deum excitare, impellere, mouere, ad peccandum. Hor-

ren-

rendas illas voces, & ſupra barbarorum inhumanitatem feras, ex veſtris Anteſignanis habemus, Zuinglio, Caluino, atque Beza. Multi tamen ex veſtris, quos nunquam penetrare contigerit in illa ſuorum fœda myſteria, ad has voces exhorrent; neque tamen effecerint aut illas non eſſe ex ſuæ ſectæ norma; aut inde non ſequi, Deum verè ac propriè peccati eſſe authorem; imò verè, propriéque peccare. Zuinglius Serm. De prouidentia. Cap. VI. *Vnum igitur, atque idem facinus, puta adulterium, aut homicidium, quantum Dei eſt authoris, motoris, impulſoris, opus eſt, crimen non eſt; quantum autem hominis eſt, crimen ac ſcelus eſt*. En tibi Deum, adulterij authorem, motorem, impulſorem. quid reſtat, niſi vt adulterum, inſtar Iouis, effingant? Minus vile ducitur agere adulterum quàm lenonem. Addit: *Mouet ergo* Deus *latronem ad occidendum innocentem etiam ac imparatum ad mortem*. O furiale os! Nec mitior in Deum Caluinus, paſſim in eandem ſententiam infandæ philoſophiæ argumenta congeſſit. Ex tot locis quibus ipſe hoc ſcelere ſe

aſtrinxit, ſatis erit duos exſcribere. Multò plures antè dederunt, quibus hanc blaſphemiam prolixè arguere curæ fuit. Igitur Lib.I. Inſtit. Cap.XVII. §. XI. ait, *diabolum totamq́; improborum cohortem, ſic omnibus partibus manu Dei tanquam fræno cohiberi, vt nec concipere vllum aduerſus nos maleficium, nec conceptum moliri, nec ad perpetrandum, ſi maximè moliantur, digitum mouere queant, niſi quantum ille permiſerit, imò niſi quantum ille mandarit.* Deus ergo Caluine ex tua ſententia, flagitia fieri mandat? Atqui, vt naturali ratione lex ſtatuit, *quod quis mandato facit iudicis, dolo facere non videtur, cùm habeat parere neceſſe.* Idem Caluinus Lib.III. Inſtit.Cap. XXIII. §.IX. *Excuſabiles peccando haberi volunt reprobi, quia euadere nequeunt peccandi neceſſitatem: præſertim cum Dei ordinatione ſibi inijciatur huiuſmodi neceſſitas: nos verò inde negamus ritè excuſari, quandoquidem Dei ordinationi, qua ſe exitio deſtinatos conqueruntur, ſua conſtet æquitas, nobis quidem incognita, ſed illi certiſſima.* Imò quicquid garrias, excuſabiles eſſent illi, Caluine; ſed tu blaſphe-

blaſphemus, tu inexcuſabilis, qui ſcribere auſus, *Deum mandare Satanæ, improbisq́; mortalibus, vt flagitia perpetrent; Dei ordinatione inijci facinoroſis peccandi neceſſitatem. Peccatores neceſſitatem peccandi non poſſe euadere.*

Quæ flagitijs inde libertas? aut cur mortalium vllus ſtudeat, tentationi, aut peccato reſiſtere, ſi credat peccata omnia ita ex Dei ordinatione pendere, vt quicunque peccat non poſſit non peccare, cùm *à Deo ordinatum* ſit vt peccet; & quicunque non peccat, peccare non poſſit, cùm *ordinatum* ſit vt nõ peccet? Quò in tentationes remedia? quò fuga peccati? Vana illa, ſi hæc vera. Ordinationi diuinæ quæ neceſſitatem inijcit, totam rem iuſtè homo reliquerit; non ſuæ curæ, quæ inutilis, & in illam neceſſitatem pugnare non poteſt. Cur porrò quis plectatur ob admiſſum à ſe facinus, quod Deus fieri mandauerit, imò ad quod coëgerit? Plectetur, inquies, quia hoc facit, non vt obtemperet Deo, ſed vt cupiditati inſeruiat. Itane? At ſi id faciat, vt ſit Dei voluntati morigerus, an tunc verò non peccabit? Sentiat ſcilicet aliquis

Caluiniſta, ſe ad furtum, aut aliud ſcelus impelli; credit Deum ad hoc facinus impulſorem ſibi eſſe; credit hanc tentationem non ſolùm Dei permiſſu, ſed & iuſſu, in illum incumbere; Credit denique ſe non poſſe hoc ſcelus ſiue admittere, ſiue effugere, niſi *ex ordinatione Dei*: id eſt, niſi Deus *mandet ac neceſſitatem ei iniȳciat*, qua hoc ſcelus, aut admittat aut fugiat. Si igitur ſecum ipſe ſic loquatur. Deus me impellit vt furer: Experiar, vtrum ex ipſius *ordinatione* ſit, vt furto me aſtringam. quandoquidem *qui Dei ordinationi reſiſtunt, ipſi ſibi damnationem acquirunt*. Rom. XIII. Ac præterea niſi neceſſitatem mihi iniȷceret, vt furari iam velim, velle non poſſem. Denique ſi mandat hoc furtum à me fieri, fiet omnino, nec poſſum, imò nec volo, illi obſiſtere. Si non mandat, quicquid coner, nihil efficiam. In hanc ſententiam compoſitus an peccat Caluiniſta, ſi furto ſe obſtringat, ſi cædibus ſæuiat, ſi in quæcunque impellitur det ſe præcipitem? Credit à Deo ſe cogi vt velit; paret cogenti Deo, & quidem eo animo, vt illi obſequatur.

Præ-

Præterea quæ ratio vt dicatur potius homo peccare, eſſe ſceleratus, eſſe plectendus, cuius voluntate eo modo quo cenſetis vtitur Deus ad alium ferro mactandum, quàm lapis aut murus, cuius pondere vtitur etiam Deus ad hominem obruendum, aut foſſa quæ interceperit nocte errantem, aut fera quæ in viatores inuaſerit? Si, inquam, *voluntati* Dominus *mandat* vt velit occidere, cur plus peccet illa voluntas, quàm aut Leo, aut ruinoſus paries, aut etiam aconitum, quo quis incautus occiderit? Siquidem illa voluntas poſt eiuſmodi Dei *mandatum*, poſt *ordinationem* Dei, non poteſt non velle occidere, nec plus poteſt ſe regere, quàm aut Leo feritatem, aut paries pondus, aut ſui veneni vim ſtirps quæcunque ſucco funeſta. Cur plus igitur illa voluntas peccet, quàm aut aconitum, aut murus, aut Leo? Certè vt homini vitio verti non poteſt voluntatem à Deo ſibi datam; ita nec culpa erit, eam voluntatem à Deo ſic adigi, vt neceſſariò id velit quod eam velle vult Deus.

Ita ex veſtra ſententia, peccati Deus author, imò ſolus peccator eſt, qui *efficaciter*

citer ad peccandum impellit, qui peccata fieri *mandat*, qui in eo ſtatu voluntatem hominis collocat, vt peccare neceſſariò velit. Luctuoſa res, eſſe repertos tam blaſphemæ ac barbaræ ſententiæ viros, inter nominis Chriſtiani cultores; Nec Arium, nec Manichęum putem, plus diuino honori detraxiſſe. Nam quid non hæreſi iſta confudiſtis, Sectarij? Pugnatis in rationis, ac iudicij normam, in liquidiſſima verba Scripturæ, in apertiſſimas ſententias Patrũ (plures enim quinquaginta ad hanc noſtram de Arbitrij libertate ſententiam numerantur) denique in veteris & hodiernæ conſenſum Eccleſiæ. Quæ omnia vultis eludi, primùm pertinacia occupati animi, ac miſerè obloquentis, perplexis deinde aliquot à Scriptura, ac Patribus argumentis; quæ ideò deeſſe non poſſunt, quòd in re toties repetita interdum obſcurius, interdum è re nata anguſtius, laxiusvè loquutos authores oportuit. Ne ſic quidem ab obliquarum mentium ſubtilitate, Scripturiſq; ac Patribus, in Deum, in Trinitatem, in Chriſtum argumenta defuerint.

CAP.

CAP. IV.

Fidem non ſufficere ad ſalutem. Multipliciter errare Sectarios, dum ſe de ſalute certos credunt. Omnia hominum opera non eſſe peccata. De peccato mortali, & veniali. Abſurdiſſimam impietatem neceſſariò ſequi ex ſententia Sectariorum.

EVERTERE libertatem arbitrij, neceſſitatiq; peccata tribuere, aditus hæreſiarchis fuit, vnde in omnem pietatem graſſarentur. Exploranda ex illis aliqua quæ inde reuera conſequuntur, aut quæ de induſtria conſequi illi volunt; Aiunt igitur veram fidem ad ſalutem ſufficere. veros Chriſtianos (quales ipſi ſibi videntur) de ſalute certos eſſe. Omnia hominum opera eſſe pecca-

peccata. Ex rei natura non eſſe in peccatis diſcrimen eiuſmodi, vt hæc ſint venialia, illa mortalia: Sed peccata omnia reprobis mortalia, omnia venialia eſſe electis. Meritoria, & ſupererogationis opera, commentum eſſe papiſticum, impium, riſu dignum. Inter hæc monſtra non tantum diuina lex violatur, ſed imminet legum humanarum triſtis euerſio, & præter pietatis exilium, Orbi quoque abominanda barbaries.

Dicis, Sectarie, fidem ſufficere ad ſalutem. Cur igitur de operibus tam crebrò Scripturæ? An vt illæ decipiant? an & illæ deceptæ ſunt? Pauciſſima de multis collegero. Pſal. LXI. *Et tibi Domine miſericordia, quia tu reddes vnicuique iuxta opera ſua*. Matth. XII. *Omne verbum otioſum quod locuti fuerint homines, reddent rationem de eo in die iudicij*. Matth. XVI. *Filius enim hominis venturus eſt in gloria Patris ſui, cum Angelis ſuis, & tunc reddet vnicuique ſecundum opera eius*. Apocalyp. XIV. *Beati mortui qui in Domino moriuntur, &c. Opera enim illorum ſequuntur illos*. Et Matth. XXV. de operibus quæſiturum ſe Dominus,

nus, & propter hæc hos ſe ad cælum, hos ad inferos miſſurum pronunciat.

Legimus quidem, per fidem nos ſaluari, per fidem iuſtificari; certè; quia *ſine fide impoſſibile eſt placere Deo.* Hæc enim eſt radix, hæc iuſtificationis fundamentum; vt docuit Concilium Tridentinum, Seſſ. VI. Cap. VIII. Sed & præter neceſſariam fidem, neceſſaria vtique & alia ad ſalutem. Vitæ domicilium in corde ſchola medicorum conſtituit; neceſſaria tamen cerebri temperies, iecoris, pulmonisq; officium. Ita neceſſaria Fides, ſed illa non ſola. *Si habuero* (inquit Paulus, I. Cor. XIII.) *omnem fidem, ita vt montes transferam, Charitatem autem non habuero, nihil ſum.* En verò, Sectarie, aliquid præter fidem, quod neceſſarium ad ſalutem. Fides, inquit Apoſtolus, ſine charitate non prodeſt; Fides, inquiunt Sectarij, ad ſalutem ſola ſat eſt. Alterutra pars errat. Vtra ſit, quis cordatus poſſit ambigere?

Num quid præterea Iacobi Apoſtoli verbis diſertius, Epiſtolæ ſuæ, Cap. II? *Videtis quoniam ex operibus iuſtificatur homo, & non ex fide tantùm.* Nec dixeris

ris cum Caluino. Lib.III. Inſtit. Cap.II. & XVII. non de vera, ſed vmbratili fide Iacobum hìc agere: Adeò miſera declinatio, vt mirer niſi ab abſurdis eſſe probatam. Nam ſi hic ſermò de non vera, ſed vmbratili fide, non dixiſſet Iacobus, *ex operibus iuſtificatur homo, & non ex fide tantùm*; ſed potius; non ex eiuſmodi fide vllo modo iuſtificatur homo; ſed ex vera & perfecta. Si hæc inquam, de qua loquitur fides, non eſt ea quæ alijs neceſſarijs virtutibus coniuncta *iuſtificat*, malè addiderit; *non ex fide tantùm* iuſtificari hominem; dicendum fuerat, ex illa fide nullo modo hominem iuſtificari. Finge enim hominem cum ea fide quam Caluinus hìc ſomniat: addas illi *circunſtantias*, vt loquuntur, quamlibet pias, nunquam vel iudice Caluino efficies, vt hæc fides ſit ad iuſtitiam valitura. Ergo ineptè Apoſtolus partem iuſtificationis in illa fide conſtituit; vel Caluinus ineptè in exponenda Apoſtoli mente deceptus eſt. Sed quem fucum diſertiſſimis verbis faciant, *Videtis quoniam ex operibus iuſtificatur homo?* Certè vel ex operibus homo iuſtificatur, vel non iuſtifica-

ficatur: ſi non iuſtificatur falſa eſt Iacobi ſententia; ſi iuſtificatur, falſa Lutheri, atque Caluini.

At, inquies, fidem volumus viuam, ideſt operibus & charitati coniunctam. At repono, vos nugari; Neque hoc quęrere. Nã & Lutherus ſcribit, De Capt. Babyl. Cap. De Bapt. fidelem, quicquid agat, perire non poſſe, dũmodo infidelis eſſe non velit. & nuſquã Caluiniſtæ negauerint, fidem ad ſalutem ſufficere, quà peccata remiſſa ſibi credant, *per ſanguinem Chriſti*. Atqui hæc fides poteſt haberi ſine bonis operibus, aut vera in Deum charitate; ſed cum fide tantummodò, aut verius dicam præſumptione charitatis Domini in nos.

Sed demus vos per *fidem iuſtificantem* intelligere illam fidem, quæ operibus & charitati coniuncta eſt. Nihil minus nugamini, res diuerſas vno verbo complexi, vt ſub eiuſmodi confuſione fallatis. Nam ex Páulo habemus, fidem ſine charitate poſſe conſiſtere: (*ſi habuero omnem fidem, charitatem autem non habuero*, &c. inquit:) Ac proinde fidẽ & charitatem diuerſiſſimas eſſe virtutes: quod

& liquidò rurſus docet. *Nunc autem manent fides, ſpes, charitas; tria hæc, maior autem horum eſt charitas.* Adeò vt cùm fides charitati coniuncta eſt, non ideò tantùm homo *ſaluetur*, quòd habeat fidem; ſed quòd habeat aliquid præter fidem; & per fidem crediderit, per charitatem amauerit; vt ſit neceſſaria ad ſalutem charitas æquè ac fides. Quæ igitur verborum ambages; aut quæ vobis authoritas ſignificationes nouas tribuendi vocabulis; vt *fidei* nomine *charitatem* velitis contineri, quæ prorſus à fide diuerſa eſt?

Sed & vulgus hac voce percepta *fidem ſufficere, opera meritoria nulla eſſe*, ſenſum quem verba palàm, ac verè habent, arripiunt; inertiæ ſuæ fauent; omne præſidium in fide collocant; opera, vt inutilia, & ex ſe moleſta abijciunt. Quàm à me hæc verè ſat produnt triſtiſſima inter vos exempla, operũ incuria, in fide inſana ſecuritas. Neque ex errore populi, ſed ex veſtra Theologia eſt illa dementia. Non enim opera (quicquid interdum perplexè loquamini) cum fide poſtulatis; ſed ſimpliciter fidem. Nam ſi peccata omnia

(vt

(vt docetis) venialia ſunt electis, ſequitur vos, qui ex veſtra ſententia eſtis electi, peccare non poſſe mortaliter. Si non poteſtis, quãtumlibet malis operibus fœdi ſitis, bonis quantumlibet deſtituti, ſufficiet ad ſalutem veſtra hæc fides. Sed mox fuſius de tanta veſania.

Nec obijciatis loca Scripturæ, quibus fides videtur *in ſolidum iuſtificare:* opera autem nihil. Non enim alius illis ſenſus, quàm opera ſine fide, vel opera quæ ex ſola cognitione legis, liberiq; arbitrij viribus ſunt; vel opera legis Iudaicæ, poſt Euangelium legitimè promulgatum; ad æternam gloriam non prodeſſe. At quòd opera cum fide neceſſariò ſint iungenda crebrò, vt diximus, Scripturæ proclamãt; nec quid in contrarium ſententiæ illæ habent, quas ex verbo diuino fruſtra corraditis. Locuples nobis teſtis Auguſtinus, ad ea ipſa verba, quæ ex Apoſtolo maximè in nos vrgetis. Rom. III. *Arbitramur hominem iuſtificari per fidem ſine operibus legis.* Ita igitur ille, De Grat. & Liber. Arbit. Cap. VII. *Homines non intelligentes, quod ait ipſe Apoſtolus Paulus, Arbitramur hominem iuſtificari per*

ſidem ſine operibus legis: putauerunt eum dicere ſufficere homini ſidem, etiamſi malè viuat, & bona opera non habeat. Quod abſit vt ſentiret vas electionis.

Sed producenda in lucem veſtra hæc fides, qua creditis iuſtificari. Ea non eſt, vt credatis in Deo trinitatem perſonarum, & vnitatem eſſentiæ; non vt credatis ſymbolum Apoſtolorum, ſymbolum Nicæni Concilij, ſymbolum Athanaſij. Hæc omnia non ſunt vobis fides iuſtificans. Proh pudor, Chriſtianos eſſe repertos, qui vtiliorem aliam fidem eſſe ſentirent. Quæ igitur apud vos ſalutaris hæc fides? vt quiſque veſtrum credat, ſe electum, ſe de ſalute certum; *non imputata ſibi peccata, ſed imputatam Chriſti iuſtitiam.* Cum eiuſmodi fide non putatis poſſe perire. Age vero Sectarie. Quicunque fidem iuſtificantem habet, an ille iuſtificatur? Iuſtificari non negabis, alioqui non eſſet fides iuſtificans. Quid porrò prohibeat, Montaniſtam, Manichęum, Arianum, illam fidem habere? An ideò iuſtus erit? Imò, ne à vobis abeam; iam diſceſſiſtis in ſectas, varias quidem, ſed quibus omnibus hoc idem *de fide iu-*

ſtifi-

ſtificante fundamentum. Num ergo Bruniſtæ, num Anabaptiſtæ ea *fide* in iuſtitiam euadent? ſi euadent; cur de illis vt impijs acerbè querimini? ſi non euadent; quò illa vis fidei iuſtificantis? Sed requiri dicetis ad illam iuſtitiam, vt homo in vera fide ſit; id eſt, de Deo, de Chriſto, de Eccleſia credat, quod credendum Scriptura præſcripſit. Si ita eſt; Cur non igitur illa, de Deo, de Chriſto, de Eccleſia fides, dicatur iuſtificans? Certè enim, vt illa (ex veſtra ſententia) non iuſtificat ſine alia qua credam me electum, & à Deo amatũ; ita nec iſta de mei electione fides iuſtificat, ſine illa qua de Deo, ac Chriſto quæ credenda ſunt credam. Cur igitur iuſtificationem huic fidei tribuitis, & ab illa remouetis; niſi quòd Deus ne cautè quidem, & induſtriè errare vos ſinit?

Quæ mens autẽ in hæc verba ſcribenti Apoſtolo? I. Cor. IX. *Caſtigo corpus meum, & in ſeruitutem redigo, ne fortè cum alijs prædicauerim ipſe reprobus efficiar.* An fidei ille præco vera fide deſtitutus? An vos, Sectarij, ſupra illũ ſanctitatis eximię? Si Lutheranam, aut Caluiniſticam fidem

ſufficere ad ſalutem ſentiebat; quò illa caſtigatio corporis, & quidem ne reprobus efficeretur? Accedat Paulo Petrus Epiſt.II.Cap.I. *Satagite, vt per bona opera, certam veſtram vocationem, & electionem faciatis.* At cur certam faciatis, ſi iam vobis certa illa, Sectarij? Superuacuum apud prudentes, *ſatagere vt ſit*, quod eſſe iam ſcitis. Cur ſcilicet Petrum, cur Paulum audiatis, qui Lutherum aut Caluinum audiſtis?

Quòd ſi *fides iuſtificans*, eſt credere ſe electum; vbi ergo neceſſaria illa virtus, quæ *Spes* in Scripturis vocatur? Quid, inquam, ſperatis, ſi hoc creditis? cur de medio tollitis hanc virtutem? Neque enim dici poſſunt Chriſtiani, ſperare reſurrectionem carnis, aut ſperare paratam eſſe à Deo felicibus vitam æternam. Hæc qui ſperet, ſit omnino hæreticus; Nam certò ac ſyncerè credenda ſunt. Si igitur & de tua quoque ſalute *in indiuiduo* fidem habes; quò inane ſpei nomen? quàm hanc fruſtra neceſſarijs virtutibus annumerauit Apoſtolus? Referes; Illos qui ex Dei lege hic vixerint, proculdubio vitæ cæleſtis fore participes; ſi es ergo eiuſ-

eiuſmodi, quidni de ſalute iam certus ſis? Egregiam rationem! Nemo mortalis, de quo idem non ſentias: *Si vixerit ex Dei præſcripto, cælo donabitur*. Conditio illa, *ſi*, lata eſt, & quæ nihil conſtituit. Senſum, adiuncta particula, contrarium quidem, ſed æquè verum habet; *Si non vixeris ex Dei præſcripto, tibi in infero ſedes erit*. Iſaac. Caſaubonus, in Epiſt. ad Illuſt. Card. Peronium, Obſeru. I. ſic loquitur: Chriſtiani ſunt *gnari*, *ſe ante iacta mundi fundamenta prædeſtinatos eſſe* (*de electis loquor*) *vt ſint cohæredes Chriſti*, *&c*. At quàm illa perplexa, & vndequaque labantia! Sciunt quidem Chriſtiani, electos, fore Chriſti cohæredes: Hoc à Chriſto & Apoſtolis didicerunt. Sed ſinguli ignorant num ſint electi, adeò vt falſum ſit, Scripturiſq; repugnans, gnaros hos *in indiuiduo* eſſe, de prædeſtinatione ſua ad vitam.

Nec dixeris, certum eſſe te de via qua graderis; certùm igitur & de exitu viæ. Primùm enim quis te de via certum conſtituit? Dicis, Lutherane, te certum: Atqui præter nos Catholicos, Caluiniſtæ errare te dicunt: Dicis Caluiniſta te cer-

tum; atqui prętet nos, Lutherani & Anabaptiſtæ te hæreticum eſſe non dubitant. Deinde, in recta ſis fide; at in rectis moribus, & charitate fortè non eris; ſine qua, vt ex Apoſtolo antè retulimus, ad ſalutem fides non ſufficit. Sed eſto. De via ſis certus; quod vtique non es: quæ impudentia, vt certum te dicas, te in ea perſeueraturum vſque ad mortem? Scripturæ prædicant, teſtantur, inclamant, multos qui in ſalutis viam recepti ſunt, ab ea aberrare. Quis de cælo Angelus nunciauit, te non fore in erronibus iſtis, qui multi, qui Deo inuiſi? Primo Reg. Cap. XIII. dicitur. *Filius vnius anni erat Saul cùm regnare cœpiſſet.* Atqui vir erat, & vt ibidem dicitur. Cap. X. *altior vniuerſo populo ab humero, & ſurſum.* ſed filius vnius anni dicitur, quia innocens, non ſecus ac vnius anni puer. At ille qui tot annis Deo placuerat, cuius ad illam ætatem *directæ erant viæ ad cuſtodiendas iuſtificationes Dei.* fœdè poſtea aberrauit, Deo inuiſus, ſceleribus turpis. Dicitur de Ioa. IV. Regum Cap. XII. *Fecitq; Ioas rectum coram Domino, cunctis diebus quibus docuit eum Ioiada Sacerdos.*

cerdos. Sed poſt Ioiadæ mortem, *delinitus obſequijs Principum*, peſſimè egit. (II.Paralip.XXIV.) occiditq; Zachariam prophetantem. Apertiſſimè autem Apoſtolus, ad Galat.V. *Currebatis benè, quis vos impediuit veritati non obedire?* Non igitur regula conſtans, vt qui rectè inceperit, & deſinat rectè.

Quis denique dubitare iam audeat, poſt liquidam, poſt apertã Chriſti ſententiã? Ita enim Matth.X. *Eritis odio omnibus propter nomen meum: qui autem perſeuerauerit vſque in finem, hic ſaluus erit.* Et Matth.XXIV. *refrigeſcet charitas multorum, qui autem perſeuerauerit vſque in finem, hic ſaluus erit.* Quàm hoc fruſtra, ne grauius dicam, Chriſtus, ſi omnes qui rectè cœperunt perſeuerarent? Si non omnes perſeuerant, ergo aliqui deficiunt: ſi aliqui deficiunt, quo oraculo prænoſti, Sectarie, te nunquam defecturum?

Abyſſus abyſſum inuocat; quo tueamini fœdum errorem peius erraſtis. Negatis ergo illos qui à Deo, & ſemita ſalutis deficiunt, veram fidem vllo tempore habuiſſe. Num quid autem in Scriras immanius? *Fecitne Ioas rectum coram*

ram Domino omnibus diebus quibus docuit eum Ioiada Sacerdos,& caruit tamen fide? Galatæ,quos *à bono curſu* deflexiſſe Apoſtolus ſcribit; potuerantne *bene currere*, & fidem non habere? Sed nihil inſignius Chriſti verbis; *Refrigeſcet charitas multorum; qui autem perſeuerauerit in finem hic ſaluus erit*. Peto num illi, quos à charitate abituros, nec perſeueraturos Dominus hìc prædicit, cælo potiti eſſent, ſi *perſeueraſſent,nec à charitate abiuiſſent*. Certè non dubium. Alioqui non in eo conſtitueretur lapſus eorum; quòd non perſeuerauerint; Sed potius quòd non incepeřint, neque vnquam rectum iter inſtiterint. Ergo fidem veram habebant. nam abſque hac *impoſſibile eſt placere Deo*, impoſſibile cælo frui: & ſi ea caruiſſent, nulla *perſeuerantia* ſedem illis in cælo dediſſet. Res etiam Sole illuſtrior.

Quamuis igitur concederemus, Sectarie, te in vera fide eſſe, non inde ſequeretur non poſſe te perire. Præterea, ſi multi qui credebant Deo ſe charos, qui credebant veram fidem habere, aliquando defecerunt; & quia defecerunt, ex ve-

ſtra

ſtra ſententia, probatum eſt eos nunquã fidem veram habuiſſe. quis in Scripturis locus te certum conſtituit, nunquam te in ea prolapſurum, in quæ illi prolapſi ſunt; vt ex eo tuo lapſu iudicari mox poſſit, fruſtra te crediſſe te ſtare in fide? Itaque ſi daremus, fidem ſolam ſufficere, & fidem amitti non poſſe; non ex arte inde colligeres de tua ſalute te certum; quandoquidem certus eſſe non potes, te fidem habere; cùm multi qui reuera exciderunt à Chriſto, non minoribus quam tu modò argumentis credere potuerint in ea ſe ſtare.

Velim præterea dicas, An ſufficiat ad ſalutem, implicita illa fides; *peccata tibi remiſſa, & imputatam Chriſti iuſtitiam:* An explicita requiratur: Vt nempe poſt peccatum elicias eiuſmodi fidei actum. Si implicita ſatis eſt; ergo vbi in peccatum incideris, abſque vllo pœnitentiæ actu, abſque vllo dolore de peccato, donatur tibi crimen; quia ſcilicet fidem illam implicitè, & *habitualiter* habes; *non imputari tibi peccata*: Et hoc credere, quid eſt aliud quàm turpiſſima inuolui blaſphemia? quàm Dei iuſtitiam habere ludi-

ludibrio? Sin requiri hanc explicitè fidem exiſtimas; vnde tibi conſtiterit, te post peccatum aliquod, priuſquam hac fide iuſtificatus ſis, non aliquando moriturum, vel violenta, vel ſubita morte? Quòd ſi ſic mori potes, quàm iniqua & vana ſuperbia in electis pro certo te numeras; qui reprobus eſſe potes, & cum peccato, abſque iuſtitiæ imputatione decedere?

Sed nihil apud vos ſunt tam liquida à Scripturis, ac rationibus argumenta. Vultis errare. Cæcitas eſt, quæ vobis ad Chriſtiani Orbis ſtuporem incubuit, quæ ſolicitudinem de ſalute, pœnitentiã, gehennæ timorem, vt inuiſa vocabula ad nos ſcilicet Papiſtas amandat. Credetne poſteritas auſum ex Sectarijs vnum ita loqui Sereniſſimo Britanniarum Regi: Neſcio vtrum Virgo Maria ad ſalutem peruenerit, at me peruenturum certiſſimè ſcio?

Porrò ſcrutemur quò hęc monſtra perueniant. Nullus his modus. Aiunt nempe Sectarij, fidem ſolam ſufficere; de fide eſſe ſe certos, ergo & de ſalute. Pergunt: & omnia hominum opera eſſe peccata

pro-

pronunciant. ſed peccata omnia Electorum (quales ipſi ſe dicunt) venialia eſſe. Ad quam licentiam hęc ſpectent, ipſa res prodit. Lutherus, in Aſſert. Artic. XXXII. ſcribit, *opus bonum optimè factum, veniale peccatum eſſe ſecundum miſericordiam Dei; ſed mortale peccatum ſecundum iudicium Dei*. In illud hodie Sectarij conſentiunt, *omne hominis opus eſſe peccatum*. At hæc crudelis opinio, quæ innato hominibus ſenſu ſatis arguitur, in Scripturas etiam pugnat. Vt enim miſericors Deus ſit, & veniam peccatis indulgeat; ita nunquam peccatis delectatur. Atqui ſe multis hominum operibus delectatum aſſeruit. Ergo illæ opera peccata non erant. Geneſ. VIII. vbi de ſacrificio Noës, *odoratusq́; eſt Dominus odorem ſuauitatis*. at quæ in peccato ſuauitas? certè enim Noës opus, non victimarum nidorem odoratus eſt Deus. Item Geneſ. XXII. ad Abraham: *Quia feciſti hanc rem, & non peperciſti filio tuo vnigenito propter me, benedicam tibi*. Dixeriſne, Sectarie, hoc opus fuiſſe peccatum, quod tantopere placuit Deo? Nihil frequentius in Scripturis, quàm, *fecit rectum co-*

ram Domino; *fecit rectum in oculis Domini*; *ſtudioſè egiſti quod rectum erat, & placebat in oculis meis*; *placuit ſermo coram Domino*. An rectum coram Domino eſt peccatum? an in oculis Domini placet? Sed & cælum peccati præmium erit, ſi omnia opera ſunt peccata. Non enim in fidei tantùm, ſed operum quoque mercedem, Chriſtus cælum electis adiùdicabit. Diſertè hoc ait Matth. XXV. Et Pſalmiſta, *reddes vnicuique iuxta opera eius*. & Ioan. in Apocalyp. *Beati mortui qui in Domino moriuntur, &c. opera enim illorum ſequuntur illos*. Sed & Euangelium prædicare, & martyrium patienter tolerare, peccatum dicendum eſt, ſi omnia opera ſunt peccata; imò ex Iuſtitia Dei (ſi Sectarijs eſt credendum) hæc opera ſunt peccata mortalia, & per hoc non cælo, ſed inferis digna. Vanum ſit in abſurdiſſimas nugas plura dixiſſe.

At omnia opera, peccata vtique ſint, an non ſint, inquies; Electorum nil intereſt (quales Sectarij eſſe credunt.) quandoquidem, omnia eorum peccata ſunt *venialia*, omnia reproborum *mortalia*. Imò intereſt multùm, ad gloriam

Dei,

Dei, & ſtimulos benè viuendi. Nam ſi quædam ſint opera, quæ peccati ſordibus non ſint infecta, maiori ſtudio, atque curæ res erit bonæ mentis mortalibus, vt ad recta ſe applicent, & peccata declinent, quàm ſi adeò omnia opera ſunt peccata, vt quicquid egerint peccent. Sed eſt præterea perniciosiſſimi erroris ſententia, omnia electorum peccata venialia, omnia reproborum mortalia eſſe. Et commentum facili diſtinctione dilueris. Si venialia appellas quæ morte quidem digna, tamen veniam conſequentur; certum quidem omnia Electorum peccata, etiamq; grauiſſima, in hanc ſortem, nomenq; ventura: Sed è contrario falſum omnia reproborum eſſe mortalia: Neque enim *damnabuntur* ob verbum ocioſum, vel negligentiam leuem, vel aliam culpam ex illis, quas *veniales* vocat Eccleſia. Sed non ille eſt Sectariorum ſenſus. Volunt igitur non eſſe in peccatis diſcrimen eiuſmodi, ex natura ipſorum peccatorum; vt mortalia aliqua & inferis digna; alia venialia, & temporali pœna luenda ſint. Sed ex genere ſuo, peccata omnia eſſe mortalia; vbi autem

indul-

indulgere vult Deus, venialia omnia eſſe. ideoq; quicquid agant Electi non plus quàm venialiter peccare; quicquid præſcij agant in mortali culpa eſſe. Quid hoc autem niſi cælum inferis permiſcere, niſi audaciam peccandi facere omnis ſortis Sectarijs? Cùm nimirum intelligant aliqua eſſe peccata à quibus non abeſt hnmana fragilitas, rurſusq; doceantur ſe Electos, ideoq; ſua peccata vnius generis eſſe (venialia nempe) imò quicquid egerint venialiter ſe peccare, & mortaliter peccare non poſſe; cur magnopere illis curæ ſit, quomodo, aut quid peccent?

Eccleſia verò Catholica in *peccatis* ita diſtinguit, vt quæ contra diuinam legem ſunt, ea dicantur mortalia, ea ſint inferorum ignibus digna. Quæ autem leuiora, & magis præter Dei voluntatem, quàm contra illam facta, venialia appellentur. *peccata* haud dubiè, quoniam à norma deflectunt, & plecti merentur; ſed venialia, quia non perpetua ira Domini digna, ſed veniam poſt aliquod ſupplicium acceptura. Vnde hæc nobis diſtinctio ſi quæris; A ratione, à Scripturis, à

Pa-

Patribus, ab authoritate Eccleſiæ. Nam quis ſani iudicij putet verbum ocioſum ab homine pio prolatum, ab homine Deum amante, æternis ignibus, æterna Dei ira, plectendum? Cæleſtis miſericordiæ ſit ignarus, qui adeò trucem Deum effinxerit. Peccatum tamen eſt, & Chriſto iudice, *ratio de eo reddenda eſt*. In odio præterea, in ambitu, cæterisq́; ſceleribus, cùm ſtimulos admouet caro, mundus, aut dæmon, quidni poſſimus non conſentire quidem omninò, ſed negligentius tamen illos, frigidiusve repellere? Atqui negligentiam illam ac frigus, ſi nullo modo peccatum eſſe dixeris, erres: ſin capitale hoc putes, & eadem æternitate pœnæ dignum, quo fuiſſet abſolutus in hæc quæ ſuggerebantur mala conſenſus, ineptè quoque erres. Hoc ipſa ratione, hoc natura dictante accipimus. Eiuſmodi porrò ſunt ea peccata, quæ venialia appellamus, verbere digna non morte, caſtigatione Domini, non inimicitijs, vindicanda.

Et is omnino Scripturarum eſt ſenſus, quæ nunc omnibus hominibus ineſſe peccata aſſerunt, nunc aliquos iuſtos vo-

cant. Nimirum quia venialia illa, peccata quidem ſunt, ſed nec à gratia Dei excludunt, nec iuſtitiam ad ſalutem neceſſariam tollunt. Et verba ocioſa, peccatis eædem Scripturæ annumerant, non quòd inferis digna, ſed flagello leuiori: Vt eleganter Hieronymus docet, Aduerſ. Iouin. Lib. II. *Sunt peccata leuia, ſunt grauia. Aliud eſt decem millia debere, aliud quadrantem. Et de ocioſo quidem verbo, & adulterio, rei tenebimur: Sed non eſt idem ſuffundi, & torqueri; erubeſcere, & longo tempore cruciari.*

Neque res tantùm, ſed & verba, ex priſcæ Eccleſiæ diſciplina. Meminit de mortali & veniabili peccato Ambroſius, Comment. in Cap. IX. Lucæ. *Si peccatum mortale commiſeris*, inquit, *portas mortis intraſti*. Sententia prorſus noſtra. & ex Ambroſij ergo mente, peccata ſunt aliqua non mortalia, quæque non ducant ad inferi portas. Idem in XXIV. Lucæ. *Ergo veniabilis error mulieris, quæ licet dubitare non debuit Chriſti corpus per gloriam reſurrectionis aſſumptum, doceri tamen geſtit à Chriſto*. De eiuſmodi peccatis Auguſtinus, in Enchiridio, Cap. LXXI.

De

De quotidianis autem, leuibus, breuibusq́; peccatis, ſine quibus hæc vita non ducitur, quotidiana oratio fidelium ſatisfacit. Quid quod Nouatiani, qui remiſſionem peccatorum à Sacerdotibus expectari nolebant, non de omnibus peccatis loquebantur, ſed de peccato tantùm eiuſmodi, *quod Sacroſanctæ Scripturæ peccatum ad mortem appellant?* vt Socrates refert, Lib. I. Hiſt. Cap. VII. Atqui nunquam Eccleſia Nouatianos erroris redarguit, quòd eiuſmodi in peccatis diſcrimen ſtatuerẽt; ſed tantùm, quòd aliqua omninò peccata à iuriſdictione Sacerdotis exciperent.

Ab ipſis denique Sectarijs peto, num peccata aliqua eſſe credant, in quæ prolabi poſſint, abſque quod fidem illam ſuã iuſtificantem amittant. Id verò non negabũt. Alioqui cùm omnia opera credant eſſe peccata, ſequeretur, ſtatim ac aliquod opus edunt, eos à fide excidere. Rurſus ab ijs quæro: num & peccata ſint aliqua eius generis, vt homo non poſſit, & ea & illam fidem ſimul habere; id eſt, quæ expellant, aut deſtruãt fidem. Si nulla ſunt; ſequitur ipſos (aiunt enim ſibi fidem ineſſe, eamq́; ſufficere) liberè, atque impunè inter adul-

teria poſſe, inter cædes, inter furta verſari. Si ſunt aliqua; ergo fatentur ex ipſa natura peccatorum eſſe quædam venialia, quæ nec fidem deſtruant, nec obſtruant cælum; *mortalia alia*, quæ (ex eorum ſententia) à fide, & gratia Dei excludant.

Nolunt tamen hæc audire Sectarij; & potius peccandi libertatem, quàm peccatorum diſtinctionem admittunt; adeò vt Lutherus, (vt ante iam diximus) fidelem hominem neget, etiamſi maximè velit, poſſe perire, niſi velit *non credere*. Vide autem, quòd ex iſtarum hæreſeon impietate conſequitur. Electis omnia peccata ſunt venialia. Sectarij iſti certi ſunt ſe eſſe electos. Ergo illis omnia peccata ſunt venialia; id eſt, quicquid peccent non poſſunt à ſalute excidere. Quid dirius vlla vnquam impietas inuenit?

Nec reponas, Sectarie, abhorrere te à tam infami licentia. Scio quàm multi inter vos indolis ſanioris; quàm multi ignorent, aut horreant ad hæc ipſa ſuæ ſectæ deliria. Sed vel inuitos tamen polluent ſceleratæ ſententiæ, niſi ab ea religione

rece-

receditis, ex cuius diſciplina neceſſariò conſequuntur. Nam vt dicas, tibi peccandi indulgentiam non placere; at fatendum eſt, vel te certum de ſalute non eſſe, (id eſt te à Proteſtantibus tam Lutheranis, quàm Caluiniſtis diſſentire.) Vel eſſe ſaltem certum, nunquam in grauia peccata te eſſe lapſurum; qua de re non Moſes certus fuit, non Dauid, non Petrus Apoſtolus, vt probauit euentus. Vel denique quamuis grauibus flagitijs impliceris, nihil hoc de ſalutis certitudine delibaturum. quę feralis opinio, & corrumpendo populo nata, omnis impietatis culmen profana immanitate conſtituit.

CAP. V.

De Operibus Supererogationis. De pijs operibus ab Eccleſia præceptis: Ac præſertim de Quadrageſima. li ieiunio.

IN Pſalmis eſt, ***Diuerte à malo, & fac bonum*:** In huius ſeculi hæreſi, nec neceſſe à malo diuertere; cùm de electione certi ſint, ac proinde de venia; Nec bonis operibus inſudare; cùm non ex operibus, ſed ex ſola fide electi ***iuſtificentur***. Nolunt igitur vlla opera ***meritoria*** appellari; Negant etiam *ſupererogationis* nomen actibus vllis noſtris, ſine grandi in Deum iniuria tribui poſſe. Non opus hìc multis, cùm ſe iſtæ hæreſes ſua abſurditate conficiant.

Sentit igitur ſancta Eccleſia, debere

hominem,

hominem, & diuinæ gratiæ ope poſſe, legem ſanctam ita implere, vt delicto mortali ſeſe nunquam inficiat. & quamquam obeundis his mandatis dicere debeat, *quod debui facere feci*; ex promiſſo tamen Chriſti, ac veluti pacto, in iuſti officij prę-mia cælum expectet. Præterea ſentit Eccleſia, opera aliqua eſſe quæ non imperet Deus, ſed ſuadeat; quæ omiſſa non nocent, & proſunt admiſſa. Et hæc opera, *ſupererogationis* appellamus: quia in pietatis officia liberè erogamus aliquid *ſuper* ac *præter* hoc ad quod lege adigimur. Rident illa Sectarij. Nam quod opus meritorium putent, qui opera omnia, eſſe peccata aſſeuerant? quid ſupererogare hominem poſſe, cui Liberum Arbitrium detrahi volunt?

Sed patiantur ſequeſtrum inter nos Chriſtum; aut verius quæſitorem. Audiant diſtinguentem inter opera imperata, ac libera. Matth. XIX. *Si vis ad vitam ingredi*. Et, *Si vis eſſe perfectus.* Vt ad vitam ingrediamur, edicit vt *mandata ſeruentur*; Ad perfectionem conſulit, *omnia vendere, ipſum ſequi*. Ergo ſunt opera aliqua Deo grata, ad quæ tamen nulla

lege, aut pręcepto adigimur; quandoquidem abſque his, ad vitam ingreſſus nobis patet. At quis neget, quò Deo erimus in terris gratiores, eò & futuros prouectiores in cælis? *Beati mortui qui in Domino moriuntur, &c. Opera enim eorum ſequuntur eos*. Ibidem Chriſtus docet, eſſe quoſdam Eunuchos, *qui ſe caſtrauerunt propter regnum cælorum*. & addit; *qui poteſt capere capiat*. Eadem Apoſtoli ſententia eſt. I. Corinth. VIII. *qui matrimonio iungit virginem ſuam benè facit: & qui non iungit melius facit*. At quam fruſtra, vt de re grandi diceret Chriſtus, *qui poteſt capere capiat?* Quàm fruſtra Apoſtolus, *qui non iungit melius facit?* niſi hoc plus Deo placeret; niſi in cælo conſtitueretur amplior merces eo modo in terra viuentibus?

Quidam hæc argumenta ſic volunt eludi, vt dicant, ex Chriſti & Apoſtolorum ſeculo metienda illa Chriſti conſilia. Tunc quippe conſultum Chriſtianis, vt omnia venderent, & à nuptijs abſtinerent; Poſterioribus ſeculis mutata rerum ſorte, vana hæc eſſe. At vt falſa illa ſolutio, ita prorſus ridicula; cùm hoc loco non

quę-

queramus vtrũ illa ipſa conſilia, etiamnũ hoc æuo perdurent; ſed vtrum ſint aliqua ſupererogationis opera, id eſt, quæ non implere neceſſe ſit, & eos tamen qui illa impleuerint gratiores Deo efficiant. Id ſic eſſe, ex Scripturis liquidò conſtat, in quibus eiuſmodi opera commendari videmus, vt ad pietatem, perfectionemq́; valentia, quæ non neceſſaria quidem ſint, ſed ſalubria tamen, Deoq́; pergrata. Audi porrò quis de ea re Hieronymi ſenſus, in Epiſtolã ad Philemonem. *Si autem Philemon hæc ad hominis præceptum facit, quanto magis faciet ob dilectionem Dei? Vnde meritò Apoſtoli voce laudatur, quòd mandata eius opere præuertat, & poſſit dicere: Voluntaria oris mei complaceant tibi Domine, pluſq́; faciens quàm præceptum eſt, vincat eos qui tantummodo imperata fecerunt, & iubentur dicere, Serui inutiles ſumus, quod debuimus facere fecimus. Virginitas quoque propterea maiori præmio coronatur, quia præceptum Domini non habet, & vltra imperata ſe tendit.* Eadem eſt Auguſtini ſententia, Ad Hilarium, contra Pelagianos, & Manichæos. Epiſt. LXXXIX. *Magi-*

ſter

ſter bonus mandata legis ab iſta excellentiore perfectione diſtinxit. Ibi enim dixit, Si vis venire ad vitam, ſerua mandata: bic autem: Si vis perfectus eſſe, vade, vende omnia quæ habes, &c.

An putas in re tanta ſi erraſſet Auguſtinus, ſi erraſſet Hieronymus, non Eccleſiam præſto futuram, qua aut corrigeretur, aut contumax damnaretur? Credisne laturum impunè Ambroſium, cùm tam multus de *merito* eſſet? In Cap. V. Lucæ. *Ieiunant hi quibus abeſt Chriſtus, quique bonorum meritorum copijs egent.* Epiſt. XIV. *Vitam iſtam corporis potes eripere, meritum non potes extinguere.* Neque figuratè, aut impropriè vſurpatum hoc *meriti* nomen. Auguſt. Lib. IX. Confeſſ. Cap. XIII. *Quisquis autem*, ò Deus, *tibi enumerat vera merita ſua, quid tibi enumerat niſi munera tua?* En verò, Sectarie, eſſe quidem ex munere Dei, vt merita habeamus (nam quid boni, niſi illius gratia, ſit in nobis?) Eſſe tamen *merita* illa, & merita quidem *vera*. Plura ex Patribus non refero. Seu Græci, ſeu Latini fuerint, plena his eorum volumina.

Quòd

Quòd ſi neque Scripturis, neque Patribus, manus das. At vt homo es, ſaltem in conſilium adhibe rationem. Oratio, & Eleemoſyna commendantur à Domino. Hoc tu non negas. Poſt aſſuetas igitur preces, aliquis orationis locum repetat, & diutius Deo vacet. Peto à te quale hoc opus; bonum, an malum? Non audebis malum dicere. Bonum ſit ergo. At cuius bonitatis? Neceſſariæ ad ſalutem? Neque hoc dixeris. Nullo enim Dei præcepto ad illud homo iſte adigebatur. Ergo *ſupererogationis* opus eſt; & quoniam bonum, præmio non carebit. Eleemoſynis quas conſtituiſti erogare defunctus ſis. Occurrat deinde egenus, non in illa ſuprema egeſtate, cui omnes tenemur ſubleuandæ, ſed vt quotidie mendicos aſpicimus; non neceſſe ad ſalutem, vt huic ſis munificus. Nam vt habet Apoſtolus. II.Cor.IX. conferat eleemoſynas *vnuſquiſque prout deſtinauit in corde ſuo, non ex triſtitia, aut ex neceſſitate*. Si tamen *ſeminare in benedictionibus* volueris, & illi porrexeris ſtipem, nonne pietatis hoc fuerit? aut nunquid mercede carebit apud Dominum, qui etiam

calici

calici aquæ frigidæ mercedem conſtituit. Matth.X? Atqui nihil aliud intelligit Sacroſancta Eccleſia per ſupererogationis opera, in quæ ſæua & effuſa audacia ſoletis iraſci.

Duæ ſunt autem, præter expreſſa Dei præcepta, apud Catholicos bonorum operum claſſes. Prima eſt rerum quas ex præcepto obſeruandas Eccleſia Chriſtianis impoſuit; vt eſt quadrageſimale ieiunium, certorum dierum abſtinentia, feriarum feſtiuitas. Aliam laudat, non vrget Eccleſia. monet, hortatur, non cogit, non adigit. In ſecunda hac claſſe, religioſa vota ſunt, caſtitas, obedientia, ac paupertas: macerandæ carnis artes, ieiunia, flagella, cilicium; alendi ſpiritus ratio, multa eleemoſyna, frequens Oratio, frequens Communio, abdicatio voluptatum: & quę cætera vel pietas inuenit, vel ſuggeruntur ex tempore ſorte. Primam claſſem ſupererogationis non dixeris, cùm ad illam Eccleſiaſtica lege cogamur. Illi tamen propugnandæ ideò locum hunc feci; quòd à Sectarijs vno contemptu rideantur, tàm quæ laudat, quàm quæ iubet Eccleſia, in ſeueritatis diſciplinam; præter illa quæ diſertè

ſertè Scripturæ pręcipiunt: Ac quòd prętérea Eccleſiæ ea mens fuerit in ferendis his legibus, vt ſi ignauia ſoluti Chriſtiani à bonorum operum auſteritate recederent, at pro fræno aliqua eſſent, ad quæ ſaltem tenerentur. In ijs quia nihil ieiunio quadrageſimali celebrius, de illo potiſſimum videamus.

Quadrageſimale ieiunium ab Eccleſiæ primordio inſtitutum, adeò ſanctum antiquis, ac celebre fuit, vt nec hæreticorum vanitas, quem illi authorem faciat, aut in quod ſeculum referat eius ortum, adhuc ſatis deliberauerit. Sed vtcunque ſentire tandem velint, à te percunctor, quisquis voles iudicio non affectu rem metiri Sectarie, vtrum putes Caluinum, aut Lutherum, aut te ipſum, hanc rem ſcire peritius, quàm S. Hieronymum, antiquiſſimũ ipſum, & vlterioris antiquitatis maximè curioſum. Atqui ſic ille, Ad Marcellam, Aduerſ. Montanum hæret. Epiſt. LIV. *Nos vnam Quadrageſimam ſecundum traditionem Apoſtolorum, toto anno, tempore nobis congruo ieiunamus. Illi* Montaniſtæ *tres in anno faciunt quadrageſimas, quaſi tres paſſi ſint Saluatores. Non*

quo

quo & per totum annum, excepta Pentecoſte ieiunare non liceat; ſed quòd aliud ſit neceſſitate, aliud voluntate munus offerre.

Iterum ad Sectarios prouoco, in quibus iudicium non omnino deleuerit ſuarum partium amor. Satis hic locus vt ipſi ſe damnent. Quippe non ſuos, ſed Eccleſiæ ſenſus, quales ætate ſua fuerint, exponit Hieronymus. De diſcrimine enim agit, quod inter Montaniſtas, atque Catholicos. Illi plures Quadrageſimas imperabant; At vnicam ab Eccleſia præcipi, ita vt neceſſariò obſeruanda ſit, Hieronymus docet. Quòd ſi erant Mōtaniſtæ heretici; quia plures Quadrageſimas imponebant; nonne & hæreticus Hieronymus, qui vel vnam ab Eccleſia impoſitam, & neceſſariò obſeruandam aſſeruit; ſi reuera res ita non habet, nec Quadrageſima eſt ab Eccleſia legitimè inſtituta, & ex neceſſitate præcepti obſeruanda fidelibus? At quis illius æui propterea Hieronymum accuſauit? Is ne neſciret quid ſuo ſeculo ſentiret Eccleſia? An prolixè & impudenter mentitum exiſtimes? Ieiunij Quadrageſimalis originem, ad Apoſtolos refert; obſerua-

ſeruationem,ad neceſſitatem. Et tu nouitie, tu incredule, hanc illius Eccleſiæ mentem ſpernas, hanc rideas & violes legem? Aequæuus Hieronymo Ambroſius, ecce quid ſenſerit, Serm. in Quadrag. Dominic. Prim. *Sicut reliquo anno ieiunare præmiũ eſt, ita in Quadrageſima non ieiunare peccatum eſt. Illa enim voluntaria ſunt ieiunia, iſta neceſſaria: illa de arbitrio veniunt, iſta de lege: ad illa inuitamur, ad iſta compellimur*. I, nunc Sectarie, & perplexè philoſophare, primùm an aliquid poſſit imperare Eccleſia; tum an Quadrageſimæ ieiunium imperarit. Reſpondebit Hieronymus, reſpondebit Ambroſius, ita Chriſtianos ſuo ſeculo crediđiſſe, ita à Patribus accepiſſe: Nempe ex neceſſitate ſalutis obſeruandas Eccleſiæ leges, & in illis legibus eſſe, vt Quadrageſimæ tẽpore ieiunent Chriſtiani. Neque hi tantùm Patres, ſed & cæteri omnes, ſed & multa Concilia, quæ, vt intra compendium me teneam, iam ab alijs exſcripta omiſerim. Addam vnam Auguſtini ſententiam. Serm. LXII. de Tempor. *Alijs diebus ieiunare remediũ eſt, aut præmium; in Quadrageſima non ieiunare peccatum eſt*.

At

At verò Sectarij hac ætate quàm longè vbique ab illa ſententia? Abſtinentiam hanc rident; nos infamant hæreſeos, quaſi impuros cibos Iudaico more dicamus, aut vt ludicræ ſimplicitatis homines rident, quòd Eccleſiæ leges obnoxijs ceruicibus ferre velimus. A ratione, à Scripturis, Quadrageſimam conantur euertere; ſed multò vehementius ipſo vſu oppugnant. Quippe in pietate illis eſt tunc carnibus veſci: ad ſuperſtitionem reuocant noſtrum morem, id eſt, Apoſtolicæ morem Eccleſiæ. Pauci inter illos modeſtiæ ſuæ imputant, non offendere tunc carnium eſu Catholicorum oculos cum quibus mixti degunt. Alij ad regionis vtilitatem eo tempore gregibus & armentis parci volunt. Sed quod ad rei ſummam eſt, nec ſe ad illa ieiunia, nec Chriſtianorum vllos teneri exiſtimant. Et inter hos mores, ſe cum antiqua Eccleſia conſentire iactitent, & in ea fide eſſe qua Patres antiqui? ò laruæ, & in fraudem inductorum inſania!

Iactant tamen Angli miniſtri (Nam quid miniſtros pudeat?) apud ſe Quadrageſimã obſeruari; feriam quoque ſextam, & Sab-

& ſabbatum. Ea arte ſi quis eos hære-ſeos & impietatis arguerit, quòd ieiunia iam ab ipſo Apoſtolorum æuo decreta reſciderint; negant ſe eam partem Eccleſiaſticæ abieciſſe diſciplinæ; Ita externis perſuadent ſe religiosè colere, quæ fœdè profanant. Primùm enim quòd ad quatuor Quadrageſimę primos dies, publicè, atque abſque diſcrimine, carnes in omnibus macellis venales ſunt. Poſtea, ad politicum Regni bonum, interdictum bubulam, ouillamq; proſtare. Sed gallinaceum omne genus, columbasque, atque cuniculos, & diuerſi generis aues, impunè, liberè, publicè, vendunt, comparant, edunt. Id verò vocatis ieiunium? An indicta Quadrageſima pauperibus tantùm, quorum cenſus ad eiuſmodi delicias non pertingat? Sed & hominibus fortunæ minoris, bubula ſale condita faſtidium piſciū, vt plurimùm leuat. Quòd ſi qui inter illos à carnibus abſtinent; at certè ieiunare tot dies illis adeò extra vſum, vt ex aliquot Proteſtantium millibus, vix hoc vnum implere crediderim. Qui hi ludi? *Vſquequo claudicatis in duas partes?* Si Quadrageſimale ieiunium, iam ab anti-

qua Eccleſia, antiquisq́; Concilijs, indictum legitimè, & à Chriſtianis receptum eſt, cur id porrò violatis, cur temeraria gula polluitis? Si creditis eſſe has nugas; cur quotidianis ſermonibus, cur editis libris, falsò iactatis, vos Quadrageſimæ eſſe cultores?

Iam autem toto anno feriam ſextam, quæ dies Veneris appellatur, quanto contemptu profanant omnium carnium eſu? Tam liberè in Anglia illo die, in diuerſorijs, domibusve priuatis, toſtas carnes, elixasq́; aſpicias, quàm ſi Iudæi aut Turcæ prouinciam obtinerent: imò hilarius conuiuia non exercent, omni dapum luxuria, quàm eiuſmodi luce; & proh pudor! in ipſa Paraſceue teſtis ſum eo more agitata conuiuia. Et ea quidem omnia Londini licenter, ſed multò licentius in oppidis, vrbibuſque cæteris vbique in Anglia.

Hoc ignorare crediderim Sereniſſimum Regem; & id ipſum fortè legenti, peſſimi adulatores aſtabunt, qui rideant, qui mendacij iſtam chartam mendaciſſimi ipſi inſimulant. Nam quoties Principi tanto commentitia, atque inania ipſius

ſius bonitate freti obijciunt? Quod ſi fortè de hac impunitate veſcendi, quàm hìc cum gemitu arguo, quaſi de calumnia ridebunt, audiat me abſentem Magnus Rex, nec vllam infamiam, aut etiam ſupplicia deprecantem, ſi aliquid ſupra verum perſcripſerim. Plus decennio illic vixi. *quæ vidimus ea teſtamur, ac loquimur*. Scio aliquos ab hac gula refugere. Adhuc auribus meis inſonat vox doctiſſimi eorum quos Epiſcopos vocant (ex hac nota hominē facile noris) qui inter priuata colloquia, nulli ſe Catholicorū cedere in obſeruanda Quadrageſima, cæteriſq; ieiunijs aſſeuerauit. At *quid inter tantos* hi pauci? E plurimis millibus vnus hic erit. Et hic de licentia publica loquor, qua in diuerſorijs, ciuiumq; ædibus, vix aliquid de culinæ apparatu feria ſexta mutari aſpicias: Niſi quòd in pleriſque domibus eo die, quò ſumptibus parcant, incœnatam familiam cubitum mittunt, ex antiquiſſimo more, quo illic ea feria ieiunio tranſigebatur. Quòd vt parcendis iam ſumptibus fieri ſcias, vidi ego, his oculis inquam vidi, heros carnibus ſaturari, dum hoc interim ieiunio familia maceraretur.

 Pu-

Pudet hos tamen quod res eſt confiteri, ſe lubrico gulæ, & difficultate ieiunij, à Quadrageſimæ obſeruatione eſſe repulſos. Aiunt itaque, idq́; cum faſtu, in Quadrageſima noſtro more ieiunare, facilem quidem rem, ſed ſuperſtitioſam, aut nugarum plenam eſſe. Ita videri ambiunt ab obſeruandis ieiunijs, non difficultate, ſed ratione eſſe abducti. Ex Angliæ pſeudoepiſcopis vnum, feſtis Chriſti natalibus, quo potiſſimum tempore ſolet Anglia ventri vacare, in aula ſplendidè epulatum, vidi pleno abdomine ridiculam de hac Quadrageſimali pœnitentia ferre ſententiam. Is enim, vt in Regijs interdum fit, vix ante veſperam de prandio ſurgens, cùm ad Regem circa noctem redijſſet, fortè fuit vt de Quadrageſima mentio incideret; Ac tum ille, Quid, inquit, cum Quadrageſima ſua, ò Rex, Papiſtæ iſti volunt? quid in eo arduum? quid ſeuerum? Certè ego nec heri cœnaui, nec cœnaturus ſum hodie, ac fortaſſe nec cras cœnauero. Vbi verò ad hæc verba Democritus? Tu, mi vir, tu epulis ſatur, tu ventre diſtento prandij eſcas necdum veſperi decoxiſti. Ita vno, aut altero

ro forſitan die à ſerotino paſtu ſtomachus horret. & ideò credas magni momenti rem non eſſe, quadraginta diebus à carnibus, ab ouis, à cœna abſtinere? nec ſtomachi rationem habere, ſed præcepti; nec eligere dies, ſed preſcriptos, ſed continuatos accipere? Neque tamen de onere querimur. *Suaue eſt Chriſti iugum.* Sed illa ſuauitas, atque facilitas, potius ab ope cæleſti eſt, quàm quòd ipſa res ardua per ſe non ſit. *Non in ſolo pane viuit homo, ſed in omni verbo, quod procedit de ore Dei.*

Dicant porrò hi in Britannica aula Miniſtri, qui tota Quadrageſima, qui omnibus ferijs, carnium eſu veſcuntur, cibis nempe de regia menſa ſublatis; Creduntnè ſi Conſtantini, ſi Theodoſij tempore, ex Epiſcopis aut Sacerdotibus aliquos eadẽ licentiâ fregiſſet, nõ hos ſtatim excommũnicationis gladio intemperãtiæ pœnas fuiſſe daturos? Si hoc negant, vt in fide peruerſi ſunt, ita in hiſtoria ignaros eſſe oporteat. Nec cautio profuiſſet cuiuſdam ex iſtis ridicula, qui feria ſexta coqui carnes apud ſe quidem non vult; ſed piſtoria opera quæ in multos dies ſeruan-

tur, aut frigidas à pridiana cœna epulas, inferri menſæ ſinit; quaſi coquis inducias Eccleſia, non abſtinentiā ventri indixerit. O inſana commenta hæreſcos!

De cæteris quæ ab Eccleſia imperantur eadem eſt ratio. Nam ſi Quadrageſimam potuit nobis imponere: quidni & cætera? Si non Eccleſiæ eſt parendum, errauerunt omnium ætatum Chriſtiani. Si parendum, nihil ſupereſt, niſi vt quæramus quid imperet.

Iam verò de altera bonorum operum claſſe dicendum eſt; quæ ab Eccleſia laudantur, non iubentur.

CAP.

CAP. VI.

De Religioſa Monachorum diſciplina. De Cælibatu. De cæteris modis, quibus Catholici carnẽ domitant. Quàm multùm in ijs euertendis Sectarij peccent.

CATHOLICORVM pietas *vltra imperata ſe tendens*, vt Hieronymus ait, ſpontanea diſciplina cupiditates animi, aut corporis licentiam frangit. Hinc Monachorum vota omni Eccleſiæ æuo laudata; hinc priuatorum ſtudia, Dei iram, ieiunio, cælibatu, cilicio deprecantium. Hæc omnia non placent Sectarijs; ſiue quò in Monaſteriorum bona inuadant, ſiue vt omni auſteritate deterſa, *animales homines* faciliori arte deuinciant. Dicant porrò quid in Monachis, quid in Religioſis, tamacri-

ter illos offenderit. An mores, an fides, an inſtitutio denique ipſa, genuſque viuendi? Si dixerint, mores; vt fateamur aliquos non ex præſcripto vixiſſe; at quot erant intemeratæ vitæ, quorum monaſteria ſolo æquarunt, corpora in exilium, aut crucem egerunt? Carthuſianos numerem? an Franciſci de Paula diſcipulos? Imò ex omnibus Ordinibus viri probati, viri ſanctitate clariſſimi. Si dicent, *fidem* in illis diſplicuiſſe, non propterea purgauerint ſacrilegij crimen. Eſto enim; mores ac fides diſplicuerint. At cur monaſteria euerterunt, ac non potius immiſſis hominibus, quos moribus, ac fide purgata crederent, in melius reſtituerunt? Dei cõſilio factum, ne hodie hæretici, vel ipſa ſpecie, in ſeueram diſciplinam ſe traderent: Adeò vt vel illis fatendum ſit, deeſſe inter ipſos qui hac ſelectiori vita ſint digni (quales nullis antea ſeculis in Eccleſia defuerunt) vel certè ſe non modò moribus, fideiq; Religioſorum, qui inter nos hodie viuunt; ſed & ipſi religioſæ vitæ eſſe iratos. Religioſam porrò vitam, monaſticam, eremiticam ita celebrant priſci Patres, ita commendant antiqua

Con-

Concilia, vt vel hoc ipſo certum ſit ab illorum Conciliorum, Patrumq́; ſententia deflexiſſe Sectarios.

At quàm frigidè Sectarij ſe excuſant! Aiunt ſuperuacua iſta nunc eſſe. Quippe flagranti tyrannorum ſæuitia fugiſſe in deſerta Chriſtianos. Et hinc Monachis, Eremitisq́; eſſe originem. Nunc in Eccleſiæ pace, quid opus eiuſmodi ſeceſſione? Imò, Sectarie, quid hic opus veſtra cenſura, quæ aut ignoratione conſtat, aut fraude? Non enim dubium, Chriſtianorum aliquos metu tyrannidis deſerta incoluiſſe; Sed & certum, pleroſque Monachorum Authores ac Patres, nullo metu, ſed tantùm vt Deo ſyncerius fruerentur, abdicatis mundi curis ad vitam eiuſmodi ſeceſſiſſe: Ideoque placidiſſimis Eccleſiæ rebus, aucti ſub Conſtantino olim, cæterisq́; Orthodoxis Principibus, Monachorum hi cœtus, & ab Eccleſia probati, à Patribus commendati. Celebris S. Baſilij Magni Epiſtola, qua S. Gregorium Theologum ad eremum inuitat, num cauſam ſecedendi deſignat in tyrannorum ſæuitia, in perſecutionis periculis? Nihil minus. Aliæ illi cauſæ; fugere mundi il-

lecebras, tumultum negotiorum, domeſticæ rei curam.

Sed quoniam hi noſtri Nouatores Auguſtinum venerari ſe iactitant; is magnus mihi hìc author, quid de Religioſa ac Monaſtica vita cenſendum ſit. Paſſim quidem, de Monachorum ſanctitate ac laudibus; ſed eximiè Lib. De Morib. Eccleſ. Cathol. Cap. XXXI. Ibi Monachos vocat, *perfectos Chriſtianos*, ibi eorum inſtituta, ac vitam, laudibus in cælum attollit. Atqui tunc nulla erat Tyrannorum in Chriſtianos crudelitas. Plures tunc quàm hodie Orthodoxæ in Orbe Eccleſiæ. Chriſtianorum Oriens, Chriſtianorum Occidens erat. Nec dixeris, veteres fortaſſe tunc Monachos, qui in ſolitudine conſenuiſſent, neceſſitatem quæ ſub tyrannis fuerat, tandem mutauiſſe in naturam; & in eiuſmodi vita ſponte manſiſſe quam coacti eſſent ordiri. Non enim tantùm Monachos ſuo æuo reſtare, ſed augeri perſcribit Auguſtinus, ſignanterque *eorum multitudinem per totum Orbem in dies magis, magisq́; diffundi*.

Audis, Sectarie? *Diffundebantur* Auguſtini ſeculo monaſteria, & diffundi læ-

taba-

tabatur Auguſtinus (nam hoc refert gratulabundus Eccleſiæ) numeroq́; hominum ita increſcere, vt in aliquibus *tria Monachorum millia eſſent*, in alijs etiam plura: Et diſertè *per totum Orbem diffundi*. Non enim in ſolitudine tantùm, ſed in ipſis Prouinciarum viſceribus, in media celebritate hominum, monaſteria tunc extructa. Mediolanum in Italia, in Gallia Treuerim, Imperatorum Aula tunc haud rarò nobilitatas vrbes, ſub ipſa mœnia, monaſteria habuiſſe idem oſtendit. Lib. VIII. Confeſſ. Cap. VI. Iamq́; eo tempore, Monachos vocitatos eſſe *fratres*. Nam de Mediolanenſi monaſterio: *Et erat*, inquit, *Monaſterium Mediolani, plenum bonis fratribus, extra vrbis mœnia, ſub Ambroſio nutritore*. Quid putas, Sectarie? An illi Monachi, vt laterent, ac *perſecutionem* fugerent, conueniebant publicè, in pacatis, in clariſſimis vrbibus, in mortalium ſumma frequentia? An deſertum Mediolani erat? An Magiſtratuum oculos fugiebant, qui ſub ipſa mœnia, domo ad hoc extructa, publicè multi ſimul, publicè ab Epiſcopo alimenta expectabant? Si mos ille monaſterio-

rum

rum pius ac ſanctus; vos impij vos profani, qui bellum huic diſciplinæ indicitis. Sin hoc malum, aut certè ſuperfluum, quàm erat negligentia Chriſtianorum grandis; parum dico; quantum crimen Eccleſiæ, quæ id patiebatur, imò fouebat, imò laudabat? Et eſt tamen illa Eccleſia, quam Caluinus carpere erubeſcit, nempe quam intra quatuor prima ſecula matrem ſuam Chriſtiani crediderunt. Neque parum, ſi ſani vos eſtis, Auguſtinus inſanijt, qui hos homines, atque vitam, impensè laudauit: Adeò vt de duobus Aulicis ad monaſticam diſciplinam ſubito feruore tendentibus dicat. Lib. VIII. Confeſſ. Cap. VI. *Et ambo iam tui,* Chriſte, *ædificabant turrim ſumptu idoneo relinquendi omnia ſua, & ſequendi te.* Vides, ex Auguſtini ſententia, illos qui nec perſecutione vrgente, nec turbatis Eccleſiæ temporibus, ſeſe bonis exuerint, monaſteriumq; petierint, in illis numerari, qui cum Petro dicere poſſunt, *Ecce nos reliquimus omnia, & ſequuti ſumus te.* Matthæi XIX.

Neque ea ætate Monachi tantùm; ſed etiam Moniales. Narrat hoc Auguſtinus

illo

illo Cap. XXXI. De Morib. Eccl. Cathol. qui vita Monachorum fuſè deſcripta, ſic addit. *Hæc eſt etiam vita fœminarum, Deo ſolicitè, caſtèq; ſeruientium, quæ habitaculis ſegregatæ, ac remotæ à viris quàm longiſſimè decet, pia tantùm illis charitate iunguntur, & imitatione virtutis: ad quas iuuenum nullus acceſſus eſt, neque ipſorum quamuis grauiſſimorum, & probatiſſimorum ſenum, niſi vſque ad veſtibulum, neceſſaria præbendi, quibus indigent, gratia. &c.* Subiungit hæc deinde in Monachorum, & Monialium laudem. *Hos mores, hanc vitam, hunc ordinem, hoc inſtitutum, ſi laudare velim, neque dignè valeo, & vereor ne iudicare videar per ſeipſum tantummodò expoſitum placere non poſſe, ſi ſuper narrationis ſimplicitatem, cothurnum etiam laudatoris addendum putauero.*

Superuacui plures in re liquida teſtes. Nihil enim frequentius in Ambroſio, Hieronymo, Baſilio, Chryſoſtomo, ac reliquis Patrum libris, quàm Monachorum meminiſſe, & eos celebrare. Et Monachi quidem vt nunc, ita etiam illo æuo, à cæteris Chriſtianis longè victu diuerſi, adeò

vt ple-

vt plerique, & in Palæſtina maximè, (vt refert ibidem Auguſtino) *à carnibus ac vino* abſtinerent; plures ſe in vnius diſciplinam traderent; paupertati ſtuderent. Prolixè hoc plurimi Patres; Ac ne ab Auguſtino abeas, is fusè hæc omnia, capite illo XXXI. de Mor. Eccl.Cath. Neque minus Hieronymus, tum paſſim, tum egregiè in vita Hilarionis, vbi in monaſticæ vitæ laudem effunditur.

Ac vt diuerſus à ſecularibus victus, ita & veſtis. Nam & *cucullam*, quam hodie in Monachis tanta intemperiè rident hæretici, ſuo iam ſeculo in Monachis agnouit Hieronymus; qui ſignatè in extrema Hilarionis vita de ipſius *cuculla* meminit. Atqui vixit Hilarion plus mille trecentis ante nos annis. Verba ſunt. *Heſychius*, corpus Hilarionis, Cypro *Maiomam deferens, totis Monachorum & oppidorum turbis proſequentibus; in antiquo Monaſterio condidit, illæſa tunica, cuculla, & palliolo, & toto corpore quaſi adhuc viueret, integro, tantiſq; fragrante odoribus, vt delibutum vnguentis crederetur.*

Dicant ergo Sectarij, quo æuo non am-

amplius licuerit, aut decuerit, Monachos eſſe. Viuebant, nec modò ferebantur, ſed in pretio erant, pura adhuc, vt vocatis Eccleſia, ſub Baſilio, Hieronymo, Auguſtino. Ab ea ætate ſcitis nullum æuum vacauiſſe à Monachis, Cur nunc eiuſmodi diſciplina Eccleſiam vultis orbari, quæ tot ſeculis floruit, tantos authores, tot laudatores habet? præſertim cùm quæ in illis potiſſimum carpitis, nempe à cibis aliquot abſtinentiam, ſanctumque cælibatum, ea imprimis ab antiqua commendentur Eccleſia. Ab Auguſtino ſuprà retulimus, Palæſtinæ Monachos tam vino, quàm carnibus abſtinuiſſe. Addit ante veſperam nihil ſolitos deguſtare. Hilarionem Hieronymus narrat ſolis frugibus fuiſſe contentum, & in miram abſtinentiam Monachos inſtituiſſe, De Antonio eumq; ſequutis non inferiora in Antonij vita Athanaſius refert, Nec reponant Sectarij, hoc ſibi in monaſterijs diſplicere, quòd aſtringantur Monachi votis; & qui inde recedunt cenſeantur Apoſtatæ, Id enim & illo puro Auguſtini æuo obtinuit, Ita ille in Pſalm. LXXV. *Nemo poſitus in monaſterio frater dicat, recedo de*

mo-

monaſterio; neque enim ſoli qui ſunt in monaſterio peruenturi ſunt ad regnum cælorum; & illi, qui ibi non ſunt, ad Deum non pertinent. Reſpondetur ei; ſed illi non vouerunt; tu vouiſti.

Sed ne nihil in Monachos, & Catholicorum ieiunia, Sectarij dicant; aiunt eſſe flagitiũ *à cibis* religiosè abſtinere; quandoquidem *quod per os intrat, non coinquinat hominem*. Vel ignarorum eſt illa obiectio, vel ignorare volentium. Neque enim ciborum vllum genus vt impurum, aut illicitum, refugiunt Chriſtiani. Sciunt animalia omnia, fruges omnes, olera, fructus, in vſum ac cibum conceſſa mortalibus. Sed vt Deus his vti conceſſit, ita non iuſſit. Qui non crediderit cibis omnibus veſci licere, ille peccat; non autem qui non omnibus veſci ipſe voluerit. Nec ſi medicus imperet ægro ad corporis bonum, à cibo abſtinere, ideò cibum damnet. Nec ſi velim, aut iubear, ad commodum animæ meæ, frugali, aut inopi menſa veſci, ideò in cibis, aut eſu, vitium conſtituam, ſed potius in me. Nam cibo quem ex ſe bonum ſcio, non vtor, vel in meorum criminum pœnam, vt ſcilicet

ea bo-

ea bonitate, & delectatione, me priuem: vel in metum; ne nempe eam epularum *bonitatem* malitia laſciuientis carnis meæ corrumpat. Et hæc cauſa; vt vel Eccleſia, ab aliquot cibis abſtinentiam interdum indicat, ad caſtam ac publicam diſciplinam; vel homines ipſi priuati ſibi ſponte abſtinentiæ leges ea modeſtia ſtatuant, vt *qui non manducat manducantem non iudicet.* Rom.XIV.

Et his quidem qui in hanc abſtinentiam, atque ieiunia, priuata pietate ſe dederint, libertas eſt ab ea auſteritate recedere, niſi ſe huic pœnitentiæ generi voto emiſſo addixerint. Tunc enim quæ libertatis res antea erat, neceſſitatis fit, religione vouendi. *Vouete, & reddite Domino Deo veſtro.* Pſalm. LXXV. Igitur contra interdictum Eccleſiæ, aut voti rationem, cibis vtentes, non ciborum vitio polluuntur, ſed intemperanti licentia, qua aut à præcepto Eccleſiæ, aut à voto receſſerint. Niſi fortè ex ſuilla exiſtimas maculari potuiſſe animas Iudæorum, ac non potius ex violata Dei lege, eſu ſuillæ.

De caſtitatis voto, quod in Monachis carpunt hæretici, iam egimus ſuprà (Lib.

 I.Cap.

I.Cap.II.) Illud enim non licitum modò, ſed ſanctum, & à quo ſine ſacrilegio reſiliri non poſſit, docuit omnis æui Eccleſia. Neque exiſtimes tantum Monachorum numerum in eo candore durare non poſſe. Monáchorum penè immenſos greges ſua ætate floruiſſe teſtis eſt Auguſtinus, Lib. De Mor.Eccleſ. Cathol. Et hos ait, *contemptis, atque deſertis mundi huius illecebris, in communem vitam caſtiſſimam, ſanctiſſimamq; congregari*. Hodie numerum ſuperant eodem vitæ candore eximij: vt ſi qui inter illos fœdè laſciuiunt, ſegniciei primum ſuæ, moxq; vecordiæ imputare debeant crimen; non Eccleſiæ, non naturæ, non voto. Sed hoc non capitis nempe Sectarij, nec cogere vos ipſos aſſueti, & ignari quas ſuggerat Deus vires ſyncerè pietatem amantibus.

At putatis iniurium, tot homines continentiæ voto aſtringi. Cur autem? an quòd ipſimet nolunt? atqui ad eiuſmodi votum nemo compellitur. An quòd non poſſunt? Illud verò ridiculum, vt non poſſint animæ quæ ſe Deo dediderint, quod in omnibus familijs filias veſtras facere vultis. Certè enim ad nuptiarum

tem

tempus continentiam præſcribitis. Num autem quod præſcribitis exequi illæ poſſunt? Si non poſſunt, fruſtra iubetis, fruſtra ſæuitis, vbi vos inopinò auos fecerunt. Si poſſunt, peto quamdiu poſſint. Multis enim non maturè proci ſunt; multæ vigeſimo, multæ triceſimo ætatis anno innuptæ; haud paucæ diutius abſque coniuge conſeneſcunt. Quòd ſi illæ ad tantum ætatis virgines eſſe, & decoquere innoxiè primorum annorum cupiditates poſſunt, & hoc non ſuo quidem conſilio, aut in voluptates obſtinatione ac pugna, ſed ſola fortuna, parentumvè arbitrio, nunquid & diutius potuiſſent, ſi necdum ipſis maritus contigiſſet? quid ſi expectandum fuiſſet biennium? quid ſi triennium? quid ſi de conditionibus non conueniſſet inter patrem ac ſponſum? Quæ porrò amentia, vt innumeras virgines credas maximam vitæ partem, & maximè ignibus carnis infeſtam, intemerato flore poſſe tranſigere, non cohibitas clauſtris, non per aſſidua ieiunia corpus exhaurientes, ſed inter medios ſeculi fluctus, in aſſiduis humanæ fragilitatis periculis; Viros autem, ac puellas, Deo in-

tegrum animum atque corpus offerre volentes, inter aſſiduas preces, vitæq; ſeueritatem, non hoc ipſum omni vita poſſe præſtare? Conſuetudine conſtat hæc virtus. multoq; plus operis à libidine reuocari, quàm non omnino ad illam deſcendere.

Neque ſoli Monachi cælibes; ſed & ſacris initiati Ordinibus; vt quàm maxima poteſt inter homines puritate, puriſſima peragantur myſteria. Et *ſupererogationis* quidē eſt, aut monaſticæ vitæ profeſſionē ad Sacerdotiū accedere; ſed præcepti, vbi ad ea acceſſeris, voto parere. Ita à priſca inſtitutum Eccleſia; ita priſcę Eccleſiæ ſucceſſores obſeruamus. Negant tamen Sectarij, vetuſtis temporibus coniugio Presbyteris interdictum. Audent quidam ad Gregorium VII. Caliſtumq; II. rem referre; id eſt, ad annum circiter milleſimum, atque centeſimum: quaſi hi primi mulieres à contubernio Clericorum amouerint. Tuentur ſe conſuetudine Græcæ Eccleſiæ, in qua coniugio Sacerdotes non abſtinent. At refero, ne in Græca quidem Eccleſia tantam eſſe ac iſti prædicant coniugij libertatem. Nam

qui

qui in ſecundis nuptijs viuit, huic Sacerdotio interdictum; Qui prius Sacerdos fuerit quàm maritus, ei ad nuptias prouocare non licitum; Cui Sacerdoti vxor obierit,is aliam matrem familias domum ducere prohibetur. Sed nec olim ea libertas fuit quam hodie iſti vſurpant, vt qui maritus eſt, Sacerdos fieri poſſit,nec ab vxoris thoro recedere. Viguit antiquiſſimis temporibus cœlibatus, multis antè Gregorium ſeculis, multis antè Caliſtum. Arelatenſi Concilio, quod mille ducentis annis præceſſit hanc ætatem, Can.I. dicitur, *Aſſumi aliquem ad Sacerdotium non poſſe in vinculo coniugij conſtitutum, niſi fuerit promiſſa conuerſio*. Eſt autem illa *conuerſio*, continentia ab vxore; & conuerſio quidem non mali in bonum (abſit enim de coniugio malè ſenſerint Patres) ſed boni in melius; conuerſio denique à temporali matrimonio ad ſpirituale coniugium. Epiphanius, Hæreſi. LIX. ſcribit, ijs locis, vbi ſyncerè Canones vigent, non Hypodiaconum, non Diaconum, non Presbyterum, Epiſcopumvè conſtitui, qui cum vxore viuat, ſed aut illum qui vxorem

omnino non habuit, vel ſaltem iam non habet. Hieronymus, Lib. I. in Iouinianum. *Sed & ipſa Epiſcopalis electio mecum facit. Non enim dicit* Apoſtolus; *eligatur Epiſcopus, qui vnam ducat vxorem, & filios faciat: ſed qui vnam habuerit vxorem, & filios in omni ſubditos diſciplina. Certè confiteris, non poſſe eſſe Epiſcopum, qui in Epiſcopatu filios faciat. Alioquin, ſi deprehenſus fuerit, non quaſi vir tenebitur, ſed quaſi adulter damnabitur.*

Non nuptias ergo damnamus, non à cibis abhorremus. Sed ab antiquæ diſciplina Eccleſiæ, ieiunio ſtatos dies peragimus, homines non alios ad Sacrorum Ordinum dignitatem admittimus, quàm vacuos coniugij curis: Vota quæ Religioſi, ac Monachi vltrò fundunt, inuiolabilia eſſe iubemus. Vos, ò nefas! cuncta confunditis. *Vota, quæ diſtinxerunt labia Sacerdotis ac Monachi*, apud vos non temerè modò, ſed cum plauſu violantur; Præcepta Eccleſiæ, quæ antiquiſſimi Patres rata eſſe ſcripſerunt, quæ iam à primis ſeculis credidere Chriſtiani abſque peccato non poſſe calcari, nihil diſſi-

diſſimulato faſtu proijcitis.

Sed & alia ſeueritatis *opera* paſſim cernas in vſu fidelium, frequentiora nempe ieiunia, orandi, Deoq; vacandi ſedulitatem, cilicij durum tegmen, ſponte verbera, crebrò vigilias; ac quod maximè cupiditatibus frangendis eſt, quicquid auidiſſimè animus expetit, hoc illi negari, vt parere diſcat ac flecti. Scio hæc omnia cum delectu vſurpanda; immodici feruoris Chriſtianum, poſſe interdum ſtupore digniora quàm laude præſtare. At nec vinum damnaueris, quanquam eo nonnulli abutuntur ad crapulam; nec pecuniæ vſum, quæ interdum amore ſui captos à frugalitate in auaritiam deducit. Non à trunco exſcindendæ res bonæ, ſed quæ in ramis fortè luxuriant. Sed neque delicato corpori eſt credendum, quod ſæpius abit à iuſta diſciplina, quàm animus ad nimiam ſeueritatem.

At auſteritatis hos cultus, ludicros aut ſuperuacuos forſitan tibi finges. Nã quid tantum peccaui, inquies, quod debeat tam acerbè vindicari? cur me conceſſis delicijs orbauerim? cur in mala

quæ fas eſt declinare ſponte irruerim? Imò quantumq́ peccaueris, Sectarie, forſan ignoras; etiam vt tuos in fide errores omiſerim. Dicant omnes cum Pſalmiſta. *Ab occultis meis munda me Domine.* Et cum Eccleſiaſtico, *De propitiato peccato noli eſſe ſine metu.* Sed hæc etiam ipſa quorum tibi es conſcius, an tantilla exiſtimes, vt pigendum ſit ea diligenter eluere? Nunquam virginem, aut matronam, aſpexiſti *ad concupiſcendam eam?* Nunquam proximi tui crimen quod latebat, ad amicos inuidioſa, aut temeraria garrulitate retuliſti? Nunquam inuidia, nunquam odium, in te locum inuenit? Nunquam iratus fratrem tuum fatui appellatione læſiſti, & per hoc *ignis gehennam* meruiſti? O te angelum, ſi hæc, cæteraq́; delicta, quæ mortem animæ afferunt, mirabili cautione effugeris! Sin in aliquod lapſus es aliquãdo Sectarie (& ne dubites quin in multa ſis lapſus) nihil nimium ages, etiamſi auſteram, longamq́; medicinam huic morbo quæſieris. Sanctiores denique, ac prudentiores quàm tu ſis viri, omni pœnitentiæ genere & animum exercuerunt

& cor-

& corpus; vt pudendum ſit potius quòd tu homuncio minus his præſtes, quàm ſuperbè credendum nimis te tibi vilem, ſi aliqua ſeueritate te domites. Auguſtinum hìc referam, an Baſilium, an Hieronymum, an alium ex antiquis, quorum omnis propemodum vita ſupplicium fuit? quorum hiſtoriam ab æqualibus ſcriptam noſtra ignauia timet agnoſcere? Antonius, Hilarion, Symeon, te dederint in ruborem, ſi in eorum integritatem, & viuendi morem inſpexeris. Res fidem ſuperaret, niſi tantis ſub teſtibus; & Athanaſius de Antonio ſcripſiſſet, & de Hilarione Hieronymus, & de Symeone penè quotquot hiſtoriam Eccleſiaſticam texuere. Recentiora non tango, ne ſanctiſſima exempla præiudicio ſeculorum quæ tibi non placent contempſeris.

Aiunt tamē quidam ex veſtris, inertiæ ſuæ fauentes, riſurum hæc opera Deum, & faſtidiosè mortales, *quis hæc de eorum manibus requiſierit*, rogaturum. Væ ſcilicet ſeculis primis, quæ vos non tulere, Sectarij, vt de hoc tot Patres moneretis, tot hominum greges, hos in deſertis, hos in vrbibus, illos in ſeculo, illos in

Cle-

Clero, omni ſeueritatis genere eò corpori ſuo plura negantes, quo animæ melius voluere. Haud dubiè interrogabit ea ratione qua dicitis Chriſtus, non illos qui ſuſcepto officio functi, aut pietate admoniti, hìc in ſe peccata vlti ſunt, ne illic plecterentur; Sed fœdos Apoſtatas, qui à Sacerdotio, aut Monaſterio, ad vos digreſſi ſunt, & *irrita vota fecerunt*, inceſtu polluti, quod matrimonium vocant, & cæteris rebus quarum abſtinentiam antè promiſerant. Vt Apoſtolus Petrus olim Ananiæ, *nonne ager manens tibi manebat, & venundatum in tua erat poteſtate? Non es mentitus hominibus, ſed Deo*. Ita Dominus ad illos ſacræ militiæ deſertores. Nonne ius matrimonij, nonne copia vobis erat? nonne communi lege cibis omnibus abſque delectu veſci; & veſtro arbitrio viuere potuiſtis? Quis vos adegit vt voto concepto veſtra corpora conſecraretis? quis, vt in alterius poteſtatem concederetis? vt promitteretis, mihi per quotidiani penſi orationes loqui? *In manu veſtra eratis*, ſoluti, liberi; At poſteaquam illa vouiſtis; quæ audacia, quod ſacrilegium fuit, me

meo

meo iure fraudare? Non eſtis mentiti hominibus, ſed Deo. Procul à me operarij iniquitatis.

Neque verò inter illa ſeueritatis genera, inter coërcitæ mentis, carnisvè diſciplinam, odimus corpus noſtrum, aut Deum effingimus naturæ noſtræ hoſtem. Non hæc amat corporibus, animisvè indicta ſupplicia, niſi cùm aut ſunt verè dolentis de peccato animi, & Deum à ſe læſum in ſe etiam vindicantis; aut melioris in poſterum vitæ quæſita auxilia. Hoc apud Iſaiam fusè teſtatur. Cap. LVIII. Sed eſt eximia ipſius benignitas, qui peccatoribus placari aſſueuit, leuiſſima mulcta contentus. In eum modum indulget Niniuitis; in eum modum Sancti Prophetæ à ſe, ac populo, diuinam vltionem auertunt.

Sed & ingens præterea iſtiuſmodi ſeueritatis vtilitas. Ea nempe eruimus animum terræ hærentem, & ſubinde ad Dei memoriam redimus, *cuius nimia in proſperis obliuio eſt*. Ita excitamur à deliciarum, & voluptatum ſomno, per quem Dæmon, vt plurimum irrepit. Tum domitam carnem, & cum illa voluntatem,

habe-

habemus in vinculis. Illam ad obſequium aſſuefacimus, hanc ad rectum imperium. Sic ſtamus in procinctu, ſic hoſtem expectamus, ſi quid molle perſuaſerit, non impetraturum ab illis, qui ſibi ipſis ſolent rigida imperare. Ac deinde ſtimulis vltro quietem, & bona terrarum acri mixtura rũpentibus, paulatim *morimur mundo*, adigimurq́; ad theſaurum in cælis collocandum, illicq́; tranſmittendum iam nunc animum, qui à theſauro ſuo abeſſe non poteſt. Cui in tantum præmium laborare ægrè erit, is indignus labore tam fœcundo, forſitan in grandioribus, atque ſterilibus ad illum ſuſpirabit.

At nec credas non hìc plura quàm reliqueris à Deo rependi, cæleſti dulcedine, internoq́; colloquio, & in eos diſpenſata vberius Angelorum lætitia, qui à brutis magis abſceſſerint. Quiſquis aliquid pro Chriſto reliquerit, *accipiet centies tantum nunc in tempore hoc, & in ſeculo futuro vitam æternam*. Marc. X. Et experimento compertum eſt, ſolida in Deo ſolatia tunc maximè inſinuari cùm à voluptatibus abſumus, & inter mortalium bonorum dulcedinem expirare.

CAP.

CAP. VII.

De interceſſione Sanctorum. De veneratione Reliquiarum. De Miraculis.

VNA eſt, eademq; Dei Eccleſia, & quæ in cælo victoriæ bonis incumbit; & quæ adhuc in terris iactatur mundi æſtu; & quæ denique ſoluta periculis, at nondum ſupplicijs, purgantibus pœnis eluitur. In charitate autem eſt tota, cùm ſit in Deo. Et charitatis eſt, vt inferiores de ſublimiorum bono gaudeant; ſublimiores inferioribus qua poſſunt ope adſint. Nos itaque fratribus noſtris, qui iam in cælo, quem licet cultum habemus, ab ijsque viciſſim ſuffragij opem petimus, & ſæpe ſentimus. Ijs autem qui adeſſe ſibi non poſſunt, in purgatorij carcerē miſſi, opem

feri-

ſerimus; precibus apud communem Patrem fuſis, cui hæc fratrum placet in ipſo, & inter ſe neceſſitudo. Sed hos nexus volunt abſcindi Sectarij. Sanctos ſua curare gaudia aiunt; certè ſupplicum votis nec patere, nec laceſſi. Ac pręterea quantum opis ab eorum ſuffragijs expectamus, tantũ nos Chriſto adimere. Cæterùm ſupplicia nulla eſſe, qualia cum antiquiſsimis Patribus credimus, quibus Electi, ſed nondum ad amuſsim candidi, poſt mortem defæcantur. Paucis hæc omnia in illos aſſerenda.

Morem habet ab antiquiſſimis ſeculis Orthodoxa Eccleſia, vt beatos Spiritus, & Martyres ſanctos, ac quos prætereà miraculorum maieſtate conſtiterit cælo, ac Deo frui, pro nobis ad Dominum orare efflagitet. Quid hìc damnatis, Sectarij? Hoc, inquitis, Scripturæ non vos docent. Si reponam, nec Scripturas hoc vetare, quò vltrà tendetis? Quidni potius credam, rem licere quæ non Scripturis prohibetur, & ab Eccleſia vſurpatur; quàm vetari, quia expreſsè Scripturis nõ iubetur? Sed neque curamus hac excuſatione nos tegere. Scripturis enim in-

niti-

nitimur, quibus paſſim mutua oratio inter fideles præcipitur, quibus paſsim viri ſancti orationes fratrum efflagitant. Ita, inquies; ſed viui, & viuorum. Da porrò hoc diſcrimen in Scripturis, Sectarie, & cauſa ceciderim, vt fas ſit viri ſancti & viuentis, precibus pacem Numinis exorare, mortui nefas. Imò mortuus erat Moyſes, Samuelque, cùm Deus indicaret ſolitos illos orare pro Iudæis, Hierem. XV. Mortuus Hieremias, cùm reuelatum eſt Iudę, illum aſſiduè pro populo, ac templo orare. II. Machab. XV.

At, inquies, *mediator* vnus eſt Chriſtus inter Deum & homines. quid tot mediatores, tot pro nobis oratores effingitis? Vix vllum pinguioris Mineruæ argumentum; vt ſit mirum quòd hoc toties velitis audiri. Vnus eſt Chriſtus, quo *mediante* data eſt ſalus, qui Patri æterno reconciliauit mortalitatem. Sed *mediatores interceſſionis* (quales nos Sanctos eſſe ſtatuimus) nec ipſi negatis tot eſſe, quot fideles exiſtunt. Nonne enim vnus alterius preces expoſcitis? & nonne is cuius vota optantur, ita vobis mediator, ac Sancti ſunt nobis? Quid igitur inclamatis

matis iniuriam Chriſto fieri, quid merita Chriſti cenſeri à nobis inualida? Eò res redit, num cuius licuit interceſsionem petere adhuc viuentis in mundo, preces eiuſdem peti poſſint iam victoris in cælo. Hæc eſt ſcilicet grandis iniuria qua Chriſtum afficimus, hæc noſtra impietas, noſtra *de Chriſti Paſſione* obliuio.

Sed referes; non audiri à Sanctis ſupplices, non videri: Superuacuum procul abſentibus eſſe ſermonem. Si hoc eſſet, Sectarie, ſuperflui fortè laboris, non tamen impietatis accuſaremur Catholici, qui orari quidem dignis ferremus has preces; ſed fruſtrà, cùm illi orari ſe neſcirent. At contrarium & Scripturis habemus, & Patribus, & vſu Eccleſiæ. Hierem. XV. *Si ſteterint*, inquit Dominus, *Moyſes, & Samuel coram me, non eſt anima mea ad populum iſtum.* Quàm autem hoc fruſtra, niſi tunc ſæpe Moyſes & Samuel coram illo ſtetiſſent, & ex rerum ac temporum ſorte pro Iudæis interpellare aſſueuiſſent? Omitto, quòd liquidiſſimis verbis dicitur. II. Machab. Cap. XV. Hieremiam ac Oniam, mortuos tunc vtique

viros,

viros, *orare pro omni populo Iudæorum*. Et tota Apocalypſi refertur Angelos, atque Sanctos, in iſta terreſtria Dei virtute inſpicere. Sed & Raphaël cùm aſſiſteret Deo (Tob. XII.) orationes Tobiæ Domino offerebat; ergo & eas proculdubio audiebat.

Num denique plus in hac re te ſapere credas, quàm venerãdæ antiquitatis Eccleſiam? En morem, ac doctrinam illius, Ambroſij, & Auguſtini æuo. Ambroſius, Lib. De Viduis. *Obſecrandi ſunt Angeli, qui nobis ad præſidium dati ſunt, Martyres obſecrandi, quorum videmur nobis quoddam corporis pignore patrocinium vendicare. poſſunt pro peccatis rogare noſtris, qui proprio ſanguine etiam ſi qua habuerunt peccata lauerunt. Iſti enim ſunt Dei Martyres, noſtri præſules, ſpeculatores vitæ, actuumq; noſtrorum. Non erubeſcamus eos interceſſores noſtræ infirmitatis adhibere, quia ipſi infirmitatem corporis, etiam cùm vincerent cognouerunt.* Auguſtinus, De cura pro mortuis. Cap. IV. *Cùm itaque recolit animus vbi ſepultum ſit chariſſimi corpus, & occurrit locus nomine Martyris venerabi-*

 lis,

lis, eidem Martyri animam dilectam commendat recordantis & precantis affectus, qui cùm defunctis à fidelibus chariſſimis exhibetur, eum prodeſſe non dubium eſt ijs, qui cum in corpore viuerent, talia ſibi poſt hanc vitam prodeſſe meruerunt. Nulla hìc exclamatio, nulla apoſtrophe. Syncerè, apertè, hi Patres ſuos, & Eccleſiæ ſenſus exponunt.

Sereniſſimi Britanniarum Regis *Eleemoſynarium* hìc alloqui lubet. Illi Rex credit; alij multi credunt. & toties in culpa eſt, quoties alios in culpa eſſe facit. Videat porrò quanto errore negauerit, Auguſtino placere, vt Martyres inuocentur. In Reſponſ. Ad Apolog. Illuſtriſſ. Card. Bellarmini Cap. I. ſic loquitur. *Auguſtino autem aſſentimur conuenienter honorandum corpus Protomartyris, poſtquam ad illud, miracula quædam Deo viſum operari. Sed ea tamen miracula per inuocationem Sanctorum operatum eſſe, id Cardinalis adiecit de ſuo. Nam Auguſtino Martyres non inuocantur.* Imò inuocantur Martyres Auguſtino; niſi ipſi Auguſtino non credimus. Nam quid illa ſententia apertius.

non

non dubium eſſe, quin defunctis proſit affectus fidelium cùm eorum animas commendant Martyribus? Quid Regi, quid tibi aliud perſuades? Inuoco Martyres, quos non vis inuocari; inuoco lubens ac veneror, vt à Domino tibi hanc impetrent quam reſpuis fidem; nec ante ſuprema caligo oculos tuos velet, quàm in Eccleſię luce Sectarum tenebras eiuraris.

Sed iubemur in Scripturis ire ad Deũ. Cur igitur eamus ad Sanctos? O recentem ſapientiam! An hoc ipſum ignorauit Eccleſia? an neſcierunt Patres? Imò monemur orationibus bonorum nos maximè poſſe iuuari; & cùm imus ad Sanctos, imus ad Deum. Abſit enim aliquid à Sanctis expectemus, niſi quod ipſi pro nobis impetrarint à Domino. Ex ſe nil poſsũt. Ab ijs nihil petimus, niſi ſuffragia. Sed quidni impetrabilior ad Deũ orator ſit Petrus & Paulus, vitę candore inclyti, & purpura mortis, quàm aut tu, aut ego, homuncio, peccatis quotidie nouis reus?

Quid de Angelo dicam, quem vnicuique Deus cuſtodem appoſuit? Tanti roboris comitem, tanti ſplendoris, inſalutatum velis? Huic non te ſponte com-

mendes, cui es à Deo commendatus? Sed eiuſmodi ſcilicet Spiritus nobis adeſſe, quidam ex vobis negant, quidam ignorant. Vidi ego prouectæ ætatis Sectarium, acrem illum, & in nos quotidianis ſtudijs æſtuantem, qui negaret vnquam ſe antea inaudiſſe, *Papiſtis* perſuaſum, Angelum eſſe aliquem deſtinatum ad cuſtodiam ſingulorum. Nec dubium, inquit, quin commento eiuſmodi ſit origo, à domeſticis dijs, laribusq; gentiliũ. Abſtine maledicta, Sectarie. Ex Scripturis illa fides, non gentium nugis. Nam & populis, atque prouincijs, Angelos ſuos eſſe, qui res earum curent, habes in Daniele, Cap. X. vbi & *Michaël* dicitur Princeps populi Iudæorum; & Angelus alius Princeps eſſe Perſarum, aliusque Græcorum. Et ſingulis hominibus eiuſmodi ſpiritus dari docemur apud Matth. Cap. XVIII. *Videte ne contemnatis vnum ex his puſillis: dico enim vobis quia Angeli eorum in cælis ſemper vident faciem Patris mei qui in cælis eſt.* In quem locum Hieronymus, Commẽt. in Matth. *Magna dignitas animarum, vt vnaquæque habeat ab ortu natiuitatis in cuſtodiã*

ſui

ſui Angelum delegatum. Idem, De obitu Paulæ. *Teſtor Ieſum, & Sanctos eius, ipſumq́; proprium Angelum, qui cuſtos fuit, & comes admirabilis fœminæ, me nihil in gratiam, nihil more blandientium loqui*.

Sed de veneratione, cultuq́; querimini, quem Sanctis adhibemus. quia, inquitis, ſolus Deus adorandus. & Paulus ad Coloſſ. II. prohibet ſeduci Chriſtianos, *in humilitate, & religione Angelorum*. Angelus denique, qui Apocalypſis viſionem Ioanni monſtrabat, ſe ab eo adorari non tulit. Hæc, Sectarij, in ore veſtro frequentia, ſæpe quoque à noſtris ſoluta ſunt. *Adorare*, dubiæ ſignificationis verbum eſt. Quædam adoratio debita ſoli Deo; Hac qui hominem, qui Angelum, qui Sanctum impertiat, nunquam idololatriæ crimen effugerit. Alia adoratio, cultus eſt minoris ad maiorem, quem tamen neque Deum cenſeas, neque eo nomine venereris. Hac Principes, Reges, Angeli, Sancti omnes, pro gradu, ac dignitate colendi ſunt; hi, vt Dei imagines in terris; illi, vt Dei in cælo domeſtici. Et ne dubites *adorandi* vocabulum, etiam

ad honores qui deferri Creaturis legitimè poſſunt, traductum in Scripturis, de Abrahamo habes, Geneſ. XXIII. *Surrexit Abraham, & adorauit populum terræ, filios videlicet Heth*. De Nathan Propheta dicitur. III. Reg.Cap.I. *Cumq; intraſſet in conſpectu Regis, & adoraſſet eum pronus in terram*.

Ad Apoſtoli verba, *humilitatem, & religionem Angelorum* prohibentis, pridē reſpondit Chryſoſtomus, Hom.VII.in Epiſt.ad Coloſſ. illic hæreſim prohiberi, Angelos in dijs minoribus referentem, quaſi per illos oporteat, non per Chriſtum, reconciliari, & ad Patrem accedere. Quæ hæreſis Simoni illi Mago ab antiquis aſcripta eſt.

Nec ſegnius argumento, quod ex Apocalypſi habetis, reſpondit Auguſtinus. Quæſt. LXI. in Geneſ. ex maieſtate verborum, quibus Angelus ille vſus. (Nam & ex perſona Chriſti dixerat. Cap.I. *Ego ſum primus & nouiſſimus, &c.*) exiſtimaſſe Ioannem, ſibi Chriſtum, non Angelum loqui. Angelum igitur vetuiſſe, ne Ioannes honorem debitum Chriſto, ſibi deferret. Exponunt alij, & ipſi ſummi viri,

non

non erraſſe Ioannem Angelum adorando: ſed Angelum noluiſſe hunc honorem ſibi haberi à Ioanne, qui Apoſtolus, qui Propheta, qui Chriſto chariſſimus; vt vtrinque ſancta humilitas fuerit, & deferentis, & recuſantis cultum. Id verò & probare facile, nec arduum credi. An enim Ioannes ignorabat, vnum Deum, & non Angelum adorandum cultu latriæ? An ignorabat qua veneratione Angeli proſequendi? Chriſti Apoſtolus, à Chriſto amatus, qui ſupra pectus Domini in cœna poſtrema ipſius diuinitatis myſteria eſt edoctus, cui Mater Domini in matrem commendata, qui eo tempore quo illi in Pathmo Apocalypſeos reuelata myſteria, ſexaginta & amplius annis per Orbem Euangelium prædicarat? Putasne ante id temporis neſciſſe Chriſtianos, an, aut qua ratione colendi Angeli eſſent; aut hoc ipſum neſcijſſe Apoſtolum, cui credebant Chriſtiani, docenti, loquenti, Euangelium perſcribenti?

Si itaque cultum latriæ Angelo Ioannes deferebat, proculdubio non Angelum eſſe, ſed Dominum eſſe credebat. Sin Angelum eſſe cognouerat, ſanè nec cul-

tum latriæ impendebat, & fas eſt Angelos eo cultu proſequi quo tunc ille proſequutus. Sit enim ridiculum, ſi dicas non antea Dominum reuelaſſe Chriſtianis, quis Angelis honos habendus, quàm tempore illo demum, cum iam martyriò ſublati omnes Apoſtoli, vno Ioanne ſuperſtite: Sed quod abſurdiſſimum eſt demus, Ioannem Apoſtolum ignoraſſe, quod nullum Chriſtianum eo tempore ignoraſſe oportuit, nempe quæ veneratio Angelis exhibenda; At ſatis fuiſſet illum ſaltem de ea re ſemel edoceri ab Angelo. Atqui iteratò idem aggreſſus eſt. Nam cum adoraturus procumberet, Cap. XIX. recuſauit his verbis Angelus. *Vide ne feceris, conſeruus tuus ſum*. Nihil minus Cap. XXI. ad eum adorandum rurſus Ioannes procubuit, & eadem ab Angelo verba audiuit. Adeonè Ioannes legis Chriſti neſcius erat? adeonè quod paulò ante ab Angelo didicerat credas oblitum? Imò iterata hæc Ioannis demiſſio ad Angeli pedes (quæcunque Angelo cauſa fuerit hanc obſeruantiam recuſandi) ſatis oſtendit, Domino non ingratam in ipſius nuncios, amicoſque

ve-

venerationis pietatem.

Nos itaque cum Eccleſia, atque Pſalmiſta, concinimus, *Mihi autem nimis honorificati ſunt amici tui Deus*. Felicitatem eorum admiramur, opem expoſcimus. Tu verò Sectarie, ſi tibi Martyr ſanctus, aut ex Prophetarum ordine, vel Angelorum choris aliquis, obuiam eſſet, ſi illum videres, ſi illi loquereris, quis vultus, quæ verba, aut geſtus tibi eſſent? Nam vt neges eos iam occurſus obuenire, at nunquam negaueris, ſi Deus voluerit, poſſe contingere. Num tu cum eiuſmodi ſpiritu, vt cum pari ageres? an illi potius honorē haberes, id eſt, quo ſenſu hìc loquimur *adorares*? Certè enim qui humana magnitudine ſæpe percelleris, illud faſtigiū omni mortalitatis honore ſublimius non poſſes non colere. Cur igitur non liceat honorem illis habere, quos etſi non videmus, at eſſe tamen ſcimus, & eſſe felices, Deo iunctos, Dei amicos, in tutiſſima immortalitate triumphantes? Cur nefas ſit eo in illos quos non videmus animo eſſe, quo fas ſit in illos quos videmus?

Nec animabus modò felicium detrahi

cultum

cultum vultis, ſed & eorum corporibus bellum indicitis. Horreo eloqui, quot Sanctorum Reliquias vento, flumini, igni dederitis; quoties veluti in ludibrium membra ſeruata, de auro, de gemmis, quibus condita erant, ad contumelias eruiſtis. Ingemiſcet de iactura poſteritas; nos erubeſcimus ad ſeculi noſtri labem. Nam quò illa impietas, niſi quòd Dæmones qui hæreſim excitarunt, Reliquiarum ſanctitatē ad quas ſæpe vexati ſunt, non minus odere, quàm Antiochenus Apollo Babilæ Martyris oſſa, in quorum vicinia oracula edere vetabatur?

Audio quid dicatis; non potuiſſe compeſci idololatriam noſtram, niſi ruina eorum quæ à nobis colebantur. Videamus quæ hæc idololatria fuerit, tam triſti remedio reſecanda, aut quid à nobis in Reliquiarum cultum, ſupra antiquiſſimæ morem Eccleſiæ. Sanctorum Reliquiæ ſi à ſede aliqua deferuntur in aliam, pſalmis, ac canticis compita celebramus; res peragitur concurſu populi, veneratione cernentium. Sudaria noſtra, ac veſtes, ſedula pietate applicamus, ad vaſa, vel feretrum, quo ſancta hæc oſſa iacent, quò

quò ad nos permànet inſinuata ſalubritas. Eorum corpora, atque oſſa, in partes diuidimus, vt plures ſint felicitatis, opisq́; participes. Eas Reliquias in templis, & ſub altaribus condimus, ex quibus ſacroſancta victima diſpenſatur; vel precioſo metallo, gemmisq́; concredimus. Ad eas ſæpe imus, Deum exoraturi per hæc pignora ſuorum amicorum, vel ipſis etiam loquuturi, quorum membra aſpicimus. Procumbimus, deoſculamur hunc puluerem, qui olim Deo ſeruiuit, & aliquando *reſurget*, *immutabitur*, cum Chriſto regnabit. Credimus ad ſancta hæc corpora horrere dæmones, & vrgeri, interdumq́; miraculis à Deo aſſeri, quàm hanc noſtram pietatem, tam honorem Reliquiarum. Fuſius illos cultus expoſui, vt ſcires, Sectarie, non pudere Chriſtianos profeſſionis ſuę. Præ nobis ferimus ea apud nos fieri, ea ſolicitè obſeruari. Quæ ſi omnia ad amuſſim primis Eccleſię ſeculis vſurpata monſtrabimus; quid reſtat niſi vt tibi pro mōſtro ſit, te adeò hæreſi faſcinatum, vt hanc piam maiorum diſciplinam in monſtris numerares?

Quan-

Quanto honore delatæ ab antiquis Reliquiæ, diſce à Socrate, Lib. III. Cap. XVI. Theodoreto, Lib. III. Cap. IX. Sozomeno, Lib. V. Cap. XVIII. Illic leges concurriſſe Chriſtianos cum eſſent, Iuliano Apoſtata imperante, S. Babilæ oſſa, à Daphne ſuburbio Antiochiam deferenda; & loculum tranſtuliſſe *vnà cum mulieribus ac pueris, exultantes gaudio, pſalmosq́; canentes.* Imò, *omnes ad vnum antecedentes ſaltare cæpiſſe*; & adfuiſſe quidem pompæ, *viros & mulieres, iuuenes & virgines, ſenes & pueros.* Scribit Euagrius, Lib. I. Cap. XVI. S. Ignatij oſſa Theodoſij Magni iuſſu, ſummo honore Antiochiam eſſe tranſlata: *qua de cauſa*, inquit, *feſtum celebre, & lætitiæ communis ad noſtram vſque ætatem peragitur.* Vide quàm grandis veneratio, quamq́; probata, cuius annuam memoriam coli placuerit. Habes apud Hieronymum (Aduerſ. Vigilant.) ſuo æuo oſſa Prophetæ Samuelis è Palæſtina Conſtantinopolim iuſſu Arcadij delata. *Illas reliquias*, inquit, *omnes Epiſcopi in ſerico, & vaſe aureo portauerunt.* Addit, *Omnium Eccleſiarum populos occurriſſe ſan-*

ctis

ctis Reliquijs, & tanta lætitia quaſi præſentem, viuentemq́; Prophetam cernerent, ſuſcepiſſe; vt de Palæſtina vſque Chalcedonem iungerentur populorum examina, & in Chriſti laudem vna voce reſonarent. Sancti verò Chryſoſtomi oſſa, triceſimo quinto poſtquam obierat anno, Conſtantinopolim Theodoſij iunioris iuſſu tranſlata, quo cultu excepta ſint, habes apud illius ſeculi virum, Theodoretum, Eccleſ. Hiſt. Lib. V. Cap. XXXVI. *Fidelis hominum cœtus*, inquit, *pelagus nauigiorum multitudine velut continentem efficiens, Boſphori oſtium ad Propontidem ſitum luminaribus cooperuere.*

Nec dixeris hunc fuiſſe veluti ſepulturæ honorem, qui Sanctis eo modo habebatur; neque delatas illo æuo Reliquias, niſi ſi de vno monumento ad aliud. Imò, Sectarie, declinandis periculis, & inuocando ſolemnius Deo, ſacra hæc pignora de templis producebantur; etiam interdum ad caſtra. Narrat Euagrius, Lib. I. Cap. XIII. vidiſſe ſe S. Symeonis Monachi caput, ad Philippicum Imperatoris generum miſſum, cùm is efflagitaret, *vti Sanctorum reliquiæ quò tutius in Oriente ex-*

te expeditiones militares faceret, ad ipſum mitterentur. Et hinc habes, neque nouum, neque Sanctis iniurium, ſi eorum Reliquiæ diuiduntur in partes pluribus ſuffecturæ. Neque enim is Symeon capite truncato deceſſerat: Sed naturali morte defunctus, non à Chriſtianis indignè laceratur, ſed cum honore ac pietate diuiditur. In Auguſtino præterea legis (De Ciuit. Dei Lib. XXII. Cap. VIII.) pluribus in Africa locis S. Stephani reliquias fuiſſe diſperſas, ad aquas Tibilitanas, in Caſtello Synicenſi, Calamæ, Auduri, Vſali, Hipponæ: & cultas vbique, & vbique ad illas patrata miracula, *per Martyrem, capitulatione Martyris, Martyre impetrãte.* hæc verba ſunt Auguſtini.

De tanto conſenſu Maiorum in obſeruandis Reliquijs, cùm fortè ageretur, vir Princeps, ſed heu Sectarius, non ſoluere, ſed carptim eludere argumentum ſic voluit, vt diceret, fuiſſe hæc quædam idololatriæ paulò antè defunctæ veſtigia; quibus tunc annuebant Epiſcopi, ne per omnia populi ingenio viderentur obſtare. O quiſquis es, agnoſce hæreſeos vitium, quæ ſui patronos in hæc abſurda cogit.

cogit. Si hoc enim ex idololatriæ vitio, non ex Chriſtiana virtute; cur ipſi Epiſcopi non id modò ferebant in populo, ſed ita populum imbuebant; ſed hoc etiam in pietatis parte ponebant? Cur in Deum, vt authorem, referebant eiuſmodi venerationis ritus, atque ſolemnia? Cur hæc etiam Deus miraculis aſſerebat? Audi enim non indoctum, non ineptum, ſed magnum Auguſtinum, Lib. IX. Confeſſ. Cap. VII. *Tunc memorato Antiſtiti tuo*, S. Ambroſio, *per viſum aperuiſti, quo loco laterent Martyrum corpora, Protaſii, & Geruaſij, quæ per tot annos, incorrupta in theſauro ſecreti tui recondideras, vnde opportunè promeres ad coërcendam rabiem fœmineam, ſed regiam* (nempe Iuſtinæ Auguſtæ, Valentiniani Matris, quæ Ariana, & infeſta Catholicis.) *Cùm enim propalata & effoſſa digno cum honore transferrentur ad Ambroſianam Baſilicam, non ſolùm quos immundi vexabant ſpiritus, confeſſis eiſdem dæmonibus ſanabantur, verùm etiam quidam plures annos cæcus, ciuis, ciuitatiq; notiſſimus, cùm populi tumultuantis lætitiæ cauſam quæſiſſet, atque audiſſet,*

exi-

exiluit, eoq́; ſe vt duceret, ſuum ducem rogauit. Quo perductus, impetrauit admitti, vt ſudario tangeret feretrum precioſæ in conſpectu tuo mortis Sanctorum tuorum. Quod vbi fecit, atque admouit oculis, confeſtim aperti ſunt. Idem Lib. XXII. De Ciuit. Deí. Cap. VIII. *Ad aquas Tibilitanas Epiſcopo afferente Proiecto Reliquias Martyris glorioſiſſimi Stephani, ad eius Memoriam veniebat magnæ multitudinis concurſus, & occurſus. Ibi cœca mulier, vt ad Epiſcopum portantem pignora ſacra duceretur, orauit: flores, quos ferebat dedit; recepit, oculis admouit, protinus vidit. Stupentibus qui aderant, præibat exultans, viam carpens, & viæ ducem vlterius non requirens.*

Ibidem omnino ingentia, ſibiq́ue, vt ait, notiſſima refert, diuerſis in locis, ad Reliquias S. Stephani patrata miracula: Inter cætera, excitatos quinque à mortuis, cùm vel ipſimet delati ad Reliquias eſſent, vel veſtes eorum, poſt Reliquiarũ contactum, iam ad mortuos dominos applicarentur. Quo ſibilo eas hiſtorias ſtylo eodem, eadem ratione relatas, exciperetis Sectarij, ſi aliquem iſtius ſeculi

au-

authorem haberent, qui nunc ad illas erubeſcitis veneratione tanti authoris? Collige mentem, Sectarie; vides non ex idololatriæ vſu, ſed Deo iubente, elata Martyrum oſſa. Vides non licitum modò, ſed pium, veſtes, aut ſudaria ſanctis applicare corporibus, & opem ex illo contactu tam expectare, quàm poſcere. Vides denique hæc omnia, vt recta, vt ſyncera, approbata miraculis.

Reliquias autem, vel ſub Altaribus cõdimus, vel ornata ciſta reponimus. Vtrũque ex vſu antiquo. Hieronymus, in Vigilantium. *Malè facit ergo Romanus Epiſcopus, qui ſuper mortuorum hominum Petri & Pauli, ſecundum nos oſſa veneranda, ſecundum te vilem puluiſculum, offert Domino ſacrificia?* Ibid. de Vigilantio. *Dolet Martyrum Reliquias pretioſo operiri velamine, & non vel pannis, vel cilicio colligari.*

Ad Reliquiarum etiam locum pergimus, Deum exoraturi, vel Sanctis loquuturi; demiſſiq; ſepulchris oſculum damus. Ea etiã ex inſtitutione antiqua. Nam & Hieronymus Vigilantiũ vocat, *portentum in terras vltimas deportandum*, quòd

ſcribere auſus eſſet; *Ergo cineres ſuos amant animæ Martyrum, & circumuolant eos, ſemperq; præſentes ſunt, ne fortè ſi aliquis precator aduenerit, abſentes audire non poſſint?* At quis credat aut Vigilantium iſta ſcripturum, niſi tunc Chriſtianis in more fuiſſet, Martyribus apud ſuas Reliquias ſupplicare; Aut Vigilantio, quòd hunc morem vellicaret, doctiſſimum Hieronymum tam acriter iri offenſum, niſi hoc piè ad Domini cultum, à Chriſtianis factitatum, & ab Eccleſia approbatum, ipſe in Eccleſia inſtitutus, & vetuſtatis ſcientiſſimus ritè nouiſſet? Idem in vita Hilarionis, de quadam Conſtantia, quam *Sanctiſſimam fœminam* vocat; *Erat ſolita peruigiles in ſepulchro eius* Hilarionis *noctes ducere, & quaſi cum præſente ad adiuuandas orationes ſuas ſermocinari*. Et Auguſtinus Lib. XXII. De Ciuit. Dei. Cap. VIII. Pauladiam quandam narrat, à fœdiſſimo morbo ſanatam ingenti miraculo, quæ, inquit, *ad Sanctum Martyrem* Stephanum *orare perrexerat*.

Credimus denique ad Reliquiarum viciniam, dæmones angi, torqueri. Neque

que nos ideò ſimplices, ac credulos voces. Nobis ad hoc magiſtra Eccleſia, & vetuſtiſſimi Patres authores ſunt. Hieronymus in Vigilant. *Sacrilegus fuit Conſtantinus Imperator, qui ſanctas Reliquias Andreæ, Lucæ, & Timothei, tranſtulit Conſtantinopolim, apud quas Dæmones rugiunt?* Inſignis apud Auguſtinum locus eſt, Epiſt. CXXXVII. Ad Clerum, & Plebem Eccleſiæ Hipponenſis; quem in tui gratiam, Sectarie, hic exſcribo. *Vbique quidem Deus eſt, & nullo continetur vel includitur loco, qui condidit omnia, & eum à veris adoratoribus in ſpiritu & veritate oportet adorari, vt in occulto exaudiens in occulto etiam iuſtificet, & coronet. Verumtamen ad iſta quæ viſibiliter hominibus nota ſunt, quis poteſt eius conſilium perſcrutari; quare in alijs locis hæc miracula fiant, in alijs non fiant? Multis enim nota eſt ſanctitas loci, vbi beati Fœlicis Nolenſis corpus conditum eſt, quo volui vt pergerent* (nempe Bonifacius Presbyter fœdi criminis arceſsitus, cum ſuo delatore) *quia inde nobis facilius, fideliusq́; ſcribi poteſt, quicquid in eorum aliquo fuerit propalatum.*

tum. Nam & nos nouimus Mediolani apud memoriam Sanctorum, vbi mirabiliter & terribiliter dæmones confitentur, furem quendam qui ad eum locum venerat, vt falſum iurando deciperet, compulſum fuiſſe confiteri furtum, & quod abſtulerat reddere.

Satis aſſerta re tantis viris, tam veteri vſu ac fide, deſino in Gennadij Maſſilienſis ſententia, quam inter Eccleſiaſtica Dogmata ipſe ſic tradit. Lib. De Eccleſiaſt. Dogmat. Cap. LXXIII. *Sanctorum corpora, & præcipuè beatorum Martyrum Reliquias, ac ſi Chriſti membra, ſyncериſſimè honoranda, & baſilicas eorum nominibus appellatas, velut loca ſancta diuino cultui mancipata, affectu pijſſimo, & deuotione fideliſſima adeundas credimus. Si quis contra hanc ſententiam venerit, non Chriſtianus, ſed Eunomianus, & Vigilantianus creditur.* Nonne verò, Sectarie, ſi in hoc ſeculum incidiſſet Gennadius, Eunomianis, & Vigilantianis vos adderet, diceretq; *nō Chriſtianus, ſed Puritanus creditur, aut Proteſtans?*

Dum pro vno agimus, vt res connexæ ſunt, & pro aliò peroramus. Quippe

Mi-

Miraculis fidem detrahitis. aitisq́; ea in naſcenti Eccleſia crebra, nunc inueterata fide ceſſaſſe. Atqui, Sectarie, iam per Orbem ſparſa fides, iam recepta, ac etiam inueterata, Auguſtini æuo erat: Iam deſierat miraculorum illa frequentia, quibus Apoſtolorum æuo Eccleſiæ fundamenta creuerunt; & miracula tamen, ſua ætate agnoſcit, vt vides, maximèq́; ad Sanctorum Reliquias: Neque his tantùm locis, quæ antè exſcripſimus: ſed & alibi ſæpe. Lib. I. Retract. Cap. XIII. *Itẽ*, inquit, *quod dixi*, Lib. De vera religione: *Nec miracula iſta in noſtra tempora durare permiſſa ſunt, ne anima ſemper viſibilia quæreret, et eorum conſuetudine frigeſceret genus humanum, quorum nouitate flagrauit: Verum eſt quidem: Non enim nunc vſque cùm manus imponitur Baptizatis, ſic accipiunt Spiritum Sanctum, vt loquantur linguis omnium gentium: aut nunc vſque ad vmbram tranſeuntium prædicatorum Chriſti ſanantur infirmi; & ſi qua talia tunc facta ſunt, quæ poſtea ceſſaſſe manifeſtum eſt. Sed non ſic accipiendum eſt quod dixi, vt nunc in Chriſti nomine fieri miracula nulla credantur.*

Nam ego ipſe, quando iſtum ipſum librum ſcripſi, ad Mediolanenſium corpora Martyrum in eadem ciuitate cæcum illuminatum fuiſſe iam noueram, & alia nonnulla; qualia tam multa etiam iſtis temporibus fiunt, vt nec omnia cognoſcere, nec ea quæ cognoſcimus enumerare poſſimus. Eodem Lib. Cap. XIV. *Alio loco*, inquit, *cùm miracula commemoraſſem, quæ Dominus Ieſus fecit, cum hìc eſſet in carne, adiunxi, dicens: Cur, inquietis, iſta modò non fiunt? Atque reſpondi; quia non mouerent, niſi mira eſſent; ſi autem ſolita eſſent, mira non eſſent. Hoc autem dixi, quia non tanta, nec omnia modò; non quia nulla fiunt etiam modò.*

Prolixè etiam miracula ſui æui diffudit, toto Capite octauo Lib. XXII. De Ciuit. Dei. Quæ illic, ac quanta miracula! quàm etiam multa! & illa quidem certa, clara, ſua memoria patrata, quibus ipſe etiam vt plurimùm teſtis. Nec omnia quæ tunc contigiſſe cognouerat, mãdauit literis, multitudine eorum propemodum victus. Ait enim: *Vrget huius Operis implendi promiſſio, vt non hìc poſſim omnia commemorare quæ ſcio; & proculdu-*

bio

bio plerique noſtrorum, cùm hæc legent, dolebunt me tam multa prætermiſiſſe, quæ vtique mecum ſciunt. Quos iam nunc vt ignoſcant rogo: & cogitent, quàm prolixi laboris ſit facere, quod me hic non facere ſuſcepti operis neceſſitas cogit. Si enim miracula ſanitatum, vt alia taceam, modò velim ſcribere, quæ per hunc Martyrem, id eſt glorioſiſſimum Stephanum, facta ſunt in colonia Calamenſi, & in noſtra, plurimi conficiendi ſunt libri; nec tamen omnia colligi poterunt.

Cur igitur noſtra hæc ætas cenſeatur deſtituta miraculis? quis tunc miraculorum vſus qui non in hanc ætatem cadat? Quæ Scripturæ, quæ Dei ſententia, hæc opera Dei à ſeculo noſtro arcet? Si frequentia, ac vt dicam quotidiana miracula, quibus exordium Eccleſiæ aſſerebatur, ſpectes, iam ante Auguſtini ætatem (vt fatetur) deſierant; ſin rariora, ſed tamen explorata, neque illius ſeculo defuerunt, neque noſtram ætatem deſtituunt. Sed quidni miracula de mortalium animis, oculisq́; velitis auferri, quibus veſtra cauſa opprimitur?

cùm inter vos nulla fiant, niſi quibus vos in errore eſſe diſcatis; cùm Sanctis Reliquijs ſitis hoſtes, ad quas ſæpenumero eiuſmodi ſupra naturam opera Chriſtus edit; cùm denique quot inter nos exiſtunt miracula, tot ſint Dei tonitrua veſtram hæreſim profligantis.

CAP. VIII.

De Imaginibus. De ſigno Crucis. De Purgatorio.

IMAGINES, atque Cruces, vix clementius quàm Reliquias aſpexiſtis; niſi quòd priuato cultui, & artificum induſtriæ indulgentes, eas pietati maluiſtis ſubduci, quàm oculis. Validiſſimum, vt putatis, in nos telum eſt, à ſecundo præcepto Decalogi: Exod.XX. *Non facies tibi ſculptile, neque*

om-

omnem ſimilitudinem, quæ eſt in cælo deſuper, & quæ in terra deorſum, nec eorum quæ ſunt in aquis ſub terra. Non adorabis ea, neque coles: ego ſum Dominus Deus tuus fortis, &c. Illis verbis ſucclamare amatis voce victorum. At è contrario facilè quis euincat, vel eodem ſacrilegio vos teneri, quod in nos effingitis; vel neque nos omnino peccare. Ita enim illa exponimus, vt non ſimpliciter prohibeantur imagines, ſed prohibeantur *adorari vt dÿ*. Si fatemini nos hæc ritè exponere, certè culpa vacamus. Sin aitis, non modò vetari adorari imagines, ſed fieri etiam ac ſeruari; non ſoli peccamus, ſed & criminis ſocios vos habemus, qui picturas, qui ſtatuas, domi habetis, ac etiam in templis illis veſtris interdum. Cur igitur tanti clamores; vel in nullo noſtro errore, vel in pari vobiſcum?

Imò, inquies, adoratis imagines. Non facimus, Sectarie, ea ratione quæ illo Exodi loco ſtatuitur. Illic enim de adoratione ſermo quæ debita ſoli Deo. Nam proximè illa verba præcedunt, *Non habebis Deos alienos coram me*. In eodem poſtea capite repetitur cautio illa, *Non*

facietis

facietis deos argenteos, nec deos aureos facietis vobis. Et ipſe Caluinus. Lib. V. Inſt. Cap. XI. fatetur hæc verba, *non facies tibi ſculptile, &c.* exponi per iſta ſequentia, *Non facietis deos argenteos, &c.* Non adorare igitur ſculptile, idem illic, ac ſculptile pro Deo non ducere. At *adorare* in alios ſenſus in Scripturis quoque ſumi, iam antè probauimus; vt eo nomine non aliud quàm *veneratio* deſignetur.

Quæ hæc autem impia ſcilicet adoratio qua imagines impertimur, Sectarij? An quòd apud illas oramus? Ita eſt. Sed non illas oramus. Apud imagines, inquam, oramus; ſed non imagines. Scimus illas inanimes, viſu, auditu, omni ſenſu carere. Sed ijs loquimur quorum ſunt imagines. Quòd ſi Sanctum, ſi pium eſt (vt ex veteris conſenſu Eccleſiæ paulò antè docuimus) apud Sanctorum Reliquias, id eſt illorum corporum partem, Sanctos orare, & quaſi cum præſentibus loqui; quidni & apud illorum imagines, quæ aliquam eorum ſpeciem oculis noſtris ſubijcientes, mentes etiam ad illos aduertunt? Certè enim illæ Reliquiæ non ſunt ipſimet Sancti: ſunt mutæ, ſunt

pul-

puluis, &, quãtum ad ſenſus, nihil habent ſupra imagines.

At nos dices & ipſas imagines veneramur. Duplex eſt veneratio quę circa imagines adhibetur, Sectarie: pia vtraque, atque ſancta. Vna, cùm in illis ea colimus quorum ſunt imagines: vt ſi ad Petri, Paulivè imaginem, capite nudato procumbens, reuera imagini hunc honorem non habeam, ſed ipſi Apoſtolo. Ac tunc non propriè *honoratur* imago; ſed in imagine illa res cuius imago eſt, & cuius nobis memoria per imaginem admouetur. Et hoc verò licere, nemo Sectarius neget, qui nõ à mente prorſus exciderit. Nã ſit tibi, Sectarie, vel Regis imago, vel patris, addo etiã vel tui Caluini: Si veneratione motus illius, quem imago tibi refert, quãuis abſentis, in oſculũ irruas, vel ſalutationem, vel eiuſmodi alium cultum quem præſenti deferres, tuo affectu hunc animum, atque geſtus, non ad imaginem, ſed ad imaginis exemplar tranſmittente, an te peccare, an potius eximie amare, exiſtimes? Si homo es, ſi ratione vteris, nunquam ideò te damnabis. Cur igitur ad Sanctorum imagines hoc mihi non

liceat,

liceat, quod tibi ad imagines alias, & ſæpe profanas?

Alia eſt veneratio, quam imaginibus ipſis habemus, eò quòd ſint Sanctorum imagines; ſed illa multò inferior, nec eiuſmodi quæ habetur naturæ alicui intelligenti, & vtenti ratione. Sed tantùm, vt Bibliorum volumina, quamuis charta & atramento conſtantia, ideò oſculamur, ideò habemus in honore, quia illic deſcripta lex Domini, deſcriptum Dei verbum: vtq; res cæteras ſacras, verbi gratia, altaria, calicesque, venerata eſt omnis antiquitas, quia ſunt Chriſti altaria, quia in illis calicibus conſecratur Domini ſanguis: Sic & ſua eſt veneratio imaginibus, ſtatuiſq; Sanctorum, quia rem ſanctam referunt; & ſunt Sanctorum honori deſtinatæ, ac per hoc Dei, qui Sanctos ſanctificat, & propter quem Sancti coluntur. Ipſas, inquam, Sanctorum imagines veneramur, quia ſunt Sanctorũ imagines; ideoq; honor ille tranſit ad Sãctos. Sancti verò cùm non alia ratione colantur, quàm quòd ſint Dei ſerui, cultus ille refertur in Deum. Num hìc ergo vlla ſuperſtitio, vlla impietas, venerari

rari imagines, non vt aliquid ſentientes, aut à quibus aliquis noſtrum opem expe-ctet; Sed tantùm vt res quaſdam Dei cultui mancipatas, & quodammodo Deo ſacratas?

Sed nugantur quidam inter vos, Sectarie; nos quidem in ſcholis, aut vbi peritorum argumentis vrgemur, ad eam quam retuli ſententiam de imaginum cultu modeſtè diſſerere: At populum priuatis colloquijs, concionibus, vſu, adeò aliter imbuere, vt apud nos vulgus credat, diuinitatem aliquam, aut vim ſaltem, ac poteſtatem grandem, imaginibus ipſis ineſſe: Eo modo reuiuiſcere idololatriam iactatis, falli homines, templa, atque Eccleſiam ſacrilegio contaminari. Ad hæc omnia breuiter reſpondemus, eſſe maledicta ignarorum diſciplinæ Catholicæ; & vix adeò excordem apud nos vllum eſſe, qui imaginibus honorem exhibeat, niſi quem modò deſcripſimus. Hoc natura nos docet, hoc inſtitutio, hoc religio. Experientia conſtat iſta defenſio. Nam quis vnquam in Catholicis putauit crimen eſſe, aut imaginem, aut ſtatuam frangere, lignumvè eiuſ-

eiuſmodi, aut marmor, aut chartam, conuertere in alios vſus, aut in aliam formam metalla conflare? modò neque ex imaginum deſpectu hoc fiat, neque materiam, quæcunque illa ſit, ſpectes ea ratione qua in imaginem formata eſt, ſed qua vſui tuo apta, dominio mancipata, ſubiecta imperio? Cùm hic vſus inter nos obtineat,& populi conſuetudine conſtet vſus, omnino conficitur, populum nihil tale de imaginibus credere quale putatis, aut fingitis; & inania illa eſſe quæ iactantur inter vos de arcana,& recondita inſtitutione Eccleſiæ; quaſi aliter ſentiat, aut loquatur,cùm vobiſcum diſputat, quàm cùm ſuæ plebeculæ præcipit quid in hac re credendum ſit.

Qui igitur Sanctorum imagines, eò quòd tales ſint, aut eò quòd fideles apud illas his ſupplicent quorum ſunt imagines; aut eò denique,quòd quia ſunt Sanctorum imagines, ſunt in honore; violare aggreditur, is eſt hæreticus, illi anathema. Qui verò eaſdem imagines, non quòd ſint imagines, frangit; ſed quòd eam rem quæ eſt ſua, & cui inſcripta,aut ſculpta imago eſt, ipſi in alios vſus verti pla-

placuerit; is nec impius cenſetur à nobis, nec vt nouator audit. Nam vt Athanaſius omnino rectiſſimè (Quæſt. XVI. Ad Antioch.) non materiam colimus, ſed figuram. Tolle formam crucis à cruce, imaginis ab imagine, tolles & Chriſtiani cultum ab illa materia; Cumq; hoc ipſum in populi more ſit, certò efficitur, neque pro idolis plebi noſtræ eſſe imagines, neque vos veris criminibus, ſed commentis inanibus, illam ſanctam Eccleſiæ differre ſententiam.

CRVCI Dominicæ, vna cum imaginibus, exitium quæſijſtis; quidam ex vobis palàm, per cuniculos alij: longè vtrique à priſcorum pietate. Igitur quidam ex vobis, editis quoque libris, nihil luctuoſius, nihil magis deteſtandum ſigno Crucis aſſeruere. Nefarius in Anglia Miniſter ante octo circiter annos, hoc ipſum molitus eſt. Et quamquam Sereniſſimo Regi diſplicuit tantum nefas, ſatis eſt tamen ad veſtrarum ſectarum infamiam, & hominem illum ex Anglia profugum, & alios à quibus eadem impietas procurata, inueniſſe alibi inter vos Sectarios locum, vbi impune; quid dico impune?

vbi

vbi ſecurè, & ad paria ſcelera, degere poſſent. Modeſtiores alij ſibi videntur, qui abſtinent ſcripto, qui ſpernere ſignũ Crucis faſtidiosè malunt, quàm acerbè proſcribere; in hoc tamen impudentes, quòd vulgato & populari iam inter eos argumento, nos rogant, num in familiæ noſtræ inſignia adoptari vellemus patibulum, ſi in eo parens noſter, aut auus expiraſſet. Hæc plerunque eſt Puritanorum, ſiue Hugonottorum blaſphemia. Ijs denique alij mitiores, largiter tamen peccant. Nam concedunt, ſiue Crucem, ſiue ſignum illius, in Chriſtianorum oculis, animisvè ideò eſſe debere, quòd in ea victor Chriſtus, de peccato ac morte triumpharit; vt per illius imaginem redeamus in beneficij accepti memoriam, teſtemurq́; non pudendam Chriſti mortem Chriſtianis nobis eſſe. Et hactenus quidem piè: Sed addunt; ſuperſtitioſarum mentium eſſe ludibria, vt credamus ad hoc ſignum Dæmones exhorrere, & ſæpe fugari: vel pericula, ſiue corporibus immineant, ſiue animis, ea Chriſtianorum armatura, vinci non rarò, ac diſcuti. Nolunt denique veneratio-

tio-

tionem Cruci deberi, tanquam inſtrumento redemptionis noſtræ innoxio, & prçſenti plerumque malorum noſtrorum medicinæ. Hos vltimos aggredi ſatis erit. Nam ſi errant, vincunturque; quantò magis deteriores illi cauſa ceciderint, quos in vlteriorem impietatem mala mens fœdè deduxit?

Crucem Domini, duplici modo intelligas: vel ipſum hoc lignum, quo Chriſtus affixus eſt, vel figuram illius. Ipſam Crucem, precioſiſſimis Reliquijs annumerauit Eccleſia; nec Eccleſia tantùm æui iſtius, ſed illa antiqua, in qua Cyrillus, in qua Ambroſius vixit, in qua cæteri illi, quos & pios & eruditos fuiſſe fatemini. Prodidere Helenam diuinitus monitam vt hanc Crucem effoderet. Id apertè Euſebius in Chronico, quod Latinum fecit Hieronymus. Iam verò repertam eo honore coluere, vt teſte Chryſoſtomo (Homil. quòd Chriſtus ſit Deus) particulis ex ea auro incluſis, ſe Chriſtiani ornari, atque ſeruari, *meritò* arbitrarentur.

Alia ratione Crucem accipias, pro ſigno ipſo Crucis, ſeu ſculptum ſit, ſeu picturæ lineis ductum, ſeu denique ipſa

manu, de more Chriſtiano, ad corpora noſtra formatum. Hanc pretioſam imaginem, hoc Chriſtianorum inſigne, in fronte, in pectore, in corpore toto, manu ducere, adeò frequens antiquis, vt ignari ſit de hoc more ambigere. Tertullianus teſtis, Lib. De Corona militis. *Ad omnem progreſſum, atque promotum, ad omnem aditum, & exitum, ad veſtitum, ad calceatum, ad lauacra, ad menſas, ad lumina, ad cubilia, ad ſedilia, quocunque nos conuerſatio exercet, frontem crucis ſignaculo terimus*. Hieronymus ad Demetriadem. *Claudas cubiculum pectoris, crebro ſignaculo crucis munias frontem tuam*. Plures omitto: Nam qui non Patres de Chriſtiano hoc more? Videndum potius quæ huius moris vtilitas, ex fide antiquorum. Quatuor, inter multos, ad eam rem mihi duces; duo Latini, totidem Græci: Hieronymus, Auguſtinus, Athanaſius, Gregorius Nazianzenus. Ex ijs, & alijs præterea multis, habemus, credidiſſe Chriſtianos valere apprime ſacrum hoc ſignum, contra Dæmones, ſpectra, Magorum vim, prodigia, ingruentes etiam clades, morborumve ſæuitiam.

Et Deum arcana virtute, quam ei ſigno addit, Chriſtianorum fidei ſæpiſſime annuiſſe.

Refert Hieronymus, in vita Hilarionis, in ingenti terræ motu, qui poſt Iuliani mortem accidit, egreſſa ſuos terminos maria, cùm plurimis locis, tum maximè Epidauri exitium eſſe minata: Epidauritanos autem ad Hilarionem veniſſe, *& quaſi ad prælium proficiſcentes poſuiſſe eum in littore. Qui cùm tria crucis ſigna pinxiſſet in ſabulo, manusq; contrà tenderet, incredibile dictu eſt in quantam altitudinem intumeſcens mare ante eum ſteterit, ac diu fremens, & quaſi ad obicem indignans, paulatim in ſemetipſum relapſum ſit. Hoc Epidaurus, & omnis illa regio vſque hodie prædicat, matreſque docent liberos ſuos, ad memoriam in poſteros tranſmittendam*. Auguſtinus Lib. XXII. De Ciuit. Dei. Cap. VIII. narrat, Innocentiam quandam matronam Carthaginenſem cùm immedicabili morbo ſinũ illi cancer perederet, ſigno crucis eſſe curatam. *Admonetur*, inquit, *in ſomnis appropinquante Paſcha, vt in parte fœminarum obſeruanti ad baptiſterium, quæ-*

cunque illi baptizata primitus occurriſſet, ſignaret ei locum ſigno Crucis Chriſti: fecit, & confeſtim ſanitas ſequuta eſt. Et iam tunc Chriſtiani credebant (ſcilicet ſæpe experti) contra *incantationes* ac dæmones, ſigno Crucis miram vim eſſe. Vnde Athanaſius, Lib. De Incarnat. Verb. *Signo Crucis,* inquit, *magica omnia compeſcuntur.*

Exemplum eſt, ſed illud illuſtre, & quod nulla exceptione ſubmoueas, apud Gregorium Nazianzenum, Orat. I. in Iulianum. Refert Apoſtatam Imperatorem, cùm Magicę arti operam daret, à veneficis deductum in abditas ſedes, vt myſteria illic peragerent tenebris digna. Illic verò cum vmbris, & aduentantium ſpectrorum tumultu terreretur, memorem adhuc Chriſtianæ quam nuper reliquerat diſciplinæ, ſigno Crucis ſe ſe armaſſe. Abſceſſiſſe ſubitò ſpectra, quieuiſſe tumultum; Neque tunc impios illos potuiſſe res ſuas, tanta virtute turbatas, inſtaurare. Si hiſtoriæ fidem ſolicitas; an te putes audiendum, Sectarie, qui poſt mille ducentos & amplius annos, rei controuerſiam moueas, quam vir ſanctus ac

pru-

prudens,ſua ætate geſtam,nemine æqualium repugnante, aſſeruit? Sed eſto; Mentitus ſit in re tanta, proh nefas! Sanctus ille Nazianzenus; aut ſi te mitiorem homini tanto præbes, fuerit fama deceptus; Nihil tamen in Crucem effeceris. Scribit enim, Iulianum hoc in dæmones remedio vſum de more Chriſtiano, virtutis memorem quam ineſſe ſigno Crucis in Eccleſia antè didicerat. Si confictam igitur hiſtoriam demus, nihil minus hinc habeas, ita tunc inſtitutos in Eccleſia Chriſtianos, vt crederent ſigno Crucis muniri hominem, in veneficia, in ſpectra, in dæmones. Alioqui non ſcripſiſſet Nazianzenus, Iulianum ita in Eccleſia fuiſſe edoctum: eumq; Chriſtiano remedio vſum, quamquam non amplius Chriſtianum. Ridicula fuiſſet hiſtoria, aut ſi fabulam velis, minus illa ex arte contexta: Nam à coætaneis Nazianzenus audiſſet, falſum eſſe, vſurpatum hoc à Iuliano ex Chriſtiano more in ſpectra remedium, quandoquidem moris Chriſtiani non erat, illo vti remedio.

Non ergo auferetis hanc à nobis hæreditatem, Sectarij. Crucis ſcuto Eccleſiæ

filij adornamur, Crucis ſcuto cõtegimur: hinc nobis in Spiritualia ac temporalia mala ſæpe remedium. Nec exiſtimamus tamen certos, & vbique, effectus hinc ſequi. Scimus Deum, qui inſtituit vt illa vis Cruci eſſet, ex conditione hominum, temporum, rerum, ex ſuæ denique Maieſtatis prudentia, hæc cuncta diſpenſare. Satis nobis hoc noſſe, *ex rei natura* ingens eſſe munimentum ſeſe ea ſignantibus; hinc apertam ſæpe vtilitatem promanare; ac etiam ſæpe occultam. Scimus dæmonibus terrori eſſe Crucem, & tamen interdum ad gloriam Dei fieri, vt cùm ad eam horreant, non illico tamen & fugiant. Nec de Cruce tantùm hoc dixeris; ſed & alijs Chriſti ſignis; vt egregiè Auguſtinus Lib. LXXXIII. Quæſt. q. LXXIX. *Nec mirum eſt, quòd hæc ſigna valent*, inquit, *cùm à bonis Chriſtianis adhibentur, quando etiam cùm vſurpantur ab extraneis, qui omnino ſuum nomen ad iſtam militiam non dederunt; propter honorem tamen excellentiſſimi Imperatoris valent &c. Cùm autem non cedunt his ſignis huiuſmodi poteſtates, Deus ipſe prohibet occultis modis, cùm id iuſtum atque*

vtile iudicat. Nam nullo modo vlli ſpiritus audent hæc ſigna contemnere. Contremiſcunt hæc, vbicunque illa proſpexerint.

CAETERVM non minori facinore quàm quo à Sãctis cultũ, & à nobis noſtra arma detrahitis, opem adimi vultis animabus fidelium. Deridiculo vobis ſumus, dum de illorum ſupplicijs gemimus, dum pro illis Dei pacem expoſcimus. At quàm ipſi ridiculè in hoc ſupercilium aſſurgatis, noui Cenſores, ex Luthero, Caluinoq; iam diſcite. Nam, *In Diſputatione Lipſica*, hæc Lutheri verba ſunt. *Ego qui credo fortiter, imò auſim dicere, ſcio Purgatorium eſſe, facile perſuadeor in Scripturis de eo fieri mentionem.* Quis deinde Angelus, quæ extaſis, quæ tuba de cælo, hanc fidem illius, imò ſcientiam, ita deleuit, vt ſignifer vobis eſſet contra illam *ſcientiam, atque fidem* euntibus? Sed audite Caluinum. Lib. III. Inſt. Cap. V. §. X. *Ante mille, & trecentos annos*, inquit, *vſu receptum fuit, vt precationes fierent pro defunctis.* Et paulò poſt: *Sed omnes, fateor, in errorem abrepti fuerunt.* Quid his ver-

bis inſignius ad defenſionem Eccleſiæ, Caluiniq; infamiam? *Ante mille & trecentos annos*, inquit. At quandiu ànte illos mille trecentos annos? Quando, inquam, mos ille exorſus *orandi pro defunctis?* à quo incepit? quando incepit? in qua Eccleſia? an nemo puriſſimo illo æuo ſerpenti errori refragatus? Certè *ante mille & trecentos annos* incepit, nimirum à naſcentis Eccleſiæ cunis, & Apoſtolica fide. Quot autem ſecula Eccleſiæ illuxerant, cùm confeſſione Caluini iam *receptum vſu erat*, orare pro mortuis? Omnino vix duo: Plures enim ſexaginta annis ſunt, ex quo ille hoc ſcripſit. Quòd ſi illa ſuffragia, publico Orthodoxæ Eccleſiæ vſu recepta tunc erant, num dubites hoc fuiſſe ex Orthodoxa, & Apoſtolica diſciplina? cùm tunc nihil antiquius Paſtoribus eſſet, quàm ſuperflua reſecare, ſuperſtitionibus bellum indicere. Sin aliquo priuatorũ errore inſinuatus mos; iterum petam; quinam illi priuati fuerunt? vbi cœpere? quando cœpere? An nemo ex tot Antiſtibus, ex tot Martyribus, veſtro ſpiritu actus eſt, qui ſe opponeret, qui *rem ad Scripturas exploraret*,

& cen-

& cenſoria nota percelleret? *Sed omnes fateor*, inquit, *in errorem abrepti fuerunt*. O te ſuperbia amentem! Qui illi *omnes*, qui in errorem abrepti? certè qui ab ea tempeſtate vixerunt, nempe qui ſub Seuero, Maximino, Decio, Valeriano, Galieno, Aureliano, Diocletiano, & Maximiano ſanguinem pro Chriſto dedere; vt omittam Eccleſiæ lumina, quæ deinde floruerunt.

En porrò, vt demum excutitis laruam, qua populo ſoletis imponere; fingitisq; ad Eccleſię *puritatem*, qualis primis quatuor ſeculis fuit, veſtris ſtudijs prouocari. Nam oratio pro defunctis illis ſeculis, teſte Caluino, *vſu recepta fuit*. Non, inquam, vno tantum, aut altero patrono aſſerta; ſed, *vſu recepta*. Cur vos igitur eam auſi reſpuere, ſi ex illorum ſæculorum lege iam viuitis? Referetis; Vos in ſeculis illis demum ea probare, quæ cum Scripturis conueniunt. Quem verò poſt hanc vocem ludificationis veſtræ non pigeat? Num enim & non alijs idem ſeculis apud vos honos erit? Num, inquā, quicquid poſteriores etiam ætates vſurparunt, quod Scripturis conſentiat, pro-

bare

bare non vultis? Imò quod Iudæi, quod Turcæ, ex norma Scripturarum, aut colunt, aut faciunt; an vos colere ac facere, profiteri piguerit? Quæ ergo illorum prærogatiua ſeculorum; quibus honorem vos habere ſimulatis, ſi & illa examini veſtro obnoxia; nec ſcire ſufficiat, quid tunc Chriſtiani crediderint, ſed & quærere reſtet, an ritè ac ſanctè crediderint? Ac quid abſurdius, aut recto ingenio magis aduerſum; quàm primis ſeculis neſcijſſe Chriſtianos, quomodo exponendæ Scripturæ; quid iuſſerit Chriſtus, quid Apoſtoli commendarint: Vos autem hæc nunc demum omnia ritè cognoſcere?

Hoc igitur habe, Sectarie; Ex confeſſione Caluini, ante annum à Chriſti morte ducenteſimum, *vſu receptum fuit*, vt Chriſtiani orarent pro mortuis. Nec dicere poteſt, quandiu ante hos annos vſus ille receptus, aut quis illum receperit, aut quis induxerit. Vtri igitur errant; An vos, qui hunc morem, vt inutilem, imò ſuperſtitioſum, abijcitis; An nos, qui rem vetuſtiſſimam probamus, & à viris ſanctiſſimis vſurpatam, & cuius originem

nemo

nemo magis nouitiam poſſit arguere, quàm rerum cæterarum quas ab Apoſtolis traditas eſſe cognoſcimus? Præſertim cùm non modò Chriſtiani orarent pro mortuis, ſed & illos, qui orandum abnuerent, in hæreticis numerarent. Ita Epiphanius, Auguſtinus, & cæteri Patres, inter Aërij hæreſes referunt, quòd pro mortuis nollet orari.

Sed, inquies, quæ Scripturæ hoc docent? Pete illud, Sectarie, ab antiquis Chriſtianis, quibus non minus quam tibi charæ Scripturæ, non magis ignotæ; quibus prætereà multò quàm nobis notior Apoſtolorum traditio, quam Scripturarum vim habere, niſi hæreticus nemo negauerit. Sed nec iſtam rem Scripturæ deficiunt. Vt plura omittam, quæ à Catholicis Doctoribus in iſtam rẽ colliguntur: teſtis mihi Auguſtinus, hoc ipſum ex Scriptura aſſerẽs. Lib. De cura pro mortuis. Cap. II. *In Machabæorũ Libro legimus oblatum pro mortuis ſacrificium: ſed & ſi nuſquam in Scripturis veteribus omnino legeretur, non parua eſt vniuerſæ Eccleſiæ, quæ in hac conſuetudine claret authoritas; vbi in precibus Sacerdotis,*

quæ

quæ Domino Deo ad eius altare fundun-tur, locum ſuum habet etiam commenda-tio mortuorum. Duo hìc habes, Sectarie; & Machabæorũ libros, ita in Scripturis ab Auguſtino eſſe relatos, vt ex illis crederet fidei partes ſtatui poſſe (ſed de hoc, nos fuſius, Lib. I. Cap. XII.) & vniuerſam Eccleſiam in hęc pro mortuis ſuffragia conſenſiſſe: Quæ autem Auguſtino *vniuerſa Eccleſia*, niſi Orthodoxa, atque Catholica?

Sed & ille pro patre & matre orauit, & vt orarent alij enixè concupijt, vt fuſius diſſeruimus. (hoc Lib. Cap. I.) Nec aliter huic rei reſpõſum à Caluino, quàm commento impudentis audaciæ; Lib. III. Inſt. Cap. V. *Quod autem orauit* Auguſtinus *pro matre, id fecit quia anile votum matris non examinauit ad Scripturas, & priuato quodam affectu omnibus probari voluit*. Imò, Caluine, nihil matrem optaſſe Auguſtinus oſtendit, præter id quod tunc in *vniuerſæ Eccleſiæ* vſu. Sacrificium corporis Chriſti ſtatim pro ea oblatum eſt, ex Eccleſiæ more, non ab ipſo Auguſtino, ſed Clero Oſtienſi; preces pro ea fuſæ, non à filio tantùm, ſed à coe-

tu ſi-

tu fidelium ; & his verbis, quæ modò exſcripſimus, teſtis eſt Auguſtinus, non ſua tantùm, aut patris, aut matris *authoritate*, nixa pro defunctis ſuffragia, ſed *Eccleſiæ vniuerſæ conſuetudine*. Dicas igitur qua impudentia es, non de vno Auguſtino, ſed *de Eccleſia vniuerſa*, atque Catholica, quæ Auguſtini æuo fuit, eam *non examinaſſe ad Scripturas* hunc morem orandi pro mortuis.

Pluris agi non decet, in re clariſſima. Quamquam enim Patres interdum, & ipſe etiã Auguſtinus, quæſiuerint, ad quæ peccata ſit, quibusve ſupplicijs, purgatorium conſtitutum; nemo tamen Purgatorium negat; imò rarus qui diſertè non aſſerat. Duos ex pluribus Auguſtino addiderim; Chryſoſtomum, atque Ambroſium. Chryſoſtomus, Homil. XLI. in I. ad Corinth. *Iuuetur mortuus non lachrymis, ſed precibus, ſupplicationibus, eleemoſynis*. Ambroſius, ad Fauſtinum de obitu ſororis. *Itaque non tam deplorandam, quàm ſequendam orationibus reor, nec mœſtificandam lachrymis tuis, ſed magis oblationibus animam eius Deo commendandam.*

Sed

Sed quoniam plerique ex veſtris ipſa conſuetudine Purgatorium rident, aut negant: ignari reuera quid de Purgatorio ſentiamus; rem totam cōpendio ediſſeri non abſurdum. Purgatorium igitur, ex doctrina Eccleſię, locus eſt in quo animæ temporaria pœna plectantur, quæ in obitu nec mortali culpa graues ſunt, nec adeò defæcatæ, vt confeſtim ad conſpectum Domini poſſint admitti. Non animabus illic locus, quæ cùm corporibus excederent, à Dei gratia, & amore erant excluſæ. Ijs ſola, atque perpetua in inferis ſedes. Eluuntur itaque purgatorijs pœnis, primùm culpæ veniales, in quibus abſque pœnitentia Chriſtianus deceſſerit. Nam & illæ à Dei amore ac gratia hominem non excludunt, ideoq; nec luendæ inferi igne; rurſusq; ſuis pœnis ſunt plectendæ, quia quamuis veniales, attamen culpæ ſunt, & *nihil coinquinatū intrabit in regnū cælorū*. Apoc. XXI. Præter culpas veniales, pœnæ grandiorū criminum illic quoque ſoluuntur, cùm pœnitentia peccatorum eiuſmodi fuit, vt miſericors Deus iram quidem æternam auerterit, ſed vt & iuſtus iudex eſt, tempo-

rali-

ralibus pœnis exerceri peccatorem decreuerit. Pœnam enim non vtique ſemper cum culpa donari in Scripturis ſæpe docemur. Quis putet non *remiſſam* Moyſi culpam, quòd *ad aquas contradictionis* dubitarit? Fuit tamen illi in mulctam; *ne ad terram promiſſionis* intraret; vt dicitur Numer. XX. & XXVII. Adulterij, & homicidij culpam, diluit pœnitens Dauid, ſtatimq; ad eum Propheta Nathan. II. Reg. XII. *Dominus quoque tranſtulit peccatum tuum: non morieris*. Sed addidit: *Verumtamen quoniam blaſphemare feciſti inimicos Domini, propter verbum hoc, filius qui natus eſt tibi morte morietur.*

Animas porrò in Purgatorio conſtitutas, neque poſſe peccare, neque mereri, credit Eccleſia. Amant Deum, certæ ſunt de ſalute. Suffragijs viuentium, & maximè incruentæ victimæ oblatione adiuuantur. Hæc eſt de Purgatorio fides Eccleſiæ. Hinc Patribus, atque nobis, orandi pro mortuis ſancta ſedulitas, & Domino grata cui preces offeruntur, & vtilis animabus pro quibus ſupplicamus.

Hæc

Hæc ſtrictim à nobis de pręcipuis inter nos, atq; Sectarios momentis. TV Domine qui mortem peccatoris non amas, qui Chriſtianorum vitam intra limina Eccleſiæ concluſiſti, aperi illorum oculos, vt feciſti Syrorum in Elizæi ſecuritatem errantium. Videant ſe in media Samaria eſſe, inter hoſtes, ſub gladio tuo. Qui ſine te peccauerunt, hos ſine te pœnitere non poterit. Sed omnibus clementia tua adeſt. Fac videant quam porrigis manum, fac teneant. Delectent Angelos, teq; Paſtorem, receptæ ab erroribus oues. *Miſericordiæ Domini ſupra omnia opera eius*. Tibi gloria, Summe Deus. Páx ſuper Iſraël.

FINIS.

VITTORIO … BIBLIOTECA IN ROMA

1A.H.15